

1427.

Na osnovu člana 22 stav 1 Opšteg zakona o obrazovanju i vaspitanju („Službeni list RCG”, br. 64/02, 31/05 i 49/07 i „Službeni list CG”, br. 45/10, 45/11, 36/13, 39/13, 47/17, 59/21, 146/21, 3/23, 84/24, 89/25 i 12/26), na predlog Nacionalnog savjeta za obrazovanje, Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija donijelo je

R J E Š E N J E
O JAVNO VAŽEĆEM OBRAZOVNOM PROGRAMU
SARADNIK U MUZIČKOJ PRODUKCIJI I DIZAJNU ZVUKA

1. Javno važeći obrazovni program Saradnik u muzičkoj produkciji i dizajnu zvuka, koji je sastavni dio ovog rješenja, donosi se u skladu sa rješenjem Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija broj UPI-07/2-01-604/26-1468/1 od 20. maja 2026. godine, kojim je utvrđen opšti dio javno važećeg obrazovnog programa Saradnik u muzičkoj produkciji i dizajnu zvuka i odlukom Nacionalnog savjeta za obrazovanje broj 08/2-119/26-3976/17 od 8. maja 2026. godine, kojom je utvrđen posebni dio javno važećeg obrazovnog programa Saradnik u muzičkoj produkciji i dizajnu zvuka.

2. Obrazovni program iz tačke 1 ovog rješenja objaviće se samo u elektronskom izdanju „Službenog lista Crne Gore”.

3. Ovo rješenje stupa na snagu danom donošenja, a objaviće se u „Službenom listu Crne Gore”.

Broj: UPI-07/2-01-604/26-1468/3

Podgorica, 20. maja 2026. godine

Ministarka,
prof. dr **Andela Jakšić-Stojanović**, s.r.

Crna Gora
Ministarstvo prosvjete,
nauke i inovacija

JU CENTAR ZA STRUČNO
OBRAZOVANJE

OBRAZOVNI PROGRAM

SARADNIK U MUZIČKOJ PRODUKCIJI I DIZAJNU ZVUKA

SADRŽAJ

I OPŠTI DIO OBRAZOVNOG PROGRAMA	4
1. OPŠTE INFORMACIJE O OBRAZOVNOM PROGRAMU	4
2. NASTAVNI PLAN.....	7
II POSEBNI DIO OBRAZOVNOG PROGRAMA	10
3. MODULI	10
3.1. OPŠTEOBRAZOVNI MODUL	10
3.2. STRUČNI MODULI.....	11
3.2.1. SOLFEĐO I.....	11
3.2.2. TEORIJA MUZIKE	21
3.2.3. ISTORIJA MUZIKE I.....	31
3.2.4. KOMPLEMENTARNI KLAVIR I	41
3.2.5. MUZIČKI INSTRUMENTI	51
3.2.6. AUDIOTEHNOLOGIJA I.....	64
3.2.7. SOLFEĐO II.....	76
3.2.8. ISTORIJA MUZIKE II.....	86
3.2.9. KOMPLEMENTARNI KLAVIR II	94
3.2.10. HARMONIJA SA HARMONSKOM ANALIZOM I	104
3.2.11. AUDIOTEHNOLOGIJA II	116
3.2.12. OZVUČAVANJE	127
3.2.13. SNIMANJE I OBRADA ZVUKA	139
3.2.14. SOLFEĐO III.....	147
3.2.15. ISTORIJA MUZIKE III	157
3.2.16. KOMPLEMENTARNI KLAVIR III	166
3.2.17. HARMONIJA SA HARMONSKOM ANALIZOM II	176
3.2.18. ANALIZA MUZIČKIH OBLIKA I	185
3.2.19. MUZIČKA PRODUKCIJA I	193
3.2.20. MIDI SISTEMI I SINTEZA ZVUKA.....	201
3.2.21. DIZAJN ZVUKA I	210
3.2.22. SOLFEĐO IV	219
3.2.23. ISTORIJA MUZIKE IV.....	229
3.2.24. KOMPLEMENTARNI KLAVIR IV	239
3.2.25. PREDUZETNIŠTVO	248
3.2.26. ANALIZA MUZIČKIH OBLIKA II	259
3.2.27. MUZIČKA PRODUKCIJA II	268

3.2.28. DIZAJN ZVUKA II	278
3.2.29. OSNOVE KOMPONOVANJA SA ARANŽIRANJEM	287
3.3. IZBORNI MODULI	296
3.3.1. HORSKO PJEVANJE I	296
3.3.2. HORSKO PJEVANJE II	304
3.3.3. SAVREMENO ODRASTANJE.....	312
3.3.4. DIRIGOVANJE I	322
3.3.5. HORSKO PJEVANJE III	331
3.3.6. DŽEZ I	339
3.3.7. POPULARNA MUZIKA I	347
3.3.8. TRADICIONALNA MUZIKA I	356
3.3.9. POLIFONIJA.....	364
3.3.10. SOCIJALNE MREŽE I GLOBALIZACIJA.....	372
3.3.11. HORSKO PJEVANJE IV.....	382
3.3.12. DIRIGOVANJE II	392
3.3.13. DŽEZ II	401
3.3.14. POPULARNA MUZIKA II	409
3.3.15. TRADICIONALNA MUZIKA II	418
3.3.16. POSLOVNA KULTURA	426
3.3.17. ENGLJSKI JEZIK U MUZIČKOJ PRODUKCIJI I DIZAJNU ZVUKA	437
4. STRUČNI ISPIT	447
4.1. ISPITNI KATALOG ZA STRUČNU TEORIJU.....	447
4.2. ISPITNI KATALOG ZA STRUČNI RAD	455
5. NAČIN IZVOĐENJA OBRAZOVNOG PROGRAMA	457
5.1. BROJ ČASOVA PO GODINAMA OBRAZOVANJA I OBLICIMA NASTAVE	457
5.2. PRAKTIČNO OBRAZOVANJE I PROFESIONALNA PRAKSA	459
5.3. SLOBODNE/ VANNASTAVNE AKTIVNOSTI.....	461
5.4. STRUČNE EKSKURZIJE	462
5.5. DODATNA I DOPUNSKA NASTAVA	463
6. NAČIN PRILAGOĐAVANJA OBRAZOVNOG PROGRAMA	464
6.1. PRILAGOĐAVANJE OBRAZOVNOG PROGRAMA DAROVITIM UČENICIMA	464
6.2. PRILAGOĐAVANJE OBRAZOVNOG PROGRAMA UČENICIMA SA POSEBNIM OBRAZOVNIM POTREBAMA	465
6.3. PRILAGOĐAVANJE OBRAZOVNOG PROGRAMA OBRAZOVANJU ODRASLIH.....	467
7. REFERENTNI PODACI	468

Napomena:

Svi izrazi koji se u ovom dokumentu koriste u muškom rodu, obuhvataju iste izraze u ženskom rodu.

I OPŠTI DIO OBRAZOVNOG PROGRAMA

1. OPŠTE INFORMACIJE O OBRAZOVNOM PROGRAMU

NAZIV OBRAZOVNOG PROGRAMA: SARADNIK U MUZIČKOJ PRODUKCIJI I DIZAJNU ZVUKA

SEKTOR/ PODSEKTOR PREMA NOK – u: Humanistika i umjetnost/ Umjetnost

STANDARDI ZANIMANJA NA KOJIMA SE PROGRAM ZASNIVA / NIVO:

- Tehničar/ Tehničarka audio realizacije, nivo IV1
- Audio operater/ operaterka, nivo III
- Pomoćnik/ Pomoćnica audio operatera, nivo II

NIVO OBRAZOVANJA: IV1

TRAJANJE OBRAZOVANJA: Četiri godine

KREDITNA VRIJEDNOST OBRAZOVNOG PROGRAMA: 240 CSPK-a

USLOVI ZA UPIS, ODNOSNO UKLJUČIVANJE U PROGRAM:

- U skladu sa zakonom
- Uslov za upis stiču kandidati koji polože prijemni ispit. Prijemni ispit obuhvata provjeru znanja iz sljedećih elemenata:
- **Note i ključevi:** čitanje nota u violinskom ključu od g – g2 (melodijski i harmonski), čitanje nota u bas ključu od C – e1 (melodijski i harmonski)
- **Ritam (čitanje ritma i ritmički diktat)** u metričkim vrstama: 2/4, 3/4, 4/4
- **Ritmičke vrijednosti i figure:** sve osnovne vrijednosti nota do šesnaestine i vrijednosti pauza do osmine: punktirana četvrtina, punktirana polovina, sinkopa
- **Podjele metričke jedinice:** dvodjelna i četvorodjelna
- **Melodika (pjevanje i melodijski diktat):** pjevanje jedne melodijske vježbe u C – duru ili a – molu bez alteracija i modulacija
- **Diktat:** jednoglasni melodijski diktat u C – duru ili a – molu bez alteracija i modulacija
- **Prepoznavanje akorda:** prepoznavanje durskog i molskog kvintakorda

USLOVI ZA NAPREDOVANJE I ZAVRŠETAK OBRAZOVANJA:

- U sljedeći razred napreduju učenici koji su na kraju školske godine pozitivno ocijenjeni iz svih modula/predmeta tog razreda i ako su obavili profesionalnu praksu, kako je predviđeno nastavnim planom
- Obrazovanje se završava polaganjem stručnog ispita, u skladu sa zakonom

NIVO OBRAZOVANJA ODNOSNO STRUČNE KVALIFIKACIJE KOJE SE STIČU:

Nivo obrazovanja:

- Završetkom obrazovnog programa Saradnik u muzičkoj produkciji i dizajnu zvuka, stiče se srednje stručno obrazovanje u četvorogodišnjem trajanju i kvalifikacija nivoa obrazovanja Saradnik/ Saradnica u muzičkoj produkciji i dizajnu zvuka, nivo IV1

Stručne kvalifikacije:

- Tehničar/ Tehničarka audio realizacije, nivo IV1
- Audio operater/ operaterka, nivo III

- Pomoćnik/ Pomoćnica audio operatera, nivo II

CILJEVI OBRAZOVNOG PROGRAMA:

- Osposobljavanje učenika za dostizanje stručnih i ključnih kompetencija koje su predviđene odgovarajućim Standardima zanimanja i Standardima kvalifikacija na kojima se zasniva obrazovni program.

ISHODI UČENJA

Po završetku obrazovnog programa, učenik će biti sposoban da:

- Planira aktivnosti i sopstveni rad za potrebe postavljanja, povezivanja i podešavanja audio opreme, snimanja, produkcije i realizacije audio sadržaja, kao i osnova dizajna zvuka i komponovanja u MIDI formatu
- Organizuje sopstveni rad za potrebe postavljanja, povezivanja i podešavanja audio opreme, snimanja, produkcije i realizacije audio sadržaja, kao i osnova dizajna zvuka i komponovanja u MIDI formatu
- Izvrši ličnu pripremu i pripremu pratećih aktivnosti za potrebe postavljanja, povezivanja i podešavanja audio opreme, snimanja, produkcije i realizacije audio sadržaja, kao i osnova dizajna zvuka i komponovanja u MIDI formatu
- Pripremi audio opremu za potrebe audio produkcije, snimanja, produkcije i realizacije audio sadržaja
- Poveže audio opremu
- Asistira tehničaru audio realizacije u podešavanju audio opreme
- Koordinira aktivnosti za potrebe snimanja i produkcije audio sadržaja
- Izvrši snimanje audio i produkciju audio sadržaja
- Izvrši održavanje i skladištenje audio opreme
- Izvrši ozvučavanje muzičko scenskih događaja i javnih govora
- Izvrši obradu snimljenog audio i MIDI materijala u skladu sa svojim nadležnostima
- Asistira dizajneru zvuka i muzičkom producentu kod kompleksnih projekata
- Izvrši osnovno dizajniranje zvuka i komponovanje u MIDI formatu
- Odredi cijene usluga snimanja i post produkcije audio sadržaja
- Vodi poslovnu dokumentaciju iz domena svoga rada
- Rukovodi radom radnika zaduženih za snimanje i post produkciju audio sadržaja
- Prati dinamiku rada radnika zaduženih za snimanje i post produkciju audio sadržaja
- Primijeni normative i standarde rada u audio produkciji
- Obezbijedi funkcionalnost sredstava za rad
- Komunicira sa saradnicima i poslovnim partnerima u skladu sa pravilima poslovne komunikacije i etike
- Sprovede postupke i mjere za zaštitu na radu, zaštitu zdravlja i okoline, u skladu sa propisima

ISHODI ZA DOSTIZANJE KLJUČNIH KOMPETENCIJA

Po završetku obrazovnog programa, učenik će biti sposoban da:

- Komunicira na maternjem jeziku, jeziku školovanja i/ili službenom jeziku, primjenom pravilnog i stvaralačkog usmenog i pisanog izražavanja, tumačenjem pojmova, stavova i činjenica, koristeći vizuelni, zvučni/audio i digitalni materijal prilikom upotrebe jezika u obrazovanju, radu, slobodnom vremenu i svakodnevnom životu
- Koristi različite jezike na odgovarajući i efikasan način za komunikaciju, primjenom pravilnog i stvaralačkog usmenog i pisanog izražavanja kroz slušanje, govor, čitanje i pisanje prilikom tumačenja misli, osjećaja, činjenica i mišljenja, u odgovarajućem rasponu društvenog i kulturnog konteksta

- Koristi matematičku kompetenciju i osnovne kompetencije u prirodnim naukama i tehnologiji, primjenjujući matematički način razmišljanja i funkcionalno matematičko znanje i vještine u rješavanju problema u svakodnevnim situacijama, kao i znanja i metodologije kojima se objašnjava svijet prirode i promjene uzrokovane ljudskim aktivnostima, radi postavljanja pitanja i zaključivanja na temelju činjenica
- Koristi informaciono-komunikacione tehnologije na odgovoran i siguran način za učenje, rad i učestvovanje u ličnom i društvenom životu, za pronalaženje, procjenu, čuvanje, stvaranje, prikazivanje i razmjenu informacija, kao i za razvijanje saradničkih mreža putem interneta
- Upravlja sopstvenim učenjem i karijerom, uključujući efikasno upravljanje vremenom i informacijama kako u samostalnom učenju tako i pri učenju u grupi, na konstruktivan način, sagledavanjem sebe, svojih vještina, stavova i vrijednosti, suočavanjem sa stresovima uzrokovanim neprekidnim životnim promjenama, pritiscima i rizicima, kao i preuzimanjem odgovornosti za vođenje zdravog načina života
- Učestvuje u društvenom životu i radu, postupa kao odgovorni građanin i u potpunosti učestvuje u građanskom i društvenom životu, zasnovanom na razumijevanju socijalnih, ekonomskih, pravnih i političkih koncepata i struktura, kao i globalnog održivog razvoja
- Pretvori ideje u djelo, uključujući stvaralaštvo, inovativnost, spremnost na preuzimanje rizika i iskorišćavanje prilika, kao i preduzimanje inicijative i sposobnosti da se saraduje u cilju planiranja i upravljanja projektima koji imaju kulturnu, društvenu ili finansijsku vrijednost
- Uoči značaj razumijevanja i poštovanja načina na koji se ideje kreativno izražavaju i prenose u različitim kulturama u obliku niza umjetničkih i drugih kulturoloških formi, razvijajući i izražavajući vlastite ideje i osjećaj pripadnosti ili uloge u društvu na različite načine i u različitim situacijama

2. NASTAVNI PLAN

R. BROJ	PREDMET / MODUL	BROJ ČASOVA PO OBLICIMA NASTAVE I KREDITNA VRIJEDNOST																					
		I RAZRED					II RAZRED					III RAZRED					IV RAZRED					UKUPNO	
		Σ	T	V	P	KV	Σ	T	V	P	KV	Σ	T	V	P	KV	Σ	T	V	P	KV	Σ	KV
A. OPŠTEOBRAZOVNI MODUL																							
1.	Crnogorski – srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost	108				6	108				6	108				6	99				6	423	24
2.	Matematika	72				4	72				4	72				4	66				4	282	16
3.	Engleski jezik	108				5	108				5	108				5	99				5	423	20
4.	Fizičko vaspitanje	72				2	72				2	72				2	66				2	282	8
5.	Informatika	72				4	72				4											144	8
6.	Italijanski jezik	72				4	72				4											144	8
7.	Fizika	72				4																72	4
8.	Filozofija											72				4						72	4
UKUPNO: A. OPŠTEOBRAZ. MODUL		576				29	504				25	432				21	330					1842	92
UDIO U UKUPNOM GOD. FONDU (%)		50,0				48,3	43,7				41,6	37,5				35,0	31,2					40,8	38,3
B. STRUČNI MODULI																							
1.	Solfedo I	72	4	68		4																72	4
2.	Teorija muzike	72	36	36		4																72	4
3.	Istorija muzike I	72	36	36		4																72	4
4.	Komplementarni klavir I	72	9	9	54	4																72	4
5.	Muzički instrumenti	72	36	27	9	4																72	4
6.	Audiotehnologija I	144	99	18	27	8																144	8
7.	Solfedo II						72	4	68		4											72	4
8.	Istorija muzike II						72	36	36		4											72	4
9.	Komplementarni klavir II						72	9	9	54	4											72	4
10.	Harmonija sa harmonskom analizom I						72	27	45		4											72	4
11.	Audiotehnologija II						108	54		54	6											108	6
12.	Ozvučavanje						72	36		36	4											72	4
13.	Snimanje i obrada zvuka						108	54		54	6											108	6
14.	Solfedo III											72	4	68		4						72	4
15.	Istorija muzike III											72	36	36		4						72	4
16.	Komplementarni klavir III											72	9	9	54	4						72	4
17.	Harmonija sa harmonskom analizom II											72	27	45		4						72	4
18.	Analiza muzičkih oblika I											72	36	36		4						72	4
19.	Muzička produkcija I											108	72		36	6						108	6
20.	MIDI sistemi i sinteza zvuka											72	36		36	4						72	4
21.	Dizajn zvuka I											108	54		54	6						108	6
22.	Solfedo IV																66	4	62		3	66	3
23.	Istorija muzike IV																66	36	30		3	66	3
24.	Komplementarni klavir IV																66	9	9	48	3	66	3
25.	Preduzetništvo																66	33	33		3	66	3
26.	Analiza muzičkih oblika II																66	36	30		3	66	3
27.	Muzička produkcija II																132	33		99	8	132	8
28.	Dizajn zvuka II																132	33		99	8	132	8

R. BROJ	PREDMET / MODUL	BROJ ČASOVA PO OBLICIMA NASTAVE I KREDITNA VRIJEDNOST																					
		I RAZRED					II RAZRED					III RAZRED					IV RAZRED					UKUPNO	
		Σ	T	V	P	KV	Σ	T	V	P	KV	Σ	T	V	P	KV	Σ	T	V	P	KV	Σ	KV
29.	Osnove komponovanja sa aranžiranjem																66	24		42	3	66	3
UKUPNO: B. STRUČNI MODULI		504	220	194	90	28	576	220	158	198	32	648	274	194	180	36	660	208	164	288	34	2388	136
UDIO U UKUPNOM GOD. FONDU (%)		43,7	19,1	16,8	7,8	46,7	50,0	19,1	13,7	17,2	53,4	56,2	23,8	16,8	15,6	56,7	62,5	19,7	15,5	27,3	66,7	52,9	56,7
C. IZBORNI MODULI																							
1.	Istorija	72	72			3																72	3
2.	Horsko pjevanje I	72	9	45	18	3																72	3
3.	Horsko pjevanje II						72	9	45	18	3											72	3
4.	Savremeno odrastanje						72	54	18		3											72	3
5.	Dirigovanje I						72	18	36	18	3											72	3
6.	Horsko pjevanje III											72	9	45	18	3						72	3
7.	Džez I											72	9	36	27	3						72	3
8.	Popularna muzika I											72	9	36	27	3						72	3
9.	Tradicionalna muzika I											72	9	27	36	3						72	3
10.	Polifonija											72	27	45		3						72	3
11.	Psihologija											72	9	27	36	3						72	3
12.	Socijalne mreže i globalizacija											72	50	22		3						72	3
13.	Izabrana poglavlja iz matematike I											72	72			3						72	3
14.	Italijanski jezik III											72	72			3						72	3
15.	Horsko pjevanje IV																66	6	33	27	3	66	3
16.	Dirigovanje II																66	9	36	21	3	66	3
17.	Džez II																66	7	34	25	3	66	3
18.	Popularna muzika II																66	7	34	25	3	66	3
19.	Tradicionalna muzika II																66	9	27	36	3	66	3
20.	Poslovna kultura																66	52	14		3	66	3
21.	Izabrana poglavlja iz matematike II																66	66			3	66	3
22.	Italijanski jezik IV																66	66			3	66	3
23.	Engleski jezik u muzičkoj produkciji i dizajnu zvuka																66	33	33		3	66	3
UKUPNO: C. IZBORNI MODULI		72				3	72				3	72				3	66				3	282	12
UDIO U UKUPNOM GOD. FONDU (%)		6,3				5,0	6,3				5,0	6,3				5,0	6,2				5,0	6,3	5,0
D. STRUČNI ISPIT																							
D. STRUČNI ISPIT																						4	4
E. SLOBODNE AKTIVNOSTI																							
E. SLOBODNE AKTIVNOSTI		MIN. 36 ČASOVA					MIN. 36 ČASOVA					MIN. 36 ČASOVA					MIN. 33 ČASA						
F. PROFESIONALNA PRAKSA																							
F. PROFESIONALNA PRAKSA		10 DANA					10 DANA					10 DANA					30 DANA						
UKUPNO (A+B+C+D)		1152			108	60	1152			108	60	1152			216	60	1056			231	60	4512	240
UDIO U UKUPNOM GOD. FONDU (%)		100			9,4	100	100			9,4	100	100			18,8	100	100			21,9	100	100	100

T – Teorijska nastava
V – Vježbe
P – Praktično obrazovanje (Praktična nastava)
KV – Kreditna vrijednost
Σ – Suma (Godišnji fond časova)

Napomene:

- Nastavni plan sadrži ukupni godišnji fond časova, godišnji fond časova za svaki modul/predmet, kao i godišnji fond časova prema oblicima nastave (teorijska nastava, vježbe i praktična nastava). Škola sama raspoređuje sedmični broj časova u odnosu na godišnji. Preporučeni sedmični fond časova se dobija podjelom ukupnog broja časova modula sa brojem radnih nedjelja u toku školske godine.
- Praktično obrazovanje (praktična nastava) se realizuje u okviru stručnih modula, u školi i kod poslodavca. Minimalan broj časova praktičnog obrazovanja kod poslodavca je po 36 godišnje u III i IV razredu, u okviru ukupnog fonda časova praktičnog obrazovanja (praktične nastave). Osim u III i IV razredu, škola može organizovati praktično obrazovanje kod poslodavca i u nižim razredima, u skladu sa mogućnostima. U zavisnosti od materijalnih uslova u školi i kod poslodavca, praktično obrazovanje (praktična nastava) se može i u cjelini realizovati kod poslodavca.
- U školama u kojima se nastava izvodi na jeziku pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica, učenici imaju 34 časa nastave. Crnogorski jezik kao nematernji se u tom slučaju izučava sa po dva časa sedmično.

II POSEBNI DIO OBRAZOVNOG PROGRAMA

3. MODULI

3.1. OPŠTEOBRAZOVNI MODUL

OBAVEZNI OPŠTEOBRAZOVNI PREDMETI:

- 1. CRNOGORSKI – SRPSKI, BOSANSKI, HRVATSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST**
- 2. MATEMATIKA**
- 3. ENGLISKI JEZIK**
- 4. FIZIČKO VASPITANJE**
- 5. INFORMATIKA**
- 6. ITALIJANSKI JEZIK**
- 7. FIZIKA**
- 8. FILOZOFIJA**

IZBORNI OPŠTEOBRAZOVNI PREDMETI:

- 1. ISTORIJA**
- 2. PSIHOLOGIJA**
- 3. IZABRANA POGLAVLJA IZ MATEMATIKE I**
- 4. ITALIJANSKI JEZIK III**
- 5. IZABRANA POGLAVLJA IZ MATEMATIKE II**
- 6. ITALIJANSKI JEZIK IV**

Napomena:

Programe obaveznih i izbornih opšteobrazovnih predmeta priprema Zavod za školstvo u skladu sa odgovarajućom metodologijom, donešenom od strane Nacionalnog savjeta za obrazovanje.

3.2. STRUČNI MODULI

3.2.1. SOLFEDO I

1. Broj časova i kreditna vrijednost:

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
I	4	68		72	4

Teorijska nastava i vježbe: Odjeljenje se dijeli na grupe od 6 do 10 učenika.

2. Cilj modula:

- Upoznavanje sa pravilima čitanja notnog teksta. Osposobljavanje za: čitanje muzičkih tekstova u violinskom ključu u obimu od f do g₂, u bas ključu od G do c₁, u alt i tenor ključu od f do c₁, intoniranje notnih zapisa i zapisivanje muzičkog diktata na osnovi tonalne dijattonike, čitanje i zapisivanje pravilnih i nepravilnih ritmičkih podjela i karakterističnih figura u dvodjelnoj i trodjelnoj ritmičkoj vrsti, prepoznavanje osnovnih intervala, dijattonskih trozvuka, malog durskog septakorda i zapisivanje harmonskih obrta sa trozvucima na dijattonskoj tonalnoj osnovi. Razvijanje analitičnog razmišljanja, tačnosti i preciznosti.

3. Ishodi učenja

Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:

1. Pročita muzičke tekstove u violinskom ključu u obimu od f do g₂, u bas ključu od G do c₁, u alt i tenor ključu, od f do c₁
2. Intonira notne zapise na osnovi tonalne dijattonike, alterovane tonove i promjene tonaliteta u jednoglasnom toku, i tonalne dijattonike u dvoglasnom toku
3. Zapiše muzički diktat na osnovi tonalne dijattonike, alterovane tonove i promjene tonaliteta u jednoglasnom toku, i tonalne dijattonike u dvoglasnom toku
4. Pročita pravilne i nepravilne ritmičke podjele i karakteristične figure u dvodjelnoj i trodjelnoj ritmičkoj vrsti
5. Zapiše pravilne i nepravilne ritmičke podjele i karakteristične figure u dvodjelnoj i trodjelnoj ritmičkoj vrsti
6. Razlikuje po zvuku osnovne intervale, dijattonske trozvuke, i mali durski septakord
7. Razlikuje harmonske obrte sa trozvucima na dijattonskoj tonalnoj osnovi – T, S, D i VI u duru i harmonskom molu

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Pročita muzičke tekstove u violinskom ključu u obimu od f do g2, u bas ključu od G do c1, u alt i tenor ključu, od f do c1	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Imenuje note u violinskom ključu u obimu od f do g2	
2. Imenuje note u bas ključu u obimu od G do c1	
3. Imenuje note u violinskom i bas ključu naizmjenično	
4. Navede položaj note c1 u alt ključu	
5. Imenuje note u alt ključu u obimu od f do c1	
6. Navede položaj note c1 u tenor ključu	
7. Imenuje note u tenor ključu u obimu od f do c1	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 4 i 6. Za kriterijume 1, 2, 3, 5 i 7 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Ključevi	

Ishod 2 - Učenik će biti sposoban da Intonira muzičke zapise na osnovi tonalne diatonike, alterovane tonove i promjene tonaliteta u jednoglasnom toku, i tonalne diatonike u dvoglasnom toku.	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Izvede vokalno tonalnu melodiku u tonalitetima do 3 predznaka	Tonaliteti: C-dur, c-mol, Es-dur, G-dur, g-mol, B-dur, D-dur, d-mol, F-dur, a-mol, A-dur i fis-mol
2. Izvede vokalno tonalnu melodiku sa alterovanim tonovima	Alterovani tonovi: hromatske prolaznice i dijatonske skretnice
3. Izvede vokalno tonalnu melodiku sa promjenom tonaliteta	Promjene tonaliteta: modulacija u paralelni i dominantni tonalitet i mutacija
4. Izvede vokalno tonalnu melodiku u dvoglasnom stavu	Dvoglasni stav: homofoni bez promjene tonaliteta
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 4.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Tonalna melodika - Vidovi promjene tonaliteta - Alterovani tonovi - Dvoglasni stav 	

Ishod 3 -Učenik će biti sposoban da Zapiše muzički diktat na osnovi tonalne diatonike, alterovane tonove i promjene tonaliteta u jednoglasnom toku, i tonalne diatonike u dvoglasnom toku	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Prepozna tonske visine pojedinačno u tonalitetu	Tonaliteti: C-dur, c-mol, Es-dur, G-dur, g-mol, B-dur, D-dur, d-mol, F-dur, a-mol, A-dur i fis-mol
2. Prepozna tonske visine i njihova trajanja u tonalitetu u jednoglasnom melodijskom kretanju	
3. Prepozna alterovane tonove u hromatskom i dijatonskom polustepenskom kretanju u jednoglasnom melodijskom kretanju	Alterovani tonovi: hromatske prolaznice i dijatonske skretnice
4. Prepozna melodijska kretanja s promjenom tonaliteta	Promjena tonaliteta: modulacija u paralelni i dominantni tonalitet i mutacija
5. Prepozna melodijska kretanja u dvoglasnom stavu	Dvoglasni stav: homofoni bez promjene tonaliteta
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 5.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Tonalna melodika - Alterovani tonovi - Vidovi promjene tonaliteta - Jednoglasni diktat - Dvoglasni diktat 	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Pročita pravilne i nepravilne ritmičke podjele i karakteristične figure u dvodjelnoj i trodjelnoj ritmičkoj vrsti	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Izvede osnovna i punktirana notna trajanja i trajanja pauza određenih metričkom vrstom	Osnovna notna trajanja i trajanja pauza: osmina, četvrtina, polovina i cijela Punktirana notna trajanja i trajanja pauza: četvrtina i polovina Metričke vrste: 2/4, 3/4 i 4/4
2. Izvede pravilne ritmičke podjele i karakteristične ritmičke figure u dvodjelnoj ritmičkoj vrsti	Pravilne ritmičke podjele: dvodjelna i četvorodjelna Karakteristične ritmičke figure: punktirana, obrnuto punktirana, sinkopa, produžena trajanja lukom i dr.
3. Izvede nepravilnu ritmičku figuru triolu	
4. Izvede pravilne ritmičke podjele i karakteristične ritmičke figure u metričkoj vrsti 6/8	Pravilne ritmičke podjele: trodjelna i šestodjelna Karakteristične ritmičke figure: sičillijana i tirana i dr.
5. Izvede nepravilnu ritmičku figuru duolu	
6. Uporedi suprotne ritmičke vrste sa istom metričkom podjelom	Suprotne ritmičke vrste sa istom metričkom podjelom: 2/4 i 6/8
7. Izvede zadati muzički tekst u metričkim vrstama	Metričke vrste: 2/4, 3/4, 4/4
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijum 6. Za kriterijume 1, 2, 3, 4, 5 i 7 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Ritmičke vrste - Metričke vrste - Pravilne ritmičke podjele i karakteristične figure - Nepravilne ritmičke podjele i karakteristične figure 	

Ishod 5 - Učenik će biti sposoban da Zapiše pravilne i nepravilne ritmičke podjele i karakteristične figure u dvodjelnoj i trodjelnoj ritmičkoj vrsti	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Prepozna metričku vrstu u melodiji	Metričke vrste: 2/4, 3/4, 4/4, 6/8
2. Prepozna tonska trajanja, pravilne ritmičke podjele i karakteristične figure u dvodjelnoj ritmičkoj vrsti	
3. Prepozna nepravilnu ritmičku figuru triolu	
4. Prepozna tonska trajanja, pravilne ritmičke podjele i karakteristične figure u trodjelnoj ritmičkoj vrsti	
5. Prepozna, nepravilnu ritmičku figuru duolu	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 5.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Ritmičke vrste - Metričke vrste - Pravilne ritmičke podjele i karakteristične figure - Nepravilne ritmičke podjele i karakteristične figure 	

Ishod 6 - Učenik će biti sposoban da Razlikuje po zvuku osnovne intervale, dijatonske trozvuke i mali durski septakord	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Prepozna zvučnost intervala u melodijskom i harmonskom vidu	Intervali: M2, V2, M3, V3, Č4, Č5, M6, V6, M7, V7, tritonus
2. Imenuje abecedom odslušane intervale od zadatog tona	
3. Reprodukuje intervale solmizacijom od zadatog tona	Intervali: M2, V2, M3, V3, Č4, Č5 i tritonus
4. Prepozna po zvuku dijatonske trozvuke	Dijatonski trozvuci: durski, molski, umanjeni, prekomjerni
5. Prepozna po zvuku oblike dijatonskih trozvuka	Oblici: kvintakord, sekstakord, i kvartsekstakord durskog, molskog i umanjenog trozvuka i prekomjerni trozvuk
6. Reprodukuje solmizacijom dijatonske trozvuke u svim oblicima od zadatog tona	
7. Prepozna po zvuku mali durski septakord	
8. Reprodukuje solmizacijom mali durski septakord od zadatog tona	
9. Imenuje abecedom odslušane trozvuke i četvorozvuke	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 9.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Osnovni intervale - Vrste i oblici dijatonskih trozvuka - Mali durski septakord 	

Ishod 7 - Učenik će biti sposoban da Razlikuje harmonske obrte sa trozvucima na dijatonskoj tonalnoj osnovi - T, S, D, VI u duru i harmonskom molu	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede mnogostranost akorda	
2. Prepozna po zvuku harmonske funkcije u harmonskim obrtima/kadencama	Harmonski obrti/kadence: autentični, plagalni, potpuni, varljivi, prošireni, polukadenca, T D T, T S T, T S D T, T D VI, T VI S D i T S D
3. Reprodukuje harmonske funkcije naviše i naizmjenično	
4. Izvrši zapisivanje odslušanih harmonskih veza	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijum 1. Za kriterijume od 2 do 4 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Vrste harmonskih obrta/kadenci	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Solfedo I je tako koncipiran da učenicima omogućava sticanje znanja i vještina, kroz teorijsku nastavu i vježbe. Nastava treba da bude aktivna, sa uključivanjem svih učenika.
- Vježbe treba realizovati sa manjim grupama. Preporučuje se upotreba udžbenika i primjera iz vokalne i instrumentalne muzičke literature. Osim osnovnih sredstava (udžbenika, primjera iz literature i klavira) neophodno je koristiti i zvučne zapise za slušno opažanje i zapisivanje. Vježbe treba izvoditi grupno i pojedinačno, odnosno u paru kada je riječ o intoniranju dvoglasnog primjera. Nastavnik treba da podstiče problemsku nastavu u kojoj navodi učenike da sami dolaze do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime im omogućava povezivanje teorijskih znanja sa praktičnom primjenom.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja, usmjeravajući darovite učenike na zaključivanje, razvijanje sposobnosti analize i sinteze, kreativnosti i pozitivnog odnosa prema oblastima koje ih interesuju. Nastavnik treba da podstakne učenike na razvoj njihovih sposobnosti i interesovanja u cilju pravilne karijerne orijentacije.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- Vasiljević, Z., Drobni, I., Karan, G., Solfedjo, sa teorijom muzike, Zavod za udžbenike, Beograd, 2007.
- Vasiljević, Z., Melodika, Univerzitet umetnosti, Beograd, 1986.
- Jollet, J. C., Melimelodies, volume 2, Gerard Billaudot, Paris
- Jollet, J. C., Dictees musicales, Volume I, II, Gerard Billaudot, Paris
- Vergnault, M., Cours de formation musicale, pour l'enseignement du solfege, Elementaire 2, Gerard Billaudot
- Radičeva, D., Jednoglasi diktati, Univerzitet umetnosti u Beogradu, Akademija umetnosti u Novom Sadu, Beograd, 1987.
- Radičeva-Divjaković, D., Dvoglasni diktati, Univerzitet umetnosti u Beogradu, Beograd, 1975.
- Popović, B., Dvoglasni solfedjo, Udruženje muzičkih pedagoga Srbije, Beograd, 1981.
- Olujić, A., Razvoj harmonskog sluha, Univerzitet umetnosti u Beogradu, Beograd, 1990.

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuči učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Klavir	1
2.	Tabla sa linijskim sistemom	1
3.	Audio uređaj	1

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju školske godine

- Pozitivna ocjena na godišnjem ispitu

9. Povezanost modula – korelacija

- Solfeđo II, III i IV
- Teorija muzike
- Komplementarni klavir I, II, III i IV
- Muzički instrumenti
- Harmonija sa harmonskom analizom I i II
- Anliza muzičkih oblika I i II
- Horskopjevanje I, II, III i IV
- Osnove komponovanja sa aranžiranjem
- Dirigovanje I, II, III i IV

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Kompetencija pismenosti (upotreba stručne terminologije u usmenom i pisanom obliku pravilnim formulisanjem pojmova i koncepata iz oblasti solfeđa, izražavanjem argumenata i kritičkog mišljenja; poštovanje pravila i preporuka prilikom prezentovanja zadate teme i dr.)
- Kompetencija višejezičnosti (razumijevanje stručne terminologije iz oblasti solfeđa, prilikom korišćenja izraza na italijanskom jeziku, istraživanja na internetu i korišćenja literature na stranom jeziku i dr.)
- Matematička kompetencija i kompetencija u prirodnim naukama, tehnologiji i inženjerstvu (STEM) (razvijanje logičkog načina razmišljanja i donošenja zaključaka prilikom analize zadatih tema iz oblasti solfeđa i dr.)
- Digitalna kompetencija (korišćenje informaciono-komunikacionih tehnologija radi pretrage, prikupljanja i upotrebe podataka iz oblasti solfeđa, prepoznavanjem relevantnih stručnih tekstova i video zapisa, upotreba softverskih alata za izradu prezentacija na zadatu temu i dr.)
- Lična, socijalna i kompetencija učiti kako učiti (razvijanje tehnika samostalnog učenja, kao i učenja u timu kroz vršnjačku edukaciju i diskusiju, prezentacija i seminarских radova na zadatu temu; razvijanje tehnika istraživanja, sistematizovanja i vrednovanja informacija u cilju nadogradnje prethodno stečenih znanja, kao i otkrivanja novih; razvijanje sposobnosti učenja na sopstvenim greškama kroz samoprocjenu i samoevaluaciju; razvijanje svijesti o značaju vođenja zdravog života i dr.)
- Građanska kompetencija (angažovanje u zajedničkom ili javnom interesu kroz različite društveno odgovorne aktivnosti; poštovanje prava, jednakosti, slobode izražavanja i mišljenja kroz debate, diskusije i podjelu na grupe; razvijanje svijesti o značaju savremenih događaja, kao i njihovu povezanost sa istorijskim; razvijanje svijesti o odgovornom ponašanju prema prirodi i životnoj sredini pravilnim odlaganjem otpada nakon realizovanih zadataka i dr.)
- Preduzetnička kompetencija (razvijanje sposobnosti davanja inicijative, procjene i pravilnog određivanja prioriteta prilikom rješavanja problema, razvijanje kreativnosti, kao i vještina planiranja i upravljanja vremenom, samostalno ili u timu, planiranje i organizacija resursa i materijala za izvođenje zadataka i dr.)
- Kompetencija kulturološke svijesti i izražavanja (razvijanje svijesti o značaju poznavanja i poštovanja lokalnih, nacionalnih, regionalnih, evropskih i globalnih kultura kroz povezivanje sa primjerima iz oblasti solfeđa; predstavljanje ideja putem različitih kulturoloških formi kao što su pisani, štampani ili digitalni tekst, dizajn i dr.)

3.2.2. TEORIJA MUZIKE**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
I	36	36		72	4

Teorijska nastava i vježbe: Odjeljenje se dijeli na grupe od 6 do 10 učenika.

2. Cilj modula:

- Upoznavanje sa elementima muzičke pismenosti i osposobljavanje za njihovo čitanje, zapisivanje, analizu i primjenu. Razvijanje sposobnosti zapažanja, logičkog razmišljanja, tačnosti i preciznosti u radu.

3. Ishodi učenja**Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:**

1. Sagleda povezanost ritma i metra u muzičkom toku
2. Prepozna intervale različite po veličini, vrsti i zvučnosti u notnom tekstu
3. Prepozna ljestvičnu/ tonalnu osnovu muzičkog toka u notnom tekstu
4. Razlikuje akorde različitog gradivnog intervala
5. Protumači oznake za tempo, dinamiku i artikulaciju u notnom tekstu
6. Protumači skraćenice, razne izraze i oznake za ornamente u notnom tekstu
7. Razlikuje pojmove tonalitet, tonalnost i atonalnost

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Sagleda povezanost ritma i metra u muzičkom toku	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše pojmove ritam, metar i takt	
2. Navede različite vrste ritma i muzičkog metra	Vrste ritma: ravnomjerni (koralni, motorični, ostinatni) i neravnomjerni Vrste muzičkog metra: prosti (dvodjelni i trodjelni) i složeni (četvorodjelni do dvanaestodjelni)
3. Objasni različite vrste ritma i muzičkog metra	
4. Prepozna različite vrste ritma u zadatom notnom primjeru	
5. Prepozna pomjeranje metričkog naglaska u zadatom notnom primjeru	Pomjeranje metričkog naglaska: sinkopa, hemiola i kontrtan
6. Poveže ritam i muzički metar sa vrstom takta, u zadatom notnom primjeru	
7. Prepozna polimetriju i ametriju u zadatom notnom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 3. Za kriterijume od 4 do 7 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Vrste ritma i muzičkog metra - Ritmički odnosi između dionica u homofonom/ polifonom stavu - Pomjeranje metričkog naglaska - Ametrija i polimetrija 	

Ishod 2 - Učenik će biti sposoban da Prepozna intervale različite po veličini, vrsti i zvučnosti u notnom tekstu	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše pojam <i>interval</i>	
2. Nabroji intervale po veličini, vrsti i zvučnosti	Intervali po veličini: osnovni (prima do oktava) i složeni (nona do kvintdecima) Intervali po vrsti: čisti, veliki, mali, umanjeni i prekomjerni Intervali po zvučnosti: konsonantni i disonantni
3. Pročita intervale različite veličine i vrste u zadanom notnom primjeru	
4. Izgradi intervale različite veličine i vrste	
5. Objasni princip rješavanja disonantnih intervala u konsonantne	
6. Objasni obrtaj intervala (u skladu sa veličinom i vrstom) i inverziju	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 2, 5 i 6. Za kriterijume 3 i 4 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Intervali po veličini - Intervali po vrsti - Intervali po zvučnosti - Obrtaj intervala; inverzija 	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Prepozna ljestvičnu/ tonalnu osnovu muzičkog toka u notnom tekstu	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše pojam <i>tetrahord</i>	
2. Objasni građu raznih vrsta tetrahorda	Vrste tetrahorda: durski, molski, frigijski, lidijski i harmonski (orijentalni)
3. Definiše pojam <i>ljestvica</i>	
4. Objasni karakteristike različitih ljestvica	Ljestvice: durske i molske, modusi, folklornog izvorišta, posebne građe (pentatonska, cjelostepena, umanjena) i hromatske
5. Nevede nazive ljestvičnih stupnjeva	
6. Objasni hijerarhiju ljestvičnih stupnjeva u duru i molu	
7. Izgradi različite ljestvice	
8. Uporedi različite ljestvice	
9. Odredi ljestvičnu/tonalnu osnovu u zadatom notnom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 6. Za kriterijume od 7 do 9 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Tetrahordi - Durske i molske ljestvice - Modalne ljestvice - Ljestvice folklornog izvorišta - Ljestvice posebne građe (pentatonske, cjelostepene i umanjene) - Hromatske ljestvice (durske/molske, dvanaestotonska hromatska ljestvica) - Posebna imena i hijerarhija ljestvičnih stupnjeva 	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Razlikuje akorde različitog gradivnog intervala	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše pojam <i>akord</i>	
2. Nabroji akorde po gradivnom intervalu	Akordi po gradivnom intervalu: akordi terčne, sekundne i kvartne građe
3. Objasni intervalski sastav osnovnog oblika (i obrtaja) akorda terčne građe	Osnovni oblik (i obrtaj): kvintakord (sektakord, kvartsektakord), septakord (kvintsektakord, terckvartakord, sekundakord) i dominantni nonakord
4. Objasni intervalski sastav akorda sekundne i kvartne građe	
5. Izgradi akorde različitog gradivnog intervala	
6. Odredi mnogostranost kvintakorda u zadanom notnom primjeru	
7. Odredi vrstu i oblik akorda u zadanom notnom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 4. Za kriterijume od 5 do 7 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Akordi terčne građe - Akordi sekundne i kvartne građe - Mnogostranost kvintakorda 	

Ishod 5 - Učenik će biti sposoban da Protumači oznake za tempo, dinamiku i artikulaciju u notnom tekstu	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše pojmove tempo, dinamika i artikulacija	
2. Navede oznake za tempo, dinamiku i artikulaciju	
3. Objasni oznake za tempo, dinamiku i artikulaciju	
4. Prepozna oznake za tempo, dinamiku i artikulaciju u zadatom notnom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 3. Za kriterijum 4 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Tempo - Dinamika - Artikulacija 	

Ishod 6 - Učenik će biti sposoban da Protumači skraćénice, razne izraze i oznake za ornamente u notnom tekstu	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni značenje i upotrebu skraćénica i raznih izraza	Skraćénice: div. (divisi), con sord. (con sordino), u.c. (una corda), m.d. (mano destra), m.s. (mano sinistra) i dr. Razni izrazi: appassionato, cantabile, con brio, dolce, con anima, furioso, giocoso, maestoso, doloroso i dr.
2. Definiše pojam <i>ornament</i>	
3. Nabroji vrste ornamentata	Vrste ornamentata: kratki i dugi predudar, praltriler, mordent, šljajfer, grupeto i triler
4. Objasni način izvođenja ornamentata u zadatom notnom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 4.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Skraćénice - Razni izrazi - Ornamenti 	

Ishod 7 - Učenik će biti sposoban da Razlikuje pojmove tonalitet, tonalnost i atonalnost	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše pojmove <i>tonalnost</i> i <i>atonalnost</i>	
2. Definiše pojam <i>tonalitet</i> , <i>funkcija</i> , <i>harmonska funkcija</i> , <i>harmonski obrt</i> i <i>kadenca</i>	
3. Imenuje harmonske funkcije	Harmonske funkcije: tončka, subdominantna i dominantna (akordi na glavnim stupnjevima i njihovi zamjenici)
4. Navede vrste harmonskih obrta i kadenci	Kadence: autentična, plagalna, varljiva i polukadenca
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 4.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Tonalnost - Atonalnost - Tonalitet (harmonske funkcije i kadenca) 	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Teorija muzike je tako koncipiran da učenicima omogućava sticanje teorijskih znanja i vještina iz ove oblasti. Preporučuju se one didaktičke metode koje omogućavaju da svi učenici budu aktivni u najvećoj mjeri u cilju postizanja značajnog stepena samostalnosti i inicijativnosti u učenju i radu. Preporučene didaktičke metode su metode aktivnog učenja: smisleno verbalno receptivno učenje, praktično smisaono učenje, konvergentno (logičko) učenje, divergentno (stvaralačko) učenje, kooperativno učenje učenik-učenik, kooperativno učenje učenik-nastavnik, učenja putem otkrića, analiza udžbeničkog teksta, analiza notnih primjera. Nastava treba da bude aktivna, sa uključivanjem svih učenika. Pri savladavanju nove materije potrebno je da učenici koriste već stečena znanja kako bi povezivali informacije.
- Vježbe podrazumijevaju primjenu stečenih znanja na konkretnim zadacima. Učenike treba podijeliti u grupe i realizovati vježbe individualno, u parovima ili manjim grupama, ali tako da svaki učenik samostalno uradi vježbu i dobije traženi rezultat. Od velikog značaja je podsticanje problemske nastave u kojoj nastavnik navodi učenike da sami dolaze do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime im omogućava povezivanje teorijskih znanja sa praktičnom primjenom. Analitički dio nastave podrazumijeva primjere kreirane od strane nastavnika, kao i vokalne, instrumentalne i vokalno-instrumentalne primjere iz literature, ali jednostavnijeg sadržaja. Osim prethodnog, u pravcu postizanja kvalitetnog i trajno stečenog znanja, neophodno je ostvariti i korelaciju među različitim modulima.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja, usmjeravajući darovite učenike na zaključivanje, razvijanje sposobnosti analize i sinteze, kreativnosti i pozitivnog odnosa prema oblastima koje ih interesuju. Nastavnik treba da podstakne učenike na razvoj njihovih sposobnosti i interesovanja u cilju pravilne karijerne orijentacije.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- Despić, D, Teorija muzike, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 1997.

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuči učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Školska tabla sa linijskim sistemom	1
2.	Bežični zvučnik sa internet konekcijom	1
3.	Instrument - klavir	1
4.	Notni i zvučni primjeri autora različitih muzičkih stilova	po potrebi
5.	Računar/laptop sa internet konekcijom	1

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju školske godine

9. Povezanost modula – korelacija

- Solfedo I, II, III, IV
- Istorija muzike I, II, III, IV
- Komplementarni klavir I, II, III i IV
- Muzički instrumenti
- Harmonija sa harmonskom analizom I i II
- Analiza muzičkih oblika I i II

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Kompetencija pismenosti (upotreba stručne terminologije u usmenom i pisanom obliku pravilnim formulisanjem pojmova i koncepata iz oblasti teorije muzike, izražavanjem argumenata i kritičkog mišljenja; poštovanje pravila i preporuka prilikom prezentovanja zadate teme i dr.)
- Kompetencija višejezičnosti (razumijevanje stručne terminologije iz oblasti teorije muzike, prilikom korišćenja izraza na stranom jeziku, istraživanja na internetu i korišćenja literature na stranom jeziku i dr.)
- Matematička kompetencija i kompetencija u prirodnim naukama, tehnologiji i inženjerstvu (STEM) (razvijanje logičkog načina razmišljanja i donošenja zaključaka prilikom analize zadatih tema iz oblasti teorije muzike i dr.)
- Digitalna kompetencija (korišćenje informaciono-komunikacionih tehnologija radi pretrage, prikupljanja i upotrebe podataka iz oblasti teorije muzike, prepoznavanjem relevantnih stručnih tekstova i video zapisa, upotreba softverskih alata za izradu prezentacija na zadatu temu i dr.)
- Lična, socijalna i kompetencija učiti kako učiti (razvijanje tehnika samostalnog učenja, kao i učenja u timu kroz vršnjačku edukaciju i diskusiju, prezentacija i seminarских radova na zadatu temu; razvijanje tehnika istraživanja, sistematizovanja i vrednovanja informacija u cilju nadogradnje prethodno stečenih znanja, kao i otkrivanja novih; razvijanje sposobnosti učenja na sopstvenim greškama kroz samoprocjenu i samoevaluaciju; razvijanje svijesti o značaju vođenja zdravog života i dr.)
- Građanska kompetencija (angažovanje u zajedničkom ili javnom interesu kroz različite društveno odgovorne aktivnosti; poštovanje prava, jednakosti, slobode izražavanja i mišljenja kroz debate, diskusije i podjelu na grupe; razvijanje svijesti o značaju savremenih događaja, kao i njihovu povezanost sa istorijskim; razvijanje svijesti o odgovornom ponašanju prema prirodi i životnoj sredini pravilnim odlaganjem otpada nakon realizovanih zadataka i dr.)
- Preduzetnička kompetencija (razvijanje sposobnosti davanja inicijative, procjene i pravilnog određivanja prioriteta prilikom rješavanja problema, razvijanje kreativnosti, kao i vještina planiranja i upravljanja vremenom, samostalno ili u timu, planiranje i organizacija resursa i materijala za izvođenje zadataka i dr.)
- Kompetencija kulturološke svijesti i izražavanja (razvijanje svijesti o značaju poznavanja i poštovanja lokalnih, nacionalnih, regionalnih, evropskih i globalnih kultura kroz povezivanje sa primjerima iz oblasti teorije muzike; predstavljanje ideja putem različitih kulturoloških formi kao što su pisani, štampani ili digitalni tekst, dizajn i dr.)

3.2.3. ISTORIJA MUZIKE I**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
I	36	36		72	4

2. Cilj modula:

- Upoznavanje sa nastankom, razvojem i karakteristikama muzike prvobitne društvene zajednice, muzike starog i srednjeg vijeka, razvoja muzike u Crnoj Gori od prvobitne društvene zajednice do XII vijeka i muzikom renesanse, kao i društveno-istorijskim prilikama u kojima su nastala muzička djela. Osposobljavanje za prepoznavanje zvučnih primjera iz muzičke literature. Razvijanje vještine prezentovanja, analitičnosti, motivacije, marljivosti, preciznosti, kreativnosti i razumijevanja uzajamnih odnosa društva, umjetnosti i muzike.

3. Ishodi učenja**Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:**

1. Utvrdi karakteristike muzike prvobitne društvene zajednice
2. Ukaže na karakteristike razvoja muzike starog vijeka
3. Analizira karakteristike muzike srednjeg vijeka
4. Ukaže na karakteristike razvoja muzike u Crnoj Gori od prvobitne društvene zajednice do XII vijeka
5. Odredi karakteristike muzike renesanse

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Utvrđi karakteristike muzike prvobitne društvene zajednice	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše izvore i teorije nastanka muzike, kao i najznačajnije naučnike koji su ih postavili	Naučnici: Herbert Spenser, Karl Bihner, Karl Štumpf, Čarls Darwin, Žil Kombarije i dr.
2. Navede karakteristike ritma i melodije u muzici prvobitne društvene zajednice	
3. Objasni primitivne oblike višeglasja	Primitivni oblici višeglasja: paralelne kvinte i oktave, heterofonija i bordun
4. Obrazloži sinkretički karakter muzike u prvobitnoj društvenoj zajednici	
5. Prepozna muzičke instrumente prvobitne društvene zajednice slušajući primjere iz literature	Muzički instrumenti: kosti, kamenje, školjke, grane, luk i strijela, primitivne lire i harfe i Panove frule
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 4. Za kriterijum 5 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Izvori i teorije naučnika o nastanku muzike - Ritam, muzika i primitivni oblici višeglasja prvobitne društvene zajednice - Muzički instrumenti prvobitne društvene zajednice 	

Ishod 2 - Učenik će biti sposoban da Ukaže na karakteristike razvoja muzike starog vijeka	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše stare vanevropske civilizacije	Vanevropske civilizacije: Egipat, Kina, Indija, Japan, Mesopotamija i Palestina
2. Objasni karakteristike muzike vanevropskih civilizacija	
3. Uporedi muziku vanevropskih civilizacija i njihove muzičke instrumente	Muzički instrumenti: Egipat (hidraulične orgulje), Kina (gong, kin, pip, šeng) i Indija (vina)
4. Definiše filozofska tumačenja nastanka muzike antičke Grčke	
5. Opiše muzičke instrumente antičke Grčke	Muzički instrumenti: lira, kitara i aulos
6. Objasni izvođačke forme i muzičku teoriju antičke Grčke	Izvođačke forme: ditiramb i starogrčka tragedija
7. Definiše karakteristike muzike antičkog Rima	
8. Uporedi karakteristike muzike antičkog Rima i antičke Grčke slušajući primjere iz literature	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 7. Za kriterijum 8 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Muzika vanevropskih civilizacija - Muzika antičke Grčke - Muzika antičkog Rima 	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Analizira karakteristike muzike srednjeg vijeka	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše društveno-istorijske prilike i karakteristike umjetnosti srednjeg vijeka	Umjetnost: likovna, muzička i književnost
2. Opiše načine vršenja obreda, korišćenje jezika u službenom repertoaru ranohrišćanske muzike i značaj himni	
3. Prepozna proces nastanka i karakteristike gregorijanskog korala, kao i njegove načine izvođenja slušajući primjere iz literature	Načini izvođenja: psalmodijski solo, responsorijalno i antifono izvođenje
4. Uporedi oblike nastale deformacijom gregorijanskog korala	Oblici: sekvence, trope i liturgijske drame
5. Objasni karakteristike vizantijske muzike, njene predstavnike, osmoglasnik (Oktoih) i izvođačke oblike	Izvođački oblici: psalmi, tropar, himna, kondak, liturgija i kanon
6. Objasni starocrkvene moduse, razvoj notacije i zasluge Gvida od Areca	Notacija: ekfonetska, neumatska, modalna i menzuralna
7. Navede karakteristike svjetovne muzike jednoglasnog tipa, karakteristične forme i stvaraoce .	Karakteristične forme: kanso, tenso, aube, pastorela, estampida i virlea Stvaraoći: trubaduri, truveri i minezengeri
8. Prepozna prve oblike višeglasja slušajući primjere iz literature	Prvi oblici višeglasja: organum, diskant, gimel, foburdon i klauzula
9. Opiše razvoj instrumentalne muzike u srednjem vijeku i najznačajnije instrumente	Instrumenti: žičani (gudački i tržački) i duvački
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 2, 4, 5, 6, 7 i 9. Za kriterijume 3 i 8 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Ranohrišćanka muzika - Gregorijanski koral - Muzika u Vizantiji - Razvoj srednjevjekovne notacije i teorije - Svjetovna muzika jednoglasnog tipa 	

**Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da
Analizira karakteristike muzike srednjeg vijeka**

Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja

U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:

- Prvi višeglasni oblici
- Instrumentalna muzika u srednjem vijeku
- Zvučni primjeri

Kontekst

(Pojašnjenje označenih pojmova)

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Ukaže na karakteristike razvoja muzike u Crnoj Gori od prvobitne društvene zajednice do XII vijeka	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše izvore izučavanja muzičke kulture u Crnoj Gori od praistorije do pojave hrišćanstva	
2. Opiše primitivne muzičke instrumente u Crnoj Gori od praistorije do pojave hrišćanstva	Primitivni muzički instrumenti: koštana svirala, kosti, školjke i zubi životinja
3. Objasni upotrebu muzičkih instrumenata i njihovu vezu sa obredima	
4. Navede značajne lokalitete za razvoj muzičke kulture Crne Gore od praistorije do pojave hrišćanstva	Lokaliteti za razvoj muzičke kulture Crne Gore: Crvena Stijena, pećina Odmut, Carine, Beran krš, pećina Spila i dr.
5. Objasni značaj skriptorijuma za razvoj muzičke kulture Crne Gore u ranom srednjem vijeku	
6. Prezentuje zaključke o tragovima muzičke kulture u Crnoj Gori na osnovu istraživanja i analize spomenika materijalne kulture i književnih djela	
7. Opiše primjere neumatske notacije	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 2, 3, 4, 5 i 7. Za kriterijum 6 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Muzička kultura Crne Gore od praistorije do pojave hrišćanstva - Muzička kultura u Crnoj Gori u ranom srednjem vijeku 	

Ishod 5 - Učenik će biti sposoban da Odredi karakteristike muzike renesanse	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Obrazloži društveno-istorijske prilike i stilske karakteristike muzike renesanse	
2. Uporedi predrenesansna razdoblja , karakteristične oblike i najznačajnije predstavnike slušajući primjere iz literature	Predrenesansna razdoblja: Notrdamska skola; Ars antiqua i Ars nova u Italiji i Francuskoj Oblici: organum; motet, kantilena, rondelus, hoketus, rota, konduktus; madrigal, kaća, balada; misa i šanson Predstavnici: Leonin i Perotin; Filip de Vitri i Gijom de Mašo
3. Opiše oblike flanko-flamanske škole i karakteristike stvaralaštva njenih predstavnika	Oblici: misa, motet i šanson Predstavnici: Gijom Difaj, Žan Okegem, Jakob Obrecht i Žosken de Pre
4. Prepozna nove vokalne oblike u Italiji i karakteristike stvaralaštva predstavnika venecijanske škole slušajući primjere iz literature	Novi vokalni oblici: frotola, vilota i vilanela Predstavnici: Luka Marenco, Karlo Đezualdo da Venozza, Andrea i Đovani Gabrijeli
5. Prepozna značaj i karakteristike stvaralaštva najznačajnijeg predstavnika rimske škole slušajući primjere iz literature	Predstavnik rimske škole: Đovani Pjerluidi da Palestrina
6. Protumači značaj pokreta reformacije i karakteristike stvaralaštva najznačajnijeg predstavnika renesanse u Njemačkoj slušajući primjere iz literature	Predstavnik renesanse u Njemačkoj: Orlando di Laso
7. Opiše razvoj instrumentalne muzike u renesansi i najznačajnije instrumente	Instrumenti: lutnja, instrumenti sa tipkama, gudački i duvački instrumenti
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni i pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 3 i 7. Za kriterijume 2, 4, 5 i 6 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Stilske karakteristike renesanse - Predrenesansna razdoblja - Franko-flamanska škola - Venecijanska i rimska škola - Reformacija u Njemačkoj - Instrumentalna muzika renesanse - Zvučni primjeri 	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Istorija muzike I je tako koncipiran da učenicima omogućava sticanje teorijskih znanja i vještina iz ove oblasti. U cilju dostizanja predviđenih ishoda učenja preporučuje se primjena nastavnih metoda usmjerenih na aktivnosti učenika (dijaloška, istaživačka, razvijanje kritičkog mišljenja, radionice, rad u grupama, gost na časopisnoj radionici za predmetnu temu, izrada ppt prezentacija i panoa, hronoloških tabela, gledanje dokumentarnih filmova). Nastava treba da bude aktivna sa uključivanjem svih učenika. Pri savladavanju nove materije potrebno je da učenici koriste već stečena znanja kako bi povezivali informacije. Od velikog značaja je podsticanje problemske nastave u kojoj nastavnik navodi učenike da sami dolaze do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime im omogućava razvijanje kritičkog stava i mišljenja. Jednom ili dva puta godišnje treba dozvoliti učenicima da sami kreiraju čas (sa određenim ciljem).
- Vježbe podrazumijevaju primjenu stečenih znanja na konkretnim zadacima. Učenike treba podijeliti u grupe i realizovati vježbe individualno, u parovima ili manjim grupama, ali tako da svaki učenik samostalno uradi vježbu i dobije traženi rezultat. Nastavnik treba da podstiče problemsku nastavu u kojoj navodi učenike da sami dolaze do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime im omogućava povezivanje teorijskih znanja sa praktičnom primjenom i, po mogućnosti, obratiti pažnju na aktivnosti i postignuća svakog učenika. Osim prethodnog, u pravcu postizanja kvalitetnog i trajno stečenog znanja, neophodno je ostvariti i korelaciju među različitim modulima. Nastavnik treba da podstiče učenike da redovno posjećuju koncerte umjetničke muzike, slušaju primjere iz muzičke literature i povezuju stečena znanja sa predmetom koji sviraju.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja, usmjeravajući darovite učenike na zaključivanje, razvijanje sposobnosti analize i sinteze, kreativnosti i pozitivnog odnosa prema oblastima koje ih interesuju. Nastavnik treba da podstakne učenike na razvoj njihovih sposobnosti i interesovanja u cilju pravilne karijerne orijentacije.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- Marinković S., Istorija muzike za II i III razred srednje muzičke škole, Zavod za izdavanje udžbenika i nastavnih sredstava, Beograd, 2003.
- Marinković S., Istorija muzike za III i IV razred srednje muzičke škole, Zavod za izdavanje udžbenika i nastavnih sredstava, Beograd, 2003.
- Andreis J., Povijest glazbe 1, 2, 3, 4, Mladost, Zagreb, 1976.
- Despić D., Muzički stilovi, Zavod za izdavanje udžbenika i nastavnih sredstava, Srpsko Sarajevo, 2004.
- Abraham Dž., Oksfordska istorija muzike 1, Clio, Beograd, 2001.
- Abraham Dž., Oksfordska istorija muzike 2, Clio, Beograd, 2002.
- Abraham Dž., Oksfordska istorija muzike 3, Clio, Beograd, 2004.
- Burkholder J.P., Norton Antology of Western Music, 1980. (svi karakteristični primjeri od najranijeg doba do XX vijeka)
- Radulović-Vulić M., Drevne muzičke kulture Crne Gore 1 i 2, Muzička akademija, Cetinje, 2002.
- Marinković S., Istorija srpske muzike, Zavod za izdavanje udžbenika i nastavnih sredstava, Beograd, 2000.
- Kamien R., Music an appreciation, McGaw-Hill Companies, 1998.
- Hauzer A., Socijalna istorija umetnosti i književnosti I i II, Kultura, Beograd, 1962.
- Đurić M., Istorija Helenske književnosti (važno za grčku muziku), Zavod za izdavanje udžbenika i nastavnih sredstava, Beograd, 1988.
- Višić M., Plutarh o muzici, Unireks, Podgorica 2008.
- Piskel Đ., Opšta istorija umjetnosti 1, 2, 3, Vuk Karadžić, Beograd, 1974.
- Muzička enciklopedija 1, 2, 3, Jugoslovenski leksikografski zavod, 1971.
- Leksikon jugoslovenske muzike 1, 2, Jugoslovenski leksikografski zavod, 1984.

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuči učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Bežični zvučnik sa internet konekcijom	1
2.	Računar/ laptop sa internet konekcijom	1
3.	Projektor	1
4.	Projekciono platno	1
5.	CD-player	1
6.	Stručna literatura	po potrebi

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju školske godine

9. Povezanost modula – korelacija

- Teorija muzike
- Istorija muzike II, III i IV
- Komplementarni klavir I, II, III i IV
- Muzički instrumenti
- Harmonija sa harmonskom analizom I i II
- Analiza muzičkih oblika I i II
- HORSKO pjevanje I, II, III i IV
- Osnove komponovanja sa aranžiranjem

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Kompetencija pismenosti (upotreba stručne terminologije u usmenom i pisanom obliku pravilnim formulisanjem pojmova i koncepata iz oblasti istorije muzike, izražavanjem argumenata i kritičkog mišljenja; poštovanje pravila i preporuka prilikom prezentovanja zadate teme i dr.)
- Kompetencija višejezičnosti (razumijevanje stručne terminologije iz oblasti istorije muzike, prilikom korišćenja izraza na stranom jeziku, istraživanja na internetu i korišćenja literature na stranom jeziku i dr.)
- Matematička kompetencija i kompetencija u prirodnim naukama, tehnologiji i inženjerstvu (STEM) (razvijanje logičkog načina razmišljanja i donošenja zaključaka prilikom analize zadatih tema iz oblasti istorije muzike i dr.)

- Digitalna kompetencija (korišćenje informaciono-komunikacionih tehnologija radi pretrage, prikupljanja i upotrebe podataka iz oblasti istorije muzike, prepoznavanjem relevantnih stručnih tekstova i video zapisa, upotreba softverskih alata za izradu prezentacija na zadatu temu i dr.)
- Lična, socijalna i kompetencija učiti kako učiti (razvijanje tehnika samostalnog učenja, kao i učenja u timu kroz vršnjačku edukaciju i diskusiju, prezentacija i seminarskih radova na zadatu temu; razvijanje tehnika istraživanja, sistematizovanja i vrednovanja informacija u cilju nadogradnje prethodno stečenih znanja, kao i otkrivanja novih; razvijanje sposobnosti učenja na sopstvenim greškama kroz samoprocjenu i samoevaluaciju; razvijanje svijesti o značaju vođenja zdravog života i dr.)
- Građanska kompetencija (angažovanje u zajedničkom ili javnom interesu kroz različite društveno odgovorne aktivnosti; poštovanje prava, jednakosti, slobode izražavanja i mišljenja kroz debate, diskusije i podjelu na grupe; razvijanje svijesti o značaju savremenih događaja, kao i njihovu povezanost sa istorijskim; razvijanje svijesti o odgovornog ponašanja prema prirodi i životnoj sredini pravilnim odlaganjem otpada nakon realizovanih zadataka i dr.)
- Preduzetnička kompetencija (razvijanje sposobnosti davanja inicijative, procjene i pravilnog određivanja prioriteta prilikom rješavanja problema, razvijanje kreativnosti, kao i vještina planiranja i upravljanja vremenom, samostalno ili u timu, planiranje i organizacija resursa i materijala za izvođenje zadataka i dr.)
- Kompetencija kulturološke svijesti i izražavanja (razvijanje svijesti o značaju poznavanja i poštovanja lokalnih, nacionalnih, regionalnih, evropskih i globalnih kultura kroz povezivanje sa primjerima iz oblasti istorije muzike; predstavljanje ideja putem različitih kulturoloških formi kao što su pisani, štampani ili digitalni tekst, dizajn i dr.)

3.2.4. KOMPLEMENTARNI KLAVIR I**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
I	9	9	54	72	4

Teorijska nastava, vježbe i praktična nastava: Nastava se izvodi individualno.

2. Cilj modula:

- Upoznavanje sa durskim i molskim skalama, njihovom problematikom, šemama prstoreda, kombinacijama u skalama i njihovom upotrebom u etidama i drugim kompozicijama. Osposobljavanje za savladavanje osnovnih tehnika sviranja na klaviru i izvođenje durskih i molskih skala, etida, cikličnog djela i muzičkog djela slobodne forme jednostavnih interpretativnih zahtjeva. Razvijanje strpljivosti, upornosti, marljivosti, savladavanje problema, sposobnosti za snalaženje u različitim situacijama, analitičkog razmišljanja i kreativnosti.

3. Ishodi učenja

Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:

1. Odsvira durske i molske skale
2. Odsvira etide jednostavnih interpretativnih zahtjeva
3. Odsvira ciklično djelo jednostavnih interpretativnih zahtjeva
4. Odsvira jednostavne kompozicije iz perioda baroka
5. Odsvira muzičko djelo slobodne forme jednostavnih interpretativnih zahtjeva

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Odsvira durske i molske skale	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše pojmove skala i trozvuk	Skala: durska i molska Trozvuk: durski i molski kvintakord, sekstakord i kvartsekstakord
2. Savlada durske i molske skale	Durske skale: C, G, D, F, B i Es Molske skale: a, e, h, d, g i c
3. Izvede durske i molske skale uz primjenu pravilnog prstoreda, dinamičkog nijansiranja i artikulacije	Durske i molske skale: kroz dvije oktave paralelno i suprotno Dinamičko nijansiranje: uzlazno kretanje- krešendo i silazno- dekrešendo
4. Izvede durske i molske trozvuke uz primjenu pravilnog prstoreda i dinamičkog nijansiranja	Durski i molski trozvuci: malo razlaganje, simultano i razloženo; troglasno i paralelno
5. Demonstrira slobodu pokreta i koordinaciju između djelova sviračkog aparata	Djelovi sviračkog aparata: prst, šaka, zglobovi, podlaktica, lakat, nadlaktica i rameni pojas
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijum 1. Za kriterijum 2 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem. Za kriterijume od 3 do 5 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Skala - Trozvuk - Akord - Svirački aparat klaviriste 	

Ishod 2 - Učenik će biti sposoban da Odsvira etide jednostavnih interpretativnih zahtjeva	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše pojam – etida	
2. Navede vrste etida	Vrste etida: za sitnu tehniku (sviranje u poziciji, rotacioni pokreti, izvođenje pasaža, trilera, repeticija, arpeđa, smjena ruku), za krupnu tehniku (sviranje akorada, oktava i duplih nota) i kombinacija različitih tehničkih zadataka
3. Primijeni vježbe promjene artikulacije	
4. Primijeni vježbe promjene akcenata	
5. Primijeni vježbe raznih ritmičkih promjena	
6. Primijeni dinamičko nijansiranje u vježbanju	
7. Izvede etide jednostavne muzičke građe sa različitom tehničkom problematikom	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1 i 2. Za kriterijume od 3 do 6 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem. Za kriterijum 7 potrebna je ispravno urađena praktična vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Etida - Tehničke vježbe 	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Odsvira ciklično djelo jednostavnih interpretativnih zahtjeva	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Nabroji muzičke forme koje formiraju sonatni ciklus	Muzičke forme: sonatni oblik, varijacija, složena pjesma, menuet, skerco, rondo i fuga
2. Navede djelove i elemente građe sonatnog oblika	Djelovi sonatnog oblika: uvod, ekspozicija, razvojni dio, repriza i koda Elementi građe sonatnog oblika: prva tema, most, druga tema i završna grupa
3. Izloži strukturu ronda i građu oblika Teme sa varijacijama	
4. Odredi karakter tema i navede sredstva muzičkog izraza	Karakter tema: odlučan, heroičan, nježan, lirski i graciozni Sredstva muzičkog izraza: ritam, melodija, harmonija, tempo, dinamika, agogika i artikulacija
5. Primijeni tehničke vježbe u cilju savladavanja složenih elemenata klavirske fature	
6. Realizuje izražajnost fraziranja u skladu sa autorskim tekstom i karakteristikama muzičkog stila	
7. Interpretira ciklično djelo jednostavnih interpretativnih zahtjeva	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 4. Za kriterijume od 5 do 7 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Sonatni oblik - Rondo - Menuet - Skerco - Tema sa varijacijom - Složena pjesma - Sonatni ciklus 	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Odsvira jednostavne kompozicije iz perioda baroka	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede glavne karakteristike baroknog stila	
2. Analizira formu i harmonsku strukturu djela jednostavnijih interpretativnih zahtjeva iz perioda baroka	
3. Izvrši parcijalno izvođenje svakog glasa ponaosob, kao i u međusobnim kombinacijama	
4. Izvrši izvođenje desne i lijeve ruke pojedinačno	
5. Primijeni tehničke vježbe u cilju savladavanja tehnički zahtjevnih djelova kompozicije jednostavnijih interpretativnih zahtjeva	
6. Oblikuje frazu u skladu sa osnovnim principima baroknog stila	
7. Izvede ukrase u skladu sa karakteristikom baroknog stila	Ukrasi: dugi predudar, kratki predudar, višestruki predudar, grupeto, praltriler, mordent i triler
8. Izvede djelo baroknog stila jednostavnijih interpretativnih zahtjeva u cjelini	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijum 1. Za kriterijum 2 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem. Za kriterijume od 3 do 8 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Barok - Imitacija - Ukrasi - Polifonija 	

Ishod 5 - Učenik će biti sposoban da Odsvira muzičko djelo slobodne forme jednostavnih interpretativnih zahtjeva	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede karakteristike muzičkog stila za muzičko djelo slobodne forme jednostavnih interpretativnih zahtjeva	Muzički stil: barok, klasicizam, romantizam, impresionizam, muzika XX vijeka i popularna muzika
2. Prepozna karakter muzičkog djela slobodne forme jednostavnih interpretativnih zahtjeva	
3. Analizira formu i harmonsku građu muzičkog djela slobodne forme jednostavnih interpretativnih zahtjeva	
4. Izvede tehničke vježbe u cilju savladavanja problema u muzičkom djelu slobodne forme jednostavnih interpretativnih zahtjeva	
5. Izvede izražajno fraziranje u skladu sa stilom muzičkog djela slobodne forme jednostavnih interpretativnih zahtjeva	
6. Primijeni desni i lijevi pedal u skladu sa karakterom kompozicije, autorskim tekstom i karakteristikama muzičkog stila muzičkog djela slobodne forme jednostavnih interpretativnih zahtjeva	
7. Izvede muzičko djelo slobodne forme jednostavnih interpretativnih zahtjeva	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijum 1. Za kriterijume 2 i 3 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem. Za kriterijume od 4 do 7 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Muzički stilovi - Muzički oblici - Harmonski plan - Pijanistička tehnika 	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Komplementarni klavir I planiran je tako da učenicima omogućava sticanje teorijskih znanja i praktičnih vještina iz ove oblasti. Sviranje skala i trozvuka bazira se, kao kod većine pijanističkih škola, na osnovnim elementima, bez kombinacija suprotnog kretanja i dr. zbog sistematskog rada na tehnicima i ovladavanjem tonaliteta. Na taj način može se ostvariti kvalitativan napredak u tehničko-tonskoj realizaciji, ujednačenosti, brzini, kroz različite načine izvođenja. Profesor mora da sagleda u potpunosti ličnost učenika sa kojim radi, njegove psihofizičke sposobnosti i da mu pomogne pri profesionalnom opredjeljenju i usmjeravanju. On planira individualni program za svakog učenika vodeći računa o postupnosti u povećavanju zahtjeva i harmoničkom razvoju učenikovih pijanističkih i muzičkih sposobnosti.
- Prilikom realizacije vježbi i praktičnih vježbi, čas treba podijeliti u tri dijela: usviravanje sa skalama i tehničkim vježbama (do 10 minuta), rad na zadatim kompozicijama i završni dio gdje se objedinjavaju postignuta znanja tokom časa. Kod učenika treba razvijati svijest o njegovom potencijalu. Treba mu pružiti priliku da predloži kompozicije koje bi želio da nauči, a nastavnik donosi odluku da li to djelo odgovara mogućnostima učenika. Obavezan je razgovor sa učenikom o kompozitorima i njihovim djelima, stilovima i dr. Učeniku treba razvijati kritičko i estetsko mišljenje kroz upoznavanje sa dobrim i lošim interpretacijama zadatog muzičkog djela.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja, usmjeravajući darovite učenike na zaključivanje, razvijanje sposobnosti analize i sinteze, kreativnosti i pozitivnog odnosa prema oblastima koje ih interesuju. Poseban dio u nastavi su pripreme učenika za interne, javne časove, koncerte i druge oblike javnih nastupa koji mogu biti veoma korisni podsticaj u radu.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

Skale :

- Durske (C, G, D, F, B i Es) i molske (a, e, h, d, g i c) skale kroz dvije oktave paralelno i suprotno sa trozvcima u malom razlaganju simultano i razloženo (kvintakord, sekstakord, kvartsekstakord) troglasno, paralelno;

Za učenike koji nemaju ili imaju do 5 godina sviranja klavira:

- Jela Kršić: Početna škola za klavir, Klavirska čitanka
- A. Nikolajev: Sviranje na klaviru
- F. Bajer: Škola za početnike
- B.Milić: Klavirska hrestomatija I, II
- I drugi udžbenici sličnog sadržaja

Etide:

- J.B.Divernoy op.176 (izbor lakših etida)
- C.Czerny op.599; op. 139,
- E. Gnesina- Male etide- prvi dio
- A.Goedicke op. 32,
- C. Gurlitt op. 68,
- A.Loeschhorn op. 192
- L. Schytte op. 108- 25 malih etida i op. 160- 25 lakih etida
- i etide slične težine

Kompozicije slobodnog oblika:

- D.Kabalevski op. 27
- S.Maykapar op.16; op. 28; op. 33,
- B.Bartok: Album za mlade,
- K.Sorokin- Dječiji kutak,
- A. Gračaninov op.99
- A.Rauli op. 36; op. 37
- Izbor kompozicija balkanskih kompozitora i slično.

Za učenike koji imaju najmanje 6 razreda ili više osnovne muzičke škole- instumet klavir:**- Udžbenici:**

- 1. Miroslava- Lili Petrović: Školica za klavir (Nivo C)
- 2. Jela Kršić: Klavirska čitanka
- 3. A.Nikolajev: Sviranje na klaviru
- 4. B.Milić: Klavirska hrestomatija I, II
- I drugi udžbenici sličnog programskog sadržaja

Etide:

- J.B.Divernoy op.176
- C.Czerny op.599; op. 139,
- E. Gnesina- Male etide
- A.Goedicke op. 32,
- C. Gurlitt op.68,
- A.Loeschhorn op. 66; op. 192,
- L. Schytte op. 108; op. 160,
- F. Burgmuller op.100
- H. Lemoan: op.37 (lakše etide)
- i etide slične težine

Polifone kompozicije:

- J.S.Bach: Male kompozicije,
- Notna knjižica za Annu Magdalenu Bach,
- Kompozicije autora iz 17 i 18.v. sličnog sadržaja

Kompozicije slobodnog oblika:

- D.Kabalevski op. 27
- S.Maykapar op.16; op. 28; op. 33,
- B.Bartok: Album za mlade,
- K.Sorokin- Dječiji kutak,
- A. Gračaninov op.99
- A.Rauli op. 36; op. 37,
- P. I. Čajkovski: Dječiji album op.39,
- Izbor kompozicija balkanskih kompozitora i slično.

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporučiti učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Klavir	1
2.	Klavirska stolica	2
3.	Notna literatura	po potrebi
4.	Metronom	1

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Predviđen obavezan minimum kompozicija u toku školske godine: Najmanje 30 vježbi početne škole, 4 etide i 1 sonatina.
- Predviđene su provjere na kraju svakog polugodišta, godišnji ispit i najmanje dva javna nastupa u toku školske godine:
 - I polugodište: jedna skala i jedna etida
 - II polugodište: jedna skala i jedna kompozicija male forme
 - Godišnji ispit : etida, jedna kompozicija iz baroka; prvi stav sonatine, jedna kompozicija male forme
 - Napomena: Na svim provjerama znanja i godišnjem ispitu, kao i javnim nastupima program se izvodi napamet.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pređen minimum gradiva:
- Pozitivna ocjena na kraju svakog klasifikacionog perioda, provjeri znanja i godišnji ispit.
- Dva javna nastupa u toku školske godine (interni , javni čas ili koncert)

9. Povezanost modula – korelacija

- Solfedo I, II, III, IV
- Teorija muzike
- Istorija muzike I, II, III, IV
- Komplementarni klavir II, III i IV
- Muzički instrumenti
- Harmonija sa harmonskom analizom I i II
- Analiza muzičkih oblika I i II

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Kompetencija pismenosti (upotreba stručne terminologije u usmenom i pisanom obliku pravilnim formulisanjem pojmova i koncepata iz modula Komplementarni klavir, izražavanjem argumenata i kritičkog mišljenja; poštovanje pravila i preporuka prilikom prezentovanja zadate teme i dr.)
- Kompetencija višejezičnosti (razumijevanje stručne terminologije iz modula Komplementarni klavir, prilikom korišćenja izraza na stranom jeziku, istraživanja na internetu i korišćenja literature na stranom jeziku i dr.)
- Matematička kompetencija i kompetencija u prirodnim naukama, tehnologiji i inženjerstvu (STEM) (razvijanje logičkog načina razmišljanja i donošenja zaključaka prilikom analize zadatih tema ih modula Komplementarni klavir i dr.)
- Digitalna kompetencija (korišćenje informaciono-komunikacionih tehnologija radi pretrage, prikupljanja i upotrebe podataka iz modula Komplementarni klavir, prepoznavanjem relevantnih stručnih tekstova i video zapisa, upotreba softverskih alata za izradu prezentacija na zadatu temu i dr.)
- Lična, socijalna i kompetencija učiti kako učiti (razvijanje tehnika samostalnog učenja, kao i učenja u timu kroz vršnjačku edukaciju i diskusiju, prezentacija i seminarskih radova na zadatu temu; razvijanje tehnika istraživanja, sistematizovanja i vrednovanja informacija u cilju nadogradnje prethodno stečenih znanja, kao i

- otkrivanja novih; razvijanje sposobnosti učenja na sopstvenim greškama kroz samoprocjenu i samoevaluaciju; razvijanje svijesti o značaju vođenja zdravog života i dr.)
- Građanska kompetencija (angažovanje u zajedničkom ili javnom interesu kroz različite društveno odgovorne aktivnosti; poštovanje prava, jednakosti, slobode izražavanja i mišljenja kroz debate, diskusije i podjelu na grupe; razvijanje svijesti o značaju savremenih događaja, kao i njihovu povezanost sa istorijskim; razvijanje svijesti o odgovornog ponašanja prema prirodi i životnoj sredini pravilnim odlaganjem otpada nakon realizovanih zadataka i dr.)
 - Preduzetnička kompetencija (razvijanje sposobnosti davanja inicijative, procjene i pravilnog određivanja prioriteta prilikom rješavanja problema, razvijanje kreativnosti, kao i vještina planiranja i upravljanja vremenom, samostalno ili u timu, planiranje i organizacija resursa i materijala za izvođenje zadataka i dr.)
 - Kompetencija kulturološke svijesti i izražavanja (razvijanje svijesti o značaju poznavanja i poštovanja lokalnih, nacionalnih, regionalnih, evropskih i globalnih kultura kroz povezivanje sa primjerima iz modula Komplementarni klavir; predstavljanje ideja putem različitih kulturoloških formi kao što su pisani, štampani ili digitalni tekst, dizajn i dr.)

3.2.5. MUZIČKI INSTRUMENTI**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
I	36	27	9	72	4

Vježbe i praktična nastava: Odjeljenje se dijeli na grupe od 6 do 10 učenika.

2. Cilj modula:

- Upoznavanje sa osnovnim muzičkim principima stvaranja tona na različitim muzičkim instrumentima i mogućnosti prepoznavanja istih. Osposobljavanje za čitanje i pisanje štimova različitih muzičkih instrumenata i partitura za manje instrumentalne ansamble. Razvijanje sposobnosti zapažanja, logičnog i analitičkog razmišljanja i slušanja, preciznosti i marljivosti, pouzdanosti, sposobnosti upoređivanja, snalaženja u složenim situacijama i pozitivnog odnosa prema drugima.

3. Ishodi učenja**Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:**

1. Razlikuje osnovne pojmove o zvuku i muzičke instrumente po vrsti
2. Razlikuje gudačke instrumente po boji, građi, izvođačkoj tehnici i notaciji
3. Razlikuje trzane i udarne žičane instrumente po boji, građi, izvođačkoj tehnici i notaciji
4. Razlikuje drvene duvačke instrumente po boji, građi, izvođačkoj tehnici i notaciji
5. Razlikuje limene duvačke instrumente po boji, građi, izvođačkoj tehnici i notaciji
6. Razlikuje duvačke instrumente sa mijehom i vokalne instrumente po boji, građi, izvođačkoj tehnici i notaciji
7. Razlikuje udaraljke po boji, građi, izvođačkoj tehnici i notaciji
8. Razlikuje elektronske instrumente po tehničko-tehnološkim principima dobijanja zvuka i notaciji
9. Razlikuje kamerne ansamble i orkestre

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Razlikuje osnovne pojmove o zvuku i muzičke instrumente po vrsti	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni osnovne pojmove o zvuku	Osnovni pojmovi o zvuku: činioci i definicija zvuka, osobine zvuka i prenošenje zvuka
2. Objasni osobine zvuka i razliku između zvuka i tona	Osobine zvuka: visina, jačina, trajanje i boja
3. Navede tonove alikvotnog niza	
4. Navede vrste muzičkih instrumenata	Vrste muzičkih instrumenata: žičani, duvački, udaraljke i električni instrumenti
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 4.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Osobine zvuka - Zvuk - Ton - Alikvotni niz - Vrste muzičkih instrumenata 	

Ishod 2 -Učenik će biti sposoban da Razlikuje gudačke instrumente po boji, građi, izvođačkoj tehnici i notaciji	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše podjelu žičanih instrumenata	Žičani instrumenti: gudački, trzani i udarni
2. Navede gudačke instrumente	Gudački instrumenti: violina, viola, violončelo i kontrabas
3. Objasni građu i izvođačku tehniku gudačkih instrumenata	
4. Analizira notaciju gudačkih instrumenata slušajući zadate zvučne primjere	
5. Uradi notaciju gudačkih instrumenata na zadatim primjerima	
6. Prepozna gudačke instrumente po boji	
7. Opiše porijeklo, razvoj i primjenu gudačkih instrumenata	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 2, 3, 4 i 7. Za kriterijum 5 potrebna je ispravno urađene vježba sa usmenim obrazloženjem. Za kriterijum 6 potrebna je ispravno urađena praktična vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Gudački instrumenti	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Razlikuje trzane i udarne žičane instrumente po boji, građi, izvođačkoj tehnici i notaciji	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede trzane žičane instrumente	Trzani žičani instrumenti: harfa, gitara, lauta, mandolina, tambura, cembalo i dr.
2. Objasni građu trzanih žičanih instrumenata	
3. Objasni izvođačku tehniku trzanih žičanih instrumenata	
4. Analizira notaciju trzanih žičanih instrumenata	
5. Objasni građu klavira	
6. Objasni izvođačku tehniku klavira	
7. Analizira notaciju klavirske muzike	
8. Prepozna boju tona svakog trzanog žičanog instrumenta i klavira	
9. Opiše porijeklo, razvoj i primjenu trzanih žičanih instrumenata i klavira	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 2, 3, 5, 6 i 9 . Za kriterijume 4 i 7 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem. Za kriterijum 8 potrebna je ispravno urađena praktična vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Trzani žičani instrumenti - Udarni žičani instrument-klavir 	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Razlikuje drvene duvačke instrumente po boji, građi, izvođačkoj tehnici i notaciji	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše podjelu duvačkih instrumenata	Podjela duvačkih instrumenata: drveni duvački, limeni duvački instrumenti i duvački instrumenti sa mijehom
2. Navede drvene duvačke instrumente	Drveni duvački instrumenti: flauta, pikolo, oboa, engleski rog, klarinet, basklarinet, saksofon, fagot i kontrafagot
3. Objasni građu svakog drvenog duvačkog instrumenta	
4. Objasni razlike u izvođačkoj tehnici drvenih duvačkih instrumenata	
5. Prepozna boju svakog drvenog duvačkog instrumenta	
6. Analizira notaciju svakog drvenog duvačkog instrumenta slušajući zvučne primjere	
7. Uradi notaciju drvenih duvačkih instrumenata u zavisnosti od transpozicije na zadatim primjerima	Transpozicije: in a, b, d, es i f
8. Opiše porijeklo, razvoj i primjenu drvenih duvačkih instrumenata	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 2, 3, 4 i 8 . Za kriterijum 5 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem. Za kriterijume 6 i 7 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Drveni duvački instrumenti - Transpozicija 	

Ishod 5 - Učenik će biti sposoban da Razlikuje limene duvačke instrumente po boji, građi, izvođačkoj tehnici i notaciji	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede limene duvačke instrumente	Limeni duvački instrumenti: horna, truba, trombon, tuba, krilnica, kornet, suzafon, helikon i eufonijum
2. Objasni razike u izvođačkoj tehnici limenih duvačkih instrumenata	
3. Objasni građu svakog limenog duvačkog instrumenta	
4. Analizira notaciju svakog limenog duvačkog instrumenta i partituru duvačkog orkestra slušajući zvučne primjere	
5. Prepozna boju svakog limenog duvačkog instrumenta	
6. Uradi notaciju limenih duvačkih instrumenata u zavisnosti od transpozicije na zadatim primjerima	Transpozicija: in f i in b
7. Opiše porijeklo, razvoj i primjenu limenih duvačkih instrumenata	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 2, 3 i 7 . Za kriterijum 4, potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem. Za kriterijume 5 i 6 potrebne su ispravno urađene praktična vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Limeni duvački instrumenti - Transpozicija 	

Ishod 6 - Učenik će biti sposoban da Razlikuje duvačke instrumente sa mijehom po boji, građi, izvođačkoj tehnici, notaciji, porijeklu, razvoju i primjeni	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede duvačke instrumente sa mijehom	Instrumenti sa mijehom: orgulje, harmonika, harmonijum
2. Objasni razlike u izvođačkoj tehnici orgulja i harmonike	
3. Objasni građu duvačkih instrumenata sa mijehom	Građa duvačkih instrumenata sa mijehom: mijeh i registri, svirale, pedale i dr.
4. Prepozna boju duvačkih instrumenata sa mijehom	
5. Opiše porijeklo, razvoj i primjenu duvačkih instrumenata s mijehom	
6. Definiše vokalni instrument -glas	
7. Navede vrste glasova	Vrste glasova: muški (tenor, bariton, bas), ženski (sopran, meco sopran, alt) i dječiji
8. Objasni građu vokalnog instrumenta izvođačku tehniku	
9. Prepozna vrste glasova	
10. Analizira notaciju za svaki pjevački glas i partiture za vokalne i vokalno-instrumentalne sastave slušajući zvučne primjere	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 2, 3, 5, 6, 7 i 8. Za kriterijume 4 i 9 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem. Za kriterijum 10 potrebna je ispravno urađena praktična vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Duvački instrumenti sa mijehom - Pjevački-vokalni instrument 	

Ishod 7 - Učenik će biti sposoban da Razlikuje udaraljke po boji, građi, izvodačkoj tehnici i notaciji	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede udaraljke sa određenom i neodređenom visinom zvuka	Udaraljke sa određenom visinom tona: timpan, veliki bubanj, zvona, zvončići, vibrafon, čelesta, ksilofon, gong/tam-tam Udaraljke sa neodređenom visinom zvuka: drveni doboš, kastanjete, bič, latino-američke udaraljke, mali bubanj, veliki bubanj, tamburin, bongo i konga, čineli, triagl
2. Navede klasifikaciju udaraljki prema zvučnom izvoru	Klasifikacija udaraljki prema zvučnom izvoru: opnozvučne, metalozvučne, drvozvučne
3. Navede opnozvučne, metalozvučne i drvozvučne udaraljke	Opnozvučne: timpan, veliki bubanj, doboš, tamburin, bongo i konga Metalozvučne: triagl, čineli, gong, tam-tam, praporci, zvona, zvončići, čelesta i vibrafon Drvozvučne: drveni doboš, kastanjete, latinoameričke udaraljke i ksilofon
4. Objasni građu i način dobijanja tona kod udaraljki	
5. Analizira notaciju različitih udaraljki uz slušanje zvučnog primjera	
6. Prepozna boju, odnosno zvuk udaraljki	
7. Opiše porijeklo, razvoj i primjenu različitih udaraljki	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 2, 3, 4 i 7. Za kriterijume 5 i 6 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Klasifikacija udaraljki	

Ishod 8 - Učenik će biti sposoban da Razlikuje elektronske instrumente po tehničko-tehnološkim principima dobijanja zvuka i notaciji	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede elektronske instrumente	Elektronski instrumenti: tetlaharmonijum, teremin, marteoovi talasi, trautonijum i hemond orgulje
2. Prepozna zvuk elektronskih instrumenata	
3. Imenuje laboratorijske instrumente	Laboratorijski instrumenti: generator zvuka, instrument za vještačku reverbaciju zvuka, filter zvuka, modulator zvuka, elektronski prekidač, magnetofoni, zvučnici, režijski sto i mikrofoni
4. Objasni tehničko-tehnološke principe dobijanja zvuka kod elektronskih i laboratorijskih instrumenata	
5. Izvrši analizu partiture elektronskih instrumenata	
Način proveravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju proveravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 4 . Za kriterijum 5 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Elektronski instrumenti - Laboratorijski instrumenti 	

Ishod 9 - Učenik će biti sposoban da Razlikuje kamerne ansamble i orkestre	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Nabroji instrumentalne ansamble	
2. Objasni razliku između kamernog ansambla i orkestra	Kamerni ansambl: klavirski trio, gudački kvartet, duvački kvintet i dr.
3. Navede instrumente u sastavu kamernih ansambala	
4. Definiše sastav i vrste orkestrara	Vrste orkestrara: gudački, duvački, simfoniski a due, a tre i a quarto, džez i narodni
5. Izvrši analizu partiture kamernih ansambala i orkestarske partiture	
6. Prati notne zapise partitura kamernih ansambala i orkestra uz slušanje audio zapisa	
7. Prepozna po zvučnosti vrste kamernih ansambala i orkestra	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 4. Za kriterijume 5 i 7 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem. Za kriterijum 6 potrebna je ispravno urađena praktična vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Kamerni ansambl - Orkestar 	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Muzički instrumenti je tako koncipiran da učenicima omogućava sticanje teorijskih i praktičnih znanja i vještina iz ove oblasti. U cilju dostizanja predviđenih ishoda učenja preporučuje se primjena nastavnih metoda usmjerenih na aktivnosti učenika (dijaloška, istaživačka, rad u grupama, gost na času- instrumentalista , izrada ppt prezentacija i panoa, gledanje dokumentarnih filmova o instrumentima, analiza notnih primjera, slušanje zvučnih primjera uz analizu partiture. U toku nastavne godine treba omogućiti svakom učeniku da sam kreira čas (usmeni seminarski rad), prezentujući određeni instrument.
- Vježbe i praktična nastava, podrazumijevaju primjenu stečenih znanja na konkretnim zadacima. Učenike treba podijeliti u grupe i realizovati vježbe individualno, u parovima ili manjim grupama, ali tako da svaki učenik samostalno uradi vježbu i dobije traženi rezultat. Nastavnik treba da podstiče problemsku nastavu u kojoj navodi učenike da sami dolaze do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime im omogućava povezivanje teorijskih znanja sa praktičnom primjenom i, po mogućnosti, obrati pažnju na aktivnosti i postignuća svakog učenika. Osim prethodnog, u pravcu postizanja kvalitetnog i trajno stečenog znanja, neophodno je ostvariti i korelaciju među različitim modulima.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja, usmjeravajući darovite učenike na zaključivanje, razvijanje sposobnosti analize i sinteze, kreativnosti i pozitivnog odnosa prema oblastima koje ih interesuju. Nastavnik treba da podstakne učenike na razvoj njihovih sposobnosti i interesovanja u cilju pravilne karijerne orijentacije.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- Despić D., Muzički instrumenti, za I razred srednje škole, Beograd 1993.
- Despić D., Muzički instrumenti, F.M.U. Beograd 1986.
- Obradović A., Elektronska muzika i električni instrumenti.
- Kuinam W. K., Orkestracija.
- Babić K., Orkestracija.
- Rakov P. N., Praktični kurs instrumentacije.

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuči učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Bežični zvučnik sa internet konekcijom	1
2.	Računar sa internet konekcijom	1
3.	Projektor	1
4.	Platno za projektor	1
5.	Slike, zbornici, stručna literatura	po potrebi
6.	Tabla sa notnim sistemom	1
7.	Muzički instrument (koji se obrađuje na času)	po potrebi

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.

- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Izrada usmenih seminarskih radova u svakom klasifikacionom periodu
- Domaći zadaci (pisanje štimova za odgovarajući instrument) za ishode 2, 3, 4 i 5.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju svakog klasifikacionog perioda

9. Povezanost modula – korelacija

- Solfedo I, II, III i IV
- Teorija muzike
- Istorija muzike I, II, III i IV
- Komplementarni klavir I, II, III i IV
- Audiotehnologija I i II
- Ozvučavanje
- Snimanje i obrada zvuka
- Muzička produkcija I i II
- Osnove komponovanja sa aranžiranjem
- Dirigovanje I, II, III i IV

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Kompetencija pismenosti (upotreba stručne terminologije u usmenom i pisanom obliku pravilnim formulisanjem pojmova i koncepata iz modula Muzički instrumenti, izražavanjem argumenata i kritičkog mišljenja; poštovanje pravila i preporuka prilikom prezentovanja zadate teme i dr.)
- Kompetencija višejezičnosti (razumijevanje stručne terminologije iz modula Muzički instrumenti, prilikom korišćenja izraza na stranom jeziku, istraživanja na internetu i korišćenja literature na stranom jeziku i dr.)
- Matematička kompetencija i kompetencija u prirodnim naukama, tehnologiji i inženjerstvu (STEM) (razvijanje logičkog načina razmišljanja i donošenja zaključaka prilikom analize zadatih tema iz modula Muzički instrumenti i dr.)
- Digitalna kompetencija (korišćenje informaciono-komunikacionih tehnologija radi pretrage, prikupljanja i upotrebe podataka iz modula Muzički instrumenti, prepoznavanjem relevantnih stručnih tekstova i video zapisa, upotreba softverskih alata za izradu prezentacija na zadatu temu i dr.)
- Lična, socijalna i kompetencija učiti kako učiti (razvijanje tehnika samostalnog učenja, kao i učenja u timu kroz vršnjačku edukaciju i diskusiju, prezentacija i seminarskih radova na zadatu temu; razvijanje tehnika istraživanja, sistematizovanja i vrednovanja informacija u cilju nadogradnje prethodno stečenih znanja, kao i otkrivanja novih; razvijanje sposobnosti učenja na sopstvenim greškama kroz samoprocjenu i samoevaluaciju; razvijanje svijesti o značaju vođenja zdravog života i dr.)
- Građanska kompetencija (angažovanje u zajedničkom ili javnom interesu kroz različite društveno odgovorne aktivnosti; poštovanje prava, jednakosti, slobode izražavanja i mišljenja kroz debate, diskusije i podjelu na grupe; razvijanje svijesti o značaju savremenih događaja, kao i njihovu povezanost sa historijskim; razvijanje svijesti o odgovornom ponašanju prema prirodi i životnoj sredini pravilnim odlaganjem otpada nakon realizovanih zadataka i dr.)

- Preduzetnička kompetencija (razvijanje sposobnosti davanja inicijative, procjene i pravilnog određivanja prioriteta prilikom rješavanja problema, razvijanje kreativnosti, kao i vještina planiranja i upravljanja vremenom, samostalno ili u timu, planiranje i organizacija resursa i materijala za izvođenje zadataka i dr.)
- Kompetencija kulturološke svijesti i izražavanja (razvijanje svijesti o značaju poznavanja i poštovanja lokalnih, nacionalnih, regionalnih, evropskih i globalnih kultura kroz povezivanje sa primjerima iz modula Muzički instrumenti; predstavljanje ideja putem različitih kulturoloških formi kao što su pisani, štampani ili digitalni tekst, dizajn i dr.)

3.2.6. AUDIOTEHNOLOGIJA I**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
I	99	18	27	144	8

Praktična nastava: Odjeljenje se dijeli na grupe od 6 do 10 učenika.

2. Cilj modula:

- Upoznavanje sa osnovnim akustičkim pojavama i svojstvima zvuka, principima rada, povezivanja i upotrebe audio-opreme. Osposobljavanje za primjenu akustičkih principa u muzičkoj praksi i tehničkoj realizaciji zvuka, mjerenje i podešavanje nivoa audio-signalu, postavku mikrofona i zvučnika, kao i povezivanje analognih i digitalnih signala. Razvijanje sposobnosti zapažanja, logičkog razmišljanja, tačnosti, odgovornosti i preciznosti u radu.

3. Ishodi učenja**Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:**

1. Uoči osnovne principe generisanja i prostiranja zvuka, kao i osnovne fizičke veličine u akustici
2. Identifikuje osnovne karakteristike ljudskog sluha i percepcije zvuka
3. Analizira akustičke karakteristike prostora i osnovne principe zvučne izolacije
4. Razlikuje akustiku muzičkih instrumenata
5. Prepozna osnovne principe funkcionisanja i povezivanja audio-opreme
6. Izvrši mjerenje i podešavanje nivoa audio-signalu
7. Izvrši postavku mikrofona i zvučnika
8. Poveže analogne i digitalne audio-uređaje

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Uoči osnovne principe generisanja i prostiranja zvuka, kao i osnovne fizičke veličine u akustici	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni pojam zvuka kao mehaničkog talasa, generisanje zvuka i principe prostiranja zvuka	
2. Objasni osnovne fizičke veličine, pojmove i pojave u akustici	Osnovne fizičke veličine, pojmove i pojave u akustici: vibracija, rezonansa, frekvencija, amplituda, faza, talasna dužina, intenzitet, zvučni talasi, brzina zvuka, rezonansa i dr.
3. Objasni principe predstavljanja zvuka u vremenskom, frekvencijskom i vremensko-frekvencijskom domenu	
4. Objasni fenomene prostiranja zvuka i njihov uticaj na percepciju zvuka	Fenomeni prostiranja zvuka: difrakcija, refleksija, slabljenje zvuka pri prostiranju i Doplerov efekat
5. Opiše osnovne veličine koje opisuju zvuk	Osnovne veličine koje opisuju zvuk: frekvencija, period, brzina i talasna dužina
6. Izračuna osnovne veličine koje opisuju zvuk, na zadatom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 5. Za kriterijum 6 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Osnovni principi generisanja i prostiranja zvuka - Osnovne fizičke veličine u akustici - Fenomeni prostiranja zvuka - Izračunavanje osnovnih akustičkih veličina 	

Ishod 2 - Učenik će biti sposoban da Identifikuje osnovne karakteristike ljudskog sluha i percepcije zvuka	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Opiše anatomiju i funkcionisanje čula sluha	
2. Objasni osnovne psihoakustičke pojave	Osnovne psihoakustičke pojave: jačina, visina, boja, nivo zvuka, maskiranje i dr.
3. Opiše lokalizaciju zvuka u prostoru na osnovu razlika u intenzitetu i vremenu dospjeća zvuka do lijevog i desnog uva	
4. Objasni percepciju sazvučja dva tona	
5. Objasni značaj psihoakustike, kao načina doživljaja različitih akustičkih pojava	
6. Opiše propisanu maksimalnu dnevnu izloženost nivoa zvuka u prostoru u cilju očuvanja zdravlja	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 6.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Fiziologija sluha - Subjektivna percepcija tona i jačine 	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Analizira akustičke karakteristike prostora i osnovne principe zvučne izolacije	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni pojam zvučnog polja u prostoriji i apsorpcije prostorije	
2. Objasni pojam stojeći talas	
3. Opiše pojmove apsorpcija, refleksija, difuzija i reverberacija	
4. Objasni osnovne principe akustičkog uređenja prostora	Osnovni principi akustičkog uređenja prostora: kontrola refleksija (odbijanja zvuka), difuzija (raspršivanje zvuka), apsorpcija, kontrola niskih frekvencija, izolacija, geometrija i raspored prostora, balans između apsorpcije i refleksije
5. Objasni pojam buke i osnovne principe zvučne izolacije	
6. Izvrši mjerenje vremena reverberacije, na zadatom primjeru	
7. Izvrši mjerenje frekvencijskog odziva prostorije, na zadatom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 5. Za kriterijume 6 i 7 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Akustika prostora - Zvučna izolacija - Tretman prostora 	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Razlikuje akustiku muzičkih instrumenata	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Opiše tonske sisteme i nastanak tonskih intervala	
2. Opiše osnove proizvodnje tona kod različitih muzičkih instrumenata	Muzički instrumenti: kordofovni, aerofoni i perkusije
3. Opiše fizičke aspekte muzičkih skala	
4. Opiše nastanak i karakteristike tonova muzičkih instrumenata	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 4.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Tonski sistemi - Osnove proizvodnje tona kod različitih instrumenata - Fizički aspekti muzičkih skala - Tonovi muzičkih instrumenata 	

Ishod 5 - Učenik će biti sposoban da Prepozna osnovne principe funkcionisanja i povezivanja audio-opreme	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni osnovne principe rada mikrofona prema akustičkoj i električnoj podjeli	Principi rada mikrofona prema akustičkoj podjeli: presioni, gradijentni i kombinovani Principi rada mikrofona prema električnoj podjeli: elektrodinamički i elektrostatički
2. Objasni osnovne električne karakteristike mikrofona	Osnovne električne karakteristike mikrofona: osjetljivost, frekvencijski odziv, impedansa i dinamički opseg mikrofona
3. Objasni osnovni princip rada zvučnika i zvučne kutije, kao i osnovne karakteristike zvučnika	Osnovne karakteristike zvučnika: impedansa, snaga, osjetljivost, efikasnost, frekvencijska karakteristika, usmjerenost i izobličenja zvučnika
4. Objasni principe rada i podešavanja audio-miksera	
5. Objasni princip rada ekvalizera	Ekvalizeri: parametarski i grafički
6. Objasni princip rada dinamičkih procesora	Dinamički procesori: kompresor/limiter i ekspander/noise gate
7. Objasni princip rada vremenskih procesora	Vremenski procesori: delay, chorus, flanger, reverberatori i dr.
8. Objasni princip rada ostalih tipova procesora	Tipovi procesora: procesori specifične namjene, procesori za redukciju šuma i restauraciju zvuka, dinamičko-frekvencijski ekvalizeri, spektralni i vremenski procesori, prostorno-lokacijski procesori i dr.
9. Demonstrira podešavanje miksera, na zadatom modelu	
10. Demonstrira upotrebu procesora, na zadatom modelu	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 8. Za kriterijume od 9 i 10 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Mikrofoni, zvučnici i audio-mikseri - Procesori 	

Ishod 6 - Učenik će biti sposoban da izvrši mjerenje i podešavanje nivoa audio-signala	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni razliku između analognih i digitalnih signala	
2. Objasni najznačajnije tipove izobličenja audio-signala	Tipovi izobličenja audio-signala: frekvencijska, harmonička, intermodulacijska, fazna izobličenja i dr.
3. Objasni razliku između linijskog i mikrofonskog nivoa signala	
4. Objasni pojmove onos signal/šum i dinamički opseg	
5. Objasni ulogu mjerača nivoa audio signala	
6. Podesi ulazni nivo signala, na zadanom modelu	
7. Demonstrira očitavanje nivoa audio signala na mjeraču nivoa signala, na zadanom modelu	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 5. Za kriterijume 6 i 7 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Mjerenje i podešavanje nivoa audio-signala	

Ishod 7 - Učenik će biti sposoban da izvrši postavku mikrofona i studijskih zvučnika	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni principe postavke studijskih zvučnika	Principi postavke: pravilo jednakostraničnog trougla i surround dolby atmos
2. Objasni tehnike koincidentne konfiguracije	Tehnike koincidentne konfiguracije: XY, MS, Blumlein, MS i ORTF
3. Objasni tehnike odmaknute konfiguracije	Tehnike odmaknute konfiguracije: AB i Decca-tree
4. Objasni primjere postavke mikrofona za simfonijski orkestar	
5. Demonstrira postavku mikrofona, koristeći tehnike koincidentne i odmaknute konfiguracije, na zadatom modelu	
6. Demonstrira postavku studijskih zvučnika, na zadatom modelu	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 4. Za kriterijume 5 i 6 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Postavka mikrofona i zvučnika	

Ishod 8 - Učenik će biti sposoban da Poveže analogne i digitalne audio-uređaje	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni razliku između nebalansirane i balansirane veze	
2. Objasni primjenu različitih audio-konektora	Audio-konektori: RCA, TS, TRS, XLR i Speakon
3. Objasni način povezivanja nebalansiranih i balansiranih uređaja	
4. Objasni osnovne digitalne audio-principe	Osnovni digitalni audio-principi: binarni brojevi, A/D (analogni i digitalni signal), A/D konverzija, D/A konverzija, uzorkovanje, kvantizacija, kodiranje i digitalni format, digitalna sinhronizacija (clocking), kompresija podataka, DSP (digital, signal, procesing – digitalna obrada signala) i dr.
5. Demonstrira povezivanje analogne i digitalne opreme, na zadatom primjeru	
6. Demonstrira pravilno rukovanje audio-opremom za rad, na zadatom primjeru	
7. Demonstrira redovno i pravilno održavanje audio-opreme za rad, prije i nakon korišćenja, u skladu sa uputstvima proizvođača, na zadatom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 4. Za kriterijume od 5 do 7 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Analogni i digitalni signali	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Audiotehnologija I je tako koncipiran da učenicima omogućava sticanje teorijskih i praktičnih znanja i vještina iz ove oblasti. Teorijski dio nastave treba realizovati sa cijelim odjeljenjem. Preporučuje se upotreba pokaznih sredstava u cilju boljeg razumijevanja principa rada audio-opreme, analognih i digitalnih signala, kao i upotreba internet prezentacija i simulacija u cilju boljeg razumijevanja teorijskih znanja. Nastava treba da bude aktivna, sa uključivanjem svih učenika.
- Praktična nastava se realizuju u učionici koja je opremljena preporučenim materijalnim uslovima. Učenike treba podijeliti u grupe i realizovati praktične vježbe individualno, u parovima ili manjim grupama, ali tako da svaki učenik samostalno uradi vježbu i dobije traženi rezultat. Nastavnik treba da podstiče problemsku nastavu u kojoj navodi učenike da sami dolaze do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime im omogućava povezivanje teorijskih znanja sa praktičnom primjenom. Preporučuje se posjeta lokalnim i/ili nacionalnim radio i TV emiterima, kulturno-informativnim centrima/ centrima za kulturu u Crnoj Gori, Muzičkom centru Crne Gore i dr. u cilju upoznavanja učenika sa mjerenjem i podešavanjem nivoa audio-signala, postavkom mikrofona i zvučnika, kao i povezivanjem analognih i digitalnih signala u realnom radnom okruženju.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja, usmjeravajući darovite učenike na zaključivanje, razvijanje sposobnosti analize i sinteze, kreativnosti i pozitivnog odnosa prema oblastima koje ih interesuju. Nastavnik treba da podstakne učenike na razvoj njihovih sposobnosti i interesovanja u cilju pravilne karijerne orijentacije.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- Rossing T.D., The Science of Sound, Addison-Wesley, Beograd, 2002.
- Havelock, D., Kuwano, S., Vorländer, M., Handbook of Signal Processing in Acoustics, Springer, 2008.
- Mladenović, B., Osnovi akustike, Beograd, 2010.
- Internet izvori: physicsclassroom.com, acoustics.org, soundonsound.com
- Pravica P., Drinčić D., Elektroakustika, Visoka škola elektrotehnike računarstva u Beogradu, Beograd, 2008.
- Nikčević D., Audiotehnologija, Narodna knjiga, Podgorica, 2011.

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuči učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Računar	1
2.	Projektor, projekciono platno- multimedijalna tabla	1
3.	Osnovna mjerna sredstva (npr. decibelmetar, mikrofoni)	po 1
4.	Demonstracioni modeli ili softver za simulaciju zvučnih talasa	1
5.	Mikrofoni	3
6.	Mjerni mikrofoni	1
7.	Zvučnici (stereo + 5.1)	8
8.	Outboard hadver	3 i više
9.	Outboard softver	20 i više

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
10.	Audio-mikser (analogni i digitalni)	po 1
11.	Prateća oprema (kablovi, stalci i dr.)	po potrebi

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju školske godine

9. Povezanost modula – korelacija

- Muzički instrumenti
- Audiotehnologija II
- Ozvučavanje
- Snimanje i obrada zvuka
- MIDI sistemi i sinteza zvuka
- Muzička produkcija
- Dizajn zvuka I i II
- Engleski jezik u muzičkoj produkciji i dizajnu zvuka

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Kompetencija pismenosti (upotreba stručne terminologije u usmenom i pisanom obliku pravilnim formulisanjem pojmova i koncepata iz oblasti audiotehnologije, izražavanjem argumenata i kritičkog mišljenja; poštovanje pravila i preporuka prilikom prezentovanja zadate teme i dr.)
- Kompetencija višejezičnosti (razumijevanje stručne terminologije iz oblasti audiotehnologije, prilikom korišćenja izraza na engleskom jeziku, istraživanja na internetu i korišćenja literature na stranom jeziku i dr.)
- Matematička kompetencija i kompetencija u prirodnim naukama, tehnologiji i inženjerstvu (STEM) (razvijanje logičkog načina razmišljanja i donošenja zaključaka prilikom analize zadatih tema ih oblasti audiotehnologije i dr.)
- Digitalna kompetencija (korišćenje informaciono-komunikacionih tehnologija radi pretrage, prikupljanja i upotrebe podataka iz oblasti audiotehnologije, prepoznavanjem relevantnih stručnih tekstova i video zapisa, upotreba softverskih alata za izradu prezentacija na zadatu temu i dr.)
- Lična, socijalna i kompetencija učiti kako učiti (razvijanje tehnika samostalnog učenja, kao i učenja u timu kroz vršnjačku edukaciju i diskusiju, prezentacija i seminarских radova na zadatu temu; razvijanje tehnika istraživanja, sistematizovanja i vrednovanja informacija u cilju nadogradnje prethodno stečenih znanja, kao i otkrivanja novih; razvijanje sposobnosti učenja na sopstvenim greškama kroz samoprocjenu i samoevaluaciju; razvijanje svijesti o značaju vođenja zdravog života i dr.)
- Građanska kompetencija (angažovanje u zajedničkom ili javnom interesu kroz različite društveno odgovorne aktivnosti; poštovanje prava, jednakosti, slobode izražavanja i mišljenja kroz debate, diskusije i podjelu na

- grupe; razvijanje svijesti o značaju savremenih događaja, kao i njihovu povezanost sa istorijskim; razvijanje svijesti o odgovornog ponašanja prema prirodi i životnoj sredini pravilnim odlaganjem otpada nakon realizovanih zadataka i dr.)
- Preduzetnička kompetencija (razvijanje sposobnosti davanja inicijative, procjene i pravilnog određivanja prioriteta prilikom rješavanja problema, razvijanje kreativnosti, kao i vještina planiranja i upravljanja vremenom, samostalno ili u timu, planiranje i organizacija resursa i materijala za izvođenje zadataka i dr.)
 - Kompetencija kulturološke svijesti i izražavanja (razvijanje svijesti o značaju poznavanja i poštovanja lokalnih, nacionalnih, regionalnih, evropskih i globalnih kultura kroz povezivanje sa primjerima iz oblasti audiotehnologije; predstavljanje ideja putem različitih kulturoloških formi kao što su pisani, štampani ili digitalni tekst, dizajn i dr.)

3.2.7. SOLFEDO II**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
II	4	68		72	4

Teorijska nastava i vježbe: Odjeljenje se dijeli na grupe od 6 do 10 učenika.

2. Cilj modula:

- Upoznavanje sa pravilima čitanja notnog teksta. Osposobljavanje za: čitanje muzičkih tekstova u violinskom ključu u obimu od f do c3, bas ključu od C do e1, alt i tenor ključevima od c do f1, intoniranje muzičkih zapisa i zapisivanje muzičkog diktata na osnovi tonalne i modalne diatonike u jednoglasnom i dvoglasnom muzičkom toku, čitanje i zapisivanje pravilnih i nepravilnih ritmičkih podjela i karakterističnih figura u dvodjelnoj i trodjelnoj ritmičkoj vrsti i mješovitom ritmu, prepoznavanje intervala, trozvuka, četvorozvuka i zapisivanje harmonskih obrta sa trozvucima i četvorozvucima na dijatonskoj tonalnoj osnovi. Razvijanje analitičkog razmišljanja, tačnosti i preciznosti.

3. Ishodi učenja**Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:**

1. Pročita muzičke tekstove u violinskom ključu u obimu od f do c3, u bas ključu od C do e1, u alt i tenor ključu od c do f1
2. Intonira muzičke zapise na osnovi tonalne i modalne diatonike u jednoglasnom i dvoglasnom muzičkom toku, alterovane tonove i promjene tonaliteta u jednoglasnom muzičkom toku
3. Zapiše muzički diktat na osnovi tonalne i modalne diatonike, alterovane tonove, promjene tonaliteta u jednoglasnom toku, i tonalne diatonike u dvoglasnom toku
4. Pročita pravilne i nepravilne ritmičke podjele i karakteristične figure u dvodjelnoj i trodjelnoj ritmičkoj vrsti, i mješoviti ritam
5. Zapiše pravilne i nepravilne ritmičke podjele i karakteristične figure u dvodjelnoj i trodjelnoj ritmičkoj vrsti, i mješoviti ritam
6. Razlikuje po zvuku osnovne intervale, trozvuke, mali durski četvorozvuk u svim oblicima, i umanjeni septakord
7. Razlikuje harmonske obrte sa trozvucima i četvorozvucima na dijatonskoj tonalnoj osnovi –T, S, D, VI i II i septakordi na D i VII stupnju u harmonskom molu

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Pročita muzičke tekstove u violinskom ključu u obimu od f do c3, u bas ključu od C do e1, u alt i tenor ključu od c do f1.	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Imenuje note u violinskom ključu u obimu od f do c3	
2. Imenuje note u bas ključu u obimu od C do e1	
3. Imenuje note u violinskom i bas ključu naizmjenično	
4. Imenuje note u alt ključu u obimu od c do f1	
5. Imenuje note u tenor ključu u obimu od c do f1	
6. Imenuje note u alt i tenor ključu naizmjenično	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 6.	
Predložene teme	
- Ključevi	

Ishod 2 - Učenik će biti sposoban da Intonira muzičke zapise na osnovi tonalne i modalne diatonike u jednoglasnom i dvoglasnom toku, alterovane tonove i promjene tonaliteta u jednoglasnom toku	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Izvede vokalno tonalne melodike u tonalitetima do 5 predznaka	Tonaliteti: C-dur, c-mol, Es-dur, G-dur, g-mol, B-dur, D-dur, d-mol, F-dur, a-mol, A-dur, fis-mol, e-mol, E-dur, cis-mol, f-mol, As-dur, h-mol, H-dur, gis-mol, b-mol i Des-dur
2. Izvede vokalno tonalno stabilne alteracije u postupnom kretanju	Tonalno stabilne alteracije: povišen IV stupanj u duru i molu, povišen II stupanj u duru, snižen VI stupanj u duru i snižen II stupanj u duru i molu
3. Izvede vokalno tonalnu melodiku sa promjenom tonaliteta	Promjene tonaliteta: modulacija u tonalitete prve kvintne srodnosti i mutacija
4. Izvede vokalno modalnu melodiku	
5. Izvede vokalno tonalnu melodiku u homofonom dvoglasnom stavu	
6. Izvede vokalno modalnu melodike u homofonom dvoglasnom stavu	

Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja

U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 6.

Predložene teme

- Tonalna melodika
- Tonalno stabilne alteracije
- Promjena tonaliteta
- Modalna melodika
- Dvoglasni stav

Ishod 3 -Učenik će biti sposoban da Zapiše muzički diktat na osnovi tonalne i modalne dijattonike, alterovane tonove, promjene tonaliteta u jednoglasnom toku, i tonalne dijattonike u dvoglasnom toku	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Prepozna tonske visine pojedinačno u tonalitetu	Tonaliteti: C-dur, c-mol, Es-dur, G-dur, g-mol, B-dur, D-dur, d-mol, F-dur, a-mol, A-dur, fis-mol, e-mol, E-dur, cis-mol, f-mol, As-dur, h-mol, H-dur, gis-mol, b-mol i Des-dur
2. Prepozna tonske visine i njihova trajanja u tonalitetu u jednoglasnom melodijskom kretanju	
3. Prepozna tonalno stabilne alteracije u postupnom jednoglasnom melodijskom kretanju	Tonalno stabilne alteracije: povišen IV stupanj u duru i molu, povišen II stupanj u duru, snižen VI stupanj u duru i snižen II stupanj u duru i molu
4. Prepozna promjenu tonaliteta u jednoglasnom melodijskom kretanju	Promjena tonaliteta: modulacija u tonalitete prve kvintne srodnosti i mutacija
5. Prepozna jednoglasna melodijska kretanja u modalnoj melodici	
6. Prepozna melodijska kretanja u dvoglasnom stavu	Dvoglasni stav: homofoni bez promjene tonaliteta
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 6.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Tonalna melodika - Tonalno stabilne alteracije - Promjena tonaliteta - Modalna melodika - Jednoglasni diktat - Dvoglasni diktat 	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Pročita pravilne i nepravilne ritmičke podjele i karakteristične figure u dvodjelnoj i trodjelnoj ritmičkoj vrsti i mješoviti ritam	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Izvede nepravilne ritmičke figure u metričkim vrstama	Nepravilne ritmičke figure: triola i ritmizovane triole bez pauza i sekstola Metričke vrste: 2/4, 3/4, 4/4 i 2/2
2. Izvede nepravilne ritmičke figure u metričkim vrstama	Nepravilne ritmičke figure: duola i kvartola Metričke vrste: 6/8, 9/8 i 12/8
3. Izvede promjene metričke vrste	Promjene metričke vrste: iz 2/4 u 6/8 i obrnuto
4. Izvede mješoviti ritam u metričkoj vrsti 5/8	
5. Objasni način izvođenja muzičkog teksta u uslovima sporog tempa	
6. Izvede muzički tekst u uslovima sporog tempa	
7. Objasni način izvođenja muzičkog teksta u uslovima brzog tempa	
8. Izvede muzički tekst u uslovima brzog tempa	
9. Izvede osmodjelnu podjelu jedinice brojanja, i karakteristične ritmičke figure	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili psani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 5 i 7. Za kriterijume 1, 2, 3, 4, 6, 8 i 9 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Metričke vrst - Nepravilne ritmičke podjele - Promjena ritmičke vrste - Zamjena jedinice brojanja 	

Ishod 5 - Učenik će biti sposoban da Zapiše pravilne i nepravilne ritmičke podjele i karakteristične figure u dvodjelnoj i trodjelnoj ritmičkoj vrsti i mješoviti ritam	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Prepozna metričku vrstu u melodiji	Metričke vrste: 2/4, 3/4, 4/4, 6/8 i 5/8
2. Prepozna tonska trajanja, pravilne i nepravilne ritmičke podjele i nepravilne ritmičke figure u dvodjelnoj ritmičkoj vrsti	Pravilne ritmičke podjele: dvodjelna, četvorodjelna i osmodjelna Nepravilne ritmičke podjele: trodjelna i šestodjelna Nepravilne ritmičke figure: triola sa ritmizacijama i sekstola
3. Prepozna tonska trajanja, pravilne i nepravilne ritmičke podjele i nepravilne ritmičke figure u trodjelnoj ritmičkoj vrsti	Pravilne ritmičke podjele: trodjelna i šestodjelna Nepravilne ritmičke podjele: dvodjelna i četvorodjelna Nepravilne ritmičke figure: duola i kvartola
4. Prepozna promjenu metričke vrste u melodiji	Promjena metričke vrste: iz 2/4 u 6/8 i obrnuto
5. Prepozna mješoviti ritam u metričkoj vrsti 5/8	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 5.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Metričke vrste - Pravilne ritmičke podjele i karakteristične ritmičke figure - Nepravilne ritmičke podjele i karakteristične ritmičke figure - Promjena metra - Mješoviti ritam 	

Ishod 6 -Učenik će biti sposoban da Razlikuje po zvuku osnovne intervale, trozvuke, mali durski četvorozvuk u svim oblicima, i umanjeni septakord	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Prepoznava zvučnost intervala u melodijskom i harmonskom vidu	Intervali: M2, V2, M3, V3, Č4, Č5, M6, V6, M7, V7 i tritonus
2. Imenuje abecedom odslušane intervale od zadatog tona	
3. Reprodukuj intervale solmizacijom od zadatog tona	Intervali: M2,V2, M3, V3, Č4, Č5, M6, V6, M7, V7 i tritonus
4. Prepoznava po zvuku dijatomske trozvuke	Dijatomske trozvuci: durski, molski, umanjeni i prekomjerni
5. Prepoznava po zvuku oblike dijatonskih trozvuka	Oblici: kvintakord, sekstakord, kvartsekstakord (durskog, molskog i umanjenog trozvuka) i prekomjerni kvintakord
6. Reprodukuj solmizacijom dijatonske trozvuke u svim oblicima	
7. Prepoznava po zvuku mali durski septakorda sa svim obrtajima	Obrtaji: kvintsekstakord, terckvartakord i sekundakord
8. Prepoznava umanjeni septakord	
9. Reprodukuj solmizacijom mali durski septakord sa svim obrtajima, i umanjeni septakord	
10. Imenuje abecedom odslušane trozvuke i četvorozvuke od zadatog tona	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 10.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Osnovni intervale - Vrste i oblici dijatonskih trozvuka - Mali durski i umanjeni septakord 	

Ishod 7 - Učenik će biti sposoban da Razlikuje harmonske obrte sa trozvucima i četvorozvucima na dijatonskoj tonalnoj osnovi –T, S, D, VI i II i septakordi na D i VII stupnju u harmonskom molu	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede mnogostranost dijatonskih akorda	
2. Prepozna po zvuku harmonske funkcije u harmonskim obrtima/kadencama	Harmonski obrti/kadence: autentični, plagalni, potpuni, varljivi, prošireni, polukadencia (navedeni harmonski obrti/kadence dopunjuju se sa D ⁷ sa obrtajima, VII ⁷ u harmonskom molu, i II)
3. Reprodukuje harmonske funkcije naviše i naizmjenično	
4. Zapiše odslušane harmonske veze	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijum 1. Za kriterijume od 2 do 4 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Vrste harmonskih obrta/kadenci	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Solfedo II je tako koncipiran da učenicima omogućava sticanje teorijskih i praktičnih znanja iz ove oblasti. Nastava treba da bude aktivna, sa uključivanjem svih učenika.
- Vježbe treba realizovati sa manjim grupama. Preporučuje se upotreba udžbenika i primjera iz vokalne i instrumentalne muzičke literature. Osim osnovnih sredstava (udžbenika, primjera iz literature i klavira) neophodno je koristiti i zvučne zapise za slušno opažanje i zapisivanje. Vježbe treba izvoditi grupno i pojedinačno, odnosno u paru kada je riječ o intoniranju dvoglasnog primjera. Nastavnik treba da podstiče problemsku nastavu u kojoj navodi učenike da sami dolaze do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime im omogućava povezivanje teorijskih znanja sa praktičnom primjenom.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja, usmjeravajući darovite učenike na zaključivanje, razvijanje sposobnosti analize i sinteze, kreativnosti i pozitivnog odnosa prema oblastima koje ih interesuju. Nastavnik treba da podstakne učenike na razvoj njihovih sposobnosti i interesovanja u cilju pravilne karijerne orijentacije.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- Vasiljević, Z., Drobnji, I., Karan, G., Solfedjo, za II razred srednje muzičke škole, Zavod za udžbenike, Beograd, 2003.
- Vasiljević, Z., Melodika, Univerzitet umetnosti, Beograd, 1986.
- Jollet, J. C., Melimelodies, volume 3, Gerard Billaudot, Paris
- Jollet, J. C., Dictees musicales, Volume II i III, Gerard Billaudot, Paris
- Vergnault, M., Cours de formation musicale, pour l'enseignement du solfège, Moyen, Gerard Billaudot
- Radičeva, D., Jednoglasi diktati, Univerzitet umetnosti u Beogradu, Akademija umetnosti u Novom Sadu, Beograd, 1987.
- Radičeva-Divjaković, D., Dvoglasni diktati, Univerzitet umetnosti u Beogradu, Beograd, 1975.
- Popović, B., Dvoglasni solfedjo, Udruženje muzičkih pedagoga Srbije, Beograd, 1981.
- Olujić, A., Razvoj harmonskog sluha, Univerzitet umetnosti u Beogradu, Beograd, 1990.

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuči učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Klavir	1
2.	Tabla sa linijskim sistemom	1
3.	Audio uređaj	1

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju školske godine
- Pozitivna ocjena na godišnjem ispitu

9. Povezanost modula – korelacija

- Solfeđo I, III i IV
- Teorija muzike
- Komplementarni klavir I, II, III i IV
- Harmonija sa harmonskom analizom I i II
- Analiza muzički oblika I i II
- HORSKO pjevanje I, II, III i IV
- Osnove komponovanja sa aranžiranjem
- Dirigovanje I, II, III i IV

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Kompetencija pismenosti (upotreba stručne terminologije u usmenom i pisanom obliku pravilnim formulisanjem pojmova i koncepata iz oblasti solfeđa, izražavanjem argumenata i kritičkog mišljenja; poštovanje pravila i preporuka prilikom prezentovanja zadate teme i dr.)
- Kompetencija višejezičnosti (razumijevanje stručne terminologije iz oblasti solfeđa, prilikom korišćenja izraza na italijanskom jeziku, istraživanja na internetu i korišćenja literature na stranom jeziku i dr.)
- Matematička kompetencija i kompetencija u prirodnim naukama, tehnologiji i inženjerstvu (STEM) (razvijanje logičkog načina razmišljanja i donošenja zaključaka prilikom analize zadatih tema iz oblasti solfeđa i dr.)
- Digitalna kompetencija (korišćenje informaciono-komunikacionih tehnologija radi pretrage, prikupljanja i upotrebe podataka iz oblasti solfeđa, prepoznavanjem relevantnih stručnih tekstova i video zapisa, upotreba softverskih alata za izradu prezentacija na zadatu temu i dr.)
- Lična, socijalna i kompetencija učiti kako učiti (razvijanje tehnika samostalnog učenja, kao i učenja u timu kroz vršnjačku edukaciju i diskusiju, prezentacija i seminarских radova na zadatu temu; razvijanje tehnika istraživanja, sistematizovanja i vrednovanja informacija u cilju nadogradnje prethodno stečenih znanja, kao i otkrivanja novih; razvijanje sposobnosti učenja na sopstvenim greškama kroz samoprocjenu i samoevaluaciju; razvijanje svijesti o značaju vođenja zdravog života i dr.)
- Građanska kompetencija (angažovanje u zajedničkom ili javnom interesu kroz različite društveno odgovorne aktivnosti; poštovanje prava, jednakosti, slobode izražavanja i mišljenja kroz debate, diskusije i podjelu na grupe; razvijanje svijesti o značaju savremenih događaja, kao i njihovu povezanost sa istorijskim; razvijanje svijesti o odgovornom ponašanju prema prirodi i životnoj sredini pravilnim odlaganjem otpada nakon realizovanih zadataka i dr.)
- Preduzetnička kompetencija (razvijanje sposobnosti davanja inicijative, procjene i pravilnog određivanja prioriteta prilikom rješavanja problema, razvijanje kreativnosti, kao i vještina planiranja i upravljanja vremenom, samostalno ili u timu, planiranje i organizacija resursa i materijala za izvođenje zadataka i dr.)
- Kompetencija kulturološke svijesti i izražavanja (razvijanje svijesti o značaju poznavanja i poštovanja lokalnih, nacionalnih, regionalnih, evropskih i globalnih kultura kroz povezivanje sa primjerima iz oblasti solfeđa; predstavljanje ideja putem različitih kulturoloških formi kao što su pisani, štampani ili digitalni tekst, dizajn i dr.)

3.2.8. ISTORIJA MUZIKE II**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
II	36	36		72	4

2. Cilj modula:

- Upoznavanje sa nastankom, razvojem i karakteristikama muzike baroka, pretklasicizma i klasicizma, kao i društveno-istorijskim prilikama u kojima su nastala muzička djela. Osposobljavanje za prepoznavanje zvučnih primjera iz muzičke literature. Razvijanje vještine prezentovanja, analitičnosti, motivacije, marljivosti, preciznosti, kreativnosti i razumijevanje uzajamnih odnosa društva, umjetnosti i muzike.

3. Ishodi učenja**Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:**

1. Utvrdi karakteristike muzike baroka i ranobarokne opere
2. Razlikuje karakteristike vokalno-instrumentalne i instrumentalne muzike baroka
3. Odredi karakteristike pretklasicizma
4. Analizira karakteristike klasicizma

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Utvrđi karakteristike muzike baroka i ranobarokne opere	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni društveno-istorijske prilike, stilske karakteristike muzike baroka i njegovu podjelu	Podjela: rani, srednji i kasni
2. Definiše karakteristike ranog baroka	
3. Objasni oblike koji su prethodili razvoju opere	Oblici: pastorala, dramatski madrigal
4. Objasni djelatnost Firentinske kamerate, nastanak i karakteristike monodijske opere	
5. Prepozna karakteristike i najznačajnije predstavnike ozbiljne opere u Italiji slušajući primjere iz literature	Opera u Italiji: Venecija (Klaudio Monteverdi, Frančesko Kavali), Rim (Stefano Landi), Napulj (Alesandro Skarlati)
6. Prepozna karakteristike i najznačajnije predstavnike ozbiljne opere u Francuskoj, Njemačkoj i Engleskoj slušajući primjere iz literature	Opera u Francuskoj: Žan Batist Lili Opera u Njemačkoj: Hamburška opera (Rajnhard Kajzer) Opera u Engleskoj: Henri Persl
7. Uporedi karakteristike operske umjetnosti Italije, Francuske, Njemačke i Engleske	
8. Prepozna reformu opere Kristofa Vilibalda Gluka i karakteristike njegovog operskog stvaralaštva slušajući primjere iz literature	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 2, 3, 4, i 7. Za kriterijume 5, 6 i 8 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Stilske karakteristike barokne muzike - Nastanak i razvoj opere - Opera u Italiji (Firentinska kamerata, opera u Veneciji, Rimu i Napulju) - Opera u Francuskoj - Opera u Njemačkoj - Opera u Engleskoj - Glukova reforma opere - Zvučni primjeri 	

Ishod 2 - Učenik će biti sposoban da Razlikuje karakteristike vokalno-instrumentalne i instrumentalne muzike baroka	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Obrazloži karakteristike vokalno-instrumentalnih oblika baroka i njihove predstavnike u Italiji i Njemačkoj	Vokalno-instrumentalni oblici: oratorijum (crkveni i narodni), kantata, misa i pasija Predstavnici: Italija (Đakomo Karisimi), Njemačka (Hajnrih Šic)
2. Objasni stilske karakteristike srednjeg baroka i instrumentalne oblike tog razdoblja	Instrumentalni oblici: svita, sonata (crkvena, kamerna, trio sonata), končerto grosso, solistički koncert; orkestarska muzika; fuga
3. Prepozna karakteristike stvaralaštva predstavnik a instrumentalne muzike u Italiji slušajući primjere iz literature	Predstavnici: Đuzepe Toreli, Arkandelo Koreli; Violinisti: Antonio Vivaldi, Đuzepe Tartini
4. Opiše karakteristike stvaralaštva predstavnik a muzike za čembalo u Italiji i muzike za klavsen u Francuskoj	Predstavnici: Italija (Domeniko Skarlati), Francuska (Fransoa Kupren)
5. Definiše stilske karakteristike kasnog baroka i njene predstavnike	Predstavnici: Georg Filip Teleman, Georg Fridrih Hendl, Johan Sebastijan Bah
6. Prepozna karakteristike stvaralaštva Georga Fridriha Hendla slušajući primjere iz literature	Stvaralaštvo: vokalno-instrumentalno i instrumentalno
7. Prepozna karakteristike stvaralaštva Johana Sebastijana Baha slušajući primjere iz literature	Stvaralaštvo: vokalno-instrumentalno i instrumentalno
8. Uporedi karakteristike stvaralaštva J.S.Baha i G.F.Hendla slušajući primjere iz literature	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 2, 4 i 5. Za kriterijume 3, 6, 7 i 8 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Vokalno-instrumentalni oblici baroka u Italiji i Njemačkoj - Instrumentalna muzika i oblici baroka - Instrumentalna muzika u Italiji za violinu i čembalo - Instrumentalna muzika u Francuskoj za klavsen - Georg Fridrih Hendl - Johan Sebastijan Bah - Zvučni primjeri 	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Odredi karakteristike pretklasicizma	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše stilske karakteristike muzike pretklasicizma	
2. Protumači pojavu komične opere (bufo) i njenih predstavnika u Italiji slušajući primjere iz literature	Predstavnici: Đovani Batista Pergolezi, Nikola Pičini i Domenico Čimaroza
3. Opiše razvoj komične opere u Francuskoj, uz osvrt na dalji razvoj ozbiljne opere i njihove predstavnike	Predstavnici: Žan Filip Ramo (ozbiljna opera), Andre Modest Gretri (komična opera)
4. Objasni izgrađivanje pretklasične sonate, simfonije i kamernih oblika	Kamerni oblici: gudački kvartet i klavirski trio
5. Prepozna karakteristike stvaralaštva predstavnika manhajmske i berlinske škole i značaj manhajmskog orkestra slušajući primjere iz literature	Manhajmska škola: Jan Vaclav Štamic Berlinska škola: Karl Filip Emanuel Bah i Johan Kristijan Bah
6. Obrazloži karakteristike stvaralaštva predstavnika klasicizma u Italiji	Predstavnici: Luidi Bokerini, Muzio Klementi
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	

U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 3, 4 i 6. Za kriterijume 2 i 5 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.

Predložene teme

- Stilske karakteristike pretklasicizma
- Komična opera u Italiji
- Komična i ozbiljna opera u Francuskoj
- Predstavnici pretklasicizma u Njemačkoj
- Predstavnici pretklasicizma u Italiji
- Zvučni primjeri

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Analizira karakteristike klasicizma	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše društveno-istorijske prilike i stilske karakteristike muzike klasicizma	
2. Objasni razvoj muzičkih oblika klasicizma	Muzički oblici: klasična sonata, simfonija, koncert, kamerni oblici (sonatni ciklus)
3. Navede predstavnike bečkog klasicizma	Bečki klasičari: Franc Jozef Hajdn, Wolfgang Amadeus Mocart i Ludvig van Betoven
4. Prepozna karakteristike stvaralaštva i život Franca Jozefa Hajdna slušajući primjere iz literature	Stvaralaštvo: instrumentalno i vokalno-instrumentalno
5. Prepozna karakteristike svaralaštva i život Wolfganga Amadeusa Mocarta slušajući primjere iz literature	Stvaralaštvo: instrumentalno i vokalno-instrumentalno
6. Prepozna karakteristike stvaralaštva i život Ludviga van Betovena slušajući primjere iz literature	Stvaralaštvo: instrumentalno i vokalno-instrumentalno
7. Uporedi stvaralaštvo predstavnika bečkog klasicizma u muzici slušajući primjere iz literature	

Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja

U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 3. Za kriterijume od 4 do 7 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.

Predložene teme

- Stilske karakteristike klasicizma
- Muzički oblici klasicizma
- Franc Jozef Hajdn
- Wolfgang Amadeus Mocart
- Ludvig van Betoven
- Zvučni primjeri

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Istorija muzike II je tako koncipiran da učenicima omogućava sticanje teorijskih znanja i vještina iz ove oblasti. U cilju dostizanja predviđenih ishoda učenja preporučuje se primjena nastavnih metoda usmjerenih na aktivnosti učenika (dijaloška, istaživačka, razvijanje kritičkog mišljenja, radionice, rad u grupama, gost na časopisnoj za predmetnu temu, izrada ppt prezentacija i panoa, hronoloških tabela, gledanje dokumentarnih filmova, operskih i koncertnih izvođenja). Nastava treba da bude aktivna sa uključivanjem svih učenika. Pri savladavanju nove materije potrebno je da učenici koriste već stečena znanja kako bi povezivali informacije. Od velikog značaja je podsticanje problemske nastave u kojoj nastavnik navodi učenike da sami dolaze do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime im omogućava razvijanje kritičkog stava i mišljenja. Jednom ili dva puta godišnje treba dozvoliti učenicima da sami kreiraju čas (sa određenim ciljem).
- Vježbe podrazumijevaju primjenu stečenih znanja na konkretnim zadacima. Učenike treba podijeliti u grupe i realizovati vježbe individualno, u parovima ili manjim grupama, ali tako da svaki učenik samostalno uradi vježbu i dobije traženi rezultat. Nastavnik treba da podstiče problemsku nastavu u kojoj navodi učenike da sami dolaze do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime im omogućava povezivanje teorijskih znanja sa praktičnom primjenom i, po mogućnosti, obratiti pažnju na aktivnosti i postignuća svakog učenika. Osim prethodnog, u pravcu postizanja kvalitetnog i trajno stečenog znanja, neophodno je ostvariti i korelaciju među različitim modulima. Nastavnik treba da podstiče učenike da redovno posjećuju koncerte umjetničke muzike, slušaju primjere iz muzičke literature i povezuju stečena znanja sa predmetom koji sviraju.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja, usmjeravajući darovite učenike na zaključivanje, razvijanje sposobnosti analize i sinteze, kreativnosti i pozitivnog odnosa prema oblastima koje ih interesuju. Nastavnik treba da podstakne učenike na razvoj njihovih sposobnosti i interesovanja u cilju pravilne karijerne orijentacije.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- Marinković S., Istorija muzike za II i III razred srednje muzičke škole, Zavod za izdavanje udžbenika i nastavnih sredstava, Beograd, 2003.
- Marinković S., Istorija muzike za III i IV razred srednje muzičke škole, Zavod za izdavanje udžbenika i nastavnih sredstava, Beograd, 2003.
- Andreis J., Povijest glazbe 1, 2, 3, 4, Mladost, Zagreb, 1976.
- Despić D., Muzički stilovi, Zavod za izdavanje udžbenika i nastavnih sredstava, Srpsko Sarajevo, 2004.
- Abraham Dž., Oksfordska istorija muzike 1, Clio, Beograd, 2001.
- Abraham Dž., Oksfordska istorija muzike 2, Clio, Beograd, 2002.
- Abraham Dž., Oksfordska istorija muzike 3, Clio, Beograd, 2004.
- Burkholder J.P., Norton Antology of Western Music, 1980. (svi karakteristični primjeri od najranijeg doba do XX vijeka)
- Radulović-Vulić M., Drevne muzičke kulture Crne Gore 1 i 2, Muzička akademija, Cetinje, 2002.
- Marinković S., Istorija srpske muzike, Zavod za izdavanje udžbenika i nastavnih sredstava, Beograd, 2000.
- Kamien R., Music an appreciation, McGaw-Hill Companies, 1998.
- Hauzer A., Socijalna istorija umetnosti i književnosti I i II, Kultura, Beograd, 1962.
- Đurić M., Istorija Helenske književnosti (važno za grčku muziku), Zavod za izdavanje udžbenika i nastavnih sredstava, Beograd, 1988.
- Višić M., Plutarh o muzici, Unireks, Podgorica 2008.
- Piskel Đ., Opšta istorija umjetnosti 1, 2, 3, Vuk Karadžić, Beograd, 1974.
- Muzička enciklopedija 1, 2, 3, Jugoslovenski leksikografski zavod, 1971.
- Leksikon jugoslovenske muzike 1, 2, Jugoslovenski leksikografski zavod, 1984.

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporučiti učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Bežični zvučnik sa internet konekcijom	1
2.	Računar/laptop sa internet konekcijom	1
3.	Projektor	1
4.	Projekciono platno	1
5.	CD-player	1
6.	Stručna literatura	po potrebi

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju školske godine

9. Povezanost modula – korelacija

- Teorija muzike
- Istorija muzike I, III i IV
- Komplementarni klavir I, II, III i IV
- Muzički instrumenti
- Harmonija sa harmonskom analizom I i II
- Analiza muzičkih oblika I i II
- HORSKO pjevanje I, II, III i IV
- Osnove komponovanja sa aranžiranjem

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Kompetencija pismenosti (upotreba stručne terminologije u usmenom i pisanom obliku pravilnim formulisanjem pojmova i koncepata iz oblasti istorije muzike, izražavanjem argumenata i kritičkog mišljenja; poštovanje pravila i preporuka prilikom prezentovanja zadate teme i dr.)
- Kompetencija višejezičnosti (razumijevanje stručne terminologije iz oblasti istorije muzike, prilikom korišćenja izraza na stranom jeziku, istraživanja na internetu i korišćenja literature na stranom jeziku i dr.)
- Matematička kompetencija i kompetencija u prirodnim naukama, tehnologiji i inženjerstvu (STEM) (razvijanje logičkog načina razmišljanja i donošenja zaključaka prilikom analize zadatih tema ih oblasti istorije muzike i dr.)

- Digitalna kompetencija (korišćenje informaciono-komunikacionih tehnologija radi pretrage, prikupljanja i upotrebe podataka iz oblasti istorije muzike, prepoznavanjem relevantnih stručnih tekstova i video zapisa, upotreba softverskih alata za izradu prezentacija na zadatu temu i dr.)
- Lična, socijalna i kompetencija učiti kako učiti (razvijanje tehnika samostalnog učenja, kao i učenja u timu kroz vršnjačku edukaciju i diskusiju, prezentacija i seminarskih radova na zadatu temu; razvijanje tehnika istraživanja, sistematizovanja i vrednovanja informacija u cilju nadogradnje prethodno stečenih znanja, kao i otkrivanja novih; razvijanje sposobnosti učenja na sopstvenim greškama kroz samoprocjenu i samoevaluaciju; razvijanje svijesti o značaju vođenja zdravog života i dr.)
- Građanska kompetencija (angažovanje u zajedničkom ili javnom interesu kroz različite društveno odgovorne aktivnosti; poštovanje prava, jednakosti, slobode izražavanja i mišljenja kroz debate, diskusije i podjelu na grupe; razvijanje svijesti o značaju savremenih događaja, kao i njihovu povezanost sa istorijskim; razvijanje svijesti o odgovornog ponašanja prema prirodi i životnoj sredini pravilnim odlaganjem otpada nakon realizovanih zadataka i dr.)
- Preduzetnička kompetencija (razvijanje sposobnosti davanja inicijative, procjene i pravilnog određivanja prioriteta prilikom rješavanja problema, razvijanje kreativnosti, kao i vještina planiranja i upravljanja vremenom, samostalno ili u timu, planiranje i organizacija resursa i materijala za izvođenje zadataka i dr.)
- Kompetencija kulturološke svijesti i izražavanja (razvijanje svijesti o značaju poznavanja i poštovanja lokalnih, nacionalnih, regionalnih, evropskih i globalnih kultura kroz povezivanje sa primjerima iz oblasti istorije muzike; predstavljanje ideja putem različitih kulturoloških formi kao što su pisani, štampani ili digitalni tekst, dizajn i dr.)

3.2.9. KOMPLEMENTARNI KLAVIR II**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
II	9	9	54	72	4

Teorijska nastava, vježbe i praktična nastava: Nastava se izvodi individualno.

2. Cilj modula:

- Upoznavanje sa durskim i molskim skalama, njihovom problematikom, šemama prstoreda, kombinacijama u skalama i njihovom upotrebom u etidama i drugim kompozicijama. Osposobljavanje za savladavanje osnovnih tehnika sviranja na klaviru i izvođenje durskih i molskih skala, etida, cikličnog djela, i muzičkog djela složenijih interpretativnih zahtjeva. Razvijanje strpljivosti, upornosti, marljivosti, savladavanje problema, sposobnosti za snalaženje u različitim situacijama, analitičkog razmišljanja i kreativnosti.

3. Ishodi učenja

Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:

1. Odsvira durske i molske skale
2. Odsvira etide složenih interpretativnih zahtjeva
3. Odsvira ciklično djelo složenih interpretativnih zahtjeva
4. Odsvira složenije kompozicije iz perioda baroka
5. Odsvira muzičko djelo male i/ ili slobodne forme složenih interpretativnih zahtjeva

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Odsvira durske i molske skale	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše pojmove: skala i trozvuk	Skala: durska i molska Trozvuk: durski i molski kvintakord, sekstakord i kvartsektakord
2. Savlada zadate durske i molske skale	Durske skale: A, E, H, As, Des i Ges Molske skale: fis, cis, gis, f, b i es
3. Izvede durske i molske skale uz primjenu pravilnog prstoreda, dinamike nijansiranja i artikulacije	Durske i molske skale: kroz dvije oktave paralelno i suprotno Dinamičko nijansiranje: uzlazno kretanje- krešendo i silazno- dekrešendo Artikulacija: legato
4. Izvede durske i molske trozvuke uz primjenu pravilnog prstoreda i dinamičkog nijansiranja	Durski i molski trozvuci: simultano i razloženo u malom razlaganju, troglasno kroz dvije oktave i paralelno
5. Demonstrira slobodu pokreta i koordinaciju između djelova sviračkog aparata	Djelovi sviračkog aparata: prst, šaka, zglob, podlaktica, lakat, nadlaktica i rameni pojas
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijum 1. Za kriterijum 2 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem. Za kriterijume od 3 do 5 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Skala - Trozvuk - Akord - Svirački aparat klaviriste 	

Ishod 2 - Učenik će biti sposoban da Odsvira etide složenih interpretativnih zahtjeva	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše pojam – etida	
2. Navede vrste etida	Vrste etida: za sitnu tehniku - sviranje u poziciji, rotacioni pokreti, izvođenje pasaža, trilera, repeticija, arpeđa, smjena ruku; za krupnu tehniku - sviranje akorada, oktava, duplih nota i kombinacija različitih tehničkih zadataka
3. Primijeni vježbe promjene artikulacije	
4. Primijeni vježbe promjene akcenata	
5. Primijeni vježbe raznih ritmičkih promjena	
6. Primijeni dinamičko nijansiranje u vježbanju	
7. Izvede etide složenih interpretativnih zahtjeva sa različitom tehničkom problematikom	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1 i 2. Za kriterijume od 3 do 6 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem. Za kriterijum 7 potrebna je ispravno urađena praktična vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Etida - Tehničke vježbe 	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Odsvira ciklično djelo složenih interpretativnih zahtjeva	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Nabroji muzičke forme koje formiraju sonatni ciklus	Muzičke forme: sonatni oblik, varijacija, složena pjesma, menuet, skerco, rondo i fuga
2. Navede djelove i elemente građe sonatnog oblika	Djelovi sonatnog oblika: uvod, ekspozicija, razvojni dio, repriza i koda Elementi građe sonatnog oblika: prva tema, most, druga tema i završna grupa
3. Izloži strukturu ronda i građu oblika zadate teme sa varijacijama	
4. Odredi karakter tema i navede sredstva muzičkog izraza	Karakter tema: odlučan, heroičan, nježan, lirski i graciozni Sredstva muzičkog izraza: ritam, melodija, harmonija, tempo, dinamika, agogika i artikulacija
5. Primijeni tehničke vježbe u cilju savladavanja složenih elemenata klavirske fature	
6. Realizuje izražajnost fraziranja u skladu sa autorskim tekstom i karakteristikama muzičkog stila	
7. Interpretira ciklično djelo složenijih interpretativnih zahtjeva	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 4. Za kriterijume od 5 do 7 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Sonatni oblik - Rondo - Menuet - Skerco - Tema sa varijacijom - Složena pjesma - Sonatni ciklus 	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Odsvira složenije kompozicije iz perioda baroka	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede glavne karakteristike baroknog stila	
2. Analizira formu i harmonsku strukturu zadatog djela složenijih interpretativnih zahtjeva iz perioda baroka	
3. Izvrši parcijalno izvođenje svakog glasa ponaosob, kao i u međusobnim kombinacijama	
4. Izvrši izvođenje desne i lijeve ruke pojedinačno	
5. Primijeni tehničke vježbe u cilju savladavanja tehnički zahtjevnih djelova kompozicije složenijih interpretativnih zahtjeva	
6. Oblikuje frazu u skladu sa osnovnim principima baroknog stila	
7. Izvede ukrase u skladu sa karakteristikom baroknog stila	Ukrasi: dugi predudar, kratki predudar, višestruki predudar, grupeto, praltriler, mordent i triler
8. Izvede djelo složenijih interpretativnih zahtjeva u cjelini	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijum 1. Za kriterijum 2 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem. Za kriterijume od 3 do 8 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Barok - Imitacija - Ukrasi - Polifonija 	

Ishod 5 - Učenik će biti sposoban da Odsvira muzičko djelo male i/ ili slobodne forme složenijih interpretativnih zahtjeva	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede karakteristike muzičkog stila za muzičko djelo slobodne forme složenijih interpretativnih zahtjeva	Muzički stil: barok, klasicizam, romantizam, impresionizam, muzika XX vijeka i popularna muzika
2. Prepozna karakter muzičkog djela slobodne forme složenijih interpretativnih zahtjeva	
3. Analizira formu i harmonsku građu muzičkog djela slobodne forme složenijih interpretativnih zahtjeva	
4. Izvede tehničke vježbe u cilju savladavanja problema u muzičkom djelu slobodne forme složenijih interpretativnih zahtjeva	
5. Izvede izražajno fraziranje u skladu sa stilom muzičkog djela slobodne forme složenijih interpretativnih zahtjeva	
6. Primijeni desni i lijevi pedal u skladu sa karakterom kompozicije, autorskim tekstom i karakteristikama muzičkog stila muzičkog djela slobodne forme složenijih interpretativnih zahtjeva	
7. Izvede muzičko djelo slobodne forme složenijih interpretativnih zahtjeva	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijum 1. Za kriterijume 2 i 3 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem. Za kriterijume od 4 do 7 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Muzički stilovi - Muzički oblici - Harmonski plan - Pijanistička tehnika 	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Komplementarni klavir II planiran je tako da učenicima omogućava sticanje teorijskih znanja i praktičnih vještina iz ove oblasti. Sviranje skala i trozvuka bazira se, kao kod većine pijanističkih škola, na osnovnim elementima, bez kombinacija suprotnog kretanja i dr.zbog sistematskog rada na tehnicima i ovladavanjem tonaliteta. Na taj način može se ostvariti kvalitativan napredak u tehničko-tonskoj realizaciji, ujednačenosti, brzini, kroz različite načine izvođenja. Profesor mora da sagleda u potpunosti ličnost učenika sa kojim radi, njegove psihofizičke sposobnosti i da mu pomogne pri profesionalnom opredjeljenju i usmjeravanju. On planira individualni program za svakog učenika vodeći računa o postupnosti u povećavanju zahtjeva i harmoničkom razvoju učenikovih pijanističkih i muzičkih sposobnosti.
- Prilikom realizacije vježbi i praktičnih vježbi, čas treba podijeliti u tri dijela: usviravanje sa skalama i tehničkim vježbama (do 10 minuta), rad na zadatim kompozicijama i završni dio gdje se objedinjavaju postignuta znanja tokom časa. Kod učenika treba razvijati svijest o njegovom potencijalu. Treba mu prižiti priliku da predloži kompozicije koje bi želio da nauči, a nastavnik donosi odluku da li to djelo odgovara mogućnostima učenika. Obavezan je razgovor sa učenikom o kompozitorima i njihovim djelima, stilovima i dr. Učeniku treba razvijati kritičko i estetsko mišljenje kroz upoznavanje sa dobrim i lošim interpretacijama zadanog muzičkog djela.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja, usmjeravajući darovite učenike na zaključivanje, razvijanje sposobnosti analize i sinteze, kreativnosti i pozitivnog odnosa prema oblastima koje ih interesuju. Poseban dio u nastavi su pripreme učenika za interne, javne časove, koncerte i druge oblike javnih nastupa koji mogu biti veoma korisni podsticaj u radu.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

Skale :

- Durske (A, E, H, As, Des i Ges) i molske (fis, cis, gis, f, b i es) skale kroz dvije oktave paralelno i suprotno sa trozvucima u malom razlaganju simultano i razloženo (kvintakord, sekstakord, kvartsekstakord) troglasno kroz dvije oktave, paralelno; napamet.

Udžbenici:

- Miroslava- Lili Petrović: Školica za klavir (Nivo C)
- Jela Kršić: Klavirska čitanka
- A.Nikolajev: Sviranje na klaviru
- B.Milić: Klavirska hrestomatija III, IV
- I drugi udžbenici sličnog programskog sadržaja

Etide:

- J.B.Divernoy op.176
- C.Czerny op.599; op. 139
- E. Gnesina- Male etide
- A.Goedicke op. 32
- C. Gurlitt op.68
- A.Loeschhorn op. 66; op. 192
- L. Schytte op. 108; op. 160
- F. Burgmuller op.100
- H. Lemoan: op. 37 (lakše etide)
- i etide slične težine

Za učenike koji nemaju ili imaju do 5 godina sviranja klavira:

Polifone kompozicije:

- J.S.Bach: Male kompozicije
- Notna knjižica za Annu Magdalenu Bach
- Kompozicije autora iz 17 i 18.v. sličnog sadržaja

Kompozicije slobodnog oblika:

- D.Kabalevski op. 27
- S.Maykapar op.16; op. 28; op. 33
- B.Bartok: Album za mlade
- K.Sorokin- Dječiji kutak
- A. Gračaninov op. 99
- A.Rauli op. 36; op. 37
- P. I. Tchaikovsky: Dječiji album op. 39
- Izbor kompozicija balkanskih kompozitora i slično.

Za učenike koji imaju najmanje 6 razreda ili više osnovne muzičke škole- instrumet klavir:

Polifone kompozicije:

- J.S.Bach: Male kompozicije
- Notna knjižica za Annu Magdalenu Bach
- 12 i 6 Malih preludijuma (lakši)
- Kompozicije drugih baroknih autora slične sadržine

Sonatine i varijacije:

- J.B. Wanhal; T.Haslinger; P. Horr; J. Schmitt; J. A. Andre; L. van Beethoven; C. Reinecke; E.Gnesina; V. Stoyanov; I. Berkovič i kompozicije drugih autora slične sadržine

Kompozicije slobodnog oblika:

- W.A. Mozart: 14 dječijih kompozicija
- A. Rauli op. 36, op. 37.
- P.I. Tchaikovsky: Dječiji album op. 39
- R. Schumann: Album za mlade op. 68
- D.Kabalevski op. 27, op. 30
- S. Prokofjev op. 65
- S.Maykapar op. 33
- B.Bartok: Album za mlade (prva i druga sveska)
- W. Gillok: Klavirski komadi za djecu
- Izbor kompozicija balkanskih kompozitora i slično

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporučiti učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Klavir	1
2.	Klavirska stolica	2
3.	Notna literatura	po potrebi
4.	Metronom	1
5.	Audio i video uređaj	1

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Predviđen obavezan minimum kompozicija u toku školske godine: 4 etide različitih tehničkih zahtjeva, 2 polifone kompozicije, 1 sonatina u cjelini ili više stavova različitog karaktera iz različitih sonatina i 3 kompozicije različite po karakteru i stilu.
- Predviđene su provjere na kraju svakog polugodišta, godišnji ispit i najmanje dva javna nastupa u toku školske godine:
 - Prva provjera- I polugodište: jedna skala i jedna etida
 - Druga provjera- II polugodište: jedna skala i jedna kompozicija male forme
 - Godišnji ispit : etida, jedna kompozicija iz baroka; prvi stav sonatine, jedna kompozicija male forme
 - Napomena: Na svim provjerama znanja i godišnjem ispitu, kao i javnim nastupima program se izvodi napamet.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju svakog klasifikacionog perioda, provjeri znanja i godišnjem ispitu.
- Dva javna nastupa u toku školske godine (interni , javni čas ili koncert).

9. Povezanost modula – korelacija

- Solfedo I, II, III, IV
- Teorija muzike
- Istorija muzike I, II, III, IV
- Komplementarni klavir I, III i IV
- Muzički instrumenti
- Harmonija sa harmonskom analizom I i II
- Analiza muzičkih oblika I i II

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Kompetencija pismenosti (upotreba stručne terminologije u usmenom i pisanom obliku pravilnim formulisanjem pojmova i koncepata iz modula Komplementarni klavir, izražavanjem argumenata i kritičkog mišljenja; poštovanje pravila i preporuka prilikom prezentovanja zadate teme i dr.)
- Kompetencija višejezičnosti (razumijevanje stručne terminologije iz modula Komplementarni klavir, prilikom korišćenja izraza na stranom jeziku, istraživanja na internetu i korišćenja literature na stranom jeziku i dr.)
- Matematička kompetencija i kompetencija u prirodnim naukama, tehnologiji i inženjerstvu (STEM) (razvijanje logičkog načina razmišljanja i donošenja zaključaka prilikom analize zadatih tema ih modula Komplementarni klavir i dr.)
- Digitalna kompetencija (korišćenje informaciono-komunikacionih tehnologija radi pretrage, prikupljanja i upotrebe podataka iz modula Komplementarni klavir, prepoznavanjem relevantnih stručnih tekstova i video zapisa, upotreba softverskih alata za izradu prezentacija na zadatu temu i dr.)
- Lična, socijalna i kompetencija učiti kako učiti (razvijanje tehnika samostalnog učenja, kao i učenja u timu kroz vršnjačku edukaciju i diskusiju, prezentacija i seminarskih radova na zadatu temu; razvijanje tehnika istraživanja, sistematizovanja i vrednovanja informacija u cilju nadogradnje prethodno stečenih znanja, kao i

- otkrivanja novih; razvijanje sposobnosti učenja na sopstvenim greškama kroz samoprocjenu i samoevaluaciju; razvijanje svijesti o značaju vođenja zdravog života i dr.)
- Građanska kompetencija (angažovanje u zajedničkom ili javnom interesu kroz različite društveno odgovorne aktivnosti; poštovanje prava, jednakosti, slobode izražavanja i mišljenja kroz debate, diskusije i podjelu na grupe; razvijanje svijesti o značaju savremenih događaja, kao i njihovu povezanost sa istorijskim; razvijanje svijesti o odgovornog ponašanja prema prirodi i životnoj sredini pravilnim odlaganjem otpada nakon realizovanih zadataka i dr.)
 - Preduzetnička kompetencija (razvijanje sposobnosti davanja inicijative, procjene i pravilnog određivanja prioriteta prilikom rješavanja problema, razvijanje kreativnosti, kao i vještina planiranja i upravljanja vremenom, samostalno ili u timu, planiranje i organizacija resursa i materijala za izvođenje zadataka i dr.)
 - Kompetencija kulturološke svijesti i izražavanja (razvijanje svijesti o značaju poznavanja i poštovanja lokalnih, nacionalnih, regionalnih, evropskih i globalnih kultura kroz povezivanje sa primjerima iz modula Komplementarni klavir; predstavljanje ideja putem različitih kulturoloških formi kao što su pisani, štampani ili digitalni tekst, dizajn i dr.)

3.2.10. HARMONIJA SA HARMONSKOM ANALIZOM I**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
II	27	45		72	4

Teorijska nastava i vježbe: Odjeljenje se dijeli na grupe od 6 do 10 učenika.

2. Cilj modula:

- Upoznavanje sa homofonom fakturom muzičkog stava, postavkom i vezivanjem akorda u strogom stavu, po načelima standardnog, klasičnog harmonskog jezika. Osposobljavanje za ovladavanje proširenim tonalitetom i praktično korišćenje stečenih znanja kroz harmonizaciju zadate melodije i harmonsku analizu klasičnog muzičkog djela. Razvijanje analitičkog pristupa, preciznosti u radu i logičkog zaključivanja.

3. Ishodi učenja**Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:**

1. Protumači pojam harmonija, homofonu i polifonu fakturu, strogi i slobodni harmonski stav
2. Identifikuje harmonske funkcije, vrste, oblike i način postavljanja akorda
3. Primijeni različite oblike trozvuka u harmonizaciji zadate melodije i analizi notnog primjera
4. Uporedi vrste kadenci i njihovu ulogu u muzičkom djelu
5. Identifikuje vrste vanakordskih tonova
6. Primijeni različite vrste četvorozvuka u harmonizaciji zadate melodije i analizi notnog primjera
7. Prepozna primjenu petozvuka u zadatom primjeru
8. Primijeni alterovane akorde dijatonskog i hromatskog tipa u harmonizaciji zadate melodije i analizi notnog primjera

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Protumači pojam harmonija, homofonu i polifonu fakturu, strogi i slobodni harmonski stav	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše pojam <i>harmonija</i>	
2. Objasni ulogu harmonije u muzičkom djelu	
3. Definiše pojmove <i>homofonija</i> i <i>polifonija</i>	
4. Uporedi homofonu i polifonu fakturu	
5. Objasni razliku između strogog i slobodnog harmonskog stava	
6. Prepozna razliku između homofone i polifone fakture u zadatim primjerima, uz obrazloženje	
7. Prepozna razliku između strogog i slobodnog harmonskog stava na zadatim primjerima	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 2, 3 i 5. Za kriterijume 4, 6 i 7 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Pojam i uloga harmonije - Homofona i polifona faktura - Strogi i slobodni harmonski stav 	

Ishod 2 -Učenik će biti sposoban da Prepozna harmonske funkcije, vrste, oblike i način postavljanja akorda	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni pojam <i>tonalitet</i> i harmonske funkcije	Harmonske funkcije: tonika, subdominanta i dominanta
2. Definiše harmonski ritam	
3. Objasni pojam akorda, vrste i oblike akorda	Vrste akorda: trozvuci, četvorozvuci i petozvuci Oblici akorda: osnovni i obrtaji
4. Objasni postavljanje kvintakorda u četvoroglasnom harmonskom stavu, u određenom položaju i slogu	Određeni položaj: terčni, kvintni i oktavni Određeni slog: uski, široki i mješoviti
5. Objasni sažimanje akorda, nepotpuni akord i latentnu harmonsku funkciju	
6. Izvrši sažimanje akorda i odredi funkciju nepotpunog akorda u zadatim notnim primjerima	
7. Prepozna latentne harmonske funkcije u zadatoj melodiji	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 5. Za kriterijume 6 i 7 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predloženeteme	
<ul style="list-style-type: none"> - Tonalitet i harmonske funkcije - Harmonski ritam - Vrste i oblik akorda - Postavka i identifikacija akorda 	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Primijeni različite oblike trozvuka u harmonizaciji zadate melodije i analizi notnog primjera	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Imenuje sve oblike trozvuka	Oblici trozvuka: osnovni oblik - kvintakord, obrtaji: sekstakord i kvartsekstakord
2. Objasni razlike u trozvucima prema harmonskoj funkciji koju predstavljaju u tonalitetu	Harmonske funkcije: podjela na glavne (T, S, D) i sporedne (II, III, VI, VII) trozvuke u tonalitetu
3. Objasni redoslijed kretanja harmonskih funkcija	
4. Objasni različite načine vezivanja kvintakorda glavnih stupnjeva	Načini vezivanja: strogo, slobodno i poluslobodno
5. Navede ulogu sporednih kvintakorda – zamjenika glavnih funkcija	
6. Objasni razlike među sekstakordima glavnih i sporednih stupnjeva	
7. Objasni klasifikaciju kvartsekstakorda prema vrsti	Kvartsekstakordi: zadržični (kadencirajući), prolazni, skretnični i obrtajni
8. Izradi strogi homofoni stav sa trozvucima, na zadatoj melodiji u basu i/ili sopranu	
9. Prepozna različite oblike trozvuka u notnim primjerima	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 7. Za kriterijume 8 i 9 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Trozvuci - Harmonske funkcije - Harmonske veze sa trozvucima 	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Uporedi vrste kadenci i njihovu ulogu u muzičkom djelu	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni pojam <i>kadence</i>	
2. Imenuje vrste kadence	Vrste kadence: autentična, plagalna, varljiva i polukadence
3. Objasni vezu između pojmova kadence i kadencirajući kvartsekstakord	
4. Napiše različite vrste kadenci	
5. Prepozna vrstu kadence u zadanom notnom primjeru	
6. Demonstrira sviranje kadence na svom instrumentu	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 3. Za kriterijume od 4 do 6 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem	
Predložene teme	
- Kadence	

Ishod 5 - Učenik će biti sposoban da Identifikuje vrste vanakordskih tonova	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše pojam <i>vanakordski tonovi</i>	
2. Navede tipove vanakordskih tonova	Tipovi vanakordskih tonova: prolaznica, skretnica, zadržica, anticipacija
3. Objasni pojavu jednostrukih i višestrukih vanakordskih tonova	
4. Primijeni vanakordske tonove u izradi strogog četvoroglasnog stava	
5. Izvrši analizu vanakordskih tonova u zadatim primjerima iz literature	
6. Prepozna tipove vanakordskih tonova, kroz adekvatno označavanje, u okviru analize zadatih primjera iz literature	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 3. Za kriterijume od 4 do 6 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem	
Predložene teme	
- Vanakordski tonovi	

Ishod 6 -Učenik će biti sposoban da Primijeni različite vrste četvorozvuka u harmonizaciji zadate melodije i analizi notnog primjera	
Kriterijumi za dostizanjeishodaučenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede sve oblike četvorozvuka i razlike među njima	Oblici četvorozvuka: osnovni oblik- septakord, obrtaji: kvintsektakord, terckvartakord i sekundakord
2. Objasni klasifikaciju četvorozvuka prema harmonskoj funkciji koju predstavljaju u tonalitetu	Harmonska funkcija: podjela na glavne (V, II, VII), i sporedne (I, III, IV, VI) četvorozvuke u tonalitetu
3. Opiše primjenu dominantnog septakorda i njegovih obrtaja	
4. Objasni primjenu septakorda II i VII stupnja i njihovih obrtaja	
5. Navede ulogu sporednih četvorozvuka u klasičnoj harmoniji	
6. Izradi strogi homofoni stav sa četvorozvucima	
7. Prepozna različite oblike četvorozvuka u zadatim notnim primjerima	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 5. Za kriterijume 6 i 7 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Četvorozvuci - Harmonske funkcije - Harmonske veze sa trozvucima i četvorozvucima 	

**Ishod 7 - Učenik će biti sposoban da
Prepozna primjenu petozvuka u zadatom primjeru**

Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni pojmove petozvuk i <i>nonakord</i>	
2. Navede tipove nonakorda	Tipovi nonakorda: mali (sa malom nonom) i veliki (sa velikom nonom)
3. Navede funkciju nonakorda u tonalitetu (dominantna)	
4. Označi pojavu nonakorda u zadatom notnom primjeru	

Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja

U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 3. Za kriterijum 4 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem.

Predložene teme

- Petozvuk (nonakord)
- Harmonske funkcije

Ishod 8 - Učenik će biti sposoban da Primijeni alterovane akorde dijatonskog i hromatskog tipa u harmonizaciji zadate melodije i analizi notnog primjera	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše pojmove prošireni tonalitet i alteracije	
2. Objasni razliku između tonalno stabilnih i tonalno labilnih alteracija	
3. Definiše alterovane akorde <i>dijatonskog</i> i <i>hromatskog</i> tipa	
4. Objasni razlike po funkciji i građi između alterovanih akorda dijatonskog tipa	Alterovani akordi dijatonskog tipa: mali durski septakord u ulozi vantonalnih dominantni, i umanjeni, odnosno poluumanjani, u ulozi zamjenika; napolitanski sekstakord, prekomjerna dominantna i umanjani akordi nedominantne funkcije (II, VI).
5. Navede razlike po funkciji i građi između alterovanih akorda hromatskog tipa	Alterovani akordi hromatskog tipa: tvrdo umanjani četvorozvuk u ulozi DD i dvostruko umanjani četvorozvuk u ulozi VII _D .
6. Izradi strogi homofoni stav sa alterovanim akordima	
7. Identifikuje pojavu i vrstu alteracije u zadatoj melodiji	
8. Prepozna alterovane akorde i njihovu funkciju u zadatim notnim primjerima	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 5. Za kriterijume od 6 do 8 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Alteracije - Alterovani akordi - Vantonalni akordi 	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Harmonija sa harmonskom analizom I planiran je tako da učenicima omogućava sticanje teorijskih znanja i vještina iz ove oblasti. Nastava je tako planirana da svojim sadržajima i aktivnostima doprinosi opštem i muzičkom obrazovanju učenika/učenica. Korišćenje aktivnih tehnika i metoda rada omogućava uključivanje svih učenika ne samo u uspješno savladanje teorijskog dijela modula, nego i pružanje mogućnosti učenicima da kroz praktični dio osjete slobodu izražavanja svog mišljenja i znanja, da sarađuju, da doprinesu pozitivnoj atmosferi u grupi, uvažavaju druge i sebe, dijele ideje jedni sa drugima i, koristeći ta znanja, doprinesu što boljoj realizaciji zadatka (ishoda učenja). Preporučuju se sljedeće didaktičke metode i aktivnosti: metoda komunikacije, metode aktivne nastave, rad u grupama, rad u paru, smisleno verbalno receptivno učenje, praktično smisaono učenje, konvergentno (logičko) učenje, divergentno (stvaralačko) učenje, kooperativno učenje učenik-učenik i učenik-nastavnik, učenje putem otkrića, analiza udžbeničkog teksta, analiza notnih primjera. Modul Harmonija sa harmonskom analizom I se svojim sadržajima nadovezuje na modul Teorija muzike. Teorijski dio modula obuhvata znanja o: tonalitetu, harmonskim funkcijama, načinu postavljanja i vezivanja (pretežno) trozvuka i četvorozvuka u strogom četvoroglasnom stavu, uz primjenu vanakordskih tonova, kao i znanja o alterovanim akordima. Vježbe podrazumijevaju praktičnu primjenu stečenih znanja kroz izradu kraćih, jednostavnih harmonskih zadataka i analizu kraćih primjera iz muzičke literature. Teorijski dio nastave treba realizovati sa cijelim odjeljenjem, uz uključivanje svih učenika. Preporučuje se upotreba pokaznih sredstava za demonstriranje u cilju boljeg razumijevanja teorijskih znanja. Pri savladavanju nove materije potrebno je da učenici koriste već stečena znanja kako bi povezivali informacije.
- Vježbe podrazumijevaju primjenu stečenih znanja na konkretnim zadacima. Učenike treba podijeliti u grupe i realizovati vježbe individualno, u parovima ili manjim grupama, ali tako da svaki učenik samostalno uradi vježbu i dobije traženi rezultat. Nastavnik treba da podstiče problemsku nastavu u kojoj navodi učenike da sami dolaze do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime im omogućava povezivanje teorijskih znanja sa praktičnom primjenom i, po mogućnosti, obratiti pažnju na aktivnosti i postignuća svakog učenika. U cilju postizanja kvalitetnog i trajno stečenog znanja, neophodno je ostvariti i korelaciju među različitim modulima. Treba učenike/učenice ohrabrivati za samostalni stvaralački rad, uz korišćenje različitih izvora znanja - dostupne stručne literature, Interneta, ali i upotrebu postojećeg instrumentarija i savremenih audio/ audio- vizuelnih sredstava.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja, usmjeravajući takve učenike na zaključivanje, razvijanje sposobnosti analize i sinteze, kreativnosti i pozitivnog odnosa prema oblastima koje ih interesuju. Nastavnik treba da podstakne učenike na razvoj njihovih sposobnosti i interesovanja u cilju pravilne karijerne orijentacije.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- Peričić V., Harmonija I i II (skripta), Fakultet muzičke umetnosti, Beograd, 1971.
- Despić D., Harmoniska analiza, Univerzitet umetnosti, Beograd, 1987.
- Živković M., Harmonija za II, III i IV razred srednje muzičke škole, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 2004.

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuča učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Školska tabla sa linijskim sistemom	1
2.	Instrument - klavir	1
3.	Bežični zvučnik sa internet konekcijom	1

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
4.	Notni i zvučni primjeri kompozitora iz različitih perioda	25-30
5.	Računar/ laptop sa internet konekcijom	1

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju školske godine

9. Povezanost modula – korelacija

- Solfedo I, II, III i IV
- Istorija muzike I, II, III i IV
- Teorija muzike
- Komplementarni klavir I, II, III i IV
- Muzički instrumenti
- Harmonija sa harmonskom analizom II
- Analiza muzičkih oblika I i II
- Dirigovanje I i II
- Džez muzika I i II
- Popularna muzika I i II
- Tradicionalna muzika I i II

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Kompetencija pismenosti (upotreba stručne terminologije u usmenom i pisanom obliku pravilnim formulisanjem pojmova i koncepata iz oblasti harmonije sa harmonskom analizom, izražavanjem argumenata i kritičkog mišljenja; poštovanje pravila i preporuka prilikom prezentovanja zadate teme i dr.)
- Kompetencija višejezičnosti (razumijevanje stručne terminologije iz oblasti harmonije sa harmonskom analizom, prilikom korišćenja izraza na stranom jeziku, istraživanja na internetu i korišćenja literature na stranom jeziku i dr.)
- Matematička kompetencija i kompetencija u prirodnim naukama, tehnologiji i inženjerstvu (STEM) (razvijanje logičkog načina razmišljanja i donošenja zaključaka prilikom analize zadatih tema ih oblasti harmonije sa harmonskom analizom i dr.)
- Digitalna kompetencija (korišćenje informaciono-komunikacionih tehnologija radi pretrage, prikupljanja i upotrebe podataka iz oblasti harmonije sa harmonskom analizom, prepoznavanjem relevantnih stručnih tekstova i video zapisa, upotreba softverskih alata za izradu prezentacija na zadatu temu i dr.)
- Lična, socijalna i kompetencija učiti kako učiti (razvijanje tehnika samostalnog učenja, kao i učenja u timu kroz vršnjačku edukaciju i diskusiju, prezentacija i seminarskih radova na zadatu temu; razvijanje tehnika istraživanja, sistematizovanja i vrednovanja informacija u cilju nadogradnje prethodno stečenih znanja, kao i

- otkrivanja novih; razvijanje sposobnosti učenja na sopstvenim greškama kroz samoprocjenu i samoevaluaciju; razvijanje svijesti o značaju vođenja zdravog života i dr.)
- Građanska kompetencija (angažovanje u zajedničkom ili javnom interesu kroz različite društveno odgovorne aktivnosti; poštovanje prava, jednakosti, slobode izražavanja i mišljenja kroz debate, diskusije i podjelu na grupe; razvijanje svijesti o značaju savremenih događaja, kao i njihovu povezanost sa istorijskim; razvijanje svijesti o odgovornog ponašanja prema prirodi i životnoj sredini pravilnim odlaganjem otpada nakon realizovanih zadataka i dr.)
 - Preduzetnička kompetencija (razvijanje sposobnosti davanja inicijative, procjene i pravilnog određivanja prioriteta prilikom rješavanja problema, razvijanje kreativnosti, kao i vještina planiranja i upravljanja vremenom, samostalno ili u timu, planiranje i organizacija resursa i materijala za izvođenje zadataka i dr.)
 - Kompetencija kulturološke svijesti i izražavanja (razvijanje svijesti o značaju poznavanja i poštovanja lokalnih, nacionalnih, regionalnih, evropskih i globalnih kultura kroz povezivanje sa primjerima iz oblasti harmonije sa harmonskom analizom; predstavljanje ideja putem različitih kulturoloških formi kao što su pisani, štampani ili digitalni tekst, dizajn i dr.)

3.2.11. AUDIOTEHNOLOGIJA II**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
II	54		54	108	6

Praktična nastava: Odjeljenje se dijeli na grupe od 6 do 10 učenika.

2. Cilj modula:

- Upoznavanje sa audio-opremom i radnim procedurama koje se koriste u radiju, televiziji i filmskoj produkciji. Osposobljavanje za osnovnu pripremu i realizaciju snimanja zvuka na setu i u studiju, uz razumijevanje uloge mikromana i organizacije zvučnog tima u radiju/TV/filmu. Razvijanje sistematičnosti, tačnosti, preciznosti, odgovornosti u radu i pozitivnog odnosa prema struci.

3. Ishodi učenja**Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:**

1. Prepozna vrste mikrofona i pripadajuću opremu za radio, televiziju i film, kao i kriterijume izbora prema zadatku snimanja
2. Primijeni tehnike postavljanja i rukovanja mikrofona u studijskim i terenskim uslovima
3. Izvrši povezivanje i podešavanje osnovnih signala lanca snimanja koristeći mikser, mikrofonski splitter i snimač, uz pravilno podešavanje nivoa i rutiranja
4. Izvrši podešavanje i korišćenje bežičnih sistema, kao i komunikaciju na setu u skladu sa zadatkom produkcije
5. Izvrši osnovne postupke sinhronizacije zvuka i slike, kao i provjeru ispravnosti sinhronoma
6. Analizira organizacionu strukturu i uloge zvučnog tima u radiju, televiziji i filmu, uz primjenu osnovne produkcione dokumentacije zvuka
7. Vodi poslovnu dokumentaciju iz domena svoga rada

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Prepozna vrste mikrofona i pripadajuću opremu za radio, televiziju i film, kao i kriterijume izbora prema zadatku snimanja	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni podjelu mikrofona prema primjeni u radiju/ TV/ filmu	Podjela mikrofona prema primjeni u radiju/ TV /filmu: shotgun, lavalier, kontaktni, dinamički mikrofoni sa kalemom, LDC i SDC
2. Opiše uticaj polarne karakteristike i usmjerenosti na kontrolu ambijenta i neželjenih izvora	
3. Opiše osnovne načine napajanja i povezivanja mikrofona	Osnovni načini napajanja i povezivanja mikrofona: fantom napajanje, baterija, mini-XLR/TA i XLR
4. Objasni kriterijume izbora mikrofona u odnosu na scenu	Kriterijumi: dijalog, ambijent, pokret, buka i kadar
5. Demonstrira pripremu boom mikrofona sa odgovarajućom zaštitom od vjetra i mehaničkih šumova, na zadanom primjeru	
6. Izvrši izbor mikrofona i opreme za dvije zadate situacije intervjua u tišini i dijalog u eksterijeru, na zadanom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 4. Za kriterijume 5 i 6 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Vrste mikrofona i pripadajuće opreme za radio, televiziju i film	

Ishod 2 - Učenik će biti sposoban da Primijeni tehnike postavljanja i rukovanja mikrofona u studijskim i terenskim uslovima	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni osnovna pravila boom pozicioniranja u odnosu na kadar i izvor	Osnovna pravila: udaljenost, ugao i izbjegavanje vidljivosti mikrofona u kadru
2. Opiše principe postavljanja lav mikrofona	Principi postavljanja: pozicija, sakrivanje i kontrola šuštanja od odjeće
3. Opiše osnovne stereo tehnike i tipične primjene u TV, filmu i radiju	Stereo tehnike: XY, ORTF i AB Tipične primjene: ambijenti, muzika i prostor
4. Objasni razlike između studijskog i terenskog rada	Razlike: kontrola prostora, šumovi, logistika i brzina postavke
5. Objasni mjere bezbjednog rukovanja boom štapom	Mjere bezbjednog rukovanja boom štapom: ergonomija, zamor i prevencija povreda pri dužem radu
6. Objasni bezbjedno kretanje i rad sa kablovima na setu, izbjegavanje spoticanja, zaštita opreme i konektora	
7. Demonstrira snimanje dijaloga boom mikrofonom u simulaciji seta, na zadatom primjeru	
8. Demonstrira postavljanje lav mikrofona sa osnovnom zaštitom od šuštanja i provjerom signala, na zadatom primjeru	
9. Demonstrira snimanje stereo ambijenta koristeći zadatu stereo tehniku	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 6. Za kriterijume od 7 do 9 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Tehnike postavljanja i rukovanja mikrofona u studijskim i terenskim uslovima	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Izvrši povezivanje i podešavanje osnovnih signala lanca snimanja koristeći mikser, mikrofonski splitter i snimač, uz pravilno podešavanje nivoa i rutiranja	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni ulogu terenskog miksera	
2. Opiše princip gain staginga i osnovnu logiku podešavanja nivoa	Podešavanja nivoa: ulaz, limiter, izlaz i headroom
3. Opiše osnovne funkcije snimača	Osnovne funkcije snimača: track arming, sample rate/bit depth, file format i metadata
4. Objasni namjenu mikrofonskog splitera	
5. Objasni mjere zaštite audio-opreme u eksternim uslovima	Mjere zaštite: zaštita snimača ili miksera (torba, poklopac, sjena), zaštita mikrofona (wind/rain zaštita), zaštita kablova i konektora, prevencija kondenzacije (postepena aklimatizacija) i pravilno sušenje/smještaj opreme nakon snimanja i dr.
6. Objasni mjere zaštite sluha pri radu sa slušalicama	Mjere zaštite: bezbjedni nivoi slušanja, trajanje izlaganja i pauze
7. Demonstrira povezivanje mikrofona, miksera i snimača, uz pravilno rutiranje minimalno dvije trake, na zadatom primjeru	
8. Podesi nivoe i monitoring tako da snimak bude tehnički ispravan bez klipovanja, sa jasnim odnosom signal/šum, na zadatom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	

U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realni zovao kriterijume od 1 do 6. Za kriterijume 7 i 8 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.

Predložene teme

- Povezivanje i podešavanje osnovnih signala lanca snimanja
- Mjere zaštite audio-opreme

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da izvrši podešavanje i korišćenje bežičnih sistema, kao i komunikaciju na setu u skladu sa zadatkom produkcije	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni osnovne komponente bežičnog mikrofonskog sistema i tok signala	
2. Opiše tipične RF probleme i osnovne mjere prevencije	Tipični RF problemi: dropout, intermodulacija i smetnje
3. Opiše osnovna pravila upravljanja baterijama i pouzdanosti sistema	Osnovna pravila: provjera, rezervne baterije i evidencija
4. Objasni namjenu intercom/IFB sistema	
5. Opiše osnovno podešavanje bežičnog sistema	Osnovno podešavanje: uparenje, izbor kanala/frekvencije i provjera nivoa
6. Opiše osnovnu intercom komunikaciju u simulaciji seta	Osnovna intercom komunikacija: najava, potvrda, tišina i ponavljanje uputstava
7. Demonstrira osnovno podešavanje bežičnog sistema, na zadatom primjeru	
8. Demonstrira osnovnu intercom komunikaciju u simulaciji seta, na zadatom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 6. Za kriterijume 7 i 8 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Radio-bubice i RF osnove - Intercom/IFB komunikacija u TV/filmu 	

Ishod 5 - Učenik će biti sposoban da Izvrši osnovne postupke sinhronizacije zvuka i slike, kao i provjeru ispravnosti sinhronoma	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni ulogu klape u sinhronizaciji i organizaciji materijala	Uloga klape: sinhronizacija slike i zvuka; identifikacija snimka (scena/kadar/take)
2. Opiše osnovne podatke klape i njihovu svrhu	Osnovni podaci: scena/take/roll/fps
3. Objasni ulogu TC (timecode) u sinhronizaciji	
4. Opiše LTC (linear timecode) kao način prenosa TC (timecode-a) između uređaja	
5. Objasni jam sync kao postupak usaglašavanja timecode-a sa master izvorom	
6. Objasni master i slave hijerarhiju u sinhronizaciji	
7. Demonstrira jam sync timecode generatora sa snimačem (i/ili kamerom u simulaciji), kao i provjeravanje ispravnosti timecode vrijednosti, na zadatom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 6. Za kriterijum 7 potrebna je ispravno urađena praktična vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Klapa i timecode - Tipične greške sinhrona i kontrolne procedure 	

Ishod 6 - Učenik će biti sposoban da Analizira organizacionu strukturu i uloge zvučnog tima u radiju, televiziji i filmu, uz primijenu osnovne produkcione dokumentacije zvuka	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Opiše osnovnu organizaciju zvučnog tima u filmu i televiziji	Zvučni tim: snimatelj zvuka/tonac, asistent/pomoćnik snimatelja zvuka i mikroman/boom operater
2. Opiše osnovne pozicije i tok rada u radijskom studiju	Osnovne pozicije: voditelj, tonski realizator i producent emisije
3. Prepozna profesionalne odgovornosti za arhivu i materijal i pravila diskrecije na setu	Odgovornost za arhivu i materijal: ne briše se i ne kopira se bez dozvole Pravila diskrecije na setu: povjerljivost snimljenog materijala (off-record, privatni razgovori i probe) i poštovanje glumaca, odnosno sagovornika pri lav riggingu (dozvola, najava i diskrecija)
4. Opiše postupak popunjavanja jednostavnog sound report (izvještaj sa snimanja zvuka)	Sound report (izvještaj sa snimanja zvuka): scena, tejk, koji mikrofoni su na kojoj traci i tehničke napomene
5. Demonstrira popunjavanje jednostavnog sound report (izvještaja sa snimanja zvuka), za zadato snimanje	
6. Primijeni osnovno imenovanje i organizaciju fajlova, na zadatom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 4. Za kriterijume 5 i 6 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Organizaciona struktura i uloge zvučnog tima u radiju, televiziji i filmu	

Ishod 7 - Učenik će biti sposoban da Vodi poslovnu dokumentaciju iz domena svoga rada	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni značaj vođenja evidencije o postavljenoj audio opremi u okviru različitih audio sadržaja	
2. Opiše postupak vođenja arhive o postavljenoj audio opremi za period definisan ugovorom	
3. Demonstrira vođenje evidencije o zakazanim terminima za postavljanje, povezivanje i podešavanje audio opreme, na zadatom primjeru	
4. Demonstrira vođenje arhive o postavljenoj audio opremi, na zadatom primjeru perioda definisanim ugovorima	
5. Demonstrira pripremu periodičnih izvještaja o svom radu, na zadatom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 4. Za kriterijume 5 i 6 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Organizaciona struktura i uloge zvučnog tima u radiju, televiziji i filmu	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Audiotehnologija II je tako koncipiran da učenicima omogućava sticanje teorijskih i praktičnih znanja i vještina iz ove oblasti. Teorijski dio nastave treba realizovati sa cijelim odjeljenjem. Preporučuje se upotreba pokaznih sredstava u cilju boljeg razumijevanja principa rada audio-opreme, analognih i digitalnih signala, kao i upotreba internet prezentacija i simulacija u cilju boljeg razumijevanja teorijskih znanja. Nastava treba da bude aktivna, sa uključivanjem svih učenika.
- Praktična nastava se realizuje u učionici koja je opremljena preporučenim materijalnim uslovima. Učenike treba podijeliti u grupe i realizovati praktične vježbe individualno, u parovima ili manjim grupama, ali tako da svaki učenik samostalno uradi vježbu i dobije traženi rezultat. Nastavnik treba da podstiče problemsku nastavu u kojoj navodi učenike da sami dolaze do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime im omogućava povezivanje teorijskih znanja sa praktičnom primjenom. Preporučuje se obavezna posjeta lokalnim i/ili nacionalnim radio i TV emiterima, kulturno-informativnim centrima/ centrima za kulturu u Crnoj Gori, Muzičkom centru Crne Gore i dr. u cilju upoznavanja učenika sa audio-opremom i radnim procedurama koje se koriste u radiju, televiziji i filmskoj produkciji u realnim uslovima.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja, usmjeravajući darovite učenike na zaključivanje, razvijanje sposobnosti analize i sinteze, kreativnosti i pozitivnog odnosa prema oblastima koje ih interesuju. Nastavnik treba da podstakne učenike na razvoj njihovih sposobnosti i interesovanja u cilju pravilne karijerne orijentacije.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- S. R. Alten: Recording and Producing Audio for Media, Cengage Learning PTR, 2011.
- R. Viers: The Location Sound Bible: How to Record Professional Dialog for Film and TV, Michael Wiese Productions, 2012.
- R. McLeish: Radio Production (5th ed.), Routledge, 2005

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuči učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Računar, projektor / multimedijalna tabla	1
2.	Slušalice zatvorenog tipa	min. 1 po učeniku (po mogućnosti)
3.	Boom/shotgun mikrofoni + boom štap + shockmount	min. 1 set
4.	Wind protection set	1
5.	Lavalier mikrofoni	min. 2
6.	Bežični sistemi (TX/RX)	min. 2 kanala
7.	SDC	2
8.	Kontaktni mikrofoni	min. 1
9.	Terenski snimač (višekanalni)	min. 1

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
10.	Terenski mikser	1
11.	Mikrofonski splitter (osnovni)	1
12.	Timecode generator/receiver (ili TC box) + kablovi	min. 1
13.	Digitalna klapa ili klasična klapa	1
14.	Intercom/IFB (osnovni)	po mogućnosti
15.	Kablovi, adapteri, stalci, baterije i punjači	po potrebi

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju školske godine

9. Povezanost modula – korelacija

- Muzički instrumenti
- Audiotehnologija I
- Ozvučavanje
- Muzička produkcija I i II
- Snimanje i obrada zvuka
- MIDI sistemi i sinteza zvuka
- Dizajn zvuka I i II
- Preduzetništvo
- Engleski jezik u muzičkoj produkciji i dizajnu zvuka

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključnekompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Kompetencija pismenosti (upotreba stručne terminologije u usmenom i pisanom obliku pravilnim formulisanjem pojmova i koncepata iz oblasti audiotehnologije, izražavanjem argumenata i kritičkog mišljenja; poštovanje pravila i preporuka prilikom prezentovanja zadate teme i dr.)
- Kompetencija višejezičnosti (razumijevanje stručne terminologije iz oblasti audiotehnologije, prilikom korišćenja izraza na engleskom jeziku, istraživanja na internetu i korišćenja literature na stranom jeziku i dr.)
- Matematička kompetencija i kompetencija u prirodnim naukama, tehnologiji i inženjerstvu (STEM) (razvijanje logičkog načina razmišljanja i donošenja zaključaka prilikom analize zadatah tema ih oblasti audiotehnologije i dr.)

- Digitalna kompetencija (korišćenje informaciono-komunikacionih tehnologija radi pretrage, prikupljanja i upotrebe podataka iz oblasti audiotehnologije, prepoznavanjem relevantnih stručnih tekstova i video zapisa, upotreba softverskih alata za izradu prezentacija na zadatu temu i dr.)
- Lična, socijalna i kompetencija učiti kako učiti (razvijanje tehnika samostalnog učenja, kao i učenja u timu kroz vršnjačku edukaciju i diskusiju, prezentacija i seminarских radova na zadatu temu; razvijanje tehnika istraživanja, sistematizovanja i vrednovanja informacija u cilju nadogradnje prethodno stečenih znanja, kao i otkrivanja novih; razvijanje sposobnosti učenja na sopstvenim greškama kroz samoprocjenu i samoevaluaciju; razvijanje svijesti o značaju vođenja zdravog života i dr.)
- Građanska kompetencija (angažovanje u zajedničkom ili javnom interesu kroz različite društveno odgovorne aktivnosti; poštovanje prava, jednakosti, slobode izražavanja i mišljenja kroz debate, diskusije i podjelu na grupe; razvijanje svijesti o značaju savremenih događaja, kao i njihovu povezanost sa istorijskim; razvijanje svijesti o odgovornog ponašanja prema prirodi i životnoj sredini pravilnim odlaganjem otpada nakon realizovanih zadataka i dr.)
- Preduzetnička kompetencija (razvijanje sposobnosti davanja inicijative, procjene i pravilnog određivanja prioriteta prilikom rješavanja problema, razvijanje kreativnosti, kao i vještina planiranja i upravljanja vremenom, samostalno ili u timu, planiranje i organizacija resursa i materijala za izvođenje zadataka i dr.)
- Kompetencija kulturološke svijesti i izražavanja (razvijanje svijesti o značaju poznavanja i poštovanja lokalnih, nacionalnih, regionalnih, evropskih i globalnih kultura kroz povezivanje sa primjerima iz oblasti audiotehnologije; predstavljanje ideja putem različitih kulturoloških formi kao što su pisani, štampani ili digitalni tekst, dizajn i dr.)

3.2.12. OZVUČAVANJE**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
II	36		36	72	4

Praktična nastava: Odjeljenje se dijeli na grupe od 6 do 10 učenika.

2. Cilj modula:

- Upoznavanje sa principima rada, povezivanja i upotrebe audio-opreme za potrebe ozvučavanja javnog nastupa. Osposobljavanje za profesionalnu pripremu, organizaciju i realizaciju sistema ozvučavanja kroz pravilnu primjenu audio kablova i konektora, razumijevanje signalnog puta u analognim i digitalnim audio sistemima, upotrebe mikrofona i wireless tehnologija, te izbor i konfiguraciju zvučničkih sistema u skladu sa zahtjevima javnog događaja. Razvijanje analitičnosti, sistematičnosti, tačnosti, preciznosti, odgovornosti i kreativnosti u radu, kao i pozitivnog odnosa prema struci.

3. Ishodi učenja**Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:**

1. Realizuje tehničku pripremu i organizaciju ozvučavanja u skladu sa profesionalnim standardima
2. Primijeni pravilno različite vrste audio kablova, konektora i signalnih veza u procesu ozvučavanja
3. Primijeni analogne i digitalne audio sisteme kroz razumijevanje signalnog puta, funkcija miksera, pomoćnih uređaja i digitalnih protokola
4. Izvrši povezivanje i podešavanje wireless mikrofonskog i IEM sistema
5. Prepozna osnovne komponente i konfiguracije zvučničkih sistema
6. Primijeni principe odabira i pozicioniranja mikrofona u različitim uslovima ozvučavanja

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Realizuje tehničku pripremu i organizaciju ozvučavanja u skladu sa profesionalnim standardima	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni osnovne pojmove vezane za ozvučavanje	Osnovni pojmovi: PA (public adress – u prevodu razglas) sistem, FOH (front of house) sistem, monitori, stage box, mikseta, DI box i dr.
2. Objasni ulogu audio operatera i audio tehničara u procesu ozvučavanja	Audio operateri: FOH operater i monitor operater, Audio tehničari: stage tehničar i sistem tehničar
3. Objasni pojam i elemente tehničke rajder liste	Tehnička rajder lista: input list, stage plot, backline list i monitor requirements
4. Razlikuje line check i sound check	
5. Opiše način pakovanja komplementarne opreme , u skladu sa njihovim karakteristikama	Komplementarna oprema: stalci, držači, hard diskovi, prijemnici, predajnici, antene i dr.
6. Objasni pravila sigurnog i efikasnog load-in i load-out procesa	Pravila sigurnog i efikasnog load-in i load-out procesa: redosljed unošenja, iznošenja i raspoređivanja opreme (prvo teška/ osnovna i ona sa točkovima), provjera labavih i nezategnutih predmeta, komunikacija i koordinacija ekipe, korišćenje opreme za nošenje (kolica, gurtne, rampa, rukavice i ostala zaštitna oprema i završna provjera)
7. Opiše ličnu pripremu za rad, u skladu sa etičkim kodeksom i standardima struke	Etički kodeks: lična i radna higijena, radna odjeća i obuća, način i upotreba sredstava za rad
8. Izradi tehničku rajder listu, na zadatom primjeru javnog nastupa	
9. Demonstrira ličnu pripremu za rad, u skladu sa etičkim kodeksom i standardima struke, na zadatom primjeru	
10. Demonstrira pravilno i bezbjedno raspakivanje, postavljanje, raspoređivanje, pakovanje i odlaganje audio i komplementarne opreme, na zadatom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 7. Za kriterijume od 8 do 10 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Realizuje tehničku pripremu i organizaciju ozvučavanja u skladu sa profesionalnim standardima	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)

- Priprema i organizacija ozvučavanja u skladu sa profesionalnim standardima

Ishod 2 - Učenik će biti sposoban da Primijeni pravilno različite vrste audio kablova, konektora i signalnih veza u procesu ozvučavanja	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Razlikuje osnovne vrste kablova	Osnovne vrste kablova: mikrofonski, linijski, instrumentalni i zvučnički
2. Opiše vrste audio konektora	Vrste audio konektora: XLR, TRS, TS, RCA i Speakon
3. Objasni osnovne karakteristike balansiranih i nebalansiranih veza	Osnovne karakteristike balansiranih i nebalansiranih veza: struktura signala, otpornost na smetnje, tipični konektori i praktična primjena
4. Objasni razliku između Hi-Z (high impedance) i Lo-Z (low impedance)	
5. Objasni funkciju snake (multicore) kablova	
6. Demonstrira pravilno povezivanja audio uređaja, na zadatom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 5. Za kriterijum 6 potrebna je ispravno urađena praktična vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Vrste audio kablova, konektora i signalnih veza u procesu ozvučavanja	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Primijeni analogne i digitalne audio sisteme kroz razumijevanje signalnog puta, funkcija miksera, pomoćnih uređaja i digitalnih protokola	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni ulogu glavnih funkcija miksera	Glavne funkcije miksera: phantom power, gain, pad, polarity, eq, insert, direct out, aux, fx return, bus routing, subgroup, dca/vca, pan, fader, mute, solo, PFL - pre fader listen, AFL - after fader listen, metering, master fader i talkback
2. Objasni vrste audio signalnih nivoa signal levels	Audio signalni nivoi: mic level, instrument level i line level
3. Objasni ulogu DI box-a	DI box: aktivni i pasivni
4. Objasni ulogu splitter-a i stage box-a	
5. Objasni ulogu digitalnih protokola za prenos audio signala između miksera i stage box sistema	Digitalni protokoli: AES50 (X32, M32, Wing), Dante (Yamaha Rio), MADI (Soundcraft Vi, DiGiCo, RME), AVB/Milan (PreSonus, Meyer, Avid) i Optocore (DiGiCo)
6. Demonstrira pravilnu upotrebu analognog i digitalnog miksera, na zadatom primjeru	
7. Demonstrira povezivanje digitalnog stage boxa sa digitalnim mikserom, na zadatom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 5. Za kriterijume 6 i 7 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Primijena analognih i digitalnih audio sistema	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Izvrši povezivanje i podešavanje wireless mikrofonskog i IEM sistema	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni osnovne principe rada wireless audio sistema	
2. Prepozna komponente wireless mikrofona, na zadatom primjeru	
3. Prepozna komponente IEM sistema, na zadatom primjeru	
4. Objasni postupak povezivanja i podešavanja wireless mikrofona	
5. Objasni postupak povezivanja i podešavanja IEM sistema	
6. Demonstrira podešavanje wireless mikrofona i IEM sistema u praksi, na zadatom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 5. Za kriterijum 6 potrebna je ispravno urađena praktična vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Povezivanje i podešavanje wireless mikrofonskog i IEM sistema	

Ishod 5 - Učenik će biti sposoban da Prepozna osnovne komponente i konfiguracije zvučnih sistema	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Opiše vrste zvučnika	Vrste zvučnika: prema načinu napajanja, prema konstrukciji i namjeni, prema obliku i disperziji
2. Razlikuje vrste skretnica u zvučničkim sistemima	Vrste skretnica: pasivne i aktivne - analogne i digitalne
3. Razlikuje vrste zvučnih sistema prema savremenoj audio praksi	Vrste zvučnih sistema: full-range, subwoofer, multi-way, point-source, line array, stage monitoring i instalacioni sistemi
4. Objasni osnovne funkcije i radne parametre pojačala u audio sistemima	Funkcije i radni parametri: snaga, impedansa, klase rada, zaštitni sklopovi, gain structure i način povezivanja sa zvučnicima
5. Demonstrira povezivanje zvučnih sistema, na zadanom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 4. Za kriterijum 5 potrebna je ispravno urađena praktična vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Osnovne komponente i konfiguracije zvučnih sistema	

Ishod 6 - Učenik će biti sposoban da izvrši prostorno usmjeravanje zvučnika i monitorske opreme u odnosu na instrumente i glas, u skladu sa zahtjevima tehničara audio realizacije	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Opiše pozicioniranje monitora i zvučnika u skladu sa stage plotom	
2. Opiše vrste monitoringa	Monitoring: podni (wedge), side fill, drum fill, in ear, cue monitor i dr.
3. Objasni principe usmjeravanja zvučnika u odnosu na instrumente i glas	
4. Demonstrira prostorno usmjeravanje zvučnika i monitorske opreme, u odnosu na instrumente i glas, na zadanom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 3. Za kriterijum 4 potrebna je ispravno urađena praktična vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Principi odabira i pozicioniranja mikrofona u različitim uslovima ozvučavanja	

Ishod 7 - Učenik će biti sposoban da Primijeni principe odabira i pozicioniranja mikrofona u različitim uslovima ozvučavanja	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni ulogu polarne karakteristike mikrofona u kontroli ambijenta i povratne sprege	Polarne karakteristike: omnidirekcionni, kardioidni, superkardioidni, hiperkardioidni i figure-8
2. Objasni pojmove efekat blizine, on-axis i off-axis	
3. Opiše principe pozicioniranja mikrofona za različite vrste instrumenata i glasa	Instrumenti: bubnjevi, bas i gitarski kabinet, perkusije, klavir, gudački i duvački instrumenti i dr.
4. Demonstrira pravilno rukovanje i povezivanje mikrofona, na zadatom primjeru	
5. Primijeni osnovne tehnike pozicioniranja mikrofona, u zadatoj praktičnoj situaciji snimanja ili ozvučavanja	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 3. Za kriterijume 4 i 5 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Principi odabira i pozicioniranja mikrofona u različitim uslovima ozvučavanja	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Ozvučavanje je tako koncipiran da učenicima omogućava sticanje teorijskih i praktičnih znanja i vještina iz ove oblasti. Prilikom realizacije ovog modula učenike treba motivisati za aktivno učenje i samostalan i timski rad. Sadržaj i način izlaganja treba prilagoditi nivou predznanja učenika iz ove i srodnih oblasti.
- Teorijski dio nastave treba realizovati sa cijelim odjeljenjem, uz primjenu nastavnih metoda rada (razgovora, prezentacije, kritičkog mišljenja, kvizova znanja, seminarskih radova i demonstracija) i oblika rada (frontalni, individualni, grupni i rad u paru). Preporučuje se upotreba internet prezentacija i simulacija u cilju boljeg razumijevanja teorijskih znanja. Nastava treba da bude aktivna, sa uključivanjem svih učenika.
- Praktična nastava se realizuje u učionici koja je opremljena preporučenim materijalnim uslovima. Učenike treba podijeliti u grupe i realizovati praktične vježbe individualno, u parovima ili manjim grupama, ali tako da svaki učenik samostalno uradi vježbu i dobije traženi rezultat. Nastavnik treba da podstiče problemsku nastavu u kojoj navodi učenike da sami dolaze do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime im omogućava povezivanje teorijskih znanja sa praktičnom primjenom. Preporučuje se da nastavnici najmanje dva puta tokom školske godine organizuju odlazak učenika na profesionalnu postavku koncertne opreme, u saradnji sa produkcijском firmom, kao i posjeta Muzičkom centru, lokalnim i/ili nacionalnim radio i TV emiterima i dr.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja, usmjeravajući darovite učenike na zaključivanje, razvijanje sposobnosti analize i sinteze, kreativnosti i pozitivnog odnosa prema oblastima koje ih interesuju. Nastavnik treba da podstakne učenike na razvoj njihovih sposobnosti i interesovanja u cilju pravilne karijerne orijentacije.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- Bill Gibons, The Ultimate Live Sound Operator's Handbook Third Edition, Rowman & Littlefield, 2020.
- Glen Ballou, Handbook for Sound Engineers 4th Edition, Focal Press, 2008.

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuči učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Računar sa instaliranim audio-softverom (DAW)	1
2.	Projektor, projekciono platno- multimedijalna tabla	1
3.	Audio-interface	1
4.	Zvučnici (PA zvučnici, monitorski i studijski zvučnici)	minimum po 2
5.	Slušalice	1
6.	Mikrofoni (kondenzatorski i dinamički)	po 4
7.	Di box (aktivni i pasivni)	po 1
8.	Wireless sistemi (mikrofonski i IEM)	po 1
9.	Audio mikser (analogni i digitalni)	po 1
10.	Stage box i multicore kabal	po 1
11.	Odgovarajući kablovi za povezivanje audio-uređaja	po potrebi

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
12.	Stalci i nosači za mikrofone	po potrebi

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju školske godine

9. Povezanost modula – korelacija

- Muzički instrumenti
- Audiotehnologija I i II
- Muzička produkcija
- Snimanje i obrada zvuka
- HORSKO pjevanje I, II, III i IV
- Džez I i II
- Popularna muzika I i II
- Tradicionalna muzika I i II

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Kompetencija pismenosti (upotreba stručne terminologije u usmenom i pisanom obliku pravilnim formulisanjem pojmova i koncepata iz oblasti ozvučavanja, izražavanjem argumenata i kritičkog mišljenja; poštovanje pravila i preporuka prilikom prezentovanja zadate teme i dr.)
- Kompetencija višejezičnosti (razumijevanje stručne terminologije iz oblasti ozvučavanja, prilikom korišćenja izraza na engleskom jeziku, istraživanja na internetu i korišćenja literature na stranom jeziku i dr.)
- Matematička kompetencija i kompetencija u prirodnim naukama, tehnologiji i inženjerstvu (STEM) (razvijanje logičkog načina razmišljanja i donošenja zaključaka prilikom analize zadatih tema ih oblasti ozvučavanja i dr.)
- Digitalna kompetencija (korišćenje informaciono-komunikacionih tehnologija radi pretrage, prikupljanja i upotrebe podataka iz oblasti ozvučavanja, prepoznavanjem relevantnih stručnih tekstova i video zapisa, upotreba softverskih alata za izradu prezentacija na zadatu temu i dr.)
- Lična, socijalna i kompetencija učiti kako učiti (razvijanje tehnika samostalnog učenja, kao i učenja u timu kroz vršnjačku edukaciju i diskusiju, prezentacija i seminarских radova na zadatu temu; razvijanje tehnika istraživanja, sistematizovanja i vrednovanja informacija u cilju nadogradnje prethodno stečenih znanja, kao i otkrivanja novih; razvijanje sposobnosti učenja na sopstvenim greškama kroz samoprocjenu i samoevaluaciju; razvijanje svijesti o značaju vođenja zdravog života i dr.)
- Građanska kompetencija (angažovanje u zajedničkom ili javnom interesu kroz različite društveno odgovorne aktivnosti; poštovanje prava, jednakosti, slobode izražavanja i mišljenja kroz debate, diskusije i podjelu na grupe; razvijanje svijesti o značaju savremenih događaja, kao i njihovu povezanost sa istorijskim; razvijanje svijesti o odgovornog ponašanja prema prirodi i životnoj sredini pravilnim odlaganjem otpada nakon realizovanih zadataka i dr.)

- Preduzetnička kompetencija (razvijanje sposobnosti davanja inicijative, procjene i pravilnog određivanja prioriteta prilikom rješavanja problema, razvijanje kreativnosti, kao i vještina planiranja i upravljanja vremenom, samostalno ili u timu, planiranje i organizacija resursa i materijala za izvođenje zadataka i dr.)
- Kompetencija kulturološke svijesti i izražavanja (razvijanje svijesti o značaju poznavanja i poštovanja lokalnih, nacionalnih, regionalnih, evropskih i globalnih kultura kroz povezivanje sa primjerima iz oblasti ozvučavanja; predstavljanje ideja putem različitih kulturoloških formi kao što su pisani, štampani ili digitalni tekst, dizajn i dr.)

3.2.13. SNIMANJE I OBRADA ZVUKA**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
II	54		54	108	6

Praktična nastava: Odjeljenje se dijeli na grupe od 6 do 10 učenika.

2. Cilj modula:

- Upoznavanje sa osnovnim principima rada snimača zvuka, mikrofona i procesora signala. Osposobljavanje za profesionalnu pripremu, snimanje, uređivanje, obradu i finalno arhiviranje audio materijala kroz primjenu tehničkih standarda, adekvatne opreme i savremenih metoda audio produkcije. Razvijanje sistematičnosti, tačnosti, preciznosti, odgovornosti i kreativnosti u radu, kao i pozitivnog odnosa prema struci.

3. Ishodi učenja**Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:**

1. Pripremi DAW okruženje za profesionalno snimanje i obradu zvuka
2. Realizuje studijsko snimanje zvuka primjenjujući adekvatne mikrofone, tehnike pozicioniranja, fizičke principe i provjeru signala
3. Primijeni osnovne tehnike uređivanja i obrade audio materijala, primjenom standardnih procesora signala
4. Primijeni principe digitalizacije audio signala, kompresije, eksportovanja i arhiviranja audio materijala u skladu sa tehničkim standardima

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Pripremi DAW okruženje za profesionalno snimanje i obradu zvuka	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Opiše postupak optimizacije operativnog sistema u skladu sa preporukama i tehničkim uputstvima proizvođača DAW softvera	Optimizacija: update audiodrajvera, update grafičkog drajvera, update network adaptera, podešavanje power options i dr. Operativni sistem: Windows ili MacOS DAW softveri: ProTools, Cubase, Nuendo, Logic i dr.
2. Objasni postupak kreiranja i arhiviranja nove DAW sesije, kao i ključnih DAW podešavanja potrebnih za višekanalno snimanje zvuka	Ključna DAW podešavanja: sinhronizacija audio interfejsa sa DAW-om, sample rate, bit depth, buffer size i ulazno-izlazne audio rute
3. Objasni postupak kreiranja novih kanala, njihovog imenovanja i rutovanja u DAW okruženju	
4. Demonstrira postupak optimizacije operativnog sistema u skladu sa preporukama i tehničkim uputstvima proizvođača DAW softvera, na zadatom primjeru	
5. Demonstrira postupak kreiranja i arhiviranja nove DAW sesije, kao i ključnih DAW podešavanja potrebnih za višekanalno snimanje zvuka, na zadatom primjeru	
6. Demonstrira postupak kreiranja novih kanala, njihovog imenovanja i rutovanja u DAW okruženju, na zadatom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 3. Za kriterijume od 4 do 6 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Priprema DAW okruženja za profesionalno snimanje i obradu zvuka	

Ishod 2 - Učenik će biti sposoban da Realizuje studijsko snimanje zvuka primjenjujući adekvatne mikrofone, tehnike pozicioniranja, fizičke principe i provjeru signala	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Opiše princip rada dinamičkih i kondenzatorskih mikrofona	Dinamički mikrofoni: dinamički sa pokretnim kalemom (u praksi - dinamički) i dinamički sa trakom (u praksi - ribon) Kondenzatorski mikrofoni: kondenzatorski sa velikom membranom (LDC) i kondenzatorski sa malom membranom (SDC)
2. Opiše najpoznatije modele mikrofona	Najpoznatiji modeli mikrofona: dinamički (Shure SM 57, SM 58 i SM 7, Sennheiser MD 441 i 421, Electro – voice RE 20, AKG D 112 i dr.), ribon (Royer 121, Coles 4038, RCA 44 i 77, AEA, R 84, Beyerdynamic M130 i M160), LDC (Neumann U87, U67 i TLM 170, AKG C414, IC12, Sony C800G, 251 Telefunken ELA M251 i dr.) i SDC (Schoeps MK4 i MK2, DPA 4011 i 4016, Neumann KM 184, AKG C451B)
3. Objasni principe pozicioniranja mikrofona u studijskim uslovima u zavisnosti od vrste instrumenta	Vrste instrumenta: instrumenti sa žicama, duvački instrumenti, udaraljke, klavir, klavir i solista, vokal, hor, kamerni sastavi i mali orkestar, gitarski i bas kabineti i dr.
4. Objasni osnovne fizičke uticaje na rad mikrofona	Fizički uticaji: efekat blizine, buka, vibracije, vjetar i dr.
5. Prepozna različite standarde prikaza digitalnog audio fajla	Prikazi digitalnog audio fajla: vremenski (waveform display), frekvencijski (FFT) i vremensko-frekvencijski
6. Opiše provjeru parametara audio signala i odgovarajućeg mjerača	Parametari audio signala i odgovarajući mjerači: nivo (peak meter i VU meter) i faza (phase meter)
7. Demonstrira proces snimanja pravilnim korišćenjem mikrofona, uređaja za snimanje zvuka i mjerača parametara, na zadatom primejru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 6. Za kriterijum 7 potrebna je ispravno urađena praktična vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Studijsko snimanje zvuka	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Primijeni osnovne tehnike uređivanja i obrade audio materijala primjenom standardnih procesora signala	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni osnovne editing funkcije	Osnovne editing funkcije: copy, cut, paste, delete, split, crossfade, fade in, fade out i dr.
2. Objasni osnovne vrste obrade audio signala (DSP – Digital Signal Processing)	Osnovne vrste obrade audio signala: frekvencijski (ekvalizeri ili EQ), vremenski (reverb, delay, chorus i dr.) i dinamički (compressori i expanderi i dr.)
3. Demonstrira primjenu osnovnih editing funkcija, na zadanom primjeru	
4. Demonstrira primjenu osnovnih vrsta obrade audio signala (DSP), na zadanom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1 i 2. Za kriterijume 3 i 4 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Osnovne tehnike uređivanja i obrade audio materijala	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Primijeni principe digitalizacije audio signala, kompresije, eksportovanja i arhiviranja audio materijala u skladu sa tehničkim standardima	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Opiše osnovne principe digitalizacije audio signala	
2. Opiše rezoluciju digitalnih audio signala , koja je određena frekvencijom uzorkovanja (sampling rate) i brojem bita (bitdepth)	Rezolucija digitalnih audio signala: frekvencija uzorkovanja (sampling rate) i bitdepth Frekvencija uzorkovanja (sampling rate): 44,1kHz; 48kHz; 96kHz i 192kHz Broj bita: 16, 24 i 32 (floating point) bita
3. Objasni osnovne formate audio fajlova	Osnovni formati audio fajlova: WAV i AIFF
4. Objasni osnovne vrste kompresije zvuka	Vrste kompresije zvuka: MP3, AAC, OGG i dr.
5. Objasni postupak eksportovanja pojedinačnih traka (bounce)	
6. Objasni postupak arhiviranja i eksportovanja projekta za dalje korišćenje	
7. Opiše formate za prenos sesija	Formati za prenos sesija: AAF, OMF i XML
8. Demonstrira postupak arhiviranja sa i bez kompresije, na zadatom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 7. Za kriterijum 8 potrebna je ispravno urađena praktična vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Principi digitalizacije audio signala, kompresije, eksportovanja i arhiviranja audio materijala	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Snimanje i obrada zvuka je tako koncipiran da učenicima omogućava sticanje teorijskih i praktičnih znanja i vještina iz ove oblasti. Prilikom realizacije ovog modula učenike treba motivisati za aktivno učenje i samostalan i timski rad. Sadržaj i način izlaganja treba prilagoditi nivou predznanja učenika iz ove i srodnih oblasti.
- Teorijski dio nastave treba realizovati sa cijelim odjeljenjem, uz primjenu nastavnih metoda rada (razgovora, prezentacije, kritičkog mišljenja, kvizova znanja, seminarskih radova i demonstracija) i oblika rada (frontalni, individualni, grupni i rad u paru). Preporučuje se upotreba internet prezentacija i simulacija u cilju boljeg razumijevanja teorijskih znanja. Nastava treba da bude aktivna, sa uključivanjem svih učenika.
- Praktična nastava se realizuje u učionici koja je opremljena preporučenim materijalnim uslovima. Učenike treba podijeliti u grupe i realizovati praktične vježbe individualno, u parovima ili manjim grupama, ali tako da svaki učenik samostalno uradi vježbu i dobije traženi rezultat. Nastavnik treba da podstiče problemsku nastavu u kojoj navodi učenike da sami dolaze do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime im omogućava povezivanje teorijskih znanja sa praktičnom primjenom lokalnim i/ili nacionalnim radio i TV emiterima, kulturno-informativnim centrima/ centrima za kulturu u Crnoj Gori, Muzičkom centru Crne Gore i dr. u cilju upoznavanja učenika sa profesionalnom pripremom, snimanjem, uređivanjem, obradom i finalnim arhiviranjem audio materijala u realnom radnom okruženju.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja, usmjeravajući darovite učenike na zaključivanje, razvijanje sposobnosti analize i sinteze, kreativnosti i pozitivnog odnosa prema oblastima koje ih interesuju. Nastavnik treba da podstakne učenike na razvoj njihovih sposobnosti i interesovanja u cilju pravilne karijerne orijentacije.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- Cook, F. D. Pro Tools 101: An Introduction to Pro Tools 11. Avid Technology, 2017.
- Guzina, B. Uvod u tehniku snimanja zvuka. Univerzitet BK, Beograd, 2001.
- Owsinski, B. The Recording Engineer's Handbook, 5th Edition. Bobby Owsinski Media Group, 2023
- Viers, R. The Location Sound Bible: The Fundamentals of Recording on Location for Film and Video. Michael Wiese Productions, 2012.
- Rose, J. Producing Great Sound for Film and Video (4th Edition). Focal Press / Routledge, 2014.
- Woodhall, W. Audio Production for Film and Television. Routledge, 2019.
- Avid. Windows 11 Guide for Pro Tools. <https://kb.avid.com/pkb/articles/troubleshooting/Windows-11-Guide>
- Steinberg Media Technologies. Windows: How to Set Up and Optimize a Digital Audio Workstation. <https://helpcenter.steinberg.de/hc/en-us/articles/360008589880-Windows-How-to-set-up-and-optimize-a-Digital-Audio-Workstation>
- Steinberg Media Technologies — Cubase Operation Manual, <https://www.steinberg.net>
- Apple — Logic Pro User Guide, <https://support.apple.com>

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuči učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Računar sa instaliranim audio-softverom (DAW)	1
2.	Projektor, projekciono platno- multimedijalna tabla	1
3.	Audio-interface	1
4.	Aktivni zvučnici	2

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
5.	Slušalice	1
6.	Odgovarajući kablovi za povezivanje audio-uređaja	po potrebi
7.	Mikrofoni (dinamički i kondenzatorski)	minimum po 2
8.	Dodatna oprema (stalci za mikrofone, pop filter i shock mount)	po potrebi

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju školske godine

9. Povezanost modula – korelacija

- Muzički instrumenti
- Audiotehnologija I i II
- Ozvučavanje
- MIDI sistemi i sinteza zvuka
- Muzička produkcija I i II
- Dizajn zvuka I i II
- Engleski jezik u muzičkoj produkciji i dizajnu zvuka

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Kompetencija pismenosti (upotreba stručne terminologije u usmenom i pisanom obliku pravilnim formulisanjem pojmova i koncepata iz oblasti snimanja i obrade zvuka, izražavanjem argumenata i kritičkog mišljenja; poštovanje pravila i preporuka prilikom prezentovanja zadate teme i dr.)
- Kompetencija višejezičnosti (razumijevanje stručne terminologije iz oblasti snimanja i obrade zvuka, prilikom korišćenja izraza na engleskom jeziku, istraživanja na internetu i korišćenja literature na stranom jeziku i dr.)
- Matematička kompetencija i kompetencija u prirodnim naukama, tehnologiji i inženjerstvu (STEM) (razvijanje logičkog načina razmišljanja i donošenja zaključaka prilikom analize zadatah tema ih oblasti snimanja i obrade zvuka i dr.)
- Digitalna kompetencija (korišćenje informaciono-komunikacionih tehnologija radi pretrage, prikupljanja i upotrebe podataka iz oblasti snimanja i obrade zvuka, prepoznavanjem relevantnih stručnih tekstova i video zapisa, upotreba softverskih alata za izradu prezentacija na zadatu temu i dr.)
- Lična, socijalna i kompetencija učiti kako učiti (razvijanje tehnika samostalnog učenja, kao i učenja u timu kroz vršnjačku edukaciju i diskusiju, prezentacija i seminarskih radova na zadatu temu; razvijanje tehnika istraživanja, sistematizovanja i vrednovanja informacija u cilju nadogradnje prethodno stečenih znanja, kao i

- otkrivanja novih; razvijanje sposobnosti učenja na sopstvenim greškama kroz samoprocjenu i samoevaluaciju; razvijanje svijesti o značaju vođenja zdravog života i dr.)
- Građanska kompetencija (angažovanje u zajedničkom ili javnom interesu kroz različite društveno odgovorne aktivnosti; poštovanje prava, jednakosti, slobode izražavanja i mišljenja kroz debate, diskusije i podjelu na grupe; razvijanje svijesti o značaju savremenih događaja, kao i njihovu povezanost sa istorijskim; razvijanje svijesti o odgovornog ponašanja prema prirodi i životnoj sredini pravilnim odlaganjem otpada nakon realizovanih zadataka i dr.)
 - Preduzetnička kompetencija (razvijanje sposobnosti davanja inicijative, procjene i pravilnog određivanja prioriteta prilikom rješavanja problema, razvijanje kreativnosti, kao i vještina planiranja i upravljanja vremenom, samostalno ili u timu, planiranje i organizacija resursa i materijala za izvođenje zadataka i dr.)
 - Kompetencija kulturološke svijesti i izražavanja (razvijanje svijesti o značaju poznavanja i poštovanja lokalnih, nacionalnih, regionalnih, evropskih i globalnih kultura kroz povezivanje sa primjerima iz oblasti snimanja i obrade zvuka; predstavljanje ideja putem različitih kulturoloških formi kao što su pisani, štampani ili digitalni tekst, dizajn i dr.)

3.2.14. SOLFEDO III**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
III	4	68		72	4

Teorijska nastava i vježbe: Odjeljenje se dijeli na grupe od 6 do 10 učenika.

2. Cilj modula:

- Upoznavanje sa pravilima čitanja notnog teksta. Osposobljavanje za: čitanje muzičkih tekstova u violinskom ključu u obimu od f do e3, bas ključu od 1A do g1, u alt i i tenor ključevima od c do c2, intoniranje muzičkih zapisa i zapisivanje muzičkog diktata na osnovi tonalne i modalne dijattonike u jednoglasnom i dvoglasnom muzičkom toku, čitanje i zapisivanje pravilnih i nepravilnih ritmičkih podjela i karakterističnih figura u dvodjelnoj i trodjelnoj ritmičkoj vrsti, mješovitog ritma, polimetrije i poliritmije, prepoznavanje složenih intervala, trozvuka, četvorozvuka, i zapisivanje harmonskih obrta sa trozvucima i četvorozvucima na dijattonskoj tonalnoj osnovi. Razvijanje analitičnog razmišljanja, tačnosti i preciznosti.

3. Ishodi učenja**Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:**

1. Pročita muzičke tekstove u violinskom ključu u obimu od f do e3, u bas ključu od 1A do g1, u alt i tenor ključu od c do c2
2. Intonira muzičke zapise na osnovi tonalne i modalne dijattonike, alterovane tonove, promjene tonaliteta u jednoglasnom i dvoglasnom muzičkom toku
3. Zapiše muzički diktat na osnovi tonalne i modalne dijattonike, alterovane tonove, promjene tonalita u jednoglasnom i dvoglasnom toku
4. Pročita pravilne i nepravilne ritmičke podjele i karakteristične figure u dvodjelnoj i trodjelnoj ritmičkoj vrsti, mješoviti ritam, polimetriju i poliritmiju
5. Zapiše pravilne i nepravilne ritmičke podjele i karakteristične figure u dvodjelnoj i trodjelnoj ritmičkoj vrsti, mješoviti ritam, polimetriju i poliritmiju
6. Razlikuje po zvuku osnovne i složene intervale, trozvuke, mali durski četvorozvuk u svim oblicima i dijattonske septakorde sa malom i velikom septimom
7. Razlikuje harmonske obrte sa trozvucima i četvorozvucima na dijattonskoj tonalnoj osnovi – T, S, D, VI, II, VII, III i VII⁷ u duru i II⁶₅ u duru i harmonskom molu

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Pročita muzičke tekstove u violinskom ključu u obimu od f do e3, u bas ključu od 1A do g1, u alt i tenor ključu od c do c2	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Imenuje note u violinskom ključu od f do e3	
2. Imenuje note u bas ključu u obimu od 1A do g1	
3. Imenuje note u violinskom i bas ključu naizmjenično	
4. Imenuje note u alt ključu u obimu od c do c2	
5. Imenuje note u tenor ključu u obimu od c do c2	
6. Imenuje note u alt i tenor ključu naizmjenično	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 6.	
Predložene teme	
- Ključevi	

Ishod 2 - Učenik će biti sposoban da Intonira muzičke zapise na osnovi tonalne i modalne dijatoničke, alterovane tonove, promjene tonaliteta u jednoglasnom i dvoglasnom muzičkom toku	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Izvede vokalno tonalnu melodiku u tonalitetima do 7 predznaka	Tonaliteti: C-dur, c-mol, Es-dur, G-dur, g-mol, B-dur, D-dur, d-mol, F-dur, a-mol, A-dur, fis-mol, e-mol, E-dur, cis-mol, f-mol, As-dur, h-mol, H-dur, gis-mol, b-mol, Des-dur, Fis-dur, dis-mol, es-mol, Ges-dur, Cis-dur, ais-mol, as-mol i Ces-dur
2. Izvede vokalno tonalno stabilne alteracije u melodijskom kretanju	Tonalno stabilne alteracije: povišen IV stupanj u duru i molu, povišen II stupanj u duru, snižen VI stupanj u duru, IV stupanj snižen u molu i snižen II stupanj u duru i molu Melodijsko kretanje: postupno i skokom
3. Izvede vokalno tonalnu melodiku sa promjenom tonaliteta	Promjena tonaliteta: modulacije u tonalitate prve i druge kvintne srodnosti i mutacija
4. Izvede vokalno modalnu melodiku	
5. Izvede vokalno tonalnu melodiku u homofonom i polifonom dvoglasnom stavu	
6. Izvede vokalno modalnu melodiku u homofonom i polifonom dvoglasnom stavu	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene vježbe sa umenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 6.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Tonalna melodika - Tonalno stabilne alteracije - Promjena tonaliteta - Modalna melodika - Dvoglasni stav 	

Ishod 3 -Učenik će biti sposoban da Zapiše muzički diktat na osnovi tonalne i modalne diatonike, alterovane tonove, promjene tonaliteta u jednoglasnom i dvoglasnom toku	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Prepozna tonske visine pojedinačno u tonalitetu	Tonaliteti: C-dur, c-mol, Es-dur, G-dur, g-mol, B-dur, D-dur, d-mol, F-dur, a-mol, A-dur, fis-mol, e-mol, E-dur, cis-mol, f-mol, As-dur, h-mol, H-dur, gis-mol, b-mol, Des-dur, Fis-dur, dis-mol, es-mol, Ges-dur, Cis-dur, ais-mol, as-mol, Ces-dur
2. Prepozna tonske visine i njihova trajanja u tonalitetu u jednoglasnom melodijskom kretanju	
3. Prepozna tonalno stabilne alteracije u jednoglasnom melodijskom kretanju	Tonalno stabilne alteracije: povišen IV stupanj u duru i molu, povišen II stupanj u duru, snižen VI stupanj u duru, IV stupanj snižen u molu i snižen II stupanj u duru i molu
4. Prepozna promjenu tonaliteta u jednoglasnom melodijskom kretanju	Promjena tonaliteta: modulacija i istupanje u tonalitete prvog i drugog kvintnog srodstva i mutacija
5. Prepozna tonske visine i njihova trajanja u jednoglasnoj modalnoj melodici	
6. Prepozna melodijska kretanja u dvoglasnom stavu	Dvoglasni stav: homofoni i polifoni
7. Prepozna promjenu tonaliteta u homofonom dvoglasnom stavu	Promjena tonaliteta: modulacija u dominantni i paralelni tonalitet
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 7.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Tonalna melodika - Tonalno stabilne alteracije - Promjena tonaliteta - Modalna melodika - Jednoglasni diktat - Dvoglasni diktat 	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Pročita pravilne i nepravilne ritmičke podjele i karakteristične figure u dvodjelnoj i trodjelnoj ritmičkoj vrsti, mješoviti ritam, polimetriju i poliritmiju	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Izvede nepravilne ritmičke figure u dvodjelnoj ritmičkoj vrsti izraženoj odgovarajućim metričkim vrstama	Nepravilne ritmičke figure: triola, sekstola i kvintola Metričke vrste: 2/4, 3/4 4/4, 2/2 i 3/2
2. Izvede nepravilne ritmičke figure u trodjelnoj ritmičkoj vrsti izraženoj odgovarajućim metričkim vrstama	Nepravilne ritmičke figure: duola i kvartola Metričke vrste: 6/8, 9/8, 12/8 i 6/16
3. Izvede muzički tekst sa promjenom metričke vrste i tempa	Promjena metričke vrste: 2/4 u 6/8 i obrnuto, sa izjednačavanjem jedinica brojanja, ili/i djelova jedinica brojanja
4. Izvede poliritmijske odnose	Poliritmijski odnosi: triola na dvije jedinice, duola na tri jedinice brojanja
5. Izvede mješoviti ritam izražen odgovarajućim metričkim vrstama	Metričke vrste: 5/8 i 7/8
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene vježbe sa umenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 5.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Metričke vrste - Promjena metra i tempa - Nepravilne ritmičke podjele - Poliritmija 	

Ishod 5 - Učenik će biti sposoban da Zapiše pravilne i nepravilne ritmičke podjele i karakteristične figure u dvodjelnoj i trodjelnoj ritmičkoj vrsti, mješoviti ritam, polimetriju i poliritmiju	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Prepozna metričku vrstu u melodiji	Metričke vrste: 2/4, 3/4 4/4, 2/2, 3/2, 5/8, 7/8, 6/8, 9/8, 12/8 i 6/16
2. Prepozna tonska trajanja nepravilne ritmičke figure u dvodjelnoj ritmičkoj vrsti	Nepravilne ritmičke figure: triola na jedinici i na pola jedinice brojanja, sekstola i kvintola
3. Prepozna tonska trajanja nepravilne ritmičke figure u trodjelnoj ritmičkoj vrsti	Nepravilne ritmičke figure: duola i kvartola
4. Prepozna promjenu metričke vrste u melodiji	Promjena metričke vrste: 2/4 u 6/8 i obrnuto, sa izjednačavanjem jedinica brojanja, ili/i djelova jedinica brojanja
5. Prepozna poliritmijske odnose	Poliritmijski odnosi: triola na dvije jedinice i duola na tri jedinice brojanja
6. Prepozna mješoviti ritam izražen metričkim vrstama .	Metričke vrste: 5/8 i 7/8
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 6.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Metričke vrste - Pravilne ritmičke podjele i karakteristične figure - Nepravilne ritmičke podjele i karakteristične ritmičke figure - Polimetrija - Poliritmija 	

Ishod 6 -Učenik će biti sposoban da Razlikuje po zvuku osnovne i složene intervale, trozvuke, mali durski četvorozvuk u svim oblicima i dijatomske septakorde sa malom i velikom septimom	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Prepozna zvučnost intervala u melodijskom i harmonskom vidu	
2. Reprodukuje solmizaciono intervale od zadatog tona	
3. Prepozna zvučnost složenih intervala u melodijskom vidu	Složeni intervale: velika i mala nona, velika i mala decima
4. Reprodukuje solmizacijom složene intervale od zadatog tona	
5. Prepozna po zvuku dijatonske trozvuke u svim oblicima	
6. Reprodukuje solmizacijom dijatonske trozvuke u svim oblicima	
7. Prepozna po zvuku mali durski septakord sa svim obrtajima, i umanjeni septakord	
8. Reprodukuje solmizacijom mali durski septakord sa obrtajima, i umanjeni septakord	
9. Prepozna dijatonske septakorde sa malom septimom	Septakordi sa malom septimom: poluumanjeni i mali molski
10. Prepozna dijatomske septakorde sa velikom septimom	Septakordi sa velikom septimom: veliki durski, veliki molski i prekomjerni
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 10.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Osnovni i složeni intervale - Vrste i oblici dijatonskih trozvuka - Vrste dijatonskih četvorozvuka 	

Ishod 7 - Učenik će biti sposoban da Razlikuje harmonske obrte sa trozvucima i četvorozvucima na dijatonskoj tonalnoj osnovi –T,S,D; VI, II, VII, III i VII ⁷ u duru i II ⁶ ₅ u duru i harmonskom molu	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede mnogostranost dijatonskih akorda	
2. Prepozna po zvuku harmonske funkcije u harmonskim obrtima/kadencama	Harmonski obrti/kadence: dopunjavanje sa VII, i VII ⁷ u duru, II ⁶ ₅ u duru, i harmonskom molu, i III
3. Reprodukuje harmonske funkcije naviše i naizmjenično	
4. Zapiše odslušane harmonske veze	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijum 1. Za kriterijume od 2 do 4 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Harmonski obrti/kadence	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Solfedo III je tako koncipiran da učenicima omogućava sticanje teorijskih znanja iz ove oblasti. Nastava treba da bude aktivna, sa uključivanjem svih učenika.
- Vježbe treba realizovati sa manjim grupama. Preporučuje se upotreba udžbenika i primjera iz vokalne i instrumentalne muzičke literature. Osim osnovnih sredstava (udžbenika, primjera iz literature i klavira) neophodno je koristiti i zvučne zapise za slušno opažanje i zapisivanje. Vježbe treba izvoditi grupno i pojedinačno, odnosno u paru kada je riječ o intoniranju dvoglasnog primjera. Nastavnik treba da podstiče problemsku nastavu u kojoj navodi učenike da sami dolaze do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime im omogućava povezivanje teorijskih znanja sa praktičnom primjenom.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja, usmjeravajući darovite učenike na zaključivanje, razvijanje sposobnosti analize i sinteze, kreativnosti i pozitivnog odnosa prema oblastima koje ih interesuju. Nastavnik treba da podstakne učenike na razvoj njihovih sposobnosti i interesovanja u cilju pravilne karijerne orijentacije.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- Vasiljević, Z., Drobnji, I., Karan, G., Solfedjo, za III razred srednje muzičke škole Zavod za udžbenike, Beograd, 2007.
- Vasiljević, Z, Melodika, Univerzitet umetnosti, Beograd, 1986.
- Jollet, J. C., Melimelodies, volume 4, Gerard Billaudot, Paris
- Jollet, J. C., Dictees musicales, Volume III i IV, Gerard Billaudot, Paris
- Vergnault, M., Cours de formation musicale, pour l'enseignement du solfege, Moyen, Gerard Billaudot
- Radičeva, D., Jednoglasi diktati, Univerzitet umetnosti u Beogradu, Akademija umetnosti u Novom Sadu, Beograd, 1987.
- Radičeva-Divjaković, D., Dvoglasni diktati, Univerzitet umetnosti u Beogradu, Beograd, 1975.
- Popović, B., Dvoglasni solfedjo, Udruženje muzičkih pedagoga Srbije, Beograd, 1981.
- Olujić, A., Razvoj harmonskog sluha, Univerzitet umetnosti u Beogradu, Beograd, 1990.

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuči učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Klavir	1
2.	Tabla sa linijskim sistemom	1
3.	Audio uređaj	1

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju školske godine
- Pozitivna ocjena na godišnjem ispitu

9. Povezanost modula – korelacija

- Solfeđo I, II i IV
- Teorija muzike
- Komplementarni klavir I, II, III i IV
- Harmonija sa harmonskom analizom I i II
- Anliza muzičkih oblika I i II
- HORSKO pjevanje I, II, III i IV
- Osnove komponovanja sa aranžiranjem
- Dirigovanje I, II, III i IV

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Kompetencija pismenosti (upotreba stručne terminologije u usmenom i pisanom obliku pravilnim formulisanjem pojmova i koncepata iz oblasti solfeđa, izražavanjem argumenata i kritičkog mišljenja; poštovanje pravila i preporuka prilikom prezentovanja zadate teme i dr.)
- Kompetencija višejezičnosti (razumijevanje stručne terminologije iz oblasti solfeđa, prilikom korišćenja izraza na italijanskom jeziku, istraživanja na internetu i korišćenja literature na stranom jeziku i dr.)
- Matematička kompetencija i kompetencija u prirodnim naukama, tehnologiji i inženjerstvu (STEM) (razvijanje logičkog načina razmišljanja i donošenja zaključaka prilikom analize zadatih tema iz oblasti solfeđa i dr.)
- Digitalna kompetencija (korišćenje informaciono-komunikacionih tehnologija radi pretrage, prikupljanja i upotrebe podataka iz oblasti solfeđa, prepoznavanjem relevantnih stručnih tekstova i video zapisa, upotreba softverskih alata za izradu prezentacija na zadatu temu i dr.)
- Lična, socijalna i kompetencija učiti kako učiti (razvijanje tehnika samostalnog učenja, kao i učenja u timu kroz vršnjačku edukaciju i diskusiju, prezentacija i seminarских radova na zadatu temu; razvijanje tehnika istraživanja, sistematizovanja i vrednovanja informacija u cilju nadogradnje prethodno stečenih znanja, kao i otkrivanja novih; razvijanje sposobnosti učenja na sopstvenim greškama kroz samoprocjenu i samoevaluaciju; razvijanje svijesti o značaju vođenja zdravog života i dr.)
- Građanska kompetencija (angažovanje u zajedničkom ili javnom interesu kroz različite društveno odgovorne aktivnosti; poštovanje prava, jednakosti, slobode izražavanja i mišljenja kroz debate, diskusije i podjelu na grupe; razvijanje svijesti o značaju savremenih događaja, kao i njihovu povezanost sa historijskim; razvijanje svijesti o odgovornom ponašanju prema prirodi i životnoj sredini pravilnim odlaganjem otpada nakon realizovanih zadataka i dr.)
- Preduzetnička kompetencija (razvijanje sposobnosti davanja inicijative, procjene i pravilnog određivanja prioriteta prilikom rješavanja problema, razvijanje kreativnosti, kao i vještina planiranja i upravljanja vremenom, samostalno ili u timu, planiranje i organizacija resursa i materijala za izvođenje zadataka i dr.)
- Kompetencija kulturološke svijesti i izražavanja (razvijanje svijesti o značaju poznavanja i poštovanja lokalnih, nacionalnih, regionalnih, evropskih i globalnih kultura kroz povezivanje sa primjerima iz oblasti solfeđa; predstavljanje ideja putem različitih kulturoloških formi kao što su pisani, štampani ili digitalni tekst, dizajn i dr.)

3.2.15. ISTORIJA MUZIKE III**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
III	36	36		72	4

2. Cilj modula:

- Upoznavanje sa nastankom, razvojem i karakteristikama muzike romantizma i razvojem muzičke kulture na južnoslovenskom prostoru do i svjetskog rata, kao i društveno-istorijskim prilikama u kojima su nastala muzička djela. Osposobljavanje za prepoznavanje zvučnih primjera iz muzičke literature. Razvijanje vještine prezentovanja, analitičnosti, motivacije, marljivosti, preciznosti, kreativnosti i razumijevanje uzajamnih odnosa društva, umjetnosti i muzike.

3. Ishodi učenja

Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:

1. Utvrdi karakteristike muzike ranog romantizma
2. Ukaže na karakteristike razvoja opere u romantizmu
3. Analizira karakteristike muzike zrelog i kasnog romantizma
4. Analizira karakteristike nacionalnih škola romantizma
5. Uoči karakteristike razvoja muzičke kulture na južnoslovenskom prostoru do I svjetskog rata: Slovenija, Hrvatska, Srbija, Crna Gora

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Utvrđi karakteristike muzike ranog romantizma	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni društveno-istorijske prilike, stilske karakteristike muzike ranog romantizma i njegovu podjelu	Podjela: rani, srednji i kasni
2. Definiše karakteristike ranog romantizma	
3. Opiše karakteristike muzičkih oblika ranog romantizma	Muzički oblici: klavirska minijatura, solo pjesma (lid) i kamerni oblici
4. Objasni upotrebu novih instrumenata u orkestru	
5. Prepozna karakteristike stvaralaštva predstavnika ranog romantizma slušajući primjere iz literature	Predstavnici: Franc Šubert, Robert Šuman, Feliks Mendelson i Frederik Šopen
6. Uporedi stvaralaštvo predstavnika ranog romantizma slušajući primjere iz literature	Stvaralaštvo: simfonijsko, klavirsko, kamerno i vokalno-scensko

Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja

U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 4. Za kriterijume 5 i 6 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.

Predložene teme

- Stilske karakteristike ranog romantizma
- Razvoj muzičkih oblika u ranom romantizmu
- Franc Šubert
- Robert Šuman
- Feliks Mendelson
- Frederik Šopen
- Zvučni primjeri

Ishod 2 - Učenik će biti sposoban da Ukaže na karakteristike razvoja opere u romanizmu	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše karakteristike razvoja opere u romantizmu	
2. Prepozna pojavu njemačke nacionalne opere, ulogu i stvaralaštvo njenog najznačajnijeg predstavnik a slušajući primjere iz literature	Predstavnik: Karl Marija fon Veber
3. Opiše pojavu ruske nacionalne opere, ulogu i stvaralaštvo njenog najznačajnijeg predstavnik a	Predstavnik: Mihailo Glinka
4. Prepozna karakteristike italijanske opere i njenih predstavnik a slušajući primjere iz literature	Predstavnici: Đoakino Rosini, Gaetano Doniceti, Vinčenco Belini i Đuzepe Verdi
5. Prepozna karakteristike francuske opere i stvaralaštva njenih predstavnik a slušajući primjere iz literature	Francuska opera: opera spasa i velika opera Predstavnici: Đakomo Majerber i Žorž Bize
6. Prepozna pojavu verizma u italijanskoj operi i karakteristike stvaralaštva njenih predstavnik a slušajući primjere iz literature	Predstavnici: Pjetro Maskanji, Ruđero Leonkavalo i Đakomo Pučini
7. Objasni razvoj operete u romantizmu i njenog najznačajnijeg predstavnik a	Predstavnik: Žak Ofenbah
8. Prepozna reformu opere Riharda Vagnera i karakteristike njegovog operskog stvaralaštva slušajući primjere iz literature	Reforma opere: prizori, lajtmotiv i orkestar
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 3 i 7. Za kriterijume 2, 4, 5, 6 i 8 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Razvoj njemačke nacionalne opere - Italijanska opera u romantizmu - Francuskoj opera u romantizmu - Veristička opera u romantizmu - Opereta u romantizmu - Rihard Vagner i reforma opere - Zvučni primjeri 	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Analizira karakteristike muzike zrelog i kasnog romantizma	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše karakteristike razvoja muzike, muzičke oblike zrelog romantizma i predstavnike programske muzike	Muzički oblici: programska simfonija i simfonijska poema Predstavnici: Hector Berlioz i Franc List
2. Prepozna nastanak i razvoj programske simfonije, kao i karakteristike stvaralaštva Hektora Berlioza slušajući primjere iz literature	
3. Prepozna pojavu simfonijske poeme i karakteristike stvaralaštva Franca Lista slušajući primjere iz literature	
4. Prepozna simptome povratka na klasični model i karakteristike stvaralaštva predstavnika apsolutne muzike slušajući primjere iz literature	Predstavnici: Johannes Brahms, Anton Bruckner, Cezar Frank, Maks Reger i Hugo Wolf
5. Definiše karakteristike razvoja muzike kasnog romantizma i njene predstavnike	Predstavnici: Gustav Mahler i Richard Strauss
6. Prepozna karakteristike stvaralaštva Gustava Mahlera slušajući primjere iz literature	
7. Prepozna karakteristike stvaralaštva Richarda Straussa slušajući primjere iz literature	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1 i 5. Za kriterijume 2, 3, 4, 6 i 7 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Karakteristike razvoja muzike zrelog romantizma - Programska muzika i Hector Berlioz - Franc List - Povratak na klasični model i predstavnici apsolutne muzike - Kasni romantizam - Gustav Mahler - Richard Strauss - Zvučni primjeri 	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Analizira karakteristike nacionalnih škola romantizma	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše pojam nacionalne škole i vodeće zemlje u kojima su se javile	Nacionalne škole: ruska, češka, skandinavska i španska
2. Prepozna karakteristike stvaralaštva predstavnika ruske petorke slušajući primjere iz literature	Ruska petorka: Milij Balakirjev, Cezar Kjuj, Aleksandar Borodin, Nikolaj Rimski-Korsakov i Modest Musorgski
3. Prepozna karakteristike stvaralaštva Petra Iljiča Čajkovskog slušajući primjere iz literature	
4. Uporedi stvaralaštvo predstavnika ruske petorke i Petra Iljiča Čajkovskog slušajući primjere iz literature	
5. Prepozna karakteristike stvaralaštva predstavnika češke nacionalne škole slušajući primjere iz literature	Češka nacionalna škola: Bežih Smetana i Antonjin Dvoržak
6. Prepozna karakteristike stvaralaštva predstavnika skandinavske nacionalne škole slušajući primjere iz literature	Skandinavska nacionalna škole: Norveška (Edvard Grig) i Finska (Jan Sibelius)
7. Objasni karakteristike stvaralaštva predstavnika španske nacionalne škole	Španska nacionalna škola: Manuel de Falja i Isak Albeniz
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1 i 7. Za kriterijume od 2 do 6 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Nacionalne škole - Ruska petorka - Petar Iljič Čajkovski - Češka nacionalna škola - Skandinavske nacionalne škole: Finska i Norveška - Španska nacionalna škola - Zvučni primjeri 	

Ishod 5 - Učenik će biti sposoban da	
Uoči karakteristike razvoja muzičke kulture na južnoslovenskom prostoru do I svjetskog rata: Slovenija, Hrvatska, Srbija, Crna Gora	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše karakteristike razvoja muzičke kulture sa južnoslovenskim prostorima	Razvoji: razvoj težnje za slobodom nakon austro-ugarske i turske vlasti i razvoj nacionalnih pravaca
2. Navede stremljenja razvoja muzike u Sloveniji, Hrvatskoj, Srbiji i Crnoj Gori	
3. Navede karakteristike razvoja muzike u Sloveniji	
4. Objasni karakteristike razvoja muzike u Hrvatskoj i njene predstavnike	Predstavnici : Vatroslav Lisinski i Ivan Zajc
5. Obrazloži karakteristike razvoja muzike u Srbiji i njene predstavnike	Predstavnici: Kornelije Stanković, Davorin Jenko, Josif Marinković, Stevan Mokranjac i Stanislav Binički
6. Obrazloži karakteristike razvoja muzike u Crnoj Gori i najznačajnije predstavnike	Predstavnici: Špiro Ognjenović, Jelisaveta Popović, Jovan Ivanišević, Mirko Petrović Njegoš, Dionisio de Sarno i Robert Tolinger
7. Prepozna nastanak i značaj muzičke drame „Balkanska carica“ slušajući primjere iz literature	
8. Obrazloži značaj osnivanja muzičkih društava u Crnoj Gori	Muzičko društvo: Jedinstvo (Kotor)
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 2, 3, 4, 5, 6 i 8. Za kriterijum 7 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Muzička kultura na južnoslovenskih prostora u periodu romantizma do I svjetskog rata - Slovenija - Hrvatska - Srbija - Crna Gora - Zvučni primjeri 	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Istorija muzike III je tako koncipiran da učenicima omogućava sticanje teorijskih znanja i vještina iz ove oblasti. U cilju dostizanja predviđenih ishoda učenja preporučuje se primjena nastavnih metoda usmjerenih na aktivnosti učenika (dijaloška, istaživačka, razvijanje kritičkog mišljenja, radionice, rad u grupama, gost na časustručnjak za predmetnu temu, izrada ppt prezentacija i panoa, hronoloških tabela, gledanje dokumentarnih filmova, operskih i koncertnih izvođenja). Nastava treba da bude aktivna sa uključivanjem svih učenika. Pri savladavanju nove materije potrebno je da učenici koriste već stečena znanja kako bi povezivali informacije. Od velikog značaja je podsticanje problemske nastave u kojoj nastavnik navodi učenike da sami dolaze do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime im omogućava razvijanje kritičkog stava i mišljenja. Jednom ili dva puta godišnje treba dozvoliti učenicima da sami kreiraju čas (sa određenim ciljem).
- Vježbe podrazumijevaju primjenu stečenih znanja na konkretnim zadacima. Učenike treba podijeliti u grupe i realizovati vježbe individualno, u parovima ili manjim grupama, ali tako da svaki učenik samostalno uradi vježbu i dobije traženi rezultat. Nastavnik treba da podstiče problemsku nastavu u kojoj navodi učenike da sami dolaze do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime im omogućava povezivanje teorijskih znanja sa praktičnom primjenom i, po mogućnosti, obratiti pažnju na aktivnosti i postignuća svakog učenika. Osim prethodnog, u pravcu postizanja kvalitetnog i trajno stečenog znanja, neophodno je ostvariti i korelaciju među različitim modulima. Nastavnik treba da podstiče učenike da redovno posjećuju koncerte umjetničke muzike, slušaju primjere iz muzičke literature i povezuju stečena znanja sa predmetom koji sviraju.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja, usmjeravajući darovite učenike na zaključivanje, razvijanje sposobnosti analize i sinteze, kreativnosti i pozitivnog odnosa prema oblastima koje ih interesuju. Nastavnik treba da podstakne učenike na razvoj njihovih sposobnosti i interesovanja u cilju pravilne karijerne orijentacije.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- Marinković S., Istorija muzike za II i III razred srednje muzičke škole, Zavod za izdavanje udžbenika i nastavnih sredstava, Beograd, 2003.
- Marinković S., Istorija muzike za III i IV razred srednje muzičke škole, Zavod za izdavanje udžbenika i nastavnih sredstava, Beograd, 2003.
- Andreis J., Povijest glazbe 1, 2, 3, 4, Mladost, Zagreb, 1976.
- Despić D., Muzički stilovi, Zavod za izdavanje udžbenika i nastavnih sredstava, Srpsko Sarajevo, 2004.
- Abraham Dž., Oksfordska istorija muzike 1, Clio, Beograd, 2001.
- Abraham Dž., Oksfordska istorija muzike 2, Clio, Beograd, 2002.
- Abraham Dž., Oksfordska istorija muzike 3, Clio, Beograd, 2004.
- Burkholder J.P., Norton Antology of Western Music, 1980. (svi karakteristični primjeri od najranijeg doba do XX vijeka)
- Radulović-Vulić M., Drevne muzičke kulture Crne Gore 1 i 2, Muzička akademija, Cetinje, 2002.
- Marinković S., Istorija srpske muzike, Zavod za izdavanje udžbenika i nastavnih sredstava, Beograd, 2000.
- Kamien R., Music an appreciation, McGaw-Hill Companies, 1998.
- Hauzer A., Socijalna istorija umetnosti i književnosti I i II, Kultura, Beograd, 1962.
- Đurić M., Istorija Helenske književnosti (važno za grčku muziku), Zavod za izdavanje udžbenika i nastavnih sredstava, Beograd, 1988.
- Višić M., Plutarh o muzici, Unireks, Podgorica 2008.
- Piskel Đ., Opšta istorija umjetnosti 1, 2, 3, Vuk Karadžić, Beograd, 1974.
- Muzička enciklopedija 1, 2, 3, Jugoslovenski leksikografski zavod, 1971.
- Leksikon jugoslovenske muzike 1, 2, Jugoslovenski leksikografski zavod, 1984.

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuča učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Bežični zvučnik sa internet konekcijom	1
2.	Računa/laptop sa internet konekcijom	1
3.	Projektor	1
4.	Projekciono platno	1
5.	CD-player	1
6.	Stručna literatura	po potrebi

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju školske godine

9. Povezanost modula – korelacija

- Teorija muzike
- Istorija muzike I, II i IV
- Komplementarni klavir I, II, III i IV
- Muzički instrumenti
- Harmonija sa harmonskom analizom I i II
- Analiza muzičkih oblika I i II
- HORSKO pjevanje I, II, III i IV
- Osnove komponovanja sa aranžiranjem

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Kompetencija pismenosti (upotreba stručne terminologije u usmenom i pisanom obliku pravilnim formulisanjem pojmova i koncepata iz oblasti istorije muzike, izražavanjem argumenata i kritičkog mišljenja; poštovanje pravila i preporuka prilikom prezentovanja zadate teme i dr.)
- Kompetencija višejezičnosti (razumijevanje stručne terminologije iz oblasti istorije muzike, prilikom korišćenja izraza na stranom jeziku, istraživanja na internetu i korišćenja literature na stranom jeziku i dr.)
- Matematička kompetencija i kompetencija u prirodnim naukama, tehnologiji i inženjerstvu (STEM) (razvijanje logičkog načina razmišljanja i donošenja zaključaka prilikom analize zadatih tema ih oblasti istorije muzike i dr.)

- Digitalna kompetencija (korišćenje informaciono-komunikacionih tehnologija radi pretrage, prikupljanja i upotrebe podataka iz oblasti istorije muzike, prepoznavanjem relevantnih stručnih tekstova i video zapisa, upotreba softverskih alata za izradu prezentacija na zadatu temu i dr.)
- Lična, socijalna i kompetencija učiti kako učiti (razvijanje tehnika samostalnog učenja, kao i učenja u timu kroz vršnjačku edukaciju i diskusiju, prezentacija i seminarskih radova na zadatu temu; razvijanje tehnika istraživanja, sistematizovanja i vrednovanja informacija u cilju nadogradnje prethodno stečenih znanja, kao i otkrivanja novih; razvijanje sposobnosti učenja na sopstvenim greškama kroz samoprocjenu i samoevaluaciju; razvijanje svijesti o značaju vođenja zdravog života i dr.)
- Građanska kompetencija (angažovanje u zajedničkom ili javnom interesu kroz različite društveno odgovorne aktivnosti; poštovanje prava, jednakosti, slobode izražavanja i mišljenja kroz debate, diskusije i podjelu na grupe; razvijanje svijesti o značaju savremenih događaja, kao i njihovu povezanost sa istorijskim; razvijanje svijesti o odgovornog ponašanja prema prirodi i životnoj sredini pravilnim odlaganjem otpada nakon realizovanih zadataka i dr.)
- Preduzetnička kompetencija (razvijanje sposobnosti davanja inicijative, procjene i pravilnog određivanja prioriteta prilikom rješavanja problema, razvijanje kreativnosti, kao i vještina planiranja i upravljanja vremenom, samostalno ili u timu, planiranje i organizacija resursa i materijala za izvođenje zadataka i dr.)
- Kompetencija kulturološke svijesti i izražavanja (razvijanje svijesti o značaju poznavanja i poštovanja lokalnih, nacionalnih, regionalnih, evropskih i globalnih kultura kroz povezivanje sa primjerima iz oblasti istorije muzike; predstavljanje ideja putem različitih kulturoloških formi kao što su pisani, štampani ili digitalni tekst, dizajn i dr.)

3.2.16. KOMPLEMENTARNI KLAVIR III**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
III	9	9	54	72	4

Teorijska nastava, vježbe i praktična nastava: Nastava se izvodi individualno.

2. Cilj modula:

- Upoznavanje sa durskim i molskim skalama, njihovom problematikom, šemama prstoreda, kombinacijama u skalama i njihovom upotrebom u etidama i drugim kompozicijama. Osposobljavanje za savladavanje osnovnih tehnika sviranja na klaviru i izvođenje durskih i molskih skala, etida, cikličnog djela i muzičkog djela slobodne forme interpretativno zahtjevnijih. Razvijanje strpljivosti, upornosti, marljivosti, savladavanje problema, sposobnosti za snalaženje u različitim situacijama, analitičkog razmišljanja i kreativnosti.

3. Ishodi učenja

Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:

1. Odsvira durske i molske skale
2. Odsvira etide zahtjevnih interpretativnih zadataka
3. Odsvira ciklično djelo zahtjevnih interpretativnih zadataka
4. Odsvira zahtjevne kompozicije iz perioda baroka
5. Odsvira muzičko djelo male i/ili slobodne forme zahtjevnih interpretativnih zadataka

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Odsvira durske i molske skale	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše pojmove skala i trozvuk	Skala: durska i molska Trozvuk: durski i molski kvintakord, sekstakord i kvartsektakord
2. Savlada sve durske i molske skale	
3. Izvede durske i molske skale uz primjenu pravilnog prstoreda, dinamike nijansiranja i artikulacije	Durske i molske skale: kroz četiri oktave paralelno i suprotno Dinamičko nijansiranje: uzlazno kretanje- krešendo, silazno- dekrešendo Artikulacija: legato
4. Izvede durske i molske trozvuke uz primjenu pravilnog prstoreda i dinamičkog nijansiranja	Durski i molski trozvuci: malo razlaganje, simultano i razloženo, četvoroglasno i kroz dvije oktave
5. Demonstrira slobodu pokreta i koordinaciju između djelova sviračkog aparata	Djelovi sviračkog aparata: prst, šaka, zglob, podlaktica, lakat, nadlaktica i rameni pojas
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1. Za kriterijum 2 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem. Za kriterijume od 3 do 5 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Skala - Trozvuk - Akord - Svirački aparat klaviriste 	

Ishod 2 - Učenik će biti sposoban da Odsvira etide zahtjevnih interpretativnih zadataka	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše pojam – etida	
2. Navede vrste etida	Vrste etida: za sitnu tehniku - sviranje u poziciji, rotacioni pokreti, izvođenje pasaža, trilera, repeticija, arpeđa, smjena ruku; za krupnu tehniku - sviranje akorada, oktava, duplih nota i kombinacija različitih tehničkih zadataka
3. Primijeni vježbe promjene artikulacije	
4. Primijeni vježbe promjene akcenata	
5. Primijeni vježbe raznih ritmičkih promjena	
6. Primijeni dinamičko nijansiranje u vježbanju	
7. Izvede etide zahtjevnih interpretativnih zadataka sa različitom tehničkom problematikom	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1 i 2. Za kriterijume od 3 do 6 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem. Za kriterijum 7 potrebna je ispravno urađena praktična vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Etida - Tehničke vježbe 	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Odsvira ciklično djelo zahtjevnih interpretativnih zadataka	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Nabroji muzičke forme koje formiraju sonatni ciklus	Muzičke forme: sonatni oblik, varijacija, složena pjesma, menuet, skerco, rondo i fuga
2. Navede djelove i elemente građe sonatnog oblika	Djelovi sonatnog oblika: uvod, ekspozicija, razvojni dio, repriza i koda Elementi građe sonatnog oblika: prva tema, most, druga tema i završna grupa
3. Izloži strukturu ronda i građu oblika Teme sa varijacijama	
4. Odredi karakter tema i navede sredstva muzičkog izraza	Karakter tema: odlučan, heroičan, nježan, lirski i graciozni Sredstva muzičkog izraza: ritam, melodija, harmonija, tempo, dinamika, agogika i artikulacija
5. Primijeni tehničke vježbe u cilju savladavanja složenih elemenata klavirske fakture	
6. Realizuje izražajnost fraziranja u skladu sa autorskim tekstom i karakteristikama muzičkog stila	
7. Interpretira zadato ciklično djelo zahtjevnih interpretativnih zadataka	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 4. Za kriterijume od 5 do 7 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Sonatni oblik - Rondo - Menuet - Skerco - Tema sa varijacijom - Složena pjesma - Sonatni ciklus 	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Odsvira zahtjevne kompozicije iz perioda baroka	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede glavne karakteristike baroknog stila	
2. Analizira formu i harmonsku strukturu interpretativno zahtjevne polifonog djela iz perioda baroka	
3. Izvrši parcijalno izvođenje svakog glasa ponaosob, kao i u međusobnim kombinacijama	
4. Izvrši izvođenje desne i lijeve ruke pojedinačno	
5. Primijeni tehničke vježbe u cilju savladavanja tehnički zahtjevnih djelova kompozicije iz perioda baroka	
6. Oblikuje frazu u skladu sa osnovnim principima baroknog stila	
7. Izvede ukrase u skladu sa karakteristikom baroknog stila	Ukrasi: dugi predudar, kratki predudar, višestruki predudar, grupeto, praltriler, mordent i triler
8. Izvede interpretativno zahtjevne djelo u cjelini	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijum 1. Za kriterijum 2 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem. Za kriterijume od 3 do 8 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Barok - Imitacija - Ukrasi - Polifonija 	

Ishod 5 - Učenik će biti sposoban da Odsvira muzičko djelo male i/ili slobodne forme zahtjevnih interpretativnih zadataka	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede karakteristike muzičkog stila za muzičko djelo male i/ili slobodne forme zahtjevne građe	Muzički stil: barok, klasicizam, romantizam, impresionizam, muzika XX vijeka i popularna muzika
2. Prepozna karakter muzičkog djela slobodne forme zahtjevne građe	
3. Analizira formu i harmonsku građu muzičkog djela slobodne forme zahtjevne građe	
4. Izvede tehničke vježbe u cilju savladavanja problema u muzičkom djelu slobodne forme zahtjevne građe	
5. Izvede izražajno fraziranje u skladu sa stilom muzičkog djela slobodne forme zahtjevne građe	
6. Primijeni desni i lijevi pedal u skladu sa karakterom kompozicije, autorskim tekstom i karakteristikama muzičkog stila muzičkog djela slobodne forme zahtjevne građe	
7. Izvede muzičko djelo male i/ili slobodne forme zahtjevne građe	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijum 1. Za kriterijume 2 i 3 potrebne su ispravno urađene vježba sa usmenim obrazloženjem. Za kriterijume od 4 do 7 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Muzički stilovi - Muzički oblici - Harmonski plan - Pijanistička tehnika 	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Komplementarni klavir III planiran je tako da učenicima omogućava sticanje teorijskih znanja i praktičnih vještina iz ove oblasti. Sviranje skala i trozvuka bazira se, kao kod većine pijanističkih škola, na osnovnim elementima, bez kombinacija suprotnog kretanja i dr.zbog sistematskog rada na tehnicima i ovladavanjem tonaliteta. Na taj način može se ostvariti kvalitativan napredak u tehničko-tonskoj realizaciji, ujednačenosti, brzini, kroz različite načine izvođenja. Profesor mora da sagleda u potpunosti ličnost učenika sa kojim radi, njegove psihofizičke sposobnosti i da mu pomogne pri profesionalnom opredjeljenju i usmjeravanju. On planira individualni program za svakog učenika vodeći računa o postupnosti u povećavanju zahtjeva i harmoničkom razvoju učenikovih pijanističkih i muzičkih sposobnosti.
- Prilikom realizacije vježbi i praktičnih vježbi, čas treba podijeliti u tri dijela: usviravanje sa skalama i tehničkim vježbama (do 10 minuta), rad na zadatim kompozicijama i završni dio gdje se objedinjavaju postignuta znanja tokom časa. Kod učenika treba razvijati svijest o njegovom potencijalu. Treba mu prižiti priliku da predloži kompozicije koje bi želio da nauči, a nastavnik donosi odluku da li to djelo odgovara mogućnostima učenika.
- Obavezan je razgovor sa učenikom o kompozitorima i njihovim djelima, stilovima i dr. Učeniku treba razvijati kritičko i estetsko mišljenje kroz upoznavanje sa dobrim i lošim interpretacijama zadanog muzičkog djela.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja, usmjeravajući darovite učenike na zaključivanje, razvijanje sposobnosti analize i sinteze, kreativnosti i pozitivnog odnosa prema oblastima koje ih interesuju. Poseban dio u nastavi su pripreme učenika za interne, javne časove, koncerte i druge oblike javnih nastupa koji mogu biti veoma korisni podsticaj u radu.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

Skale:

- Sve durske i molske skale kroz četiri oktave paralelno i suprotno sa trozvcima četvoroglasno, simultano i razloženo u malom razlaganju kroz dvije oktave.

Udžbenici:

- Miroslava- Lili Petrović: Školica za klavir (Nivo C)
- Jela Kršić: Klavirska čitanka, Klavirske hrestomatije
- A.Nikolajev: Sviranje na klaviru
- B.Milić: Klavirska hrestomatija IV, V
- I drugi udžbenici sličnog programskog sadržaja

Za učenike koji nemaju ili imaju do 5 godina sviranja klavira:

Etide:

- J.B.Divernoy op.176
- C.Czerny op.599; op. 139, op. 849
- E. Gnesina- Male etide
- A.Goedicke op. 32
- C. Gurlitt op. 68
- A.Loeschhorn op. 66; op. 192
- L. Schytte op. 108; op. 160, op. 68
- F. Burgmuller op. 100
- H. Lemoan: op. 37 (lakše etide)
- S. Heller op. 47, op. 46
- Bertini op. 29
- H. Berens op. 61
- i etide slične težine

Polifone kompozicije:

- J.S.Bach: Male kompozicije
- Notna knjižica za Annu Magdalenu Bach
- 12 i 6 Malih preludijuma (lakši)

- Kompozicije drugih baroknih autora slične sadržine

Sonatine i varijacije

- J.B. Wanhal; T.Haslinger; P. Horr; J. Schmitt; J. A. Andre; L. van Beethoven; C. Reinecke; E.Gnesina; V. Stoyanov; I. Berkovič, A. Diabelli op. 168, op.151; M. Clementi op.36; F.Kuhlau op. 20; J.Haydn: Sonatine (lakše); W. A. Mozart: Bečke sonatine; S. Maykapar; D.Kabalevski i kompozicije drugih autora slične sadržine

Kompozicije slobodnog oblika:

- W.A. Mozart: 14 dječijih kompozicija
- A. Rauli op. 36, op. 37
- P.I. Tchaikovsky: Dječiji album op. 39
- R. Schumann: Album za mlade op. 68
- D.Kabalevski op. 27, op. 30
- S. Prokofjev op. 65
- S.Maykapar op. 33
- B.Bartok: Album za mlade (prva i druga sveska)
- W. Gillok: Klavirski komadi za djecu
- Izbor kompozicija balkanskih kompozitora i sličnozbor kompozicija balkanskih kompozitora i slično

Za učenike koji imaju najmanje 6 razreda ili više osnovne muzičke škole- instrumet klavir:

Etide:

- C.Czerny op. 849, op. 299 (I i II sveska)
- L. Schytte op. 68
- F. Burgmuller op.100, op. 105, op. 109
- H. Lemoan: op.37 (teže etide)
- S. Heller op. 45, op. 46, op. 47
- Bertini op.29
- H. Berens op. 61
- M. Moszkowski op.91
- K. H. Doring op. 306
- i etide slične težine

Polifone kompozicije:

- J.S.Bach: Mali preludijumi
- Kompozicije drugih baroknih autora slične sadržine.

Sonatine i varijacije:

- Diabelli op. 168, op.151
- M. Clementi op. 36
- F.Kuhlau op. 20; op. 55; op. 88
- J.Haydn: Sonatine (lakše)
- W. A. Mozart: Bečke sonatine
- S. Maykapar: Varijacije na rusku temu
- D.Kabalevski: Varijacije na slovačku pjesmu
- Berkovič: Varijacije na Paganinijevu temu
- L. Van Beethoven
- i kompozicije drugih autora slične sadržine

Kompozicije slobodnog oblika:

- W.A. Mozart: 14 dječijih kompozicija
- A. Rauli op. 36, op. 37
- P.I. Tchaikovsky: Dječiji album op. 39
- R. Schumann: Album za mlade op 68
- D.Kabalevski op. 27, op. 30
- S. Prokofjev op. 65

- S. Maykapar op. 33
- B. Bartok: Album za mlade (prva i druga sveska)
- W. Gillok: Izbor komada
- F. Chopin: izbor lakših valcera, mazurki, poloneza
- E. Grieg: op. 3, op. 12, op. 38, op. 41, op. 43, op. 47 (izbor)
- D. Shostakovich: Igre lutaka;
- R. Glier op. 31
- C. Debussy: Dječiji kutak (lakši komadi)
- B. Martinu: Lutke (lakši komadi)
- Izbor kompozicija balkanskih kompozitora i slično

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuča učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Klavir	1
2.	Klavirska stolica	2
3.	Notna literatura	po potrebi
4.	Metronom	1
5.	Audio i video uređaj	1

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Predviđen obavezan minimum kompozicija u toku školske godine: 4 etide različitih tehničkih zahtjeva, 2 polifone kompozicije, 1 sonatina u cjelini ili više stavova različitog karaktera iz različitih sonatina i 3 kompozicije različite po karakteru i stilu.
- Predviđene su provjere na kraju svakog polugodišta, godišnji ispit i najmanje dva javna nastupa u toku školske godine:
 - I polugodište: jedna skala i jedna etida
 - II polugođe: jedna skala i jedna kompozicija male forme
 - Godišnji ispit: etida, jedna kompozicija iz baroka; prvi stav sonatine, jedna kompozicija male forme
 - Napomena: Na svim provjerama znanja i godišnjem ispitu, kao i javnim nastupima program se izvodi napamet.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju svakog klasifikacionog perioda, provjeri znanja i godišnjem ispitu.
- Dva javna nastupa u toku školske godine (interni , javni čas ili koncert).

9. Povezanost modula – korelacija

- Solfeđo I, II, III, IV
- Teorija muzike
- Komplementarni klavir I, II, III i IV
- Istorija muzike I, II, III, IV
- Komplementarni klavir I, II i IV
- Muzički instrumenti
- Harmonija sa harmonskom analizom I i II
- Analiza muzičkih oblika I i II

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Kompetencija pismenosti (upotreba stručne terminologije u usmenom i pisanom obliku pravilnim formulisanjem pojmova i koncepata iz modula Komplementarni klavir, izražavanjem argumenata i kritičkog mišljenja; poštovanje pravila i preporuka prilikom prezentovanja zadate teme i dr.)
- Kompetencija višejezičnosti (razumijevanje stručne terminologije iz modula Komplementarni klavir, prilikom korišćenja izraza na stranom jeziku, istraživanja na internetu i korišćenja literature na stranom jeziku i dr.)
- Matematička kompetencija i kompetencija u prirodnim naukama, tehnologiji i inženjerstvu (STEM) (razvijanje logičkog načina razmišljanja i donošenja zaključaka prilikom analize zadatih tema ih modula Komplementarni klavir i dr.)
- Digitalna kompetencija (korišćenje informaciono-komunikacionih tehnologija radi pretrage, prikupljanja i upotrebe podataka iz modula Komplementarni klavir, prepoznavanjem relevantnih stručnih tekstova i video zapisa, upotreba softverskih alata za izradu prezentacija na zadatu temu i dr.)
- Lična, socijalna i kompetencija učiti kako učiti (razvijanje tehnika samostalnog učenja, kao i učenja u timu kroz vršnjačku edukaciju i diskusiju, prezentacija i seminarских radova na zadatu temu; razvijanje tehnika istraživanja, sistematizovanja i vrednovanja informacija u cilju nadogradnje prethodno stečenih znanja, kao i otkrivanja novih; razvijanje sposobnosti učenja na sopstvenim greškama kroz samoprocjenu i samoevaluaciju; razvijanje svijesti o značaju vođenja zdravog života i dr.)
- Građanska kompetencija (angažovanje u zajedničkom ili javnom interesu kroz različite društveno odgovorne aktivnosti; poštovanje prava, jednakosti, slobode izražavanja i mišljenja kroz debate, diskusije i podjelu na grupe; razvijanje svijesti o značaju savremenih događaja, kao i njihovu povezanost sa istorijskim; razvijanje svijesti o odgovornog ponašanja prema prirodi i životnoj sredini pravilnim odlaganjem otpada nakon realizovanih zadataka i dr.)
- Preduzetnička kompetencija (razvijanje sposobnosti davanja inicijative, procjene i pravilnog određivanja prioriteta prilikom rješavanja problema, razvijanje kreativnosti, kao i vještina planiranja i upravljanja vremenom, samostalno ili u timu, planiranje i organizacija resursa i materijala za izvođenje zadataka i dr.)
- Kompetencija kulturološke svijesti i izražavanja (razvijanje svijesti o značaju poznavanja i poštovanja lokalnih, nacionalnih, regionalnih, evropskih i globalnih kultura kroz povezivanje sa primjerima iz modula Komplementarni klavir; predstavljanje ideja putem različitih kulturoloških formi kao što su pisani, štampani ili digitalni tekst, dizajn i dr.)

3.2.17. HARMONIJA SA HARMONSKOM ANALIZOM II**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
III	27	45		72	4

Teorijska nastava i vježbe: Odjeljenje se dijeli na grupe od 6 do 10 učenika.

2. Cilj modula:

- Upoznavanje sa vidovima promjene tonaliteta, dijatonskom, hromatskom i enharmonskom modulacijom, osnovnim harmonskim sredstvima džez, popularne i tradicionalne muzike. Osposobljavanje za harmonizaciju zadate melodije, sviranje kratkih harmonskih primjera i analizu primjera iz literature. Razvijanje discipline i preciznosti u radu pri izradi praktičnih zadataka koji zahtijevaju logičko rasuđivanje i kontinuiranu praksu.

3. Ishodi učenja

Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:

1. Uporedi vidove promjene tonaliteta
2. Klasifikuje dijatonsku modulaciju prema udaljenosti tonaliteta
3. Uporedi različite vrste hromatske modulacije
4. Izloži mogućnosti primjene enharmonske modulacije
5. Prepozna sve mogućnosti proširenja i promjene tonaliteta

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Uporedi vidove promjene tonaliteta	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede razloge promjene tonaliteta i načine promjene tonaliteta	Načini promjene tonaliteta: modulacija, mutacija, tonalni skok i istupanje
2. Objasni pojavu različitih načina promjene tonaliteta	
3. Opiše modulaciju, mutaciju, tonalni skok i istupanje	
4. Definiše tonalni plan muzičkog djela	
5. Prepozna tonalni plan na zadanom primjeru	
6. Prepozna pojavu modulacije, mutacije i/ili tonalnog skoka u zadanim primjerima	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 4. Za kriterijume 5 i 6 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Promjene tonaliteta - Modulacija - Mutacija - Tonalni skok - Istupanje 	

Ishod 2 - Učenik će biti sposoban da Klasifikuje dijatonsku modulaciju prema udaljenosti tonaliteta	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše pojam i vrste modulacija	Vrste modulacija: dijatonska, hromatska i enharmonska
2. Objasni princip izvođenja dijatonske modulacije	
3. Objasni razliku između dijatonske modulacije u tonalitete I, II, III i IV grupe (preko istupanja u posredni tonalitet)	
4. Obrazloži sredstva, mjesto i način izvođenja dijatonske modulacije	
5. Primijeni dijatonsku modulaciju u harmonizaciji zadate kratke melodije u basu ili sopranu	
6. Prepozna dijatonsku modulaciju, mjesto, sredstva i način njenog izvođenja u zadatim primjerima iz literature	
7. Osmisli modulirajuću melodiju za svoj instrument	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 4. Za kriterijume od 5 do 7 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Pojam i vrste modulacija - Dijatonska modulacija u tonalitete I grupe - Dijatonska modulacija u tonalitete II grupe - Dijatonska modulacija u tonalitete III grupe - Dijatonska modulacija u tonalitete IV grupe (preko posrednog tonaliteta) 	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Uporedi različite vrste hromatske modulacije	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše pojam i vrste hromatske modulacije	Vrste hromatske modulacije: pomoću preznačenja alterovanih akorada dijatonskog tipa (hromatska modulacija na principu dijatonske modulacije), pomoću promjene sklopa akorda i pomoću terčnih srodnosti
2. Objasni hromatsku modulaciju pomoću preznačenja alterovanih akorada dijatonskog tipa	
3. Objasni razliku između dijatonske modulacije i hromatske modulacije izvedene pomoću preznačenja alterovanih akorada dijatonskog tipa	
4. Objasni princip izvođenja hromatske modulacije pomoću promjene sklopa i pomoću terčne srodnosti	
5. Navede razlike između hromatske modulacije pomoću promjene sklopa akorda i pomoću terčnih srodnosti	
6. Primijeni različite vrste hromatske modulacije u harmonizaciji zadate melodije u basu i/ ili sopranu	
7. Prepozna mjesto, sredstva i način izvođenja hromatske modulacije u analizi zadatih primjera	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 5. Za kriterijume 6 i 7 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Hromatska modulacija pomoću preznačenja alterovanih akorada dijatonskog tipa - Hromatska modulacija pomoću promjene sklopa akorda - Hromatska modulacija pomoću terčnih srodnosti 	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Izloži mogućnosti primjene enharmonske modulacije	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše pojam enharmonije	
2. Objasni princip izvođenja enharmonske modulacije	
3. Navede vrste enharmonske modulacije	Vrste enharmonske modulacije: enharmonizam umanjenog četvorozvuka, enharmonizam prekomjernog trozvuka i enharmonizam male septime
4. Objasni harmonske funkcije primjenljive kod enharmonizma umanjenog četvorozvuka i prekomjernog trozvuka	
5. Navede sklopove akorada koji se mogu koristiti za enharmonizam male septime	Sklopovi akorada: mali durski i rijetko tvrdo umanjeni
6. Demonstrira primjenu različitih vrsta enharmonske modulacije u harmonizaciji zadate melodije u basu i/ili sopranu	
7. Prepozna mjesto, sredstva i način izvođenja enharmonske modulacije u analizi zadatih primjera	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 5. Za kriterijume 6 i 7 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Enharmonska zamjena i enharmonsko preznačenje (modulacija) - Enharmonizam umanjenog četvorozvuka - Enharmonizam prekomjernog trozvuka - Enharmonizam male septime 	

Ishod 5 - Učenik će biti sposoban da Prepozna sve mogućnosti proširenja i promjene tonaliteta	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede sve učene alterovane akorde	
2. Pokaže poznavanje vantonalnih akorda na zadatim primjerima	
3. Navede klasifikaciju vidova promjene tonaliteta	
4. Objasni razliku između dijatonske, hromatske i enharmonske modulacije	
5. Primijeni alterovane akorde i vidove promjene tonaliteta u harmonizaciji zadate melodije u sopranu ili basu	
6. Primijeni sve naučeno uz adekvatno označavanje u zadatim primjerima za analizu	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 3 i 4. Za kriterijume 2, 5 i 6 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Alterovani akordi - Vantonalni akordi da pokaže da poznaje - Mutacija, tonalni skok, istupanje - Modulacije: dijatonska, hromatska i enharmonska 	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Harmonija sa harmonskom analizom II planiran je tako da učenicima omogućava sticanje teorijskih znanja i vještina iz ove oblasti. Nastava je tako planirana da svojim sadržajima i aktivnostima doprinosi opštem i muzičkom obrazovanju učenika/učenica. Korišćenje aktivnih tehnika i metoda rada omogućava uključivanje svih učenika ne samo u uspješno savladanje teorijskog dijela modula, nego i pružanje mogućnosti učenicima da kroz praktični dio osjete slobodu izražavanja svog mišljenja i znanja, da sarađuju, da doprinesu pozitivnoj atmosferi u grupi, uvažavaju druge i sebe, dijele ideje jedni sa drugima i, koristeći ta znanja, doprinesu što boljoj realizaciji zadatka (ishoda učenja). Preporučuju se sljedeće didaktičke metode i aktivnosti: metoda komunikacije, metode aktivne nastave, rad u grupama, rad u paru, smisljeno verbalno receptivno učenje, praktično smisaono učenje, konvergentno (logičko) učenje, divergentno (stvaralačko) učenje, kooperativno učenje učenik-učenik i učenik-nastavnik, učenje putem otkrića, analiza udžbeničkog teksta, analiza notnih primjera. Modul Harmonija sa harmonskom analizom I se svojim sadržajima nadovezuje na modul Teorija muzike. Teorijski dio modula obuhvata znanja o: tonalitetu, harmonskim funkcijama, načinu postavljanja i vezivanja (pretežno) trozvuka i četvorozvuka u strogom četvoroglasnom stavu, uz primjenu vanakordskih tonova, kao i znanja o alterovanim akordima. Vježbe podrazumijevaju praktičnu primjenu stečenih znanja kroz izradu kraćih, jednostavnih harmonskih zadataka i analizu kraćih primjera iz muzičke literature. Teorijski dio nastave treba realizovati sa cijelim odjeljenjem, uz uključivanje svih učenika. Preporučuje se upotreba pokaznih sredstava za demonstriranje u cilju boljeg razumijevanja teorijskih znanja. Pri savladavanju nove materije potrebno je da učenici koriste već stečena znanja kako bi povezivali informacije.
- Vježbe podrazumijevaju primjenu stečenih znanja na konkretnim zadacima. Učenike treba podijeliti u grupe i realizovati vježbe individualno, u parovima ili manjim grupama, ali tako da svaki učenik samostalno uradi vježbu i dobije traženi rezultat. Nastavnik treba da podstiče problemsku nastavu u kojoj navodi učenike da sami dolaze do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime im omogućava povezivanje teorijskih znanja sa praktičnom primjenom i, po mogućnosti, obratiti pažnju na aktivnosti i postignuća svakog učenika. U cilju postizanja kvalitetnog i trajno stečenog znanja, neophodno je ostvariti i korelaciju među različitim modulima. Treba učenike/učenice ohrabrivati za samostalni stvaralački rad, uz korišćenje različitih izvora znanja - dostupne stručne literature, Interneta, ali i upotrebu postojećeg instrumentarija i savremenih audio/audio-vizuelnih sredstava.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja, usmjeravajući takve učenike na zaključivanje, razvijanje sposobnosti analize i sinteze, kreativnosti i pozitivnog odnosa prema oblastima koje ih interesuju. Nastavnik treba da podstakne učenike na razvoj njihovih sposobnosti i interesovanja u cilju pravilne karijerne orijentacije.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- Peričić, V., Harmonija II (skripta), Fakultet muzičke umetnosti, Beograd, 1971.
- Despić, D., Harmoniska analiza, Univerzitet umetnosti, Beograd, 1987.
- Živković, M., Harmonija za III i IV razred srednje muzičke škole, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 2004.

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuči učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Školska tabla sa linijskim sistemom	1
2.	Instrument -klavir	1
3.	Bežični zvučnik sa internet konekcijom	1
4.	Notni i zvučni primjeri kompozitora iz različitih perioda	25 do 30
5.	Računar/laptop sa internet konekcijom	1

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju školske godine

9. Povezanost modula – korelacija

- Solfedo I, II, III i IV
- Teorija muzike
- Komplementarni klavir I, II, III i IV
- Istorija muzike I, II, III i IV
- Muzički instrumenti
- Harmonija sa harmonskom analizom I
- Analiza muzičkih oblika I i II
- Džez muzika I i II
- Popularna muzika I i II
- Tradicionalna muzika I i II

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Kompetencija pismenosti (upotreba stručne terminologije u usmenom i pisanom obliku pravilnim formulisanjem pojmova i koncepata iz oblasti harmonije sa harmonskom analizom, izražavanjem argumenata i kritičkog mišljenja; poštovanje pravila i preporuka prilikom prezentovanja zadate teme i dr.)
- Kompetencija višejezičnosti (razumijevanje stručne terminologije iz oblasti harmonije sa harmonskom analizom, prilikom korišćenja izraza na stranom jeziku, istraživanja na internetu i korišćenja literature na stranom jeziku i dr.)
- Matematička kompetencija i kompetencija u prirodnim naukama, tehnologiji i inženjerstvu (STEM) (razvijanje logičkog načina razmišljanja i donošenja zaključaka prilikom analize zadatih tema ih oblasti harmonije sa harmonskom analizom i dr.)
- Digitalna kompetencija (korišćenje informaciono-komunikacionih tehnologija radi pretrage, prikupljanja i upotrebe podataka iz oblasti harmonije sa harmonskom analizom, prepoznavanjem relevantnih stručnih tekstova i video zapisa, upotreba softverskih alata za izradu prezentacija na zadatu temu i dr.)
- Lična, socijalna i kompetencija učiti kako učiti (razvijanje tehnika samostalnog učenja, kao i učenja u timu kroz vršnjačku edukaciju i diskusiju, prezentacija i seminarskih radova na zadatu temu; razvijanje tehnika istraživanja, sistematizovanja i vrednovanja informacija u cilju nadogradnje prethodno stečenih znanja, kao i otkrivanja novih; razvijanje sposobnosti učenja na sopstvenim greškama kroz samoprocjenu i samoevaluaciju; razvijanje svijesti o značaju vođenja zdravog života i dr.)
- Građanska kompetencija (angažovanje u zajedničkom ili javnom interesu kroz različite društveno odgovorne aktivnosti; poštovanje prava, jednakosti, slobode izražavanja i mišljenja kroz debate, diskusije i podjelu na grupe; razvijanje svijesti o značaju savremenih događaja, kao i njihovu povezanost sa istorijskim; razvijanje svijesti o odgovornom ponašanju prema prirodi i životnoj sredini pravilnim odlaganjem otpada nakon realizovanih zadataka i dr.)

- Preduzetnička kompetencija (razvijanje sposobnosti davanja inicijative, procjene i pravilnog određivanja prioriteta prilikom rješavanja problema, razvijanje kreativnosti, kao i vještina planiranja i upravljanja vremenom, samostalno ili u timu, planiranje i organizacija resursa i materijala za izvođenje zadataka i dr.)
- Kompetencija kulturološke svijesti i izražavanja (razvijanje svijesti o značaju poznavanja i poštovanja lokalnih, nacionalnih, regionalnih, evropskih i globalnih kultura kroz povezivanje sa primjerima iz oblasti harmonije sa harmonskom analizom; predstavljanje ideja putem različitih kulturoloških formi kao što su pisani, štampani ili digitalni tekst, dizajn i dr.)

3.2.18. ANALIZA MUZIČKIH OBLIKA I**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
III	36	36		72	4

Teorijska nastava i vježbe: Odjeljenje se dijeli na grupe od 6 do 10 učenika.

2. Cilj modula:

- Upoznavanje sa muzičkim oblicima. Osposobljavanje za samostalno analiziranje elemenata muzičkih oblika, barokne svite i teme sa varijacijama. Razvijanje sposobnosti zapažanja, upravljanja zadacima, logičnog razmišljanja i tačnosti u radu, kao i discipline u radu pri izradi praktičnih zadataka koji zahtijevaju visok stepen usredsređenosti i kontinuirane prakse.

3. Ishodi učenja

Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:

1. Analizira elemente oblika
2. Analizira različite oblike pjesme
3. Analizira baroknu svitu upoređujući je sa novijom svitom
4. Analizira temu s varijacijama razlikujući njene vrste

Ishod 1 – Učenik će biti sposoban da Analizira elemente oblika	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Prepozna motiv određujući njegov sadržaj, metričku strukturu i trajanje na zadatom notnom primjeru	
2. Objasni apsolutne i relativne izmjene motiva u zadatom muzičkom djelu kao i vrste rada s motivom	Vrste rada s motivom: ponavljanje (doslovno, izmijenjeno, sekventno, imitaciono), variranje, proširenje, dijeljenje i sažimanje
3. Objasni dvotakt, njegov tematski sadržaj, jednotakt i četvorotakt u ulozi osnovne metričko-formalne cjeline	
4. Prepozna rečenicu i konstruktivne faktore koji je oblikuju, vrste, strukturu i tematski sadržaj na zadatom notnom primjeru	Konstruktivni faktori: ritam, melodija, metar i harmonija
5. Izvrši analizu perioda, niza rečenica i ponovljenih rečenica, uočavajući njihove razlike na zadatom notnom primjeru	
6. Uoči odstupanja u građi rečenice i perioda u odnosu na standardne strukture na zadatom notnom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 2 i 3. Za kriterijume 1, 4, 5 i 6 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Elementi oblika	

Ishod 2 - Učenik će biti sposoban da Analizira različite oblike pjesme	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše oblik pjesme	
2. Navede parametre koji učestvuju u izgradnji oblika pjesme	
3. Navede razlike u različitim tipovima oblika pjesme	Tipovi oblika pjesme: dvodjelna, prelazni oblik između dvodjelne i trodjelne pjesme, trodjelna i složena trodjelna pjesma
4. Prepozna oblik pjesme na zadanom notnom primjeru	
5. Uoči odstupanja u građi oblika pjesme na zadanom notnom primjeru	Odstupanja: AbA, aBa, ababa, abaca (razvijena pjesma), ABABA (ponovljen trio i repriza), ABACA (dva tria), ABCA (dva tria jedan za drugim) i AB (dvodjelna složena pjesma)
6. Izvrši analizu oblika pjesme slušajući primjere iz literature	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 3. Za kriterijume od 4 do 6 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Oblik pjesme - Odstupanja u obliku pjesme 	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Analizira baroknu svitu upoređujući je sa novijom svitom	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše svitu kao cikličan oblik	
2. Objasni razlike u tipovima barokne svite	Tipovi barokne svite: njemačka, francuska, engleska svita
3. Navede obavezne i neobavezne plesove u baroknoj sviti, njihove karakteristike i oblik	Obavezni: alemanda, kuranta, sarabanda i žiga Neobavezni: preludijum, menuet, gavota, lur i dr. Oblik: barokni dvodjelni oblik
4. Izvrši analizu baroknog dvodjelnog oblika u obaveznim plesovima svite na zadatom notnom primjeru	
5. Navede karakteristike novije svite	
6. Uporedi noviju svitu sa baroknom svitom na zadatom notnom primjeru	
7. Izvrši analizu barokne svite uz slušanje primjera iz literature	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 2, 3 i 5. Za kriterijume 4, 6 i 7 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Barokna svita - Novija svita 	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Analizira temu s varijacijama razlikujući njene vrste	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše oblik teme s varijacijama	
2. Razmatra istorijat teme s varijacijama	
3. Objasni oblik teme za variranje, organizaciju varijacionog toka, broj i završetak varijacija	
4. Navede načine variranja	Načini variranja: ornamentalne, kontrapunktske i karakterne varijacije
5. Prepozna ornamentalne, kontrapunktske i karakterne varijacije na zadatom notnom primjeru	
6. Navede slobodne varijacione oblike	Slobodni varijacioni oblici: prelaz između varijacija i razvijene pjesme i varijacije sa dvije teme
7. Izvrši analizu oblika teme s varijacijama slušajući primjere iz literature	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 2, 3, 4 i 6. Za kriterijume 5 i 7 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Tema s varijacijama - Slobodni varijacioni oblici 	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Analiza muzičkih oblika I je tako koncipiran da učenicima omogućava sticanje teorijskih znanja i vještina iz ove oblasti. Preporučuju se didaktičke metode koje omogućavaju da svi učenici budu aktivni u najvećoj mjeri u cilju postizanja značajnog stepena samostalnosti i inicijativnosti u učenju i radu. Preporučene didaktičke metode su metode aktivnog učenja: smisleno verbalno receptivno učenje, praktično smisaono učenje, konvergentno (logičko) učenje, divergentno (stvaralačko) učenje, kooperativno učenje učenik-učenik, kooperativno učenje učenik-nastavnik, učenja putem otkrića, analiza notnih primjera. Nastava treba da bude aktivna, sa uključivanjem svih učenika. Pri savladavanju nove materije potrebno je da učenici koriste već stečena znanja kako bi povezivali informacije. Analitički dio nastave podrazumijeva primjere iz literature prvenstveno kompozitora iz perioda baroka, klasicizma i romantizma. Od velikog značaja je podsticanje problemske nastave u kojoj nastavnik navodi učenike da sami dolaze do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime im omogućava povezivanje teorijskih znanja sa praktičnom primjenom. Ishodi učenja u modulima Istorija muzike sa poznavanjem muzičke literature II i Muzički oblici uvode se kao obnova prethodno stečenih znanja, a zatim se detaljnije proučavaju.
- Vježbe podrazumijevaju primjenu stečenih znanja na konkretnim zadacima. Učenike treba podijeliti u grupe i realizovati vježbe individualno, u parovima ili manjim grupama, ali tako da svaki učenik samostalno uradi vježbu i dobije traženi rezultat. Nastavnik treba da podstiče problemsku nastavu u kojoj navodi učenike da sami dolaze do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime im omogućava povezivanje teorijskih znanja sa praktičnom primjenom i, po mogućnosti, obrati pažnju na aktivnosti i postignuća svakog učenika. Osim prethodnog, u pravcu postizanja kvalitetnog i trajno stečenog znanja, neophodno je ostvariti i korelaciju među različitim modulima.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja, usmjeravajući darovite učenike na zaključivanje, razvijanje sposobnosti analize i sinteze, kreativnosti i pozitivnog odnosa prema oblastima koje ih interesuju. Nastavnik treba da podstakne učenike na razvoj njihovih sposobnosti i interesovanja u cilju pravilne karijerne orijentacije.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- Mihajlović M., Muzički oblici za III i IV razred Srednje muzičke škole, Zavod za izdavanje udžbenika i nastavnih sredstava, Beograd, 1998.
- Peričić V., Skovran D., Nauka o muzičkim oblicima, Univerzitet umetnosti, Beograd, 1991.
- Popović B., Muzička forma ili smisao o muzici, Clio, Beograd, 1998.
- Kamien R., Music an appreciation, McGaw-Hill Companies, 1998.

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuča učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Školska tabla sa linijskim sistemom	1
2.	Instrument - klavir	1
3.	Bežični zvučnik sa internet konekcijom	1
4.	Notni primjeri kompozitora baroka, klasicizma i romantizma	po potrebi
5.	Računar/laptop sa internet konekcijom	1

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju školske godine
- Pozitivna ocjena na godišnjem ispitu

9. Povezanost modula – korelacija

- Solfedo I, II, III i IV
- Teorija muzike
- Istorija muzike I, II, III i IV
- Muzički instrumenti
- Komplementrani klavir I, II, III i IV
- Harmonija sa harmonskom analizom I i II
- Analiza muzičkih oblika II

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Kompetencija pismenosti (upotreba stručne terminologije u usmenom i pisanom obliku pravilnim formulisanjem pojmova i koncepata iz oblasti analize muzičkih oblika, izražavanjem argumenata i kritičkog mišljenja; poštovanje pravila i preporuka prilikom prezentovanja zadate teme i dr.)
- Kompetencija višejezičnosti (razumijevanje stručne terminologije iz oblasti analize muzičkih oblika, prilikom korišćenja izraza na stranom jeziku, istraživanja na internetu i korišćenja literature na stranom jeziku i dr.)
- Matematička kompetencija i kompetencija u prirodnim naukama, tehnologiji i inženjerstvu (STEM) (razvijanje logičkog načina razmišljanja i donošenja zaključaka prilikom analize zadatih tema iz oblasti analize muzičkih oblika i dr.)
- Digitalna kompetencija (korišćenje informaciono-komunikacionih tehnologija radi pretrage, prikupljanja i upotrebe podataka iz oblasti analize muzičkih oblika, prepoznavanjem relevantnih stručnih tekstova i video zapisa, upotreba softverskih alata za izradu prezentacija na zadatu temu i dr.)
- Lična, socijalna i kompetencija učiti kako učiti (razvijanje tehnika samostalnog učenja, kao i učenja u timu kroz vršnjačku edukaciju i diskusiju, prezentacija i seminarskih radova na zadatu temu; razvijanje tehnika istraživanja, sistematizovanja i vrednovanja informacija u cilju nadogradnje prethodno stečenih znanja, kao i otkrivanja novih; razvijanje sposobnosti učenja na sopstvenim greškama kroz samoprocjenu i samoevaluaciju; razvijanje svijesti o značaju vođenja zdravog života i dr.)
- Građanska kompetencija (angažovanje u zajedničkom ili javnom interesu kroz različite društveno odgovorne aktivnosti; poštovanje prava, jednakosti, slobode izražavanja i mišljenja kroz debate, diskusije i podjelu na grupe; razvijanje svijesti o značaju savremenih događaja, kao i njihovu povezanost sa istorijskim; razvijanje svijesti o odgovornom ponašanju prema prirodi i životnoj sredini pravilnim odlaganjem otpada nakon realizovanih zadataka i dr.)
- Preduzetnička kompetencija (razvijanje sposobnosti davanja inicijative, procjene i pravilnog određivanja prioriteta prilikom rješavanja problema, razvijanje kreativnosti, kao i vještina planiranja i upravljanja vremenom, samostalno ili u timu, planiranje i organizacija resursa i materijala za izvođenje zadataka i dr.)

- Kompetencija kulturološke svijesti i izražavanja (razvijanje svijesti o značaju poznavanja i poštovanja lokalnih, nacionalnih, regionalnih, evropskih i globalnih kultura kroz povezivanje sa primjerima iz oblasti analize muzičkih oblika; predstavljanje ideja putem različitih kulturoloških formi kao što su pisani, štampani ili digitalni tekst, dizajn i dr.)

3.2.19. MUZIČKA PRODUKCIJA I**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
III	72		36	108	6

Praktična nastava: Odjeljenje se dijeli na grupe od 6 do 10 učenika.

2. Cilj modula:

- Upoznavanje sa istorijskim razvojem muzičke produkcije i ulogom producenta u oblikovanju zvučnog identiteta. Osposobljavanje za korišćenje ekvalizera, dinamičkih procesora i procesora za saturaciju i obradu signala vremenskim procesorima i bez modulacije. Razvijanje sposobnosti zapažanja, logičkog razmišljanja, kreativnosti, odgovornosti, spretnosti i preciznosti u radu.

3. Ishodi učenja**Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:**

1. Analizira istorijski razvoj muzičke produkcije i ulogu producenta u oblikovanju zvučnog identiteta snimka
2. Analizira muzičku produkciju kao organizovani proces rada tima u muzičkom studiju
3. Koristi ekvalizere, dinamičke procesore i procesore za saturaciju
4. Izvrši obradu signala vremenskim procesorima sa i bez modulacije

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Analizira istorijski razvoj muzičke produkcije i ulogu producenta u oblikovanju zvučnog identiteta snimka	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni nastanak profesije muzičkog producenta	Nastanak profesije muzičkog producenta: rani period snimanja i producent kao tehničar i arhivar - ograničena kreativna uloga
2. Opiše ključne faze razvoja muzičke produkcije	Ključne faze razvoja muzičke produkcije: (početak fonografske industrije, zlatno doba, digitalna era) ili (early label era – mature music era – independent era)
3. Prepozna uticaj tehnološkog razvoja na ulogu producenta	Uticaj tehnološkog razvoja na ulogu producenta: razvoj snimajućih medija, višekanalno snimanje i digitalna produkcija
4. Opiše najznačajnije muzičke producente po decenijama	
5. Razvrsta producente prema tehnološkom razvoju muzičke produkcije	Tehnološki razvoj muzičke produkcije: analogna era, prelazna – hibridna era i digitalna/savremena era
6. Klasifikuje producente prema žanrovskim kategorijama	Žanrovske kategorije: rock/ alternative, pop, hip-hop/ R&B, elektronska muzika/jazz i klasična muzika
7. Uporedi različite producentske pristupe u radu sa izvođačima	Producentski pristupi u radu sa izvođačima: producent kao kreativni autor i producent kao dokumentarista–minimalna intervencija
8. Poveže producentski pristup sa krajnjim zvučnim identitetom snimka	Producentski pristup sa krajnjim zvučnim identitetom snimka: estetske posljedice različitih pristupa i uticaj producenta na prepoznatljivost snimka
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 8.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Istorijski razvoj muzičke produkcije - Uloga producenta u oblikovanju zvučnog identiteta snimka 	

Ishod 2 - Učenik će biti sposoban da Analizira muzičku produkciju kao organizovani proces rada tima u muzičkom studiju	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Razlikuje izvođačke i kreativne uloge u muzičkoj produkciji	Izvođačke i kreativne uloge u muzičkoj produkciji: solisti, bend, orkestar i kreativne uloge (aranžer, orkestrator i dirigent)
2. Prepoznava tehničke uloge u procesu muzičke produkcije	Tehničke uloge: sound engineer, assistant engineer, Pro Tools/ DAW operater, mix i mastering inženjer
3. Opiše osnovnu namjenu i funkciju muzičkog studija u procesu muzičke produkcije	Osnovna namjena i funkcija muzičkog studija: snimanje, obrada i finalizacija zvuka
4. Prepoznava osnovne cjeline muzičkog studija	Osnovne cjeline muzičkog studija: control room, live room/studio room, isolation booth/vocal booth, machine room i pomoćne prostorije
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 4.	
Predložene teme	
- Muzička produkcija kao organizovani proces rada tima u muzičkom studiju	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Koristi ekvalizere, dinamičke procesore i procesore za saturaciju	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni princip rada i ulogu ekvalizera	Ekvalizeri: parametarski, grafički, dinamički i spektralni
2. Opiše način funkcionisanja osnovnih tipova analognih kompresora , njihovu primjenu i najpoznatije primjere za svaki tip	Osnovni tipovi analognih kompresora: VCA, FET, Opto i Vari-Mu
3. Objasni princip rada i ulogu multiband kompresora i de-essera	
4. Objasni ulogu i primjenu harmonijskog izobličenja, kao i procesora za saturaciju	Saturacije: tape saturacija, tube saturacija, console saturacija, solid state saturacija, hibridne saturacije, bitcrusher i harmonic exciter/ enhancer
5. Demonstrira upotrebu ekvalizera, dinamičkih procesora i procesora za saturaciju, na zadatom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 4. Za kriterijum 5 potrebna je ispravno urađena praktična vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Ekvalizeri - Dinamički procesori - Procesori za saturaciju 	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da izvrši obradu signala vremenskim procesorima sa i bez modulacije	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Opiše osnovne tipove reverba i njihove karakteristike	Tipovi reverba: hall, room, chamber, plate, spring, non-linear, shimmer, modulated i ambience
2. Objasni ulogu parametara kod digitalnog reverba	Parametri: pre-delay, decay/reverb time (RT), early reflection (ER), later reflection/tail, diffusion, damping, room size/shape, modulation, eq/tone, freeze, reverse i mix/wet-dry
3. Opiše tipove delay efekata i njihove karakteristike	Tipovi delay efekata: digital delay, analog/tape delay, modulated delay, reverse delay i pitch delay
4. Objasni ulogu osnovnih parametara delay efekta	Uloga osnovnih parametara delay efekta: delay time, feedback, mix – wet/dry, ping – pong, stereo width/spread, modulation, filtering/eq, reverse i tempo sync
5. Opiše osnovne tipove modulacionih efekata i njihov princip rada, uključujući osnovne parametre i način modulacije signala	Osnovni tipovi modulacionih efekata: chorus, flanger, phaser, tremolo, vibrato i rotary/Leslie
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 5.	
Predložene teme	
- Obrada signala vremenskim procesorima sa i bez modulacije	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Muzička produkcija I je tako koncipiran da učenicima omogućava sticanje teorijskih i praktičnih znanja i vještina iz ove oblasti. Teorijski dio nastave treba realizovati sa cijelim odjeljenjem. Preporučuje se upotreba pokaznih sredstava u cilju boljeg razumijevanja organizacije DAW sesije, primjene efekata i automatizacije, upravljanje frekvencijskim balansom i stereo slikom kroz pravilno pozicioniranje izvora i kontrolu direktnog i ambijentalnog signala, kao i upotrebu internet prezentacija i simulacija u cilju boljeg razumijevanja teorijskih znanja. Nastava treba da bude aktivna, sa uključivanjem svih učenika.
- Praktična nastava se realizuje u učionici koja je opremljena preporučenim materijalnim uslovima. Učenike treba podijeliti u grupe i realizovati praktične vježbe individualno, u parovima ili manjim grupama, ali tako da svaki učenik samostalno uradi vježbu i dobije traženi rezultat. Nastavnik treba da podstiče problemsku nastavu u kojoj navodi učenike da sami dolaze do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime im omogućava povezivanje teorijskih znanja sa praktičnom primjenom. Preporučuje se obavezna posjeta lokalnim i/ili nacionalnim radio i TV emiterima, kulturno-informativnim centrima/ centrima za kulturu u Crnoj Gori, Muzičkom centru Crne Gore i dr. u cilju upoznavanja učenika sa organizacijom rada u oblasti muzičke produkcije.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja, usmjeravajući darovite učenike na zaključivanje, razvijanje sposobnosti analize i sinteze, kreativnosti i pozitivnog odnosa prema oblastima koje ih interesuju. Nastavnik treba da podstakne učenike na razvoj njihovih sposobnosti i interesovanja u cilju pravilne karijerne orijentacije.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- Owsinski, B., The Mixing Engineer's Handbook, Bobby Owsinski Media Group, Burbank, 2022.
- Novković, D., Produkcija muzike – tehnologije i tehnike, VISER, Beograd, 2015.
- Art od Music Production – Theory and Practice, Richard James Bugess, 2013.

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuči učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Računar sa instaliranim audio-softverom (DAW)	1
2.	Projektor, projekciono platno- multimedijalna tabla	1
3.	Audio mikser	1
4.	Audiointerfejs (sa minimum 4 mikrofonska kanala)	1
5.	Aktivni zvučnici	2
6.	Slušalice	1
7.	Mikrofoni (2 SDC, 1 LDC i 1 dinamički)	4
8.	Stalci za mikrofone	4
9.	Odgovarajući kablovi za povezivanje audio-uređaja	po potrebi

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.

- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju školske godine

9. Povezanost modula – korelacija

- Muzički instrumenti
- Audiotehnologija I i II
- Snimanje i obrada zvuka
- MIDI sistemi i sinteza zvuka
- Muzička produkcija II
- Dizajn zvuka I i II
- Osnove komponovanja sa aranžiranjem
- Poslovna kultura
- Engleski jezik u muzičkoj produkciji i dizajnu zvuka

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Kompetencija pismenosti (upotreba stručne terminologije u usmenom i pisanom obliku pravilnim formulisanjem pojmova i koncepata iz oblasti muzičke produkcije, izražavanjem argumenata i kritičkog mišljenja; poštovanje pravila i preporuka prilikom prezentovanja zadate teme i dr.)
- Kompetencija višjezičnosti (razumijevanje stručne terminologije iz oblasti muzičke produkcije, prilikom korišćenja izraza na engleskom jeziku, istraživanja na internetu i korišćenja literature na stranom jeziku i dr.)
- Matematička kompetencija i kompetencija u prirodnim naukama, tehnologiji i inženjerstvu (STEM) (razvijanje logičkog načina razmišljanja i donošenja zaključaka prilikom analize zadatih tema ih oblasti muzičke produkcije i dr.)
- Digitalna kompetencija (korišćenje informaciono-komunikacionih tehnologija radi pretrage, prikupljanja i upotrebe podataka iz oblasti muzičke produkcije, prepoznavanjem relevantnih stručnih tekstova i video zapisa, upotreba softverskih alata za izradu prezentacija na zadatu temu i dr.)
- Lična, socijalna i kompetencija učiti kako učiti (razvijanje tehnika samostalnog učenja, kao i učenja u timu kroz vršnjačku edukaciju i diskusiju, prezentacija i seminarskih radova na zadatu temu; razvijanje tehnika istraživanja, sistematizovanja i vrednovanja informacija u cilju nadogradnje prethodno stečenih znanja, kao i otkrivanja novih; razvijanje sposobnosti učenja na sopstvenim greškama kroz samoprocjenu i samoevaluaciju; razvijanje svijesti o značaju vođenja zdravog života i dr.)
- Građanska kompetencija (angažovanje u zajedničkom ili javnom interesu kroz različite društveno odgovorne aktivnosti; poštovanje prava, jednakosti, slobode izražavanja i mišljenja kroz debate, diskusije i podjelu na grupe; razvijanje svijesti o značaju savremenih događaja, kao i njihovu povezanost sa istorijskim; razvijanje svijesti o odgovornog ponašanja prema prirodi i životnoj sredini pravilnim odlaganjem otpada nakon realizovanih zadataka i dr.)
- Preduzetnička kompetencija (razvijanje sposobnosti davanja inicijative, procjene i pravilnog određivanja prioriteta prilikom rješavanja problema, razvijanje kreativnosti, kao i vještina planiranja i upravljanja vremenom, samostalno ili u timu, planiranje i organizacija resursa i materijala za izvođenje zadataka i dr.)
- Kompetencija kulturološke svijesti i izražavanja (razvijanje svijesti o značaju poznavanja i poštovanja lokalnih, nacionalnih, regionalnih, evropskih i globalnih kultura kroz povezivanje sa primjerima iz oblasti muzičke

produkcije; predstavljanje ideja putem različitih kulturoloških formi kao što su pisani, štampani ili digitalni tekst, dizajn i dr.)

3.2.20. MIDI SISTEMI I SINTEZA ZVUKA**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
III	36		36	72	4

Praktična nastava: Odjeljenje se dijeli na grupe od 6 do 10 učenika.

2. Cilj modula:

- Upoznavanje sa osnovama MIDI tehnologije i sintezom zvuka. Osposobljavanje za rad sa MIDI uređajima, DAW okruženjem i savremenim metodama oblikovanja i produkcije zvuka. Osposobljavanje za korišćenje MIDI poruke za slanje, pripremanje i sinhronizaciju uređaja, MIDI funkcija u DAW okruženju, VST semplere u DAW okruženju, kao i primjenu osnovnih principa sinteze zvuka. Razvijanje sistematičnosti, tačnosti, preciznosti, kreativnosti u radu i pozitivnog odnosa prema struci.

3. Ishodi učenja

Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:

1. Identifikuje osnovne elemente MIDI sistema i pravilno povezivanje MIDI uređaja
2. Koristi MIDI poruke za slanje, primanje i sinhronizaciju uređaja
3. Koristi MIDI funkcije u DAW okruženju
4. Primijeni osnovne principe sinteze zvuka koristeći ključne module sintisajzera
5. Koristi VST semplere u DAW okruženju

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Identifikuje osnovne elemente MIDI sistema i pravilno povezivanje MIDI uređaja	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Opiše istosrijske okolnosti i razloge nastanka MIDI protokola	
2. Objasni funkciju MIDI interfejsa	
3. Opiše osnovne tipove MIDI portova	MIDI portovi: MIDI IN, OUT i THRU
4. Opiše vrste kompleksnih MIDI sistema	Vrste kompleksnih MIDI sistema: Interni MIDI, LAN MIDI i ReWire MIDI sistemi
5. Objasni ulogu DAW softvera navodeći primjere	Daw softveri: Pro Tools, Logic Pro, Cubase, Nuendo, Ableton Live, Studio One i dr.
6. Opiše osnovne vrste MIDI kontrolera	Osnovne vrste MIDI kontrolera: klavirski, udaraljke, gitarski, duvački, foot pedals i DAW kontroleri
7. Demonstrira pravilno povezivanje MIDI uređaja, na zadataom modelu	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 6. Za kriterijum 7 potrebna je ispravno urađena praktična vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Osnovni elementi MIDI sistema - Pravilno povezivanje MIDI uređaja 	

Ishod 2 - Učenik će biti sposoban da Koristi MIDI poruke za slanje, primanje i sinhronizaciju uređaja	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Opiše strukturu MIDI protokola	
2. Objasni funkciju osnovnih kanalnih MIDI poruka	Osnovne kanalne MIDI poruke: Note On/Off, CC, Program Change, Pitch Bend i Aftertouch
3. Objasni funkciju MIDI sistemskih poruka	MIDI sistemske poruke: System Common, System Real-Time i System Exclusive
4. Demonstrira slanje i primanje osnovnih kanalnih MIDI poruka, na zadatom primjeru	
5. Izvrši sinhronizaciju više uređaja koristeći MIDI protokole, na zadatom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 3. Za kriterijume 4 i 5 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Korišćenje MIDI poruka za slanje, primanje i sinhronizaciju uređaja	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Koristi MIDI funkcije u DAW okruženju	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni postupak programiranja i unošenja nota u MIDI editoru	MIDI editor: Logic Pro - Piano Roll, Cubase - Key Editor, Pro Tools - MIDI Editor, Studio One - Piano View, FL Studio - Piano Roll i Ableton Live - MIDI Note Editor
2. Objasni osnovne postupke editovanja MIDI događaja	Osnovni postupci editovanja MIDI događaja: copy, paste, cut, kvantizacija, legato, dužine nota i transpozicija
3. Objasni principe MIDI rutovanja unutar DAW-a	
4. Objasni funkciju istema za upravljanje artikulacijama u DAW-u	Sistemi za upravljanje artikulacijama: Expression Map (Cubase), Articulation Sets (Logic Pro), Articulation Mapping (Studio One) i dr.
5. Opiše strukturu i namjenu Standard MIDI File (SMF) formata	
6. Demonstrira postupak importovanja i eksportovanja MIDI fajla, na zadatom primjeru	
7. Demonstrira programiranje promjene tempa i vrste takta u DAW-u, na zadatom primjeru	
8. Demonstrira editovanje MIDI događaja utičući na muzičke parametre (trajanje, dinamika, CC vrijednosti), na zadatom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 5. Za kriterijume od 6 do 8 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Korišćenje MIDI funkcija u DAW okruženju i rad sa Standard MIDI File formatom	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Primijeni osnovne principe sinteze zvuka koristeći ključne module sintisajzera	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Opiše osnovne tipove sinteze zvuka i njihove principe rada	Osnovni tipovi sinteze zvuka: aditivna, subtraktivna, FM, sample-based, wavetable i granularna
2. Objasni funkciju oscilatora u sintezi zvuka	
3. Opiše osnovne talasne oblike	Osnovni talasni oblici: sine, saw, square/pulse, triangle i noise
4. Objasni funkciju filtera u sintezi zvuka i osnovne vrste filtera	Osnovne vrste filtera: low-pass, high-pass, band-pass i notch
5. Objasni funkciju envelope generatora u sintezi zvuka i osnovne parametre ADSR envelope-a	Osnovni parametri ADSR envelope-a: Attack, Decay, Sustain i Release
6. Objasni principe modulacije u sintezi zvuka i ulogu LFO-a	
7. Objasni funkciju voice modova u sintisajzeru	Voice modovi: mono, legato i poly
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 7.	
Predložene teme	
- Osnovni principi sinteze zvuka uz korišćenje ključnih modula sintisajzera	

Ishod 5 - Učenik će biti sposoban da Koristi VST seplere u DAW okruženju	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni osnovne pojmove sampling-a u okviru VST samplera	Osnovni pojmovi sampling-a: sample, multisampling, keyzone, velocity layer, group, round-robin)
2. Objasni funkciju osnovnih modula VST samplera, uključujući amplitude i filter envelope, LFO modulaciju i primjenu osnovnih efekata na reprodukciju uzoraka	
3. Objasni postupak integracije VST samplera u DAW, uključujući podešavanje MIDI kanala, rutovanje audio izlaza, primjenu kontrolnih MIDI poruka i organizaciju višekanalnih instrumenata	
4. Objasni načine upravljanja artikulacijama u VST samplerima	Načini upravljanja artikulacijama: Key-switch, velocity, MIDI CC poruka, Expression map i Articulation map)
5. Demonstrira primjenu VST samplera u praktičnoj sesiji kroz kreiranje jednostavne muzičke fraze, korišćenje artikulacija i dinamičkih kontrola, na zadatom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 4. Za kriterijum 5 potrebna je ispravno urađena praktična vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Korišćenje VST samplera u DAW okruženju	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Midi sistemi i sinteza zvuka je tako koncipiran da učenicima omogućava sticanje teorijskih i praktičnih znanja i vještina iz ove oblasti. Prilikom realizacije ovog modula učenike treba motivisati na aktivno učenje i samostalan i timski rad.
- Teorijski dio nastave treba realizovati sa cijelim odjeljenjem, uz primjenu savremenih nastavnih metoda i sredstava. Preporučuje se upotreba internet prezentacija i simulacija u cilju boljeg razumijevanja teorijskih znanja. Nastava treba da bude aktivna, sa uključivanjem svih učenika.
- Praktična nastava se realizuje u učionici/ kabinetu koja je opremljena preporučenim materijalnim uslovima. Učenike treba podijeliti u grupe i realizovati praktične vježbe individualno, u parovima ili manjim grupama, ali tako da svaki učenik samostalno uradi vježbu i dobije traženi rezultat. Nastavnik treba da podstiče problemsku nastavu u kojoj navodi učenike da sami dolaze do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime im omogućava povezivanje teorijskih znanja sa praktičnom primjenom. Preporučuje se obavezna posjeta lokalnim i/ili nacionalnim radio i TV emiterima, kulturno-informativnim centrima/ centrima za kulturu u Crnoj Gori, Muzičkom centru Crne Gore i dr. u cilju upoznavanja učenika sa MIDI uređajima, DAW okruženjem i savremenim metodama oblikovanja i produkcije zvuka u realnom radnom okruženju.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja, usmjeravajući darovite učenike na zaključivanje, razvijanje sposobnosti analize i sinteze, kreativnosti i pozitivnog odnosa prema oblastima koje ih interesuju. Nastavnik treba da podstakne učenike na razvoj njihovih sposobnosti i interesovanja u cilju pravilne karijerne orijentacije.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- Novković, D. MIDI i sinteza zvuka. Beograd, 2008.
- Hosken, D. The MIDI Manual. Focal Press, Oxford, 2011.
- Roads, C. The Computer Music Tutorial. MIT Press, Cambridge, 2023.
- Pejrolo, A., DeRosa, R. Creating Sounds from Scratch: A Practical Guide to Music Synthesis for Producers and Composers. Oxford University Press, New York, 2017
- Steinberg Media Technologies — Cubase Operation Manual. <https://www.steinberg.net>
- Apple — Logic Pro User Guide. <https://support.apple.com>
- MIDI Manufacturers Association — MIDI 1.0 Detailed Specification. <https://www.midi.org>

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuči učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Računar sa instaliranim audio-softverom (DAW)	1
2.	Projektor, projekciono platno- multimedijalna tabla	1
3.	Audio-interface	1
4.	MIDI - interface	1
5.	MIDI kontroler	1
6.	Odgovarajući kablovi za povezivanje audio i MIDI uređaja	po potrebi
7.	Aktivni zvučnici	2
8.	Slušalice	1

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
9.	Native Instruments Kontakt 8 (licenca za korišćenje)	1

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju školske godine

9. Povezanost modula – korelacija

- Audiotehnologija I i II
- Snimanje i obrada zvuka
- Muzička produkcija I i II
- Dizajn zvuka I i II
- HORSKO pjevanje I, II, III i IV
- Engleski jezik u muzičkoj produkciji i dizajnu zvuka

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Kompetencija pismenosti (upotreba stručne terminologije u usmenom i pisanom obliku pravilnim formulisanjem pojmova i koncepata iz oblasti midi sistema i sinteze zvuka, izražavanjem argumenata i kritičkog mišljenja; poštovanje pravila i preporuka prilikom prezentovanja zadate teme i dr.)
- Kompetencija višejezičnosti (razumijevanje stručne terminologije iz oblasti midi sistema i sinteze zvuka, prilikom korišćenja izraza na engleskom jeziku, istraživanja na internetu i korišćenja literature na stranom jeziku i dr.)
- Matematička kompetencija i kompetencija u prirodnim naukama, tehnologiji i inženjerstvu (STEM) (razvijanje logičkog načina razmišljanja i donošenja zaključaka prilikom analize zadatih tema ih oblasti midi sistema i sinteze zvuka i dr.)
- Digitalna kompetencija (korišćenje informaciono-komunikacionih tehnologija radi pretrage, prikupljanja i upotrebe podataka iz oblasti midi sistema i sinteze zvuka, prepoznavanjem relevantnih stručnih tekstova i video zapisa, upotreba softverskih alata za izradu prezentacija na zadatu temu i dr.)
- Lična, socijalna i kompetencija učiti kako učiti (razvijanje tehnika samostalnog učenja, kao i učenja u timu kroz vršnjačku edukaciju i diskusiju, prezentacija i seminarских radova na zadatu temu; razvijanje tehnika istraživanja, sistematizovanja i vrednovanja informacija u cilju nadogradnje prethodno stečenih znanja, kao i otkrivanja novih; razvijanje sposobnosti učenja na sopstvenim greškama kroz samoprocjenu i samoevaluaciju; razvijanje svijesti o značaju vođenja zdravog života i dr.)
- Građanska kompetencija (angažovanje u zajedničkom ili javnom interesu kroz različite društveno odgovorne aktivnosti; poštovanje prava, jednakosti, slobode izražavanja i mišljenja kroz debate, diskusije i podjelu na grupe; razvijanje svijesti o značaju savremenih događaja, kao i njihovu povezanost sa istorijskim; razvijanje svijesti o odgovornog ponašanja prema prirodi i životnoj sredini pravilnim odlaganjem otpada nakon realizovanih zadataka i dr.)

- Preduzetnička kompetencija (razvijanje sposobnosti davanja inicijative, procjene i pravilnog određivanja prioriteta prilikom rješavanja problema, razvijanje kreativnosti, kao i vještina planiranja i upravljanja vremenom, samostalno ili u timu, planiranje i organizacija resursa i materijala za izvođenje zadataka i dr.)
- Kompetencija kulturološke svijesti i izražavanja (razvijanje svijesti o značaju poznavanja i poštovanja lokalnih, nacionalnih, regionalnih, evropskih i globalnih kultura kroz povezivanje sa primjerima iz oblasti midi sistema i sinteze zvuka; predstavljanje ideja putem različitih kulturoloških formi kao što su pisani, štampani ili digitalni tekst, dizajn i dr.)

3.2.21. DIZAJN ZVUKA I**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
III	54		54	108	6

Praktična nastava: Odjeljenje se dijeli na grupe od 6 do 10 učenika.

2. Cilj modula:

- Upoznavanje sa muzičkim i zvučnim formama u pozorištu, filmu, radiju i televiziji, kao i sa osnovnim elementima filmskog zvuka i ulogom dizajnera zvuka. Osposobljavanje za analizu dramaturške funkcije zvučnih efekata i samostalne realizacije postupaka snimanja i obrade zvučnih efekata u skladu sa tehničkim standardima filmske, televizijske, radijske i streaming produkcije. Razvijanje analitičnosti, sistematičnosti, tačnosti, preciznosti, odgovornosti i kreativnosti u radu, kao i pozitivnog odnosa prema struci.

3. Ishodi učenja**Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:**

1. Pripremi DAW sesiju za dizajn zvuka u skladu sa tehničkim standardima filmske, televizijske, radijske i streaming produkcije
2. Identifikuje različite muzičke i zvučne forme u pozorištu, filmu, radiju i televiziji
3. Analizira funkciju osnovnih elemenata filmskog zvuka i njihove dramaturške uloge
4. Realizuje nove foley efekte kroz proces snimanja i obrade zvuka
5. Analizira funkciju i tehnike kreiranja hard efekata i background efekata

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Pripremi DAW sesiju za dizajn zvuka u skladu sa tehničkim standardima filmske, televizijske, radijske i streaming produkcije	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Opiše ključne parametre DAW sesije za dizajn zvuka	Ključni parametri: frame rate, sample rate, bit depth i timecode
2. Opiše standardne audio specifikacije za film i streaming platforme	Standardne audio specifikacije: bioskop/ filmski standard (48 kHz, 24-bit, miks u 5.1 / 7.1) i Netflix (48 kHz, 24-bit loudness -27 LUFS ±2 (dialog anchored, Youtube i Spotify (-14 LUFS))
3. Opiše osnovne broadcast audio standarde za radio i TV	Broadcast audio standardi: Radio (44.1 kHz, ali broadcast kuće prelaze na 48 kHz), TV (48 kHz, 24-bit WAV i EBU R128 (evropski standard) -23 LUFS ±1))
4. Opiše najčešće video formate i karakteristike koje se uvoze u DAW	Video formati i karakteristike: QuickTime, MP4/H.264 i DNxHD/ProRes Proxy
5. Demonstrira importovanje video fajla u DAW-sesiji, na zadatom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 4. Za kriterijum 5 potrebna je ispravno urađena praktična vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Priprema DAW sesije za dizajn zvuka	

Ishod 2 - Učenik će biti sposoban da Identifikuje različite muzičke i zvučne forme u pozorištu, filmu, radiju i televiziji	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni ulogu dizajnera zvuka	
2. Objasni istorijat muzike i zvuka u filmu	
3. Opiše ključne muzičke i zvučne forme u pozorištu	Ključne muzičke i zvučne forme u pozorištu: scenska muzika, song, opera, opereta, mjuzikl, zingšpil, kabare, ambijentalni i scenski efekti
4. Opiše najvažnije radijske zvučne i muzičke forme	Najvažnije radijske zvučne i muzičke forme: jingl, špica, music bed, efekti, radio drama i dr.
5. Opiše osnovne TV muzičke i zvučne forme	Osnovne TV muzičke i zvučne forme: TV špica, sting, bumper, audio logo, teaser, voice-over, TV scoring, zvučni efekti i dr.
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 5.	
Predložene teme	
- Muzičke i zvučne forme u pozorištu, filmu, radiju i televiziji	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Analizira funkciju osnovnih elemenata filmskog zvuka i njihove dramaturške uloge	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni ulogu stvarnih (realnih) i pratećih zvukova u filmu	
2. Objasni osnovne elemente kod zvuka na filmu	Osnovni elementi: govor, zvučni efekti i muzika
3. Objasni ulogu ADR (Automated Dialogue Replacement)	
4. Objasni primjere zadataka zvučnih efekata	Zadaci zvučnih efekata: simulacija realnog, stvaranje iluzije i izazivanje određenog raspoloženja
5. Objasni ulogu muzike kod filma	
6. Demonstrira snimanje i sinhronizaciju dijaloga, na zadatom primjeru	
7. Izvrši analizu osnovnih elemenata kod zvuka na filmu, na zadatom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 5. Za kriterijume 6 i 7 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Osnovni elementi filmskog zvuka i njihove dramaturške uloge	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Realizuje nove foley efekte kroz proces snimanja i obrade zvuka	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni osnovne osobine zvuka u prostoru	Osobine zvuka u prostoru: otvoren i zatvoren prostor, direktni zvuk i refleksije, tvrde i meke površine, prepreke i udaljenost izvora zvuka
2. Objasni ulogu foley efekata	
3. Objasni podjelu foley efekata	Podjela foley efekata: footsteps (koraci), movement/ cloth (pokreti tijela i garderobe) i prop effects (zvukovi predmeta)
4. Objasni proceduru snimanja i uređaje koji se koriste za snimanje foley efekata, za potrebe dizajna zvuka	
5. Objasni osnovna pravila snimanja foley efekata	Osnovna pravila: odabir površina i materijala, izbor mikrofona i pozicioniranje, sinhronizacija sa slikom, kontrola dinamike i udaljenosti i način proizvodnje zvuka
6. Demonstrira povezivanje uređaja za snimanje foley efekata, na zadatom primjeru	
7. Demonstrira realizaciju foley efekata, na zadatom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 5. Za kriterijume 6 i 7 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Realizacija foley efekata kroz proces snimanja i obrade zvuka	

Ishod 5 - Učenik će biti sposoban da Analizira funkciju i tehnike kreiranja hard efekata i background efekata	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni ulogu hard efekata	
2. Objasni postupak kreiranja različitih elektronskih efekata sintezom zvuka i upotrebom procesora za obradu zvuka	Elektronski efekti: beep, glitch, sweep, whoosh i riser
3. Objasni tehnike dizajniranja zvučnih efekata	Tehnike: layering, pitch-shift, time-stretch, granularna sinteza, spectral morphing, vocoder, resonance & formant shifteri i dr.
4. Opiše strukturu ambience efekata	Ambience efekti: Skywalker Sound podjela ambience backgrounda (base tone background, events background, texture background) i Netflix Post Production Sound Guidelines (core backgrounds, transition / movement backgrounds, environmental beds)
5. Dizajnira hard efekte i background efekte, na zadanom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 4. Za kriterijum 5 potrebna je ispravno urađena praktična vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Funkcija i tehnike kreiranja hard efekata i background efekata	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Dizajn zvuka I je tako koncipiran da učenicima omogućava sticanje teorijskih i praktičnih znanja i vještina iz ove oblasti. Prilikom realizacije ovog modula učenike treba motivisati za aktivno učenje i samostalan i timski rad. Sadržaj i način izlaganja treba prilagoditi nivou predznanja učenika iz ove i srodnih oblasti.
- Teorijski dio nastave treba realizovati sa cijelim odjeljenjem, uz primjenu nastavnih metoda rada (razgovora, prezentacije, kritičkog mišljenja, kvizova znanja, seminarskih radova i demonstracija) i oblika rada (frontalni, individualni, grupni i rad u paru). Preporučuje se upotreba internet prezentacija i simulacija u cilju boljeg razumijevanja teorijskih znanja. Nastava treba da bude aktivna, sa uključivanjem svih učenika.
- Praktična nastava se realizuje u učionici/ kabinetu koji je opremljen preporučenim materijalnim uslovima. Učenike treba podijeliti u grupe i realizovati praktične vježbe individualno, u parovima ili manjim grupama, ali tako da svaki učenik samostalno uradi vježbu i dobije traženi rezultat. Nastavnik treba da podstiče problemsku nastavu u kojoj navodi učenike da sami dolaze do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime im omogućava povezivanje teorijskih znanja sa praktičnom primjenom. Preporučuje se obavezna posjeta lokalnim i/ili nacionalnim radio i TV emiterima, kulturno-informativnim centrima/ centrima za kulturu u Crnoj Gori, Muzičkom centru Crne Gore i dr.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja, usmjeravajući darovite učenike na zaključivanje, razvijanje sposobnosti analize i sinteze, kreativnosti i pozitivnog odnosa prema oblastima koje ih interesuju. Nastavnik treba da podstakne učenike na razvoj njihovih sposobnosti i interesovanja u cilju pravilne karijerne orijentacije.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- David Lewis Yewdall, Practical Art of Motion Picture Sound 4th edition, Focal Press, 2012.
- Michael Filimowicz, Foundations in Sound Design for Linear, Media Routledge, 2020.
- Tim Harrison, Sound Design for Film, The Crowood Press, 2021.
- David Sonnenschein, The Expressive Power of Music, Voice and Sound Effects in Cinema, Michael Wiese Productions, 2001.
- M. Đorđević, Zvuk i muzika u medijima, Akademija umetnosti BK, Beograd, 2000.
- M. Đorđević, Kompjuterski dizajn zvuka i muzike, Fakultet za menadžment MSP, 2005.
- Ivo Blaha, Osnove dramaturgije zvuka u filmskom i televizijskom delu, Dom kulture Studentski grad, 2008.

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuči učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Računar sa instaliranim audio-softverom (DAW)	1
2.	Projektor, projekciono platno- multimedijalna tabla	1
3.	Audio-interface	1
4.	Aktivni zvučnici	2
5.	Slušalice	1
6.	Serveri (licenca za korišćenje muzike i zvučnih efekata)	1
7.	DAW kontroler	1

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
8.	Mikrofoni	minimum 1
9.	Odgovarajući kablovi za povezivanje audio-uređaja	po potrebi

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju školske godine

9. Povezanost modula – korelacija

- Audiotehnologija I i II
- Ozvučavanje
- Snimanje i obrada zvuka
- Midi sistemi i sinteza zvuka
- Muzička produkcija I i II
- Dizajn zvuka II
- Osnove komponovanja sa aranžiranjem
- Preduzetništvo
- Engleski jezik u muzičkoj produkciji i dizajnu zvuka

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Kompetencija pismenosti (upotreba stručne terminologije u usmenom i pisanom obliku pravilnim formulisanjem pojmova i koncepata iz oblasti dizajna zvuka, izražavanjem argumenata i kritičkog mišljenja; poštovanje pravila i preporuka prilikom prezentovanja zadate teme i dr.)
- Kompetencija višejezičnosti (razumijevanje stručne terminologije iz oblasti dizajna zvuka, prilikom korišćenja izraza na engleskom jeziku, istraživanja na internetu i korišćenja literature na stranom jeziku i dr.)
- Matematička kompetencija i kompetencija u prirodnim naukama, tehnologiji i inženjerstvu (STEM) (razvijanje logičkog načina razmišljanja i donošenja zaključaka prilikom analize zadatih tema ih oblasti dizajna zvuka i dr.)
- Digitalna kompetencija (korišćenje informaciono-komunikacionih tehnologija radi pretrage, prikupljanja i upotrebe podataka iz oblasti dizajna zvuka, prepoznavanjem relevantnih stručnih tekstova i video zapisa, upotreba softverskih alata za izradu prezentacija na zadatu temu i dr.)
- Lična, socijalna i kompetencija učiti kako učiti (razvijanje tehnika samostalnog učenja, kao i učenja u timu kroz vršnjačku edukaciju i diskusiju, prezentacija i seminarskih radova na zadatu temu; razvijanje tehnika istraživanja, sistematizovanja i vrednovanja informacija u cilju nadogradnje prethodno stečenih znanja, kao i otkrivanja novih; razvijanje sposobnosti učenja na sopstvenim greškama kroz samoprocjenu i samoevaluaciju; razvijanje svijesti o značaju vođenja zdravog života i dr.)
- Građanska kompetencija (angažovanje u zajedničkom ili javnom interesu kroz različite društveno odgovorne aktivnosti; poštovanje prava, jednakosti, slobode izražavanja i mišljenja kroz debate, diskusije i podjelu na

- grupe; razvijanje svijesti o značaju savremenih događaja, kao i njihovu povezanost sa istorijskim; razvijanje svijesti o odgovornog ponašanja prema prirodi i životnoj sredini pravilnim odlaganjem otpada nakon realizovanih zadataka i dr.)
- Preduzetnička kompetencija (razvijanje sposobnosti davanja inicijative, procjene i pravilnog određivanja prioriteta prilikom rješavanja problema, razvijanje kreativnosti, kao i vještina planiranja i upravljanja vremenom, samostalno ili u timu, planiranje i organizacija resursa i materijala za izvođenje zadataka i dr.)
 - Kompetencija kulturološke svijesti i izražavanja (razvijanje svijesti o značaju poznavanja i poštovanja lokalnih, nacionalnih, regionalnih, evropskih i globalnih kultura kroz povezivanje sa primjerima iz oblasti dizajna zvuka; predstavljanje ideja putem različitih kulturoloških formi kao što su pisani, štampani ili digitalni tekst, dizajn i dr.)

3.2.22. SOLFEDO IV**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
IV	4	62		66	3

Teorijska nastava i vježbe: Odjeljenje se dijeli na grupe od 6 do 10 učenika.

2. Cilj modula:

- Upoznavanje sa pravilima čitanja notnog teksta. Osposobljavanje za: čitanje muzičkih tekstova u violinskom ključu u obimu od f do e3, bas ključu od 1A do g1, u alt i i tenor ključevima od c do c2, intoniranje muzičkih zapisa i zapisivanje muzičkog diktata na osnovi proširene tonalne melodike u jednoglasnom i dvoglasnom muzičkom toku, čitanje i zapisivanje pravilnih i nepravilnih ritmičkih podjela i karakterističnih figura u dvodjelnoj i trodjelnoj ritmičkoj vrsti, mješovitog ritma, polimetrije i poliritmije, prepoznavanje složenih intervala, trozvuka, četvorozvuka, i zapisivanje harmonskih obrta sa trozvucima i četvorozvucima na osnovi dijatonskog i proširenog tonaliteta. Razvijanje analitičnog razmišljanja, tačnosti i preciznosti.

3. Ishodi učenja**Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:**

1. Pročita muzičke tekstove u violinskom ključu u obimu od f do e3, u bas ključu od 1A do g1, u alt i tenor ključu od c do c2
2. Intonira muzičke zapise na osnovi tonalne dijatonike, proširenog tonaliteta i sa promjenom tonaliteta, u jednoglasnom i u dvoglasnom toku
3. Zapiše muzički diktat na osnovi tonalne dijatonike, proširenog tonaliteta i sa promjenom tonaliteta u jednoglasnom i u dvoglasnom toku
4. Čita pravilne i nepravilne ritmičke podjele i karakteristične figure u dvodjelnoj i trodjelnoj ritmičkoj vrsti, mješoviti ritam, polimetriju i poliritmiju
5. Zapiše pravilne i nepravilne ritmičke podjele i karakteristične figure u dvodjelnoj i trodjelnoj ritmičkoj vrsti, mješoviti ritam, polimetriju i poliritmiju
6. Razlikuje po zvuku intervale, trozvuke, mali durski četvorozvuk sa svim obrtajima, i dijatonske septakorde sa malom i velikom septimom
7. Razlikuje harmonske obrte sa trozvucima i četvorozvucima na osnovi dijatonskog i proširenog tonaliteta- DD⁷, VII_D⁷, DS⁷, N⁶

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Pročita muzičke tekstove u violinskom, bas, alt i tenor ključu	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Imenuje note u violinskom ključu u obimu od f do e3	
2. Imenuje note u bas ključu u obimu od ${}_1A$ do g1	
3. Imenuje note u violinskom i bas ključu naizmjenično	
4. Imenuje note u alt ključu u obimu od c do c2	
5. Imenuje note u tenor ključu u obimu od c do c2	
6. Imenuje note u alt i tenor ključu naizmjenično	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 6.	
Predložene teme	
- Ključevi	

Ishod 2 - Učenik će biti sposoban da Intonira muzičke zapise na osnovi tonalne dijatone, proširenog tonaliteta i sa promjenom tonaliteta u jednoglasnom i u dvoglasnom toku	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Izvede vokalno tonalno stabilne i tonalno labilne alteracije u melodijskom kretanju	Tonalno stabilne alteracije: povišen IV stupanj u duru i molu, povišen II stupanj u duru, snižen VI stupanj u duru, IV stupanj snižen u molu i snižen II stupanj u duru i molu Tonalno labilne alteracije: povišen I stupanj u duru i molu, povišen V stupanj u duru i snižen VII stupanj u duru
2. Izvede vokalno melodiku proširene tonalnosti	
3. Izvede vokalno tonalnu melodiku sa promjenom tonaliteta	Promjena tonaliteta: modulacije i istupanje u tonalitete prve i druge kvintne srodnosti i mutacija
4. Izvede vokalno melodiku proširene tonalnosti u homofonom i polifonom dvoglasnom stavu	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 4.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Tonalno stabilne i tonalno labilne alteracije - Melodika proširene tonalnosti - Promjena tonaliteta - Dvoglasni stav 	

Ishod 3-Učenik će biti sposoban da	
Zapiše muzički diktat na osnovi tonalne dijatoničke, proširenog tonaliteta i sa promjenom tonaliteta u jednoglasnom i u dvoglasnom toku	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Prepozna tonalno stabilne i tonalno labilne alteracije u jednoglasnom melodijskom kretanju	<p>Tonalno stabilne alteracije: povišen IV stupanj u duru i molu, povišen II stupanj u duru, snižen VI stupanj u duru, IV stupanj snižen u molu i snižen II stupanj u duru i molu</p> <p>Tonačno labilne alteracije: povišen I stupanj u duru i molu, povišen V stupanj u duru i snižen VII stupanj u duru.</p>
2. Prepozna tonske visine i njihova trajanja u melodici proširene tonalnosti u jednoglasnom melodijskom kretanju	
3. Prepozna promjenu tonaliteta u jednoglasnom melodijskom kretanju	Promjena tonaliteta: modulacija i istupnje u tonalitete prvog i drugog kvintnog srodstva i mutacija
4. Prepozna melodijska kretanja u dvoglasnom homofonom stavu u melodici proširene tonalnosti.	
5. Prepozna promjenu tonaliteta u homofonom dvoglasnom stavu.	Promjena tonaliteta: modulacija i istupanje u tonalitete prve kvintne srodnosti
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 5.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Melodika proširene tonalnosti - Tonalno stabilne i tonalno labilne alteracije - Promjena tonaliteta - Jednoglasni i dvoglasni diktat 	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Pročita pravilne i nepravilne ritmičke podjele i karakteristične figure u dvodjelnoj i trodjelnoj ritmičkoj vrsti, mješoviti ritam, polimetriju i poliritmiju	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Izvede nepravilne ritmičke figure u dvodjelnoj ritmičkoj vrsti izraženoj odgovarajućim metričkim vrstama	Nepravilne ritmičke figure: triola, sekstola, kvintola i septola Metričke vrste: 2/4, 3/4 4/4, 2/2 i 3/2
2. Izvede nepravilne ritmičke figure u trodjelnoj ritmičkoj vrsti izraženoj u odgovarajućim metričkim vrstama	Nepravilne ritmičke figure: duola, kvartola, kvintola i septola Metričke vrste: 6/8, 9/8, 12/8, 6/16, 9/16 i 12/16
3. Izvede muzički tekst sa promjenom metričke vrste i tempa	Promjena metričke vrste: 2/4 u 6/8 i obrnuto, sa izjednačavanjem jedinica brojanja, ili/i djelova jedinica brojanja
4. Izvede poliritmijske odnose	Poliritmijski odnosi: triola na dvije jedinice, odnosno na četiri jedinice i duola i kvartola na tri jedinice brojanja
5. Izvede mješoviti ritam sa jednim trodjelom izražen odgovarajućim metričkim vrstama .	Metričke vrste: 5/8, 7/8 i 9/8
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 5.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Promjena metra i tempa - Nepravilne ritmičke podjele - Polimetrija - Poliritmija - Mješoviti ritam 	

Ishod 5 - Učenik će biti sposoban da Zapiše pravilne i nepravilne ritmičke podjele i karakteristične figure u dvodjelnoj i trodjelnoj ritmičkoj vrsti, mješoviti ritam, polimetriju i poliritmiju	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Prepozna metričku vrstu u melodiji	Metričke vrste: 2/4, 3/4 4/4, 2/2, 3/2, 5/8, 7/8, 6/8, 9/8, 12/8 i 6/16
2. Prepozna tonska trajanja, nepravilne ritmičke figure u dvodjelnoj ritmičkoj vrsti	Nepravilne ritmičke figure: triola na jedinici i na pola jedinice brojanja, sekstola, kvintola i septola
3. Prepozna tonska trajanja, nepravilne ritmičke figure u trodjelnoj ritmičkoj vrsti	Nepravilne ritmičke figure: duola, kvartola, kvintola i septola
4. Prepozna promjenu metričke vrste u melodiji	
5. Prepozna poliritmijske odnose	Poliritmijski odnosi: triola na dvije, odnosno na četiri jedinice i duola i kvartola na tri jedinice brojanja
6. Prepozna mješoviti ritam izražen metričkim vrstama	Metričke vrste: 5/8, 7/8 i 9/8
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 6.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Pravilne ritmičke podjele i karakteristične figure - Nepravilne ritmičke podjele i karakteristične ritmičke figure - Polimetrija - Poliritmija - Mješovit ritam 	

Ishod 6 -Učenik će biti sposoban da Razlikuje po zvuku intervale, trozvuke i mali durski septakord u svim oblicima, i dijatonske septakorde sa malom i velikom septimom	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Prepoznava zvučnost intervala u melodijskom i harmonskom vidu	
2. Reprodukuje solmizacijom intervale od zadatog tona	
3. Prepoznaje po zvuku dijatonske trozvuke u svim oblicima	
4. Reprodukuje solmizacijom dijatonske trozvuke u svim oblicima	
5. Prepoznaje po zvuku mali durski septakord sa svim obrtajima	
6. Reprodukuje mali durski septakord sa svim obrtajima	
7. Prepoznaje dijatonske septakorde sa malom i velikom septimom	
8. Reprodukuje solmizacijom dijatonske septakorde sa malom i velikom septimom	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 8.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Intervali - Trozvuci - Četvorozvuci 	

Ishod 7 - Učenik će biti sposoban da Razlikuje harmonske obrte sa trozvucima i četvorozvucima na osnovi dijatonskog i proširenog tonaliteta- DD⁷, VII_b⁷, DS⁷, N⁶	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede mnogostranost alterovanih akorada dijatonskog tipa	
2. Prepozna po zvuku harmonske funkcije u harmonskim obrtima/kadencama proširenog tonaliteta	Harmonski obrti/ kadence proširenog tonaliteta: postojećim harmonskim obrtima/kadencama dodaju se alterovani akordi dijatonskog tipa, u okviru DD ⁷ ·VII _b ⁷ , DS ⁷ , N ⁶
3. Reprodukuje harmonske funkcije uzlazno i naizmjenično	
4. Zapiše odslušane harmonske veze	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijum 1. Za kriterijume od 2 do 4 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Harmonski obrti na osnovi proširenog tonaliteta	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Solfedo IV je tako koncipiran da učenicima omogućava sticanje teorijskih znanja iz ove oblasti. Nastava treba da bude aktivna, sa uključivanjem svih učenika.
- Vježbe treba realizovati sa manjim grupama. Preporučuje se upotreba udžbenika i primjera iz vokalne i instrumentalne muzičke literature. Osim osnovnih sredstava (udžbenika, primjera iz literature i klavira) neophodno je koristiti i zvučne zapise za slušno opažanje i zapisivanje. Vježbe treba izvoditi grupno i pojedinačno, odnosno u paru kada je riječ o intoniranju dvoglasnog primjera. Nastavnik treba da podstiče problemsku nastavu u kojoj navodi učenike da sami dolaze do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime im omogućava povezivanje teorijskih znanja sa praktičnom primjenom.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja, usmjeravajući darovite učenike na zaključivanje, razvijanje sposobnosti analize i sinteze, kreativnosti i pozitivnog odnosa prema oblastima koje ih interesuju. Nastavnik treba da podstakne učenike na razvoj njihovih sposobnosti i interesovanja u cilju pravilne karijerne orijentacije.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- Vasiljević, Z., Drobni, I., Karan, G., Nikolić, Z., Solfedjo, za IV razred srednje muzičke škole, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 1999.
- Vasiljević, Z., Melodika, Univerzitet umetnosti, Beograd, 1986.
- Jollet, J. C., Melimelodies, volume 5, Gerard Billaudot, Paris
- Jollet, J. C., Dictees musicales, Volume IV i V, Gerard Billaudot, Paris
- Vergnault, M., Cours de formation musicale, pour l'enseignement du solfège, Moyen, Gerard Billaudot
- Radičeva, D., Jednoglasi diktati, Univerzitet umetnosti u Beogradu, Akademija umetnosti u Novom Sadu, Beograd, 1987.
- Radičeva-Divjaković, D., Dvoglasni diktati, Univerzitet umetnosti u Beogradu, Beograd, 1975.
- Popović, B., Dvoglasni solfedjo, Udruženje muzičkih pedagoga Srbije, Beograd, 1981.
- Olujić, A., Razvoj harmonskog sluha, Univerzitet umetnosti u Beogradu, Beograd, 1990.

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuči učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Klavir	1
2.	Tabla sa linijskim sistemom	1
3.	Audio uređaj	1

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju školske godine
- Pozitivna ocjena na godišnjem ispitu

9. Povezanost modula – korelacija

- Solfeđo I, II i III
- Teorija muzike
- Komplementarni klavir I, II, III i IV
- Harmonija sa harmonskom analizom I i II
- Anliza muzičkih oblika I i II
- HORSKO pjevanje I, II, III i IV
- Osnove komponovanja sa aranžiranjem
- Dirigovanje I, II, III i IV

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Kompetencija pismenosti (upotreba stručne terminologije u usmenom i pisanom obliku pravilnim formulisanjem pojmova i koncepata iz oblasti solfeđa, izražavanjem argumenata i kritičkog mišljenja; poštovanje pravila i preporuka prilikom prezentovanja zadate teme i dr.)
- Kompetencija višejezičnosti (razumijevanje stručne terminologije iz oblasti solfeđa, prilikom korišćenja izraza na italijanskom jeziku, istraživanja na internetu i korišćenja literature na stranom jeziku i dr.)
- Matematička kompetencija i kompetencija u prirodnim naukama, tehnologiji i inženjerstvu (STEM) (razvijanje logičkog načina razmišljanja i donošenja zaključaka prilikom analize zadatih tema iz oblasti solfeđa i dr.)
- Digitalna kompetencija (korišćenje informaciono-komunikacionih tehnologija radi pretrage, prikupljanja i upotrebe podataka iz oblasti solfeđa, prepoznavanjem relevantnih stručnih tekstova i video zapisa, upotreba softverskih alata za izradu prezentacija na zadatu temu i dr.)
- Lična, socijalna i kompetencija učiti kako učiti (razvijanje tehnika samostalnog učenja, kao i učenja u timu kroz vršnjačku edukaciju i diskusiju, prezentacija i seminarских radova na zadatu temu; razvijanje tehnika istraživanja, sistematizovanja i vrednovanja informacija u cilju nadogradnje prethodno stečenih znanja, kao i otkrivanja novih; razvijanje sposobnosti učenja na sopstvenim greškama kroz samoprocjenu i samoevaluaciju; razvijanje svijesti o značaju vođenja zdravog života i dr.)
- Građanska kompetencija (angažovanje u zajedničkom ili javnom interesu kroz različite društveno odgovorne aktivnosti; poštovanje prava, jednakosti, slobode izražavanja i mišljenja kroz debate, diskusije i podjelu na grupe; razvijanje svijesti o značaju savremenih događaja, kao i njihovu povezanost sa historijskim; razvijanje svijesti o odgovornom ponašanju prema prirodi i životnoj sredini pravilnim odlaganjem otpada nakon realizovanih zadataka i dr.)
- Preduzetnička kompetencija (razvijanje sposobnosti davanja inicijative, procjene i pravilnog određivanja prioriteta prilikom rješavanja problema, razvijanje kreativnosti, kao i vještina planiranja i upravljanja vremenom, samostalno ili u timu, planiranje i organizacija resursa i materijala za izvođenje zadataka i dr.)
- Kompetencija kulturološke svijesti i izražavanja (razvijanje svijesti o značaju poznavanja i poštovanja lokalnih, nacionalnih, regionalnih, evropskih i globalnih kultura kroz povezivanje sa primjerima iz oblasti solfeđa; predstavljanje ideja putem različitih kulturoloških formi kao što su pisani, štampani ili digitalni tekst, dizajn i dr.)

3.2.23. ISTORIJA MUZIKE IV**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
IV	36	30		66	3

2. Cilj modula:

- Upoznavanje sa nastankom, razvojem i karakteristikama impresionizma i muzike XX vijeka (njenih pravaca) i muzičke kulture na južnoslavenskom prostoru, kao i društveno-istorijskim prilikama u kojima su nastala muzička djela. Osposobljavanje za prepoznavanje zvučnih primjera iz muzičke literature. Razvijanje vještine prezentovanja, analitičnosti, motivacije, marljivosti, preciznosti, kreativnosti i razumijevanje uzajamnih odnosa društva, umjetnosti i muzike.

3. Ishodi učenja**Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:**

1. Utvrdi karakteristike impresionizma u muzici
2. Ukaže na karakteristike muzike XX vijeka: Ekspresionizam u muzici
3. Analizira karakteristike muzike XX vijeka: Neoklasicizam u muzici
4. Ukaže na karakteristike razvoja muzike poslije II svjetskog rata
5. Uoči karakteristike razvoja muzičke kulture na južnoslovenskom prostoru u XX vijeku: Slovenija, Hrvatska, Srbija i Crna Gora
6. Prepozna karakteristike popularne muzike XX vijeka

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Utvrđi karakteristike impresionizma u muzici	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše karakteristike impresionizma u umjetnosti, uticaj na razvoj impresionizma u muzici i najznačajnije predstavnike	Predstavnici: Klod Debisi i Moris Ravel
2. Objasni stilske karakteristike impresionizma u muzici	Stilske karakteristike: odnos harmonija-melodija, simbolizam, kolorit i instrumenti
3. Prepozna karakteristike stvaralaštva Kloda Debisija slušajući primjere iz literature	
4. Prepozna karakteristike stvaralaštva Morisa Ravela slušajući primjere iz literature	
5. Opiše karakteristike stvaralaštva nasljednika impresionizma	Nasljednici impresionizma: Rusija (Aleksandar Skrjabin, Sergej Rahmanjinov) i Italija (Otorino Respigi), Poljska (Karol Šimanovski)
6. Uporedi stvaralaštvo nasljednika impresionizma slušajući primjere iz literature	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 2 i 5. Za kriterijume 3, 4 i 6 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Stilske karakteristike impresionizma - Klod Debisi - Moris Ravel - Nasljednici impresionizma u Rusiji, Italiji i Poljskoj 	

Ishod 2 - Učenik će biti sposoban da Ukaže na karakteristike muzike XX vijeka: Ekspresionizam u muzici	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše pravce XX vijeka i stilske karakteristike muzike ekspresionizma	Pravci XX vijeka: folklorni ekspresionizam, serijalizam, neoklasicizam i socijalistički realizam
2. Prepozna pojavu folklornog ekspresionizma i stvaralaštvo predstavnik a ovog pravca slušajući primjere iz literature	Predstavnici: Bela Bartok i Leoš Janaček
3. Obrazloži pojavu dodekafonije i karakteristike stvaralaštva najznačajnijeg predstavnika „druge bečke škole“ Arnolda Šenberga	
4. Opiše karakteristike stvaralaštva Šenbergovih učenika	Šenbergovi učenici: Alban Berg i Anton Vebern
5. Navede karakteristike integralnog serijalizma i njegovih predstavnik a	Predstavnici: Olivije Mesijan, Pjer Bulez i Karlhajnc Štokhauzen
6. Uporedi karakteristike stvaralaštva predstavnika folklornog ekspresionizma slušajući primjere iz literature	
7. Uporedi karakteristike stvaralaštva predstavnika druge bečke škole slušajući primjere iz literature	
8. Obrazloži karakteristike stvaralaštva predstavnika integralnog serijalizma	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 3, 4, 5 i 8. Za kriterijume 2, 6 i 7 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Ekspresionizam u muzici - Folklorni ekspresionizam - Druga bečka škola - Integralni serijalizam - Zvučni primjeri 	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Analizira karakteristike muzike XX vijeka: Neoklasicizam u muzici	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše stilske karakteristike muzike neoklasicizma i njegove predstavnike	Neoklasicizam: Igor Stravinski, Sergej Prokofjev i Paul Hindemit
2. Prepozna karakteristike muzike neoklasicizma u sovjetskoj muzici kroz stvaralaštvo Igora Stravinskog slušajući primjere iz literature	
3. Prepozna karakteristike muzike neoklasicizma u sovjetskoj muzici kroz stvaralaštvo Sergeja Prokofjeva slušajući primjere iz literature	
4. Objasni karakteristike muzike neoklasicizma u Njemačkoj kroz stvaralaštvo Paula Hindemita	
5. Navede članove francuske šestorke i karakteristike muzike neoklasicizma u njihovom stvaralaštvu	Francuska šestorka: Artur Honeger, Darijus Mijo, Francis Pulank, Žorž Orik, Luj Direj i Žermen Tajfer
6. Protumači stilske karakteristike muzike socijalističkog realizma i predstavnike ovog pravca slušajući primjere iz literature	Predstavnici: Dmitrij Šostaković, Aram Hačaturijan i Dmitrij Kabalevski
7. Uporedi karakteristike stvaralaštva Dimitrija Šostakoviča i ostalih predstavnika socijalističkog realizma slušajući primjere iz literature	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 4 i 5. Za kriterijume 2, 3, 6 i 7 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Neoklasicizam u muzici - Neoklasicizam u sovjetskoj muzici - Neoklasicizam u njemačkoj muzici - Francuska šestorka - Socijalistički realizam - Zvučni primjeri 	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Ukaže na karakteristike razvoja muzike poslje II svjetskog rata	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše pojam avangarda u muzici	
2. Opiše karakteristike aleatorike i karakteristike stvaralaštva Džona Kejdža	
3. Obrazloži karakteristike stvaralaštva predstavnika Poljske škole	Poljska škola: Vitold Lutoslavski i Kšištof Penderecki
4. Objasni elektronsku muziku i njene najznačajnije predstavnike	Predstavnici: Pjer Šefer, Herbert Almert i Đerd Ligeti
5. Navede stilske karakteristike razvoja muzike u Americi	
6. Prepozna karakteristike stvaralaštva Džordža Geršvina uz slušanje zvučnih primjera	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 5. Za kriterijum 6, potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Avangarda u muzici - Aleatorika u muzici - Poljska škola - Elektronska muzika - Muzika u Americi i Džordž Geršvin - Zvučni primjeri 	

Ishod 5 - Učenik će biti sposoban da Uoči karakteristike razvoja muzičke kulture na južnoslovenskom prostoru u XX vijeku: Slovenija, Hrvatska, Srbija i Crna Gora	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše karakteristike muzičke kulture na južnoslovenskim prostorima	Karakteristike: obnova nacionalnih muzičkih smjerova, moderni pravci, novi uslovi muzičke produkcije i reprodukcije
2. Navede karakteristike razvoja muzike u Sloveniji	
3. Objasni karakteristike razvoja muzike u Hrvatskoj i njene predstavnike	Predstavnici: Jakov Gotovac, Josip Slavenski i Nikola Hercigonja
4. Obrazloži karakteristike razvoja muzike u Srbiji i njene predstavnike	Predstavnici: Petar Konjović, Miloje Milojević, Stevan Hristić. Kosta Manojlović, Marko Tajčević i Ljubica Marić
5. Prepozna karakteristike razvoja muzike u Crnoj Gori i najznačajnije predstavnike slušajući primjere iz literature	Predstavnici: Jovan Milošević, Antun Homen, Aleksa Ivanović, Ilija Lakešić, Vida Matijan, Anton Pogačar, Cvjetko Ivanović i Borislav Tamindžić
6. Obrazloži značaj otvaranja muzičkih škola u Crnoj Gori	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 2, 3, 4 i 6. Za kriterijum 5 potrebna je i ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Muzička kultura na južnoslovenskom prostoru u XX vijeku - Slovenija - Hrvatska - Srbija - Crna Gora - Zvučni primjeri 	

Ishod 6 - Učenik će biti sposoban da Prepozna karakteristike popularne muzike XX vijeka	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše nastanak džez muzike i njegove korijene	Korijeni: regtajm i bluz
2. Navede istorijski razvoj džez i njegove najznačajnije podžanrove	Podžanrovi: bi-bap, kul džez, fri džez, latino džez, modalni džez i fuzioni žanrovi (ejsid džez, džez fuzija i folk džez)
3. Uporedi rad glavnih stvaraoca i izvođača u džez muzici slušajući primjere iz literature	Stvaraoci i izvođači: trubači (Luis Armstrong, Dizi Gillespi i Majls Dejvis), klarinetisti (Beni Gudmen), saksofonisti (Čarli Parker, Džon Koltrejn), pijanisti (Džuk Elington, Kaunt Bejzi, Herbi Henkok), gitaristi (Đango Rajhard, Pet Metini, Frenk Zapa), pjevači (Bili Holidej, Besi Smit, Ela Fidžerald, Eta Džejms, Nina Simon) i vođe velikih orkestara (Glen Miler)
4. Definiše nastanak rok muzike	
5. Navede istorijski razvoj rok muzike i njegove najznačajnije podžanrove	Podžanrovi: pank, hevi metal, alternativni rok i psihodelični rok
6. Uporedi rad najznačajnijih stvaraoca i izvođača u rok muzici slušajući primjere iz literature	Stvaraoci i izvođači: Elvis Prisli, Bitlsi, Rolinstonsi, Dorsi, Dženis Džoplin, Džimi Hendriks, Bob Dilan, Pink Flojd, Led Cepelin, Ramons, Kvin, Dejvid Bouvi, Metalika, Nirvana i Red Hot Čili Peppers
7. Uporedi rad najznačajnijih izvođača u pop muzici slušajući primjere iz literature	Izvođači: Majkl Džekson, Džordž Majkl, Elton Džon, Princ, Madona, Juritmiks, Kejt Buš i Sting
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 2, 4 i 5. Za kriterijume 3, 6 i 7 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Džez muzika - Rok muzika - Pop muzika 	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Istorija muzike IV je tako koncipiran da učenicima omogućava sticanje teorijskih znanja i vještina iz ove oblasti. U cilju dostizanja predviđenih ishoda učenja preporučuje se primjena nastavnih metoda usmjerenih na aktivnosti učenika (dijaloška, istaživačka, razvijanje kritičkog mišljenja, radionice, rad u grupama, gost na časopisnoj radionici za predmetnu temu, izrada ppt prezentacija i panoa, hronoloških tabela, gledanje dokumentarnih filmova i koncertnih izvođenja). Nastava treba da bude aktivna sa uključivanjem svih učenika. Pri savladavanju nove materije potrebno je da učenici koriste već stečena znanja kako bi povezivali informacije. Od velikog značaja je podsticanje problemske nastave u kojoj nastavnik navodi učenike da sami dolaze do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime im omogućava razvijanje kritičkog stava i mišljenja. Jednom ili dva puta godišnje treba dozvoliti učenicima da sami kreiraju čas (sa određenim ciljem).
- Vježbe podrazumijevaju primjenu stečenih znanja na konkretnim zadacima. Učenike treba podijeliti u grupe i realizovati vježbe individualno, u parovima ili manjim grupama, ali tako da svaki učenik samostalno uradi vježbu i dobije traženi rezultat. Nastavnik treba da podstiče problemsku nastavu u kojoj navodi učenike da sami dolaze do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime im omogućava povezivanje teorijskih znanja sa praktičnom primjenom i, po mogućnosti, obratiti pažnju na aktivnosti i postignuća svakog učenika. Osim prethodnog, u pravcu postizanja kvalitetnog i trajno stečenog znanja, neophodno je ostvariti i korelaciju među različitim modulima. Nastavnik treba da podstiče učenike da redovno posjećuju koncerte umjetničke muzike, džez i rok muzike, slušaju primjere iz muzičke literature i povezuju stečena znanja sa predmetom koji sviraju.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja, usmjeravajući darovite učenike na zaključivanje, razvijanje sposobnosti analize i sinteze, kreativnosti i pozitivnog odnosa prema oblastima koje ih interesuju. Nastavnik treba da podstakne učenike na razvoj njihovih sposobnosti i interesovanja u cilju pravilne karijerne orijentacije.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- Marinković S., Istorija muzike za II i III razred srednje muzičke škole, Zavod za izdavanje udžbenika i nastavnih sredstava, Beograd, 2003.
- Marinković S., Istorija muzike za III i IV razred srednje muzičke škole, Zavod za izdavanje udžbenika i nastavnih sredstava, Beograd, 2003.
- Andreis J., Povijest glazbe 1, 2, 3, 4, Mladost, Zagreb, 1976.
- Despić D., Muzički stilovi, Zavod za izdavanje udžbenika i nastavnih sredstava, Srpsko Sarajevo, 2004.
- Abraham Dž., Oksfordska istorija muzike 1, Clio, Beograd, 2001.
- Abraham Dž., Oksfordska istorija muzike 2, Clio, Beograd, 2002.
- Abraham Dž., Oksfordska istorija muzike 3, Clio, Beograd, 2004.
- Burkholder J.P., Norton Antology of Western Music, 1980. (svi karakteristični primjeri od najranijeg doba do XX vijeka)
- Radulović-Vulić M., Drevne muzičke kulture Crne Gore 1 i 2, Muzička akademija, Cetinje, 2002.
- Marinković S., Istorija srpske muzike, Zavod za izdavanje udžbenika i nastavnih sredstava, Beograd, 2000.
- Kamien R., Music an appreciation, McGaw-Hill Companies, 1998.
- Hauzer A., Socijalna istorija umetnosti i književnosti I i II, Kultura, Beograd, 1962.
- Đurić M., Istorija Helenske književnosti (važno za grčku muziku), Zavod za izdavanje udžbenika i nastavnih sredstava, Beograd, 1988.
- Višić M., Plutarh o muzici, Unireks, Podgorica 2008.
- Piskel Đ., Opšta istorija umjetnosti 1, 2, 3, Vuk Karadžić, Beograd, 1974.
- Muzička enciklopedija 1, 2, 3, Jugoslovenski leksikografski zavod, 1971.
- Leksikon jugoslovenske muzike 1, 2, Jugoslovenski leksikografski zavod, 1984.

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuči učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Bežični zvučnik sa internet konekcijom	1
2.	Računar/laptop sa internet konekcijom	1
3.	Projektor	1
4.	Projekciono platno	1
5.	CD-player	1
6.	Stručna literatura	po potrebi

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju školske godine

9. Povezanost modula – korelacija

- Teorija muzike
- Istorija muzike I, II i III
- Muzički instrumenti
- Komplementarni klavir I, II, III i IV
- Harmonija sa harmonskom analizom I i II
- Analiza muzičkih oblika I i II
- HORSKO pjevanje I, II, III i IV
- Osnove komponovanja sa aranžiranjem

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Kompetencija pismenosti (upotreba stručne terminologije u usmenom i pisanom obliku pravilnim formulisanjem pojmova i koncepata iz oblasti istorije muzike, izražavanjem argumenata i kritičkog mišljenja; poštovanje pravila i preporuka prilikom prezentovanja zadate teme i dr.)
- Kompetencija višejezičnosti (razumijevanje stručne terminologije iz oblasti istorije muzike, prilikom korišćenja izraza na stranom jeziku, istraživanja na internetu i korišćenja literature na stranom jeziku i dr.)
- Matematička kompetencija i kompetencija u prirodnim naukama, tehnologiji i inženjerstvu (STEM) (razvijanje logičkog načina razmišljanja i donošenja zaključaka prilikom analize zadatih tema iz oblasti istorije muzike i dr.)

- Digitalna kompetencija (korišćenje informaciono-komunikacionih tehnologija radi pretrage, prikupljanja i upotrebe podataka iz oblasti istorije muzike, prepoznavanjem relevantnih stručnih tekstova i video zapisa, upotreba softverskih alata za izradu prezentacija na zadatu temu i dr.)
- Lična, socijalna i kompetencija učiti kako učiti (razvijanje tehnika samostalnog učenja, kao i učenja u timu kroz vršnjačku edukaciju i diskusiju, prezentacija i seminarskih radova na zadatu temu; razvijanje tehnika istraživanja, sistematizovanja i vrednovanja informacija u cilju nadogradnje prethodno stečenih znanja, kao i otkrivanja novih; razvijanje sposobnosti učenja na sopstvenim greškama kroz samoprocjenu i samoevaluaciju; razvijanje svijesti o značaju vođenja zdravog života i dr.)
- Građanska kompetencija (angažovanje u zajedničkom ili javnom interesu kroz različite društveno odgovorne aktivnosti; poštovanje prava, jednakosti, slobode izražavanja i mišljenja kroz debate, diskusije i podjelu na grupe; razvijanje svijesti o značaju savremenih događaja, kao i njihovu povezanost sa istorijskim; razvijanje svijesti o odgovornog ponašanja prema prirodi i životnoj sredini pravilnim odlaganjem otpada nakon realizovanih zadataka i dr.)
- Preduzetnička kompetencija (razvijanje sposobnosti davanja inicijative, procjene i pravilnog određivanja prioriteta prilikom rješavanja problema, razvijanje kreativnosti, kao i vještina planiranja i upravljanja vremenom, samostalno ili u timu, planiranje i organizacija resursa i materijala za izvođenje zadataka i dr.)
- Kompetencija kulturološke svijesti i izražavanja (razvijanje svijesti o značaju poznavanja i poštovanja lokalnih, nacionalnih, regionalnih, evropskih i globalnih kultura kroz povezivanje sa primjerima iz oblasti istorije muzike; predstavljanje ideja putem različitih kulturoloških formi kao što su pisani, štampani ili digitalni tekst, dizajn i dr.)

3.2.24. KOMPLEMENTARNI KLAVIR IV**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
IV	9	9	48	66	3

Teorijska nastava, vježbe i praktična nastava: Nastava se izvodi individualno.

2. Cilj modula:

- Upoznavanje sa durskim i molskim skalama, njihovom problematikom, šemama prstoreda, kombinacijama u skalama i njihovom upotrebom u etidama i drugim kompozicijama. Osposobljavanje za sviranje durskih i molskih skala, etida i cikličnog djela kompleksnih interpretativnih zahtjeva, polifone kompozicije i muzičkog djela slobodne forme kompleksnih interpretativnih zahtjeva. Razvijanje strpljivosti, upornosti, marljivosti, savladavanje problema, sposobnosti za snalaženje u različitim situacijama, analitičkog razmišljanja i kreativnosti.

3. Ishodi učenja

Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:

1. Odsvira durske i molske skale
2. Odsvira etide kompleksnih interpretativnih zahtjeva
3. Odsvira ciklično djelo kompleksnih interpretativnih zahtjeva
4. Odsvira polifone kompozicije
5. Odsvira muzičko djelo male i/ili slobodne forme kompleksnih interpretativnih zahtjeva

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Odsvira durske i molske skale	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše pojmove skala i akord	Skala: durska i molska
2. Savlada sve durske i molske skale	
3. Izvede durske i molske skale uz primjenu pravilnog prstoreda, dinamikog nijansiranja i artikulacije	Durske i molske skale: kroz četiri oktave paralelno i suprotno Dinamičko nijansiranje: uzlazno kretanje- krešendo i silazno- dekrešendo Artikulacija: legato
4. Izvede durske i molske trozvuke, dominantne i umanjene septakorde , uz primjenu pravilnog prstoreda i dinamičkog nijansiranja	Durski i molski trozvuci: četvoroglasno, simultano, malo i veliko razlaganje kroz četiri oktave i paralelno Dominantni i umanjeni septakordi: malo razlaganje četvoroglasno kroz četiri oktave
5. Demonstrira slobodu pokreta i koordinaciju između djelova sviračkog aparata	Djelovi sviračkog aparata: prst, šaka, zglob, podlaktica, lakat, nadlaktica i rameni pojas
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1. Za kriterijum 2 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem. Za kriterijume od 3 do 5 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Skala - Trozvuk - Akord - Svirački aparat klaviriste 	

Ishod 2 - Učenik će biti sposoban da Odsvira etide kompleksnih interpretativnih zahtjeva	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše pojam – etida	
2. Navede vrste etida	Vrste etida: za sitnu tehniku - sviranje u poziciji, rotacioni pokreti, izvođenje pasaža, trilera, repeticija, arpeđa, smjena ruku; za krupnu tehniku - sviranje akorada, oktava, duplih nota i kombinacija različitih tehničkih zadataka
3. Primijeni vježbe promjene artikulacije, akcenata i ritmičkih promjena	
4. Primijeni dinamičko nijansiranje u vježbanju	
5. Izvede etide kompleksnih interpretativnih zahtjeva sa različitom tehničkom problematikom	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1 i 2. Za kriterijume 3 i 4 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem. Za kriterijum 5 potrebna je ispravno urađena praktična vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Etida - Tehničke vježbe 	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Odsvira ciklično djelo kompleksnih interpretativnih zahtjeva	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Nabroji muzičke forme koje formiraju sonatni ciklus	Muzičke forme: sonatni oblik, varijacija, složena pjesma, menuet, skerco, rondo i fuga
2. Navede djelove i elemente građe sonatnog oblika	Djelovi sonatnog oblika: uvod, ekspozicija, razvojni dio, repriza, koda. Elementi građe sonatnog oblika: prva tema, most, druga tema i završna grupa
3. Izloži strukturu ronda i građu oblika Teme sa varijacijama	
4. Odredi karakter tema i navede sredstva muzičkog izraza	Karakter tema: odlučan, heroičan, nježan, lirski i graciozni Sredstva muzičkog izraza: ritam, melodija, harmonija, tempo, dinamika, agogika i artikulacija
5. Primijeni tehničke vježbe u cilju savladavanja složenih elemenata klavirske fature	
6. Realizuje izražajnost fraziranja u skladu sa autorskim tekstom i karakteristikama muzičkog stila	
7. Interpretira ciklično djelo kompleksnih interpretativnih zahtjeva	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 4. Za kriterijume od 5 do 7 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Sonatni oblik - Rondo - Menuet - Skerco - Tema sa varijacijom - Složena pjesma - Sonatni ciklus 	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Odsvira polifone kompozicije	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede glavne karakteristike baroknog stila	
2. Analizira formu i harmonsku strukturu polifonog djela	
3. Izvrši parcijalno izvođenje svakog glasa ponaosob, kao i u međusobnim kombinacijama	
4. Izvrši izvođenje desne i lijeve ruke pojedinačno	
5. Primijeni tehničke vježbe u cilju savladavanja tehnički zahtjevnih polifonih djelova	
6. Oblikuje frazu u skladu sa osnovnim principima baroknog stila	
7. Izvede ukrase u skladu sa karakteristikom baroknog stila	Ukrasi: dugi predudar, kratki predudar, višestruki predudar, grupeto, praltriler, mordent i triler
8. Izvede polifono djelo u cjelini	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijum 1. Za kriterijum 2 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem. Za kriterijume od 3 do 8 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Barok - Imitacija - Ukrasi - Polifonija 	

Ishod 5 - Učenik će biti sposoban da Odsvira muzičko djelo male i/ili slobodne forme kompleksnih interpretativnih zahtjeva	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede karakteristike muzičkog stila za muzičko djelo slobodne forme kompleksnih interpretativnih zahtjeva	Muzički stil: barok, klasicizam, romantizam, impresionizam, muzika XX vijeka i popularna muzika
2. Prepozna karakter muzičkog djela slobodne forme kompleksnih interpretativnih zahtjeva	
3. Analizira formu i harmonsku građu muzičkog djela slobodne forme kompleksnih interpretativnih zahtjeva	
4. Izvede tehničke vježbe u cilju savladavanja problema u muzičkom djelu slobodne forme kompleksnih interpretativnih zahtjeva	
5. Izvede izražajno fraziranje u skladu sa stilom muzičkog djela slobodne forme kompleksnih interpretativnih zahtjeva	
6. Primijeni desni i lijevi pedal u skladu sa karakterom kompozicije, autorskim tekstom i karakteristikama muzičkog stila muzičkog djela slobodne forme kompleksnih interpretativnih zahtjeva	
7. Izvede muzičko djelo slobodne forme kompleksnih interpretativnih zahtjeva	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijum 1. Za kriterijume 2 i 3 potrebne su ispravno urađene vježba sa usmenim obrazloženjem. Za kriterijume od 4 do 7 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Muzički stilovi - Muzički oblici - Harmonski plan - Pijanistička tehnika 	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Komplementarni klavir IV planiran je tako da učenicima omogućava sticanje teorijskih znanja i praktičnih vještina iz ove oblasti. Sviranje skala i trozvuka bazira se, kao kod većine pijanističkih škola, na osnovnim elementima, bez kombinacija suprotnog kretanja i dr. zbog sistematskog rada na tehnici i ovladavanjem tonaliteta. Na taj način može se ostvariti kvalitativan napredak u tehničko-tonskoj realizaciji, ujednačenosti, brzini, kroz različite načine izvođenja. Profesor mora da sagleda u potpunosti ličnost učenika sa kojim radi, njegove psihofizičke sposobnosti i da mu pomogne pri profesionalnom opredjeljenju i usmjeravanju. On planira individualni program za svakog učenika vodeći računa o postupnosti u povećavanju zahtjeva i harmoničkom razvoju učenikovih pijanističkih i muzičkih sposobnosti.
- Prilikom realizacije vježbi i praktičnih vježbi, čas treba podijeliti u tri dijela: usviravanje sa skalama i tehničkim vježbama (do 10 minuta), rad na zadatim kompozicijama i završni dio gdje se objedinjavaju postignuta znanja tokom časa. Kod učenika treba razvijati svijest o njegovom potencijalu. Treba mu prižiti priliku da predloži kompozicije koje bi želio da nauči, a nastavnik donosi odluku da li to djelo odgovara mogućnostima učenika.
- Obavezan je razgovor sa učenikom o kompozitorima i njihovim djelima, stilovima i dr. Učeniku treba razvijati kritičko i estetsko mišljenje kroz upoznavanje sa dobrim i lošim interpretacijama zadanog muzičkog djela.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja, usmjeravajući darovite učenike na zaključivanje, razvijanje sposobnosti analize i sinteze, kreativnosti i pozitivnog odnosa prema oblastima koje ih interesuju. Poseban dio u nastavi su pripreme učenika za interne, javne časove, koncerte i druge oblike javnih nastupa koji mogu biti veoma korisni podsticaj u radu.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

Skale :

- Sve durske i molske skale kroz četiri oktave paralelno i suprotno sa trozvcima četvoroglasno, simultano, malo i veliko razlaganje kroz četiri oktave, sa dominantnim i umanjnim septakordima, malo razlaganje četvoroglasno kroz četiri oktave

Udžbenici:

- Jela Kršić: Klavirske hrestomatije;
- B.Milić: Klavirska hrestomatija V, VI

Etide:

- C.Czerny op. 849, op. 299 (I, II, III i IV sveska), op. 740 (lakše)
- F. Burgmuller op. 105, op. 109
- S. Heller op. 45, op. 46,
- H. Berens op. 61
- M. Moszkowski op.91
- K. H. Doring op. 306
- G. Cramer- prva sveska i drga sveska
- A. Loeschhorn op. 66
- i etide slične težine

Polifone kompozicije:

- J.S.Bach: dvoglasne invencije
- J.S.Bach: troglasne invencije
- Kompozicije drugih baroknih autora slične sadržine.

Sonate:

- L. Van Beethoven: op. 49, br.1, br.2; op. 79;
- J.Haydn: izbor lakših sonata
- W. A. Mozart:: KV545, KV283, KV280, KV 570, KV309, KV332;
- i kompozicije drugih autora slične sadržine

Kompozicije slobodnog oblika:

- R. Schumann: Album za mlade,
- D.Kabalevski op. 27,
- S. Prokofjev op.65,
- B.Bartok: Album za mlade (teži komadi),
- W. Gillok: Izbor komada
- F. Chopin: izbor valcera, mazurki, poloneza, nokturna,
- E. Grieg: op. 3, op. 12, op. 38, op.41, op.43, op.47, op. 52, op. 54, op. 57, op. 62, op. 65 (izbor)
- D.Shostakovich: Igre lutaka;
- R. Glier op. 31
- C.Debussy: Dječiji kutak (lakši koomadi)
- B. Martinu: Lutke
- P. I. Tchaikovsky op. 37a,
- F. Mendelsohn: Pjesme bez riječi (izbor lakših)
- J. Ibert: Historied,
- F. Poulanc: Na selu
- Izbor kompozicija balkanskih kompozitora i slično.

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuči učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Klavir	1
2.	Klavirska stolica	2
3.	Notna literatura	po potrebi
4.	Metronom	1
5.	Audio i video uređaj	1

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Predviđen obavezan minimum kompozicija u toku školske godine: 4 etide različitih tehničkih zahtjeva, 2 polifone kompozicije, 1 sonata u cjelini i 3 kompozicije različite po karakteru i stilu.
- Predviđene su provjere na kraju svakog polugodišta, godišnji ispit i najmanje dva javna nastupa u toku školske godine:
 - Prva provjera- I polugodište: jedna skala i jedna etida
 - Druga provjera- II polugođe: jedna skala i jedna kompozicija male forme
 - Godišnji ispit : etida, jedna dvoglasna ili troglasna invencija J.S.Bach, Prvi stav sonate, jedna kompozicija male forme
- Napomena: Na svim provjerama znanja i godišnjem ispitu, kao i javnim nastupima program se izvodi napamet.

- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju svakog klasifikacionog perioda, provjeri znanja i godišnjem ispitu.
- Dva javna nastupa u toku školske godine (interni , javni čas ili koncert).

9. Povezanost modula – korelacija

- Solfedo I, II, III, IV
- Teorija muzike
- Istorija muzike I, II, III, IV
- Komplementarni klavir I, II i III
- Muzički instrumenti
- Harmonija sa harmonskom analizom I i II
- Analiza muzičkih oblika I i II

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Kompetencija pismenosti (upotreba stručne terminologije u usmenom i pisanom obliku pravilnim formulisanjem pojmova i koncepata iz modula Komplementarni klavir, izražavanjem argumenata i kritičkog mišljenja; poštovanje pravila i preporuka prilikom prezentovanja zadate teme i dr.)
- Kompetencija višejezičnosti (razumijevanje stručne terminologije iz modula Komplementarni klavir, prilikom korišćenja izraza na stranom jeziku, istraživanja na internetu i korišćenja literature na stranom jeziku i dr.)
- Matematička kompetencija i kompetencija u prirodnim naukama, tehnologiji i inženjerstvu (STEM) (razvijanje logičkog načina razmišljanja i donošenja zaključaka prilikom analize zadatih tema ih modula Komplementarni klavir i dr.)
- Digitalna kompetencija (korišćenje informaciono-komunikacionih tehnologija radi pretrage, prikupljanja i upotrebe podataka iz modula Komplementarni klavir, prepoznavanjem relevantnih stručnih tekstova i video zapisa, upotreba softverskih alata za izradu prezentacija na zadatu temu i dr.)
- Lična, socijalna i kompetencija učiti kako učiti (razvijanje tehnika samostalnog učenja, kao i učenja u timu kroz vršnjačku edukaciju i diskusiju, prezentacija i seminarskih radova na zadatu temu; razvijanje tehnika istraživanja, sistematizovanja i vrednovanja informacija u cilju nadogradnje prethodno stečenih znanja, kao i otkrivanja novih; razvijanje sposobnosti učenja na sopstvenim greškama kroz samoprocjenu i samoevaluaciju; razvijanje svijesti o značaju vođenja zdravog života i dr.)
- Građanska kompetencija (angažovanje u zajedničkom ili javnom interesu kroz različite društveno odgovorne aktivnosti; poštovanje prava, jednakosti, slobode izražavanja i mišljenja kroz debate, diskusije i podjelu na grupe; razvijanje svijesti o značaju savremenih događaja, kao i njihovu povezanost sa istorijskim; razvijanje svijesti o odgovornog ponašanja prema prirodi i životnoj sredini pravilnim odlaganjem otpada nakon realizovanih zadataka i dr.)
- Preduzetnička kompetencija (razvijanje sposobnosti davanja inicijative, procjene i pravilnog određivanja prioriteta prilikom rješavanja problema, razvijanje kreativnosti, kao i vještina planiranja i upravljanja vremenom, samostalno ili u timu, planiranje i organizacija resursa i materijala za izvođenje zadataka i dr.)
- Kompetencija kulturološke svijesti i izražavanja (razvijanje svijesti o značaju poznavanja i poštovanja lokalnih, nacionalnih, regionalnih, evropskih i globalnih kultura kroz povezivanje sa primjerima iz modula Komplementarni klavir; predstavljanje ideja putem različitih kulturoloških formi kao što su pisani, štampani ili digitalni tekst, dizajn i dr.)

3.2.25. PREDUZETNIŠTVO**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
IV	33	33		66	3

2. Cilj modula:

- Upoznavanje sa značajem preduzetništva, preduzetničkih vještina, tehnikama za pronalaženje biznis ideje, strukturom i načinom izrade biznis plana, oblicima obavljanja privredne djelatnosti i promocijom proizvoda i usluga. Osposobljavanje za kreiranje i pokretanje biznisa. Razvijanje inicijativnosti, kreativnosti, odgovornosti, komunikativnosti i timskog rada.

3. Ishodi učenja**Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:**

1. Identifikuje značaj preduzetništva, preduzetničkih vještina i pokretanja sopstvenog biznisa
2. Osmisli biznis ideju koristeći razne tehnike i rezultate istraživanja tržišta
3. Sastavi biznis plan na osnovu sprovedenih istraživanja i analiza
4. Identifikuje oblike obavljanja privredne djelatnosti i postupak registracije privrednih društava
5. Identifikuje faze u postupku zasnivanja radnog odnosa i karakteristike individualnih i kolektivnih prava zaposlenih
6. Pripremi poslovni sastanak i korespondentne akte u vezi sa njegovom organizacijom
7. Promoviše privredno društvo, proizvod ili uslugu

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Identifikuje značaj preduzetništva, preduzetničkih vještina i pokretanja sopstvenog biznisa	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni pojam i vrste preduzetništva	Vrste preduzetništva: porodično, korporativno, socijalno, žensko, digitalno, ruralno, zeleno, plavo i dr.
2. Objasni razliku između preduzetništva i inovacija	
3. Opiše nastanak i razvoj preduzetništva	
4. Opiše uticaj digitalizacije na preduzetništvo	
5. Objasni pojam preduzetnika, različite pristupe o teoriji preduzetnika i zablude o njima	Pristupi o teoriji preduzetnika: ekonomski, psihološki i sociološki
6. Popuni upitnik za procjenu preduzetničkih osobina	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 5. Za kriterijum 6 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Preduzetništvo - Istorija preduzetništva - Preduzetnik 	

Ishod 2 - Učenik će biti sposoban da Osmisli biznis ideju koristeći razne tehnike i rezultate istraživanja tržišta	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni pojam ideje	
2. Objasni pojam biznis ideje	
3. Primijeni odgovarajuću tehniku za pronalaženje biznis ideje	Tehnike za pronalaženje biznis ideje: kopiranje postojećih poslova, mapiranje, pretvaranje hobija u potencijalni posao, korišćenje radnog iskustva za pokretanje posla, brainstorming tehnika, inovacije novih proizvoda/ usluga i dr.
4. Objasni pojam poslovne šanse i pristupe za njeno prepoznavanje	Pristupi: posmatranje promjena i trendova, rješavanje problema, pronalaženje praznina na tržištu, takmičenje/konkurencija i dr.
5. Sprovede provjeru odabrane biznis ideje na tržištu koristeći odgovarajuće upitnike	
6. Objasni SWOT analizu i njen značaj	
7. Procijeni biznis ideju na osnovu SWOT analize	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 2, 4 i 6. Za kriterijume 3, 5 i 7 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Ideja - Biznis ideja - Tehnike za pronalaženje biznis ideje - Poslovna šansa - SWOT analiza 	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Sastavi biznis plan na osnovu sprovedenih istraživanja i analiza	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni viziju, misiju, poslovne ciljeve i vrste poslovnih strategija	Vrste poslovnih strategija: ofanzivna, defanzivna, strategija imitacije i tradicionalistička
2. Formuliše misiju i viziju za konkretan primjer privrednog društva	
3. Opiše značaj, strukturu i elemente biznis plana	Struktura i elementi biznis plana: naslovna strana, sadržaj biznis plana, rezime, osnovni podaci o preduzetniku, opis biznis ideje odnosno proizvoda/usluge, analiza tržišta prodaje i konkurencije, analiza tržišta nabavke, marketing plan (cijena, lokacija, distribucija, promocija), tehničko tehnološka analiza, analiza zaštite životne sredine i zaštite na radu (održivi razvoj, standardi zaštite životne sredine, racionalno korišćenje energije i materijala, ekološki standardi za odlaganje otpadnog materijala, reciklaža otpada i dr.) i finansijski plan sa vremenskim okvirom realizacije
4. Izradi pojedinačne elemente biznis plana za odabranu biznis ideju	
5. Sastavi biznis plan na osnovu izrađenih pojedinačnih elemenata	
6. Prezentuje biznis plan koristeći pravila za uspješno prezentovanje	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1 i 3. Za kriterijume 2, 4, 5 i 6 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	

- Misija i vizija privrednog društva
- Ciljevi privrednog društva
- Poslovna politika privrednog društva
- Poslovna strategija privrednog društva
- Biznis plan
- Prezentacija

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Identifikuje oblike obavljanja privredne djelatnosti i postupak registracije privrednih društava	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede oblike obavljanja privredne djelatnosti i njihove karakteristike	Oblici obavljanja privredne djelatnosti: preduzetnik, ortačko društvo, komanditno društvo, društvo sa ograničenom odgovornošću i djelovi stranog društva
2. Objasni naziv i vizuelni identitet privrednog društva	Naziv i vizuelni identitet privrednog društva: ime privrednog društva, logotip, zaštitna boja, tipografija, maskota, grb, slogan i dr.
3. Osmisli ime za privredno društvo za konkretan primjer	
4. Kreira logotip i slogan za konkretan primjer privrednog društva ili proizvoda/ usluge	
5. Opiše postupak i potrebnu dokumentaciju za registraciju privrednih društava	
6. Popuni formular za registraciju preduzetnika, na konkretnom primjeru	
7. Objasni poslovni kodeks privrednog društva	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 2, 5 i 7. Za kriterijume 3, 4 i 6 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Vrste privrednih društava - Naziv i vizuelni identitet privrednog društva - Registracija privrednog društva - Poslovni kodeks 	

Ishod 5 - Učenik će biti sposoban da Identifikuje faze u postupku zasnivanja radnog odnosa i karakteristike individualnih i kolektivnih prava zaposlenih	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni pojam zasnivanja radnog odnosa	
2. Opiše opšte i posebne uslove za zasnivanje radnog odnosa	Opšti uslovi: godine života, zdravstvena sposobnost i dr. Posebni uslovi: nivo kvalifikacije, radno iskustvo, stručni ispit i dr.
3. Objasni način zasnivanja radnog odnosa i vrijeme na koje se zasniva radni odnos	Vrijeme na koje se zasniva radni odnos: određeno i neodređeno
4. Sastavi konkurs za prijem u radni odnos za određeno radno mjesto, na konkretnom primjeru	
5. Sastavi radnu biografiju (CV) za prijem u radni odnos, na konkretnom primjeru	
6. Navede vrste prava zaposlenih	Vrste prava zaposlenih: individualna i kolektivna
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 2, 3 i 6. Za kriterijume 4 i 5 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Zasnivanje radnog odnosa - Prava zaposlenih 	

Ishod 6 - Učenik će biti sposoban da Pripremi poslovni sastanak i korespondentne akte u vezi sa njegovom organizacijom	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni cilj i vrste poslovnih sastanaka	Vrste poslovnih sastanaka: formalni, neformalni, radni, informativni, diskusioni, poslovna druženja, seminari, konferencije i dr.
2. Objasni pripremu materijala, opreme i mjesta za održavanje poslovnog sastanka	
3. Objasni proces, pravila i vrste komunikacije i upotrebu digitalnih alata u komunikaciji	Vrste komunikacije: usmena, pisana, interna, eksterna, privatna, poslovna, domaća, strana i dr.
4. Objasni stilove i fraze poslovne i službene korespondencije, sadržaj i elemente poslovnog pisma i službenog dopisa	
5. Sastavi poziv za učesnike sastanka sa dnevnim redom, terminom i mjestom održavanja u odgovarajućoj formi, na konkretnom primjeru	
6. Sastavi zapisnik o održanom sastanku u odgovarajućoj formi, na konkretnom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 4. Za kriterijume 5 i 6 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Poslovni sastanak - Pojam i vrste komunikacije - Poslovna i službena korespondencija - Korespondentni akti u vezi poslovnih sastanaka 	

Ishod 7 - Učenik će biti sposoban da Promoviše privredno društvo, proizvod ili uslugu	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni pojam promocije	
2. Navede oblike promocijnih aktivnosti	Oblici promocijnih aktivnosti: privredna propaganda, lična prodaja, prodajna promocija, odnosi sa javnošću, internet prodaja, digitalne promocijone aktivnosti i dr.
3. Kreira reklamnu poruku za proizvod ili uslugu, na konkretnom primjeru	
4. Osmisli flajer za proizvod ili uslugu, na konkretnom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijum 1 i 2. Za kriterijume 3 i 4 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Promocija	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Preduzetništvo je tako koncipiran da omogućava učenicima da stiču teorijska i praktična znanja i vještine iz ove oblasti. Prilikom realizacije ovog modula učenike treba motivisati na aktivno učenje, samostalan i timski rad. Preporučljivo je da se nastava iz ovog modula, realizuje u blok časovima sa po dva časa nedjeljno. Učenike bi trebalo poslije realizacije uvodnih sadržaja i pojedinačnih aktivnosti koje su u vezi sa njima, podijeliti na timove (sastavljene od tri do sedam učenika) u kojima će tako raditi do kraja školske godine. Iako će učenici raditi u timu, svako od njih treba da ima pojedinačna zaduženja, na osnovu čega će biti ocjenjivani. Preporučljivo je da svaki tim učenika ima svoj folder u kom će čuvati sve radne listove koje će popunjavati tokom školske godine prilikom izrade određenih praktičnih vježbi. Radni listovi za svaku aktivnost su predviđeni u Priručniku za nastavnike, koji je urađen za ovu namjenu. Prilikom obrade određenih nastavnih sadržaja preporučljivo je podsticati učenike na sprovođenje različitih istraživanja kako bi na taj način došli do relevantnih informacija. Poželjno je da učenici učestvuju na školskim i nacionalnim takmičenjima za najbolji Biznis plan.
- Preporučljivo je da učenici nakon urađenih vježbi, svoje rezultate usmeno prezentuju drugim učenicima, uz obrazloženje vlastitog stava i da o istom diskutuju sa drugim učenicima i nastavnikom. Tokom prezentacije učenici treba da se jasno izražavaju i pravilno koriste stručnu terminologiju. Prilikom obrade određenih nastavnih sadržaja mogu se na času pozvati lokalni preduzetnici, predstavnici određenih institucija i privrednih društava ili organizovati posjeta istim, kako bi učenici dobili konkretne informacije o određenim oblastima koji se odnose na realizaciju biznis ideja.
- U cilju podsticanja nadarenih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja, produbljujući i proširujući njihova interesovanja za oblasti iz okvira ovog modula. Nastavnik treba da podstiče nadarene učenike da unapređuju teorijsko znanje i razvijaju praktične vještine iz okvira ovog modula, vještine analitičkog, kreativnog i kritičkog mišljenja i vještine donošenja odluka. Nastavnik treba da podstakne učenike na razvoj njihovih sposobnosti i interesovanja u cilju pravilne karijerne orijentacije.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- Grupa autora, Mladi preduzetnici - Priručnik iz preduzetništva za učenike srednjih stručnih škola, JU Centar za stručno obrazovanje, 2014.
- Grupa autora, Mladi preduzetnici – Priručnik iz preduzetništva za nastavnike srednjih stručnih škola, JU Centar za stručno obrazovanje, Podgorica, 2014.
- Lajović D.; i grupa autora, Preduzetništvo u novi milenijum, CID, Podgorica, 2001.
- Lajović D.; i grupa autora, Marketing plan kao preduzetničko sredstvo, Zavod za zapošljavanje Crne Gore, Podgorica, 2009.
- Propisi koji regulišu oblast radnih odnosa.
- Propisi koji regulišu oblast privrednih društava.

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuči učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Računar	1
2.	Projektor, projekciono platno/multimedijalna tabla	1
3.	Štampač	1
4.	Skener	1
5.	Kancelarijski materijal i pribor	po potrebi

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju školske godine.

9. Povezanost modula – korelacija

- Audiotehnologija I i II
- Dizajn zvuka I i II
- Muzička produkcija I i II
- Savremeno odrastanje
- Socijalne mreže i globalizacija
- Poslovna kultura

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Kompetencija pismenosti (upotreba stručne terminologije u usmenom i pisanom obliku pravilnim formulisanjem pojmova, činjenica, pravila i koncepata iz oblasti preduzetništva, izražavanjem argumenata i kritičkog mišljenja na uvjerljiv način primjeren kontekstu; korišćenje različitih izvora znanja pretragom, prikupljanjem i obradom vizuelnih, audio/video i digitalnih informacija; poštovanje pravila i preporuka prilikom prezentovanja zadate teme i dr.)
- Matematička kompetencija i kompetencija u prirodnim naukama, tehnologiji i inženjerstvu (STEM) (razvijanje logičkog načina razmišljanja, osnovnih matematičkih principa i donošenja zaključaka osmišljavanjem biznis ideje, sastavljanjem biznis plana i promovisanjem privrednog društva, proizvoda ili usluge, realizacijom vježbi kroz određene modele i dr.)
- Digitalna kompetencija (upotreba namjenskog softvera za obradu i uređivanje teksta i tabela, čuvanje dokumenata u elektronskom obliku; korišćenje informaciono-komunikacionih tehnologija radi pretrage, prikupljanja i upotrebe podataka iz oblasti preduzetništva, prepoznavanjem relevantnih stručnih tekstova i video zapisa; upotreba softverskih alata za izradu prezentacija na zadatu temu; razvijanje svijesti o značaju elektronskog učenja kroz različite vidove online nastave i interakcije; korišćenje foruma i društvenih mreža, u cilju razmjene stručnih informacija, poštovanjem pravila bezbjednosti i etike prilikom korišćenja Interneta i dr.)
- Lična, socijalna i kompetencija učiti kako učiti (razvijanje tehnika samostalnog učenja, kao i učenja u timu kroz vršnjačku edukaciju i diskusiju, izradu domaćih zadataka, seminarских radova i prezentacija na zadatu temu; razvijanje sposobnosti izražavanja sopstvenog mišljenja učešćem u konstruktivnoj diskusiji sa uvažavanjem drugačijih stavova; razvijanje tolerancije, kulture dijaloga i poštovanja tuđeg integriteta, u skladu sa etičkim pravilima; razvijanje tehnika istraživanja, sistematizovanja i vrednovanja informacija u cilju nadogradnje prethodno stečenih znanja, kao i otkrivanja novih; razvijanje sposobnosti učenja na sopstvenim greškama kroz samoprocjenu i samoevaluaciju; razvijanje svijesti o značaju vođenja zdravog života i dr.)
- Građanska kompetencija (angažovanje u zajedničkom ili javnom interesu kroz različite društveno odgovorne aktivnosti; poštovanje prava, jednakosti, slobode izražavanja i mišljenja kroz debate, diskusije i podjelu na grupe; razvijanje svijesti o značaju savremenih događaja, kao i njihovu povezanost sa istorijskim; razvijanje svijesti o značaju održivog razvoja i odgovornog ponašanja prema prirodi i životnoj sredini i dr.)

- Preduzetnička kompetencija (razvijanje sposobnosti davanja inicijative i pravilnog određivanja prioriteta prilikom rješavanja problema; razvijanje kreativnosti, kao i vještina planiranja i upravljanja vremenom prilikom rješavanja različitih zadataka, samostalno ili u timu, kroz izradu i upravljanje projektima iz stručne ili društveno odgovorne oblasti i dr.)
- Kompetencija kulturološke svijesti i izražavanja (razvijanje svijesti o značaju poznavanja i poštovanja lokalnih, nacionalnih, regionalnih, evropskih i globalnih kultura kroz povezivanje sa primjerima iz oblasti preduzetništva; predstavljanje ideja putem različitih kulturoloških formi kao što su pisani, štampani ili digitalni tekst, film, dizajn i dr.)

3.2.26. ANALIZA MUZIČKIH OBLIKA II**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
IV	36	30		66	3

Teorijska nastava i vježbe: Odjeljenje se dijeli na grupe od 6 do 10 učenika.

2. Cilj modula:

- Osposobljavanje za samostalnu analizu složenijih muzičkih oblika i upoređivanje različitih formi i struktura. Razvijanje zapažanja, analitičnosti, kritičkog mišljenja, estetike i kreativnosti, marljivosti i preciznosti u radu.

3. Ishodi učenja

Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:

1. Analizira klasični rondo sa jednom, dvije i tri teme
2. Analizira sonatni oblik prateći njegov razvoj od baroknog dvodjela, preko Skarlatijevog do klasičnog sonatnog oblika
3. Analizira sonatni rondo upoređujući ga sa sonatnim oblikom i ostalim vrstama ronda
4. Utvrdi karakteristike i primjenu sonatnog ciklusa: broj, raspored i povezivanje stavova

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Analizira klasični rondo sa jednom, dvije i tri teme	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede istorijat ronda, njegove vrste sa posebnim osvrtom na Kuprenov rondo	Vrste: Kuprenov rondo (sa kupletima), klasični rondo: sa jednom temom (sa epizodama), dvije i tri teme
2. Izvrši analizu Kuprenovog ronda (djelovi i shema) na zadatom primjeru iz literature u odnosu na sve aspekte	Djelovi: refren i kupleti Shema: R C1 R C2 R Aspekti: formalni, strukturalni, tonalni, tematski, stilski i zvučni
3. Objasni karakteristike klasičnog ronda sa jednom, dvije i tri teme sa posebnim osvrtom na shemu i tonalni plan	Shema: AE1AE2A+Coda, ABABA+Coda i ABACA+Coda
4. Izvrši analizu oblika klasičnog ronda sa jednom temom (rondo sa epizodama) na zadatom notnom primjeru	Analiza: uz upoređivanje sheme, odnosa i osobina njegovih djelova sa Kuprenovim rondom
5. Izvrši analizu klasičnog rondo sa dvije teme, razumijevajući njegovu građu na zadatom notnom primjeru	
6. Izvrši analizu klasičnog ronda sa tri teme sa posebnim osvrtom na karakteristike treće teme na zadatom notnom primjeru	
7. Navede odstupanja u obliku ronda	Odstupanja: redukcija sheme ronda, rondo u laganom tempu i pojava osnovne (A) teme u drugim tonalitetima
8. Izvrši analizu odstupanja u obliku ronda na zadatom notnom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja potreban je usmeni i pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 3 i 7. Za kriterijume 2, 4, 5, 6 i 8 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Kuprenov rondo - Klasični rondo sa jednom, dvije i tri teme - Odstupanja u obliku ronda 	

Ishod 2 - Učenik će biti sposoban da: Analizira sonatni oblik prateći njegov razvoj od baroknog dvodjela, preko Skarlatijevog do klasičnog sonatnog oblika	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Opiše razvoj Skarlatijevog sonatnog oblika od baroknog dvodjela	
2. Izvrši analizu Skarlatijevog sonatnog oblika na zadatom notnom primjeru	
3. Objasni građu klasičnog sonatnog oblika u odnosu na Skarlatijev sonatni oblik	Građa: ekspozicija, razvojni dio i repriza
4. Izvrši analizu ekspozicije sa posebnim osvrtom na karakteristike, ulogu i tonalni plan njenih djelova na zadatom notnom primjeru	Ekspozicija: I tema most, II tema i završna grupa
5. Izvrši analizu razvojnog dijela sonatnog oblika sa posebnim osvrtom na njegovu strukturu, ulogu, tematski i modulacioni plan na zadatom notnom primjeru	Razvojni dio: uvodni, centralni i završni odsjek
6. Izvrši analizu reprize sonatnog oblika uočavajući razlike u odnosu na ekspoziciju sa naglaskom na tonalni plan na zadatom notnom primjeru	Repriza: I tema, most, II tema i završna grupa
7. Objasni ulogu uvoda i kode u sonatnom obliku	
8. Navede odstupanja u sonatnom obliku	Odstupanja: odsustvo mosta ili završne grupe u ekspoziciji; pojava II teme u udaljenom tonalitet; nova (treća tema) u razvojnom dijelu; lažna, subdominantna i obrnuta repriza; početak II teme u novom tonalitetu u reprizi; početak reprize II temom; kombinacija sonatnog oblika i trodjelne pjesme; kombinacija sonatnog oblika i ronda
9. Izvrši analizu odstupanja u sonatnom obliku na zadatom notnom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja potreban je usmeni i pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 3, 7 i 8. Za kriterijume 2, 4, 5, 6 i 9 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Skarlatijev sonatni oblik	

Ishod 2 - Učenik će biti sposoban da: Analizira sonatni oblik prateći njegov razvoj od baroknog dvodjela, preko Skarlatijevog do klasičnog sonatnog oblika	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
<ul style="list-style-type: none">- Klasični sonatni oblik- Odstupanja u sonatnom obliku	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Analizira sonatni rondo upoređujući ga sa sonatnim oblikom i ostalim vrstama ronda	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše shemu ABACABA sonatnog ronda	
2. Objasni shemu sonatnog ronda	
3. Uporedi sonatni rondo sa klasičnim rondom sa tri teme na zadatom notnom primjeru	
4. Uporedi sonatni rondo sa klasičnim sonatnim oblikom na zadatom notnom primjeru	
5. Navede odstupanja od oblika sonatnog ronda	Odstupanja: izostavljanje trećeg nastupa I teme - ABACBA; razvojni dio umjesto III teme - ABA; razvojni dio ABA i rondo sa četiri teme - ABACADABA
6. Izrši analizu sonatnog ronda na zadatim notnim primjerima	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 2 i 5. Za kriterijume 3, 4 i 6 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Sonatni rondo - Odstupanja od oblika sonatnog ronda 	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da	
Utvrđi karakteristike i primjenu sonatnog ciklusa: broj, raspored, oblik i povezivanje njegovih stavova	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni karakteristike sonatnog ciklusa	
2. Imenuje različite vrste oblika komponovanih u sonatnom ciklusu.	Vrste: sonata, kamerni sastavi, simfonija i koncert (serenada, divertimento, kasacija)
3. Navede broj i raspored stavova u sonatnom ciklusu različitih vrsta	Broj i raspored: tri stava (brz-lagan-brz) sonata i koncert; četiri stava (brz-lagan-menuet/skerco-brz) simfonija, kamerni oblici i sonata
4. Navede moguće oblike stavova po njihovom redosledu u sonatnom ciklusu.	Oblici stavova: I stav: sonatni oblik; II stav: oblik pjesme, sonatni oblik, tema s varijacijama i rondo; III stav: menuet ili skerco i IV stav: rondo, sonatni oblik, tema s varijacijama i fuga
5. Uoči načine međusobnog povezivanja stavova sonatnog ciklusa na zadanom notnom primjeru	Načini međusobnog povezivanja stavova: bez pauze (attaca), prelazima, primjenom iste tematike, primjenom fiks-ideje (lajtmotiv), monotematizmom i cikličnim principom
6. Navede odstupanja od sonatnog ciklusa	Odstupanja: I stav u obliku varijacija, pjesme ili fuge, izostavljanje razvojnog dijela; IV stav (finale) u laganom tempu, sonatni ciklusi sa samo dva ili više od četiri stava
7. Izvrši analizu sonatnog ciklusa na zadanom notnom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 2, 3, 4 i 6. Za kriterijume 5 i 7 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Sonatni ciklus - Odstupanja u sonatnom ciklusu 	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Analiza muzičkih oblika II je tako koncipiran da učenicima omogućava sticanje teorijskih i praktičnih znanja i vještina iz ove oblasti. Preporučuju se one didaktičke metode koje omogućavaju da svi učenici budu aktivni u najvećoj mjeri u cilju postizanja značajnog stepena samostalnosti i inicijativnosti u učenju i radu. Preporučene didaktičke metode su metode aktivnog učenja: smisljeno verbalno receptivno učenje, praktično smisaono učenje, konvergentno (logičko) učenje, divergentno (stvaralačko) učenje, kooperativno učenje učenik-učenik, kooperativno učenje učenik-nastavnik, učenja putem otkrića, analiza notnih primjera. Nastava treba da bude aktivna sa uključivanjem svih učenika. Pri savladavanju nove materije potrebno je da učenici koriste već stečena znanja kako bi povezivali informacije. Analitički dio nastave podrazumijeva primjere iz literature prvenstveno kompozitora iz perioda baroka, klasicizma i romantizma. Od velikog značaja je podsticanje problemske nastave u kojoj nastavnik navodi učenike da sami dolaze do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime im omogućava povezivanje teorijskih znanja sa praktičnom primjenom. Ishodi učenja obrađeni u modulima Istorija muzike sa poznavanjem muzičke literature II i III, Muzičkih oblika i Analiza muzičkih oblika I uvode se kao obnova prethodno stečenih znanja, a zatim se detaljnije proučavaju.
- Vježbe podrazumijevaju primjenu stečenih znanja na konkretnim zadacima. Učenike treba podijeliti u grupe i realizovati vježbe individualno, u parovima ili manjim grupama, ali tako da svaki učenik samostalno uradi vježbu i dobije traženi rezultat. Nastavnik treba da podstiče problemsku nastavu u kojoj navodi učenike da sami dolaze do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime im omogućava povezivanje teorijskih znanja sa praktičnom primjenom i, po mogućnosti, obratiti pažnju na aktivnosti i postignuća svakog učenika. Osim prethodnog, u pravcu postizanja kvalitetnog i trajno stečenog znanja, neophodno je ostvariti i korelaciju među različitim modulima.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja, usmjeravajući darovite učenike na zaključivanje, razvijanje sposobnosti analize i sinteze, kreativnosti i pozitivnog odnosa prema oblastima koje ih interesuju. Nastavnik treba da podstakne učenike na razvoj njihovih sposobnosti i interesovanja u cilju pravilne karijerne orijentacije.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- Mihajlović M., Muzički oblici za III i IV razred Srednje muzičke škole, Zavod za izdavanje udžbenika i nastavnih sredstava, Beograd, 1998.
- Peričić V., Skovran D., Nauka o muzičkim oblicima, Univerzitet umetnosti, Beograd, 1991.
- Popović B., Muzička forma ili smisao o muzici, Clio, Beograd, 1998.
- Kamien R., Music an appreciation, McGaw-Hill Companies, 1998.

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuči učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Školska tabla sa linijskim sistemom	1
2.	Instrument - klavir	1
3.	Bežični zvučnik sa internet konekcijom	1
4.	Notni primjeri kompozitora baroka, klasicizma i romantizma	po potrebi
5.	Računar/laptop sa internet konekcijom	1

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju školske godine

9. Povezanost modula – korelacija

- Solfedo I, II, III i IV
- Teorija muzike
- Istorija muzike I, II, III i IV
- Muzički instrumenti
- Komplementrani klavir I, II, III i IV
- Harmonija sa harmonskom analizom I i II
- Analiza muzičkih oblika I

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Kompetencija pismenosti (upotreba stručne terminologije u usmenom i pisanom obliku pravilnim formulisanjem pojmova i koncepata iz oblasti analize muzičkih oblika, izražavanjem argumenata i kritičkog mišljenja; poštovanje pravila i preporuka prilikom prezentovanja zadate teme i dr.)
- Kompetencija višejezičnosti (razumijevanje stručne terminologije iz oblasti analize muzičkih oblika, prilikom korišćenja izraza na stranom jeziku, istraživanja na internetu i korišćenja literature na stranom jeziku i dr.)
- Matematička kompetencija i kompetencija u prirodnim naukama, tehnologiji i inženjerstvu (STEM) (razvijanje logičkog načina razmišljanja i donošenja zaključaka prilikom analize zadatih tema iz oblasti analize muzičkih oblika i dr.)
- Digitalna kompetencija (korišćenje informaciono-komunikacionih tehnologija radi pretrage, prikupljanja i upotrebe podataka iz oblasti analize muzičkih oblika, prepoznavanjem relevantnih stručnih tekstova i video zapisa, upotreba softverskih alata za izradu prezentacija na zadatu temu i dr.)
- Lična, socijalna i kompetencija učiti kako učiti (razvijanje tehnika samostalnog učenja, kao i učenja u timu kroz vršnjačku edukaciju i diskusiju, prezentacija i seminarskih radova na zadatu temu; razvijanje tehnika istraživanja, sistematizovanja i vrednovanja informacija u cilju nadogradnje prethodno stečenih znanja, kao i otkrivanja novih; razvijanje sposobnosti učenja na sopstvenim greškama kroz samoprocjenu i samoevaluaciju; razvijanje svijesti o značaju vođenja zdravog života i dr.)
- Građanska kompetencija (angažovanje u zajedničkom ili javnom interesu kroz različite društveno odgovorne aktivnosti; poštovanje prava, jednakosti, slobode izražavanja i mišljenja kroz debate, diskusije i podjelu na grupe; razvijanje svijesti o značaju savremenih događaja, kao i njihovu povezanost sa istorijskim; razvijanje svijesti o odgovornom ponašanju prema prirodi i životnoj sredini pravilnim odlaganjem otpada nakon realizovanih zadataka i dr.)
- Preduzetnička kompetencija (razvijanje sposobnosti davanja inicijative, procjene i pravilnog određivanja prioriteta prilikom rješavanja problema, razvijanje kreativnosti, kao i vještina planiranja i upravljanja vremenom, samostalno ili u timu, planiranje i organizacija resursa i materijala za izvođenje zadataka i dr.)
- Kompetencija kulturološke svijesti i izražavanja (razvijanje svijesti o značaju poznavanja i poštovanja lokalnih, nacionalnih, regionalnih, evropskih i globalnih kultura kroz povezivanje sa primjerima iz oblasti analize muzičkih

oblika; predstavljanje ideja putem različitih kulturoloških formi kao što su pisani, štampani ili digitalni tekst, dizajn i dr.)

3.2.27. MUZIČKA PRODUKCIJA II**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
IV	33		99	132	8

Praktična nastava: Odjeljenje se dijeli na grupe od 6 do 10 učenika.

2. Cilj modula:

- Upoznavanje sa realizacijom savremene muzičke produkcije, kao i ulogom muzičkog producenta u radu sa izvođačima. Osposobljavanje za organizaciju sesije za miksanje u DAW-u, optimizaciju audio materijala za miksanje, kao i samostalno miksanje i masterovanje audio materijala. Razvijanje sposobnosti zapažanja, logičkog razmišljanja, kreativnosti, odgovornosti, spretnosti i preciznosti u radu.

3. Ishodi učenja**Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:**

1. Analizira realizaciju muzičke produkcije kroz preprodukciju, produkciju i postprodukciju
2. Analizira ulogu muzičkog producenta u radu sa izvođačima
3. Organizuje sesiju za miksanje u DAW-u
4. Optimizuje audio materijal za miksanje
5. Vršiti samostalno miksanje i masterovanje audio materijala

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Analizira realizaciju muzičke produkcije kroz preprodukciju, produkciju i postprodukciju	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Opiše osnovne faze savremenog radnog procesa muzičke produkcije	Osnovne faze savremenog radnog procesa muzičke produkcije: preprodukcija, produkcija i postprodukcija
2. Objasni ulogu preprodukcije u savremenoj muzičkoj produkciji	Uloga preprodukcije u savremenoj muzičkoj produkciji: priprema materijala prije snimanja i definisanje umjetničkog pravca projekta
3. Prepozna ključne elemente preprodukcije	Ključni elementi preprodukcije: demo trake, tempo i metronom, mastering kao provjera, korekcija, aranžmani i organizacija snimanja
4. Objasni značaj odnosa producent–klijent u fazi preprodukcije	Značaj odnosa producent–klijent u fazi preprodukcije: komunikacija, povjerenje (trust factor) i zajednička vizija projekta
5. Objasni ulogu snimanja kao faze realizacije muzičke produkcije	Uloga snimanja kao faze realizacije muzičke produkcije: snimanje kao bilježenje izvođenja, značaj performansa i interpretacije, odnos preprodukcije i snimanja
6. Opiše značaj editovanja u savremenoj muzičkoj produkciji	Značaj editovanja u savremenoj muzičkoj produkciji: selekcija najboljih izvođenja, vremensko i intonativno usklađivanje, edit kao sredstvo poboljšanja, a ne zamjene izvođenja
7. Objasni ulogu miksa u oblikovanju zvučne slike snimka	Uloga miksa u oblikovanju zvučne slike snimka: balans i odnos elemenata, prostorni i dinamički odnosi i miks kao kreativna faza produkcije
8. Objasni ulogu masteringa kao završne faze muzičke produkcije	Uloga masteringa kao završne faze muzičke produkcije: kontrola i ujednačavanje zvuka, priprema snimka za različite načine distribucije, mastering kao provjera, a ne korekcija produkcije
9. Objasni postprodukciju kao završnu fazu muzičke produkcije	Postprodukcija kao završna faza muzičke produkcije: mastering kao kontrola i finalna priprema snimka, analogni, digitalni i hibridni mastering
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 9.	
Predložene teme	

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Analizira realizaciju muzičke produkcije kroz pretrodukciju, produkciju i postprodukciju	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)

- Realizacija savremene muzičke produkcije kroz pretprodukciju, produkciju i postprodukciju

Ishod 2 - Učenik će biti sposoban da Analizira ulogu muzičkog producenta u radu sa izvođačima	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni značaj vokala u muzičkoj produkciji	Značaj vokala u muzičkoj produkciji: vokal kao nosilac izraza, emocije i identiteta pjesme
2. Opiše ulogu producenta u radu sa vokalnim izvođačem	Uloga producenta u radu sa vokalnim izvođačem: vođenje interpretacije, komunikacija i psihološki aspekt rada
3. Prepozna osnovne faze snimanja i produkcije vokala	Osnovne faze snimanja i produkcije vokala: priprema izvođača, snimanje i izbor najboljeg izvođenja i osnovna obrada u funkciji izraza
4. Objasni osnovne principe rada producenta sa muzičarima u studijskom okruženju	Osnovni principi rada producenta sa muzičarima u studijskom okruženju: stvaranje podsticajne radne atmosfere, jasna i primjerena komunikacija, usmjeravanje izvođenja, prilagođavanje različitim izvođačima
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 4.	
Predložene teme	
- Uloga muzičkog producenta u radu sa izvođačima	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Organizuje sesiju za miksanje u DAW-u	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni princip postavke i organizacije sesije u DAW-u za miks	
2. Objasni ulogu frame rate i timecode prilikom sinhronizacije zvuka sa video materijalom	
3. Objasni elemente signalnog toka u DAW-u	Elementi signalnog toka u DAW-u: input, insert, pre-fader, volume fader, level meter, post-fader i output
4. Demonstrira postavku sesije za potrebe miksanja, na zadatom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 3. Za kriterijum 4 potrebna je ispravno urađena praktična vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Priprema i organizacija sesije za miksanje u DAW-u	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Optimizuje audio materijal za miksanje	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni ulogu procesora za restauraciju zvuka	Procesori za restauraciju zvuka: de-noise, de-hum, de-click, spectral repair/restoration, multiband i dynamic noise reduction
2. Opiše principe naprednog editovanja zvuka	Principi naprednog editovanja zvuka: comping jedne ili više traka, sječenje tranzijenata, „Snap to Zero“ sječenje, fazno poravnavanje, invert, time-stretch, reverse i dr.
3. Objasni primjenu efekata za promjenu visine tona	Efekti za promjenu visine tona: Pitch Shifter, Harmonizer, Auto-Tune, Waves-Tune i dr.
4. Objasni primjenu analizatora zvuka	Analizatori zvuka: analizatori nivoa signala (Peak, RMS i LUFS), analizatori frekventnog spektra i analizatori stereo slike
5. Objasni principe procesa gain stage prilikom miksanja u DAW-u	
6. Objasni principe pozicioniranja unutar stereo slike	Principi pozicioniranja: panorama, imager i auto-pan
7. Demonstrira tehnike restauracije i naprednog editovanja, na zadatom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 6. Za kriterijum 7 potrebna je ispravno urađena praktična vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Priprema i optimizacija audio materijala za miksanje	

Ishod 5 - Učenik će biti sposoban da Vrši samostalno miksanje audio materijala	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni ulogu automatizacije nivoa, panorame, sendova i parametara procesora u miksanju, kao i njihove modove automatizacije	Modovi automatizacije: Read, Write, Touch i Latch
2. Objasni principe tehničkog slušanja miksa	Principi tehničkog slušanja miksa: A/B testiranje u odnosu na referentni miks, provjera u mono, left, right, mid i side režimima, preslušavanje na više različitih sistema zvučnika i slušalica, analiza nivoa, analiza frekvencijskog sadržaja, analiza stereo balansa i dr.
3. Objasni osnovne principe ekvalizacije, dinamičke obrade, saturacije i vremenskih (time-based) efekata u funkciji formiranja koherentnog i uravnoteženog miksa	
4. Razlikuje pristupe masteringu u savremenoj praksi	Pristupi masteringa u savremenoj praksi: stereo - 2-track, mastering, stem mastering i summing kao dio završne obrade
5. Objasni ulogu loudness standarda u savremenoj distribuciji muzike	Uloga loudness standarda u savremenoj distribuciji muzike: LUFS kao mjera glasnoće, osnovni principi EBU R128, kraj ili transformacija loudness war-a
6. Opiše postupak eksportovanja finalnog miksa (mixdown) u skladu sa standardnim tehničkim specifikacijama	Postupak eksportovanja finalnog miksa (mixdown): LUFS, true peak, sample rate, bit depth, format fajla, naziv fajla i dr.
7. Demonstrira samostalno miksanje i masterovanje audio materijala, na zadatom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 6. Za kriterijum 7 potrebna je ispravno urađena praktična vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Miksanje audio materijala	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Muzička produkcija II je tako koncipiran da učenicima omogućava sticanje teorijskih i praktičnih znanja i vještina iz ove oblasti. Teorijski dio nastave treba realizovati sa cijelim odjeljenjem. Preporučuje se upotreba pokaznih sredstava u cilju boljeg razumijevanja organizacije DAW sesije, primjene efekata i automatizacije, upravljanje frekvencijskim balansom i stereo slikom kroz pravilno pozicioniranje izvora i kontrolu direktnog i ambijentalnog signala, kao i upotrebu internet prezentacija i simulacija u cilju boljeg razumijevanja teorijskih znanja. Nastava treba da bude aktivna, sa uključivanjem svih učenika.
- Praktična nastava se realizuje u učionici koja je opremljena preporučenim materijalnim uslovima. Učenike treba podijeliti u grupe i realizovati praktične vježbe individualno, u parovima ili manjim grupama, ali tako da svaki učenik samostalno uradi vježbu i dobije traženi rezultat. Nastavnik treba da podstiče problemsku nastavu u kojoj navodi učenike da sami dolaze do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime im omogućava povezivanje teorijskih znanja sa praktičnom primjenom. Preporučuje se obavezna posjeta lokalnim i/ili nacionalnim radio i TV emiterima, kulturno-informativnim centrima/ centrima za kulturu u Crnoj Gori, Muzičkom centru Crne Gore i dr. u cilju upoznavanja učenika sa organizacijom rada iz oblasti muzičke produkcije.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja, usmjeravajući darovite učenike na zaključivanje, razvijanje sposobnosti analize i sinteze, kreativnosti i pozitivnog odnosa prema oblastima koje ih interesuju. Nastavnik treba da podstakne učenike na razvoj njihovih sposobnosti i interesovanja u cilju pravilne karijerne orijentacije.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- Owsinski, B., The Mixing Engineer's Handbook, Bobby Owsinski Media Group, Burbank, 2022.
- Novković, D., Produkcija muzike – tehnologije i tehnike, VISER, Beograd, 2015.
- Art od Music Production – Theory and Practice, Richard James Bugess, 2013.

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuči učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Računar sa instaliranim audio-softverom (DAW)	1
2.	Projektor, projekciono platno- multimedijalna tabla	1
3.	Audio mikser	1
4.	Audiointerfejs (sa minimum 4 mikrofonska kanala)	1
5.	Aktivni zvučnici	2
6.	Slušalice	1
7.	Mikrofoni (2 SDC, 1 LDC i 1 dinamički)	4
8.	Stalci za mikrofone	4
9.	Odgovarajući kablovi za povezivanje audio-uređaja	po potrebi

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.

- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju školske godine

9. Povezanost modula – korelacija

- Muzički instrumenti
- Audiotehnologija I i II
- Ozvučavanje
- Snimanje i obrada zvuka
- Midi sistemi i sinteza zvuka
- Muzička produkcija I
- Dizajn zvuka I i II
- Osnove komponovanja sa aranžiranjem
- Preduzetništvo
- Engleski jezik u muzičkoj produkciji i dizajnu zvuka

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Kompetencija pismenosti (upotreba stručne terminologije u usmenom i pisanom obliku pravilnim formulisanjem pojmova i koncepata iz oblasti muzičke produkcije, izražavanjem argumenata i kritičkog mišljenja; poštovanje pravila i preporuka prilikom prezentovanja zadate teme i dr.)
- Kompetencija višejezičnosti (razumijevanje stručne terminologije iz oblasti muzičke produkcije, prilikom korišćenja izraza na engleskom jeziku, istraživanja na internetu i korišćenja literature na stranom jeziku i dr.)
- Matematička kompetencija i kompetencija u prirodnim naukama, tehnologiji i inženjerstvu (STEM) (razvijanje logičkog načina razmišljanja i donošenja zaključaka prilikom analize zadatih tema iz oblasti muzičke produkcije i dr.)
- Digitalna kompetencija (korišćenje informaciono-komunikacionih tehnologija radi pretrage, prikupljanja i upotrebe podataka iz oblasti muzičke produkcije, prepoznavanjem relevantnih stručnih tekstova i video zapisa, upotreba softverskih alata za izradu prezentacija na zadatu temu i dr.)
- Lična, socijalna i kompetencija učiti kako učiti (razvijanje tehnika samostalnog učenja, kao i učenja u timu kroz vršnjačku edukaciju i diskusiju, prezentacija i seminarskih radova na zadatu temu; razvijanje tehnika istraživanja, sistematizovanja i vrednovanja informacija u cilju nadogradnje prethodno stečenih znanja, kao i otkrivanja novih; razvijanje sposobnosti učenja na sopstvenim greškama kroz samoprocjenu i samoevaluaciju; razvijanje svijesti o značaju vođenja zdravog života i dr.)
- Građanska kompetencija (angažovanje u zajedničkom ili javnom interesu kroz različite društveno odgovorne aktivnosti; poštovanje prava, jednakosti, slobode izražavanja i mišljenja kroz debate, diskusije i podjelu na grupe; razvijanje svijesti o značaju savremenih događaja, kao i njihovu povezanost sa istorijskim; razvijanje svijesti o odgovornom ponašanju prema prirodi i životnoj sredini pravilnim odlaganjem otpada nakon realizovanih zadataka i dr.)
- Preduzetnička kompetencija (razvijanje sposobnosti davanja inicijative, procjene i pravilnog određivanja prioriteta prilikom rješavanja problema, razvijanje kreativnosti, kao i vještina planiranja i upravljanja vremenom, samostalno ili u timu, planiranje i organizacija resursa i materijala za izvođenje zadataka i dr.)

- Kompetencija kulturološke svijesti i izražavanja (razvijanje svijesti o značaju poznavanja i poštovanja lokalnih, nacionalnih, regionalnih, evropskih i globalnih kultura kroz povezivanje sa primjerima iz oblasti muzičke produkcije; predstavljanje ideja putem različitih kulturoloških formi kao što su pisani, štampani ili digitalni tekst, dizajn i dr.)

3.2.28. DIZAJN ZVUKA II**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
IV	33		99	132	8

Praktična nastava: Odjeljenje se dijeli na grupe od 6 do 10 učenika.

2. Cilj modula:

- Upoznavanje sa naprednim profesionalnim tehnikama sound designa, miksanja, mastering procesa, prostorne obrade zvuka i sinteze. Osposobljavanje za samostalnu realizaciju kompleksnih audio projekata za film, televiziju, video-igre, VR/AR i druge multimedijalne forme. Razvijanje sposobnosti zapažanja, logičkog razmišljanja, kreativnosti, odgovornosti, spretnosti i preciznosti u radu.

3. Ishodi učenja**Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:**

1. Organizuje napredne sound design sesije u DAW okruženju
2. Kreira originalne zvučne efekte, teksture, kroz layering, sintezu i naprednu obradu
3. Primijeni napredne formate prostornog zvuka, usklađujući Dolby Atmos i ambisoniku
4. Primijeni profesionalne filmske standarde za uređivanje dijaloga, ambijenta, Foley elementa i SFX-a
5. Kreira audio igre i interaktivne sisteme
6. Izvede miks i mastering audio materijala

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Organizuje napredne sound design sesije u DAW okruženju	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni organizaciju velikih sesija, grupisanje, marker sistem i kolor-kodiranje	
2. Opiše postupke optimizacije DAW sesije i principe upravljanja procesorskim i memorijskim resursima	
3. Demonstrira pripremu routing kompleksnih FX lanaca, paralelnih obrada, stemova i višebusnih sistema, na zadatom primjeru	
4. Demonstrira efikasan workflow kroz optimizaciju sesije i upravljanje resursima, na zadatom primjeru	
5. Demonstrira routing kompleksnih FX lanaca, paralelnih obrada, stemova i višebusnih sistema, na zadatom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1 i 2. Za kriterijume od 3 do 5 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Organizacija napredne sound design sesije u DAW okruženju	

Ishod 2 - Učenik će biti sposoban da Kreira originalne zvučne efekte, teksture, kroz layering, sintezu i naprednu obradu	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni layering tehnike i kreiranje efekata	Efekti: Whoosh, Impact, Riser, Drone i dr.
2. Objasni tipove sinteze	Tipovi sinteze: subtraktivna, FM, wavetable i granularna
3. Demonstrira granularnu obradu, time-stretching, spectral processing i kompleksne manipulacije, na zadatom primjeru	
4. Demonstrira kreiranje višeslojnih zvučnih struktura koristeći kombinaciju snimljenih izvora i sinteze, na zadatom primjeru	
5. Demonstrira sintezu atmosferskih, sintetičkih i interaktivnih zvučnih elemenata, na zadatom primjeru	
6. Primijeni modulaciju, shaping i dinamiku u funkciji dramaturgije, na zadatom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1 i 2. Za kriterijume od 3 do 6 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Kreiranje zvučnih efekata i tekstura	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Primijeni napredne formate prostornog zvuka, usklađujući Dolby Atmos i ambisoniku	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Opiše binauralni zvuk, 3D panoramiranje, objektni-bad pristup	
2. Objasni Dolby Atmos workflow, objektno i bad mapiranje	
3. Opiše binauralnu konverziju za slušalice	
4. Primijeni surround i više kanalne formate	Više kanalni formati: 5.1, 7.1, i 7.1.4
5. Demonstrira prostorno mapiranje i kreativno pozicioniranje zvukova, na zadatom primjeru	
6. Demonstrira miksiranje u objektno-bad orijentisanom okruženju, na zadatom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 3. Za kriterijume od 4 do 6 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Primjena naprednih formata prostornog zvuka, uz usklađivanje Dolby Atmos i ambisonike	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Primijeni profesionalne filmske standarde za uređivanje dijaloga, ambijenata, Foley elemenata i SFX-a	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni principe uređivanja dijaloga, uključujući DX cleaning, ADR, uklanjanje artefakata i sinhronizaciju	
2. Objasni principe Foley produkcije	
3. Objasni principe kreiranja ambijenata u skladu sa dramaturškim zahtjevima i osnovama vizuelne kompozicije	
4. Opiše primjenu postupaka uređivanja dijaloga na kratkom snimku	Postupci uređivanja dijaloga na kratkom snimku: trimovanje, izjednačavanje nivoa, uklanjanje šumova, neželjenih zvukova i dr.
5. Demonstrira primjenu principa Foley produkcije, na zadatom primjeru	
6. Demonstrira primjenu postupaka uređivanja dijaloga na kratkom snimku, na zadatom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 4. Za kriterijume 5 i 6 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Primjena profesionalnih filmskih standarda za uređivanje dijaloga, ambijenata, Foley elemenata i SFX-a	

Ishod 5 - Učenik će biti sposoban da Kreira zvuk za audio igre i interaktivne sisteme	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni interaktivni sound design u alatima Wwise i FMOD	
2. Opiše adaptivni audio, logiku događaja i realtime parametre (RTPC)	
3. Objasni funkciju osnovnih zvučnih elemenata u video-igrama i njihovu ulogu u narativu i atmosferi igre	Osnovni zvučni elementi: UI zvukovi, ambijenti i jednostavni SFX
4. Objasni principe reagovanja zvuka na događaje u igri, uključujući promjene stanja, logiku događaja i realtime parametre (RTPC)	
5. Demonstrira integraciju zvuka u game engine, na zadatom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 4. Za kriterijum 5 potrebna je ispravno urađena praktična vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Kreiranje zvuka za audio igre i interaktivne sisteme	

Ishod 6 - Učenik će biti sposoban da Izvede miks i mastering audio materijala	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Opiše standarde povezivanja i protokola u produkciji zvuka	Standardi: EBU R128, ATSC A/85, ITU BS.1770, AES10(MADI), AES67(IP), IEC i dr.
2. Objasni LFE upravljanje, balanse i dinamiku	
3. Demonstrira proces mastering za film, igre i multimediju, na zadatom primjeru	
4. Kreira M&E, DX, FX i AMB stemove, na zadatom primjeru	
5. Objasni naming konvencije i pripremu finalne isporuke	
6. Kreira audio paket prema industrijskim specifikacijama, na zadatom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 2 i 5. Za kriterijume 3, 4 i 6 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Miks i mastering audio materijala	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Dizajn zvuka II je tako koncipiran da učenicima omogućava sticanje teorijskih i praktičnih znanja i vještina iz ove oblasti. Teorijski dio nastave treba realizovati sa cijelim odjeljenjem. Preporučuje se upotreba opreme i sredstava u cilju boljeg razumijevanja naprednih profesionalnih tehnika sound designa, miksanja, mastering procesa, prostorne obrade zvuka i sinteze, kao i upotreba internet prezentacija i simulacija u cilju boljeg razumijevanja teorijskih znanja. Nastava treba da bude aktivna, sa uključivanjem svih učenika.
- Praktična nastava se realizuje u učionici koja je opremljena preporučenim materijalnim uslovima. Učenike treba podijeliti u grupe i realizovati praktične vježbe individualno, u parovima ili manjim grupama, ali tako da svaki učenik samostalno uradi vježbu i dobije traženi rezultat. Nastavnik treba da podstiče problemsku nastavu u kojoj navodi učenike da sami dolaze do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime im omogućava povezivanje teorijskih znanja sa praktičnom primjenom. Preporučuje se obavezna posjeta lokalnim i/ili nacionalnim radio i TV emiterima, kulturno-informativnim centrima/ centrima za kulturu u Crnoj Gori, Muzičkom centru Crne Gore i dr. u cilju upoznavanja učenika sa naprednim profesionalnim tehnikama sound designa, miksanja, mastering procesa, prostorne obrade zvuka i sinteze u realnom radnom okruženju.
- Preporučuje se posjeta Radio televiziji Crne Gore, Muzičkom centru Crne Gore, KIC-u, CNP-u i sl. u cilju upoznavanja i osposobljavanja učenika za samostalnu realizaciju kompleksnih audio projekata za film, televiziju, video-igre, VR/AR i druge multimedijalne forme u realnom radnom okruženju.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja, usmjeravajući darovite učenike na zaključivanje, razvijanje sposobnosti analize i sinteze, kreativnosti i pozitivnog odnosa prema oblastima koje ih interesuju. Nastavnik treba da podstakne učenike na razvoj njihovih sposobnosti i interesovanja u cilju pravilne karijerne orijentacije.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- Holman, T., Sound for Film and Television, Focal Press, London, 2010.
- Viers, R., The Sound Effects Bible, Michel Wiese productions, Los Angeles, 2014.
- Sonnenschein, D., Sound Design, Michael Wiese productions, Los Angeles, 2001 and 2013.
- Yewdall, D., Practical Art of Motion Picture Sound, Focal Press, London, 2011.

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuči učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Računar sa instaliranim audio-softverom (DAW)	1
2.	Projektor, projekciono platno- multimedijalna tabla	1
3.	Audio-interface (minimum 5.1 speaker output)	1
4.	Aktivni zvučnici 5.1	6
5.	Slušalice	1
6.	Serveri (licenca za korišćenje muzike i zvučnih efekata)	1
7.	DAW kontroler	1
8.	Odgovarajući kablovi za povezivanje audio-uređaja	po potrebi

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju školske godine

9. Povezanost modula – korelacija

- Audiotehnologija II i III
- Snimanje i obrada zvuka
- MIDI sistemi i sinteza zvuka
- Muzička produkcija I i II
- Dizajn zvuka I
- Osnove komponovanja sa aranžiranjem
- Preduzetništvo
- Engleski jezik u muzičkoj produkciji i dizajnu zvuka

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Kompetencija pismenosti (upotreba stručne terminologije u usmenom i pisanom obliku pravilnim formulisanjem pojmova i koncepata iz oblasti dizajna zvuka, izražavanjem argumenata i kritičkog mišljenja; poštovanje pravila i preporuka prilikom prezentovanja zadate teme i dr.)
- Kompetencija višejezičnosti (razumijevanje stručne terminologije iz oblasti dizajna zvuka, prilikom korišćenja izraza na engleskom jeziku, istraživanja na internetu i korišćenja literature na stranom jeziku i dr.)
- Matematička kompetencija i kompetencija u prirodnim naukama, tehnologiji i inženjerstvu (STEM) (razvijanje logičkog načina razmišljanja i donošenja zaključaka prilikom analize zadatih tema iz oblasti dizajna zvuka i dr.)
- Digitalna kompetencija (korišćenje informaciono-komunikacionih tehnologija radi pretrage, prikupljanja i upotrebe podataka iz oblasti dizajna zvuka, prepoznavanjem relevantnih stručnih tekstova i video zapisa, upotreba softverskih alata za izradu prezentacija na zadatu temu i dr.)
- Lična, socijalna i kompetencija učiti kako učiti (razvijanje tehnika samostalnog učenja, kao i učenja u timu kroz vršnjačku edukaciju i diskusiju, prezentacija i seminarских radova na zadatu temu; razvijanje tehnika istraživanja, sistematizovanja i vrednovanja informacija u cilju nadogradnje prethodno stečenih znanja, kao i otkrivanja novih; razvijanje sposobnosti učenja na sopstvenim greškama kroz samoprocjenu i samoevaluaciju; razvijanje svijesti o značaju vođenja zdravog života i dr.)
- Građanska kompetencija (angažovanje u zajedničkom ili javnom interesu kroz različite društveno odgovorne aktivnosti; poštovanje prava, jednakosti, slobode izražavanja i mišljenja kroz debate, diskusije i podjelu na grupe; razvijanje svijesti o značaju savremenih događaja, kao i njihovu povezanost sa istorijskim; razvijanje svijesti o odgovornom ponašanju prema prirodi i životnoj sredini pravilnim odlaganjem otpada nakon realizovanih zadataka i dr.)
- Preduzetnička kompetencija (razvijanje sposobnosti davanja inicijative, procjene i pravilnog određivanja prioriteta prilikom rješavanja problema, razvijanje kreativnosti, kao i vještina planiranja i upravljanja vremenom, samostalno ili u timu, planiranje i organizacija resursa i materijala za izvođenje zadataka i dr.)
- Kompetencija kulturološke svijesti i izražavanja (razvijanje svijesti o značaju poznavanja i poštovanja lokalnih, nacionalnih, regionalnih, evropskih i globalnih kultura kroz povezivanje sa primjerima iz oblasti dizajna zvuka; predstavljanje ideja putem različitih kulturoloških formi kao što su pisani, štampani ili digitalni tekst, dizajn i dr.)

3.2.29. OSNOVE KOMPONOVANJA SA ARANŽIRANJEM**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
IV	24		42	66	3

Teorijska nastava i praktična nastava: Odjeljenje se dijeli na grupe od 2 do 4 učenika.

2. Cilj modula:

- Upoznavanje različitih tehnika pri komponovanju jednostavnih muzičko-formalnih struktura i sticanje osnovnih znanja pri aranžmanju za različite instrumentalne sastave. Osposobljavanje za izradu aranžmana za gudački, drveni, limeni duvački orkestar, udaraljke i mali simfonijski orkestar. Razvijanje motivacije, kreativnosti, kvalitetnog i savjesnog odnosa prema radu, samopouzdanja, produktivnosti, komunikacije i konstruktivne diskusije.

3. Ishodi učenja**Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:**

1. Razvija sopstvene muzičke motive u različitim stilovima
2. Uradi aranžmane za gudački i drveni duvački orkestar
3. Uradi aranžmane za limeni duvački orkestar i udaraljke
4. Komponuje manje vokalne ili vokalno-instrumentalne oblike
5. Komponuje male forme za različite instrumentalne sastave, kreirajući sopstvene aranžmane
6. Uradi aranžmane za mali simfonijski orkestar

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Razvija sopstvene muzičke motive u različitim stilovima	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Opiše osnovne elemente kompozicije	Osnovni elementi: motiv, dvotakt, rečenica, period, fraza, ritam, harmonija i oblik
2. Izvrši analizu osnovnih elemenata kompozicije, na zadatim primjerima	
3. Objasni postupak komponovanja motiva	
4. Opiše tehnike rada s motivom	Tehnike rada s motivom: ponavljanje (doslovno, izmijenjeno, sekventno, imitaciono), variranje, proširenje, dijeljenje i sažimanje
5. Izradi motive koristeći različite tehnike rada sa motivom, na zadatom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 3 i 4. Za kriterijume 2 i 5 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Osnovni pojmovi kompozicije - Muzički stilovi, žanrovi iste vrste 	

Ishod 2 - Učenik će biti sposoban da Uradi aranžmane za gudački i drveni duvački orkestar	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Opiše osnovne karakteristike gudačkih instrumenata u sastavu orkestra	
2. Objasni način zapisivanja partiture za gudački orkestar	
3. Uradi aranžman za gudački orkestar na zadatom primjeru	
4. Opiše osnovne karakteristike drvenih duvačkih instrumenata u sastavu orkestra	
5. Objasni način zapisivanja partiture za drveni duvački orkestar	
6. Napiše jednostavan kratak aranžman za drveni duvački orkestar na zadatom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 2, 4 i 5. Za kriterijume 3 i 6 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Aranžiranje za gudački orkestar - Aranžiranje za drveni duvački orkestar 	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Uradi aranžmane za limeni duvački orkestar i udaraljke	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Opiše vrste limenih duvačkih instrumenata u orkestru i njihove karakteristike	
2. Objasni način zapisivanja partiture za limeni duvački orkestar	
3. Napiše jednostavan aranžman za limeni duvački orkestar, na zadatom primjeru	
4. Opiše vrste udaraljki u orkestru i njihove karakteristike	
5. Objasni način zapisivanja partiture za udaraljke na zadatom primjeru	
6. Napiše jednostavan aranžman za udaraljke, na zadatom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 2, 4 i 5. Za kriterijume 3 i 6 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Aranžiranje za limeni duvački orkestar - Aranžiranje za udaraljke 	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Komponuje manje vokalne ili vokalno-instrumentalne oblike	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Izvrši analizu manjih vokalnih i vokalno-instrumentalnih oblika , za različite izvođačke sastave	Vokalni i vokalno-instrumentalni oblici: horska i solo pjesma Izvođački sastavi: horski sastav (dječiji, ženski, muški ili mješoviti), glas i instrument (klavir)
2. Objasni tretman teksta	
3. Objasni osnovne principe izgradnje vokalnih ili vokalno-instrumentalnih oblika	
4. Komponuje manji vokalni ili vokalno-instrumentalni oblik za izvođački sastav po izboru	
5. Izradi partituru za kreiranu kompoziciju	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 3. Za kriterijume 4 i 5 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Manji vokalni i vokalno- instrumentalni oblici - Tretman teksta - Principi izrade solo pjesme (odnos glasa i instrumenta) - Horska pjesma (sastav, odnos i vođenje glasova) 	

Ishod 5 - Učenik će biti sposoban da Komponuje male forme za različite instrumentalne sastave, kreirajući sopstvene aranžmane	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Opiše različite vrste instrumentalnih sastava	
2. Opiše pristup aranžmanu za različite vrste instrumentalnih sastava	Vrste instrumentalnih sastava: gudački kvartet, duvački kvintet, ad hoc-ansambl i dr.
3. Kreira malu formu za određeni instrumentalni sastav	
4. Uradi aranžman svoje kompozicije za određeni instrumentalni sastav	
5. Izradi partituru svoje kompozicije u pisanoj formi ili u kompjuterskom programu	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1 i 2. Za kriterijume od 3 do 5 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Instrumentalni sastavi	

Ishod 6 -Učenik će biti sposoban da Uradi aranžmane za mali simfonijski orkestar	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Opiše grupe instrumenata koje čine mali simfonijski orkestar i instrumente u njihovom sastavu	Grupe instrumenata: drveni duvači, limeni duvači, udaraljke i gudači
2. Objasni karakteristike i ulogu pojedinačnih grupa instrumenata u malom simfonijskom orkestru	
3. Objasni karakteristike i ulogu pojedinačnih grupa instrumenata u malom simfonijskom orkestru	
4. Razmotri međusobne odnose zadatih različitih orkestarskih grupa	
5. Objasni način zapisivanja partiture za mali simfonijski orkestar	
6. Napiše aranžman jednostavnog kratkog primjera, za mali simfonijski orkestar	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 5. Za kriterijum 6 potrebna je ispravno urađena praktična vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Mali simfonijski orkestar - Aranžiranje za mali simfonijski orkestar 	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Osnove komponovanja sa aranžiranjem je tako koncipiran da učenicima omogućava sticanje teorijskih i praktičnih znanja i vještina iz ove oblasti. Preporučuju se one didaktičke metode koje omogućavaju da svi učenici budu aktivni u najvećoj mjeri u cilju postizanja značajnog stepena samostalnosti i inicijativnosti u učenju i radu. Preporučene didaktičke metode su metode aktivnog učenja: smisljeno verbalno receptivno učenje, praktično smisaono učenje, konvergentno (logičko) učenje, učenja putem otkrića, pretraživanje internet baze podataka, analiza notnih primjera. Nastava treba da bude aktivna, sa uključivanjem svih učenika. Pri savladavanju nove materije potrebno je da učenici koriste već stečena znanja kako bi povezivali informacije. Prilikom realizacije vježbi i praktične nastave, od velikog značaja je podsticanje problemske nastave u kojoj nastavnik navodi učenike da sami dolaze do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime im omogućava povezivanje teorijskih znanja sa praktičnom primjenom. Osim prethodnog, u pravcu postizanja kvalitetnog i trajno stečenog znanja, neophodno je ostvariti i korelaciju među različitim modulima.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja, usmjeravajući darovite učenike na zaključivanje, razvijanje sposobnosti analize i sinteze, kreativnosti i pozitivnog odnosa prema oblastima koje ih interesuju. Nastavnik treba da podstakne učenike na razvoj njihovih sposobnosti i interesovanja u cilju pravilne karijerne orijentacije.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- Rakov.N.P. - Praktični kurs instrumentacije, Moskva 1967.
- Obradović A.- Uvod u orkestraciju, Univerzitet umetnosti u Beogradu, 1997.
- Kohoutek C.-Tehnika komponovanja u muzici XX vijeka, Univerzitet umetnosti u Beogradu, 1984.
- Despić D., Uvod u savremeno komponovanje-priručnik, Beograd 1991.

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuči učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Računar sa instaliranim softverima: Finale, Sibelius, PDF creator, Word	2 do 4
2.	Klavir	1
3.	CD plejer	1
4.	Notni zapisi i partiture	po potrebi

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju školske godine

9. Povezanost modula – korelacija

- Solfeđo I, II, III i IV
- Istorija muzike I, II, III i IV
- Muzički instrumenti
- Dizajn zvuka I i II
- Muzička produkcija I i II

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Kompetencija pismenosti (upotreba stručne terminologije u usmenom i pisanom obliku pravilnim formulisanjem pojmova i koncepata iz oblasti osnova komponovanja sa aranžiranjem, izražavanjem argumenata i kritičkog mišljenja; poštovanje pravila i preporuka prilikom prezentovanja zadate teme i dr.)
- Kompetencija višezjezičnosti (razumijevanje stručne terminologije iz oblasti osnova komponovanja sa aranžiranjem, prilikom korišćenja izraza na engleskom jeziku, istraživanja na internetu i korišćenja literature na stranom jeziku i dr.)
- Matematička kompetencija i kompetencija u prirodnim naukama, tehnologiji i inženjerstvu (STEM) (razvijanje logičkog načina razmišljanja i donošenja zaključaka prilikom analize zadatih tema iz oblasti osnova komponovanja sa aranžiranjem i dr.)
- Digitalna kompetencija (korišćenje informaciono-komunikacionih tehnologija radi pretrage, prikupljanja i upotrebe podataka iz oblasti osnova komponovanja sa aranžiranjem, prepoznavanjem relevantnih stručnih tekstova i video zapisa, upotreba softverskih alata za izradu prezentacija na zadatu temu i dr.)
- Lična, socijalna i kompetencija učiti kako učiti (razvijanje tehnika samostalnog učenja, kao i učenja u timu kroz vršnjačku edukaciju i diskusiju, prezentacija i seminarских radova na zadatu temu; razvijanje tehnika istraživanja, sistematizovanja i vrednovanja informacija u cilju nadogradnje prethodno stečenih znanja, kao i otkrivanja novih; razvijanje sposobnosti učenja na sopstvenim greškama kroz samoprocjenu i samoevaluaciju; razvijanje svijesti o značaju vođenja zdravog života i dr.)
- Građanska kompetencija (angažovanje u zajedničkom ili javnom interesu kroz različite društveno odgovorne aktivnosti; poštovanje prava, jednakosti, slobode izražavanja i mišljenja kroz debate, diskusije i podjelu na grupe; razvijanje svijesti o značaju savremenih događaja, kao i njihovu povezanost sa istorijskim; razvijanje svijesti o odgovornom ponašanju prema prirodi i životnoj sredini pravilnim odlaganjem otpada nakon realizovanih zadataka i dr.)
- Preduzetnička kompetencija (razvijanje sposobnosti davanja inicijative, procjene i pravilnog određivanja prioriteta prilikom rješavanja problema, razvijanje kreativnosti, kao i vještina planiranja i upravljanja vremenom, samostalno ili u timu, planiranje i organizacija resursa i materijala za izvođenje zadataka i dr.)
- Kompetencija kulturološke svijesti i izražavanja (razvijanje svijesti o značaju poznavanja i poštovanja lokalnih, nacionalnih, regionalnih, evropskih i globalnih kultura kroz povezivanje sa primjerima iz oblasti osnova komponovanja sa aranžiranjem; predstavljanje ideja putem različitih kulturoloških formi kao što su pisani, štampani ili digitalni tekst, dizajn i dr.)

3.3. IZBORNI MODULI

3.3.1. HORSKO PJEVANJE I

1. Broj časova i kreditna vrijednost:

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
I	9	45	18	72	3

Vježbe i praktična nastava: Odjeljenje se dijeli u grupe od 3 do 10 učenika.

2. Cilj modula:

- Upoznavanje sa horskom literaturom različitih muzičkih epoha. Osposobljavanje za izvođenje troglasnih kompozicija homofone fakture različitih muzičkih epoha prima vista, iz partiture i napamet; izvođenje troglasnih kompozicija homofone fakture različitih muzičkih epoha uz poštovanje stilskih karakteristika i elemenata notnog teksta, ovladavanje elementima vokalne tehnike, pjevanje u horskom ansamblu. Razvijanje vještina timskog rada i saradnje sa drugima, tačnosti, odgovornosti i preciznosti u radu.

3. Ishodi učenja

Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:

1. Pravilno diše u toku pjevanja
2. Primijeni vokalnu tehniku
3. Razumije manuelne kretnje dirigenta
4. Usaglasi svoje sa grupnim muziciranjem poštujući sve elemente muzičke interpretacije u troglasnim kompozicijama homofone fakture

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Pravilno diše u toku pjevanja	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Demonstrira prirodan i ležeran stav pjevača	
2. Objasni razliku između pravilnog i nepravilnog protoka vazduha	
3. Izvrši potpunu kontrolu daha	
4. Demonstrira „tiho disanje“, bez šuštanja	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijum 2. Za kriterijume 1 i 3 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem. Za kriterijum 4 potrebna je ispravno urađena praktična vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Stav pjevača - Kontrola daha - Pravilno pjevačko disanje 	

Ishod 2 -Učenik će biti sposoban da Primijeni vokalnu tehniku	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Demonstrira pravilan položaj organa rezonatora	Organi rezonatora: usne, donja vilica i jezik
2. Izvede ataka ton	
3. Interpretira osnovne tipove artikulacije	Tipovi artikulacije: legato, stakato, portato i martelato
4. Prilagodi samoglasnike po principu svijetlo-tamno	Svijetlo-tamno: tamnije samoglasnike osvijetliti, a svijetlije zatamniti
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 4.	
Predloženeteme	
<ul style="list-style-type: none"> - Rezonator - Ataka ton - Artikulacija - Samoglasnici 	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Razumije manuelne kretnje dirigenta	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Prepozna dirigentske poteze koji izražavaju početak troglasne kompozicije homofone fature	
2. Prepozna dirigentske poteze koji izražavaju različite metričke vrste troglasne kompozicije homofone fature	
3. Prepozna dirigentske poteze koji izražavaju tempo izvođenja troglasne kompozicije homofone fature	
4. Prepozna dirigentske poteze koji izražavaju agogičko i dinamičko nijansiranje u troglasnoj kompoziciji homofone fature	
5. Prepozna dirigentske poteze koji izražavaju kraj cijele ili kraj jednog dijela troglasne kompozicije homofone fature	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 5.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Dirigentski potezi za početak i kraj kompozicije - Dirigentski potezi za različite metričke vrste - Dirigentski potezi za izvođenje različitih tempa u kompozicijama - Dirigentski potezi za dinamičko nijansiranje 	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Usaglasi svoje sa grupnim muziciranjem poštujući sve elemente muzičke interpretacije u troglasnim kompozicijama homofone fakture	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Podesi svoje sa kolektivnim disanjem tokom izvođenja zadatog muzičkog djela	
2. Prilagodi intonaciju i artikulaciju horskom ansamblu tokom izvođenja zadatog muzičkog djela	
3. Interpretira zadato muzičko djelo uz smisao za precizan ritam i harmoniju u toku izvođenja	
4. Demonstrira agogičko i dinamičko nijansiranje u grupnom izvođenju tokom izvođenja zadatog muzičkog djela	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume 1 i 2. Za kriterijume 3 i 4 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Kolektivno disanje - Muzički elementi - Agogičko i dinamičko nijansiranje 	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Horsko pjevanje I je tako koncipiran da učenicima omogućava sticanje teorijskih i praktičnih znanja i vještina iz ove oblasti. Nastavnik treba da pravi gradaciju u težini gradiva od jednostavnijih ka zahtjevnijim kompozicijama. Učeniku treba razvijati kritičko i estetsko mišljenje kroz upoznavanje sa dobrim i lošim interpretacijama zadatog muzičkog djela. Čas treba podijeliti na tri dijela: raspjevanje (ne duže od 10 minuta, od prostijih ka složenijim tehničkim vježbama, uzlazno i silazno), rad po glasovima i rad sa cijelim ansambлом. U toku godine obavezan minimum programa je jedno djelo cikličnog oblika jednostavnije muzičke građe ili tri kompozicije različitog karaktera jednostavnije muzičke građe.
- Praktična nastava podrazumijeva primjenu stečenog znanja na internim i javnim časovima, koncertima i dr, tako da svaki učenik samostalno uradi praktičnu vježbu. Nastavnik treba da podstiče učenike da uspostave pravilan položaj tijela tokom pjevanja. Komentarisane razlike između otvorenih i zatvorenih vokala, i vježbanje bez i uz klavirsku pratnju je neophodno. Nastavnik treba da informiše i/ili odvede učenike na koncert vokalnog ili vokalno-instrumentalnog djela (opere, oratorijuma, mise, kantate, pasije), sve u cilju boljeg shvatanja muzičkog sadržaja i izgradnje muzičkog ukusa.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni. Učešće na umjetničkim festivalima- takmičenjima takođe zahtjeva prilagođavanje predloženog programa i proširivanje ishoda učenja u cilju zadovoljavanja predviđenih propozicija. Nastavnik treba da podstakne učenike na samostalno zaključivanje, razvijanje njihovih sposobnosti i kreativnosti u cilju pravilne karijerne orijentacije.
- U toku godine obavezan minimum programa je jedno djelo cikličnog oblika jednostavnije muzičke građe ili tri kompozicije različitog karaktera jednostavnije muzičke građe.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- B.Špiler: Umetnost solo-pevanja
- St.St.Mokranjac: Rukoveti II, VI, VII, VIII i IX
- St.St.Mokranjac: Stavovi iz Liturgije
- K.Babić: Sosa sa satom; Žablja idila
- Stari majstori: Palestrina, Laso, Monteverdi
- Borislav Boro Tamindžić: "Lov lovilo mlado momče"- varijante za ženski i mješoviti hor; "Biser Mara"- za ženski hor; "Mlado momče bolje skoči"- za ženski hor; "Zavolje se dvoje mlado"- za mješoviti hor; "Intiri mintiri"- za mješoviti hor.
- Branko Zenović: "Oj golube, moj golube"; "Skoči kolo"; "Kolovođa".
- Žarko Mirković: "Trenos"- za mješoviti hor; "Junior"- za ženski hor.
- Senad Gačević: " Slava Tebje ".
- Slobodan Jerkov: "Bajkoviti prizor"; "Crnoj Gori"; "Iza brda"; "Jesen"; "Zima"; "Proljeće"; "Ljeto"; "Vjetar"; "Okrilati".
- Aleksandar Saša Perunovic: "Kletva" - za mješoviti hor; "Emina" - za ženski hor; "Vokaliza" - za ženski hor;
- Nina Perović: "Večernja molitva"- za ženski hor (skraćena verzija); "Uspavanka"- za ženski hor (u originalu napisana za ženski vokalni ansambl od osam glasova).
- Pored navedenih djela repertoar hora treba da sadrži Državnu Himnu

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuči učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Adekvatno zvučno izolovana učionica sa mogućnošću provjetravanja	1
2.	Horske partiture	10-30

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
3.	Klavir	1
4.	Stolica za klavir	1
5.	Pult	1
6.	Audio i video uređaj za reprodukciju videa i zvuka	1
7.	Stolice	10-30

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.
- Provjera se vrši pjevanjem u kvartetima (S,A,T,B).

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju svakog klasifikacionog perioda

9. Povezanost modula – korelacija

- Solfedo I, II, III i IV
- Istorija muzike I, II, III i IV
- Harmonija sa harmonskom analizom I i II
- Analiza muzičkih oblika I i II
- MIDI sistemi i sinteza zvuka
- Ozvučavanje
- Horskopjevanje II, III i IV
- Dirigovanje I i II

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Kompetencija pismenosti (upotreba stručne terminologije u usmenom i pisanom obliku pravilnim formulisanjem pojmova i koncepata iz oblasti horskog pjevanja, izražavanjem argumenata i kritičkog mišljenja; poštovanje pravila i preporuka prilikom prezentovanja zadate teme i dr.)
- Kompetencija višejezičnosti (razumijevanje stručne terminologije iz oblasti horskog pjevanja, prilikom korišćenja izraza na engleskom jeziku, istraživanja na internetu i korišćenja literature na stranom jeziku i dr.)
- Matematička kompetencija i kompetencija u prirodnim naukama, tehnologiji i inženjerstvu (STEM) (razvijanje logičkog načina razmišljanja i donošenja zaključaka prilikom analize zadatih tema iz oblasti horskog pjevanja i dr.)

- Digitalna kompetencija (korišćenje informaciono-komunikacionih tehnologija radi pretrage, prikupljanja i upotrebe podataka iz oblasti horskog pjevanja, prepoznavanjem relevantnih stručnih tekstova i video zapisa, upotreba softverskih alata za izradu prezentacija na zadatu temu i dr.)
- Lična, socijalna i kompetencija učiti kako učiti (razvijanje tehnika samostalnog učenja, kao i učenja u timu kroz vršnjačku edukaciju i diskusiju, prezentacija i seminarских radova na zadatu temu; razvijanje tehnika istraživanja, sistematizovanja i vrednovanja informacija u cilju nadogradnje prethodno stečenih znanja, kao i otkrivanja novih; razvijanje sposobnosti učenja na sopstvenim greškama kroz samoprocjenu i samoevaluaciju; razvijanje svijesti o značaju vođenja zdravog života i dr.)
- Građanska kompetencija (angažovanje u zajedničkom ili javnom interesu kroz različite društveno odgovorne aktivnosti; poštovanje prava, jednakosti, slobode izražavanja i mišljenja kroz debate, diskusije i podjelu na grupe; razvijanje svijesti o značaju savremenih događaja, kao i njihovu povezanost sa istorijskim; razvijanje svijesti o odgovornog ponašanja prema prirodi i životnoj sredini pravilnim odlaganjem otpada nakon realizovanih zadataka i dr.)
- Preduzetnička kompetencija (razvijanje sposobnosti davanja inicijative, procjene i pravilnog određivanja prioriteta prilikom rješavanja problema, razvijanje kreativnosti, kao i vještina planiranja i upravljanja vremenom, samostalno ili u timu, planiranje i organizacija resursa i materijala za izvođenje zadataka i dr.)
- Kompetencija kulturološke svijesti i izražavanja (razvijanje svijesti o značaju poznavanja i poštovanja lokalnih, nacionalnih, regionalnih, evropskih i globalnih kultura kroz povezivanje sa primjerima iz oblasti horskog pjevanja; predstavljanje ideja putem različitih kulturoloških formi kao što su pisani, štampani ili digitalni tekst, dizajn i dr.)

3.3.2. HORSKO PJEVANJE II**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
II	9	45	18	72	3

Vježbe i praktična nastava: Odjeljenje se dijeli u grupe od 3 do 10 učenika.

2. Cilj modula:

- Upoznavanje sa horskom literaturom različitih muzičkih epoha. Osposobljavanje za izvođenje troglasnih i četvoroglasnih kompozicija homofone fakture različitih muzičkih epoha prima vista, iz partiture i napamet; izvođenje troglasnih i četvoroglasnih kompozicija homofone fakture različitih muzičkih epoha uz poštovanje stilskih karakteristika i elemenata notnog teksta, ovladavanje elementima vokalne tehnike, pjevanje u horskom ansamblu. Razvijanje vještina timskog rada i saradnje sa drugima, tačnosti, odgovornosti i preciznosti u radu.

3. Ishodi učenja

Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:

1. Pravilno diše u toku pjevanja
2. Primijeni vokalnu tehniku pjevajući troglasne i četvoroglasne kompozicije homofone fakture
3. Usaglasi svoje sa grupnim muziciranjem poštujući sve muzičke elemente prilikom izvođenja troglasnih i četvoroglasnih kompozicija homofone fakture
4. Razumije manuelne kretnje dirigenta

**Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da
Pravilno diše u toku pjevanja**

Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Demonstrira prirodan i ležeran stav pjevača	
2. Objasni razliku između pravilnog i nepravilnog protoka vazduha	
3. Izvrši potpunu kontrolu daha	
4. Demonstrira „tiho disanje“, bez šuštanja	

Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja

U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijum 2. Za kriterijume 1 i 3 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem. Za kriterijum 4 potrebna je ispravno urađena praktična vježba sa usmenim obrazloženjem.

Predložene teme

- Stav pjevača
- Kontrola daha
- Pravilno pjevačko disanje

Ishod 2 -Učenik će biti sposoban da Primijeni vokalnu tehniku pjevajući troglasne i četvoroglasne kompozicije homofone fakture	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Demonstrira pravilan položaj organa rezonatora	
2. Izvede ataka ton	
3. Interpretira osnovne tipove artikulacije	
4. Prilagodi samoglasnike po principu svijetlo-tamno	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, za kriterijume od 1 do 4 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Rezonator - Ataka ton - Artikulacija - Samoglasnici 	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Usaglasi svoje sa grupnim muziciranjem poštujući sve muzičke elemente prilikom izvođenja troglasnih i četvoroglasnih kompozicija homofone fakture	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Podesi svoje sa kolektivnim disanjem tokom izvođenja zadatog muzičkog djela	
2. Prilagodi intonaciju i artikulaciju horskom ansamblu tokom izvođenja zadatog muzičkog djela	
3. Interpretira uz smisao za precizan ritam i harmoniju u toku izvođenja zadatog muzičkog djela	
4. Demonstrira agogičko i dinamičko nijansiranje u grupnom izvođenju tokom izvođenja zadatog muzičkog djela	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume 1 i 2. Za kriterijume 3 i 4 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Kolektivno disanje - Muzički elementi - Agogičko i dinamičko nijansiranje 	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Razumije manuelne kretnje dirigenta	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Prepozna dirigentske pokrete koji izražavaju početak troglasne ili četvoroglasne kompozicije homofone fature	
2. Prepozna dirigentske pokrete koji izražavaju različite metričke kretnje u troglasnoj ili četvoroglasnoj kompoziciji homofone fature	
3. Prepozna dirigentske pokrete koji izražavaju tempo izvođenja troglasne ili četvoroglasne kompozicije homofone fature	
4. Prepozna dirigentske pokrete koji izražavaju dinamičko i agogičko nijansiranje u troglasnoj ili četvoroglasnoj kompoziciji homofone fature	
5. Prepozna dirigentske pokrete koji izražavaju kraj cijele ili jednog dijela troglasne ili četvoroglasne kompozicije homofone fature	
6. Izvede troglasne ili četvoroglasne kompozicije homofone fature u grupi/horu u skladu sa interpretativnim zahtjevima dirigenta izraženim dirigentskim pokretima	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutog ishoda učenja potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 6.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Dirigentski pokreti koji izražavaju početak i kraj kompozicije - Dirigentski pokreti koji izražavaju različite metričke kretnje i tempo izvođenja kompozicije - Dirigentski pokreti koji izražavaju dinamičko i agogičko nijansiranje 	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Horsko pjevanje II je tako koncipiran da učenicima omogućava sticanje teorijskih i praktičnih znanja i vještina iz ove oblasti. Nastavnik treba da pravi gradaciju u težini gradiva od jednostavnijih ka zahtjevnijim kompozicijama. Učeniku treba razvijati kritičko i estetsko mišljenje kroz upoznavanje sa dobrim i lošim interpretacijama zadatog muzičkog djela. Čas treba podijeliti na tri dijela: raspjevavanje (ne duže od 10 minuta, od prostijih ka složenijim tehničkim vježbama, uzlazno i silazno), rad po glasovima i rad sa cijelim ansamblom. U toku godine obavezan minimum programa je jedno djelo cikličnog oblika složenije muzičke građe ili tri kompozicije različitog karaktera složenije muzičke građe.
- Praktična nastava podrazumijeva primjenu stečenog znanja na internim i javnim časovima, koncertima i dr, tako da svaki učenik samostalno uradi praktičnu vježbu. Nastavnik treba da podstiče učenike da uspostave pravilan položaj tijela tokom pjevanja. Komentarisanje razlika između otvorenih i zatvorenih vokala, i vježbanje bez i uz klavirsku pratnju je neophodno. Nastavnik treba da informiše i/ili odvede učenike na koncert vokalnog ili vokalno-instrumentalnog djela (opere, oratorijuma, mise, kantate, pasije), sve u cilju boljeg shvatanja muzičkog sadržaja i izgradnje muzičkog ukusa.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni. Učešće na umjetničkim festivalima- takmičenjima takođe zahtjeva prilagođavanje predloženog programa i proširivanje ishoda učenja u cilju zadovoljavanja predviđenih propozicija. Nastavnik treba da podstakne učenike na samostalno zaključivanje, razvijanje njihovih sposobnosti i kreativnosti u cilju pravilne karijerne orijentacije.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- B.Špiler: Umetnost solo-pevanja
- St.St.Mokranjac: Rukoveti II, VI, VII, VIII i IX
- St.St.Mokranjac: Stavovi iz Liturgije
- K.Babić: Sosa sa satom; Žablja idila
- Stari majstori: Palestrina, Laso, Monteverdi
- Borislav Boro Tamindžić: "Lov lovilo mlado momče"- varijante za ženski i mješoviti hor; "Biser Mara"- za ženski hor; "Mlado momče bolje skoči"- za ženski hor; "Zavolje se dvoje mlado"- za mješoviti hor; "Intiri mintiri"- za mješoviti hor.
- Branko Zenović: "Oj golube, moj golube"; "Skoči kolo"; "Kolovođo".
- Žarko Mirković: "Trenos"- za mješoviti hor; "Junior"- za ženski hor.
- Senad Gačević: " Slava Tebje ".
- Slobodan Jerkov: "Bajkoviti prizor"; "Crnoj Gori"; "Iza brda"; "Jesen"; "Zima"; "Proljeće"; "Ljeto"; "Vjetar"; "Okirilati".
- Aleksandar Saša Perunovic: "Kletva" - za mješoviti hor; "Emina" - za ženski hor; "Vokaliza" - za ženski hor;
- Nina Perović: "Večernja molitva"- za ženski hor (skraćena verzija); "Uspavanka"- za ženski hor (u originalu napisana za ženski vokalni ansambl od osam glasova).
- Pored navedenih djela repertoar hora treba da sadrži Državnu Himnu

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuči učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Adekvatno zvučno izolovana učionica sa mogućnošću provjetravanja	1
2.	Horske partiture	10-30
3.	Klavir	1

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
4.	Stolica za klavir	1
5.	Pult	1
6.	Audio i video uređaj za reprodukciju videa i zvuka	1
7.	Stolice	10-30

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.
- Provjera se vrši pjevanjem u kvartetima (S,A,T,B) za sve ishode.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju školske godine

9. Povezanost modula – korelacija

- Solfedo I, II, III i IV
- Istorija muzike I, II, III i IV
- Harmonija sa harmonskom analizom I i II
- Analiza muzičkih oblika I i II
- MIDI sistemi i sinteza zvuka
- Ozvučavanje
- Horskog pjevanje I, III i IV
- Dirigovanje I i II

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Kompetencija pismenosti (upotreba stručne terminologije u usmenom i pisanom obliku pravilnim formulisanjem pojmova i koncepata iz oblasti horskog pjevanja, izražavanjem argumenata i kritičkog mišljenja; poštovanje pravila i preporuka prilikom prezentovanja zadate teme i dr.)
- Kompetencija višejezičnosti (razumijevanje stručne terminologije iz oblasti horskog pjevanja, prilikom korišćenja izraza na engleskom jeziku, istraživanja na internetu i korišćenja literature na stranom jeziku i dr.)
- Matematička kompetencija i kompetencija u prirodnim naukama, tehnologiji i inženjerstvu (STEM) (razvijanje logičkog načina razmišljanja i donošenja zaključaka prilikom analize zadatih tema ih oblasti horskog pjevanja i dr.)
- Digitalna kompetencija (korišćenje informaciono-komunikacionih tehnologija radi pretrage, prikupljanja i upotrebe podataka iz oblasti horskog pjevanja, prepoznavanjem relevantnih stručnih tekstova i video zapisa, upotreba softverskih alata za izradu prezentacija na zadatu temu i dr.)

- Lična, socijalna i kompetencija učiti kako učiti (razvijanje tehnika samostalnog učenja, kao i učenja u timu kroz vršnjačku edukaciju i diskusiju, prezentacija i seminarskih radova na zadatu temu; razvijanje tehnika istraživanja, sistematizovanja i vrednovanja informacija u cilju nadogradnje prethodno stečenih znanja, kao i otkrivanja novih; razvijanje sposobnosti učenja na sopstvenim greškama kroz samoprocjenu i samoevaluaciju; razvijanje svijesti o značaju vođenja zdravog života i dr.)
- Građanska kompetencija (angažovanje u zajedničkom ili javnom interesu kroz različite društveno odgovorne aktivnosti; poštovanje prava, jednakosti, slobode izražavanja i mišljenja kroz debate, diskusije i podjelu na grupe; razvijanje svijesti o značaju savremenih događaja, kao i njihovu povezanost sa istorijskim; razvijanje svijesti o odgovornog ponašanja prema prirodi i životnoj sredini pravilnim odlaganjem otpada nakon realizovanih zadataka i dr.)
- Preduzetnička kompetencija (razvijanje sposobnosti davanja inicijative, procjene i pravilnog određivanja prioriteta prilikom rješavanja problema, razvijanje kreativnosti, kao i vještina planiranja i upravljanja vremenom, samostalno ili u timu, planiranje i organizacija resursa i materijala za izvođenje zadataka i dr.)
- Kompetencija kulturološke svijesti i izražavanja (razvijanje svijesti o značaju poznavanja i poštovanja lokalnih, nacionalnih, regionalnih, evropskih i globalnih kultura kroz povezivanje sa primjerima iz oblasti horskog pjevanja; predstavljanje ideja putem različitih kulturoloških formi kao što su pisani, štampani ili digitalni tekst, dizajn i dr.)

3.3.3. SAVREMENO ODRASTANJE**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
II	54	18		72	3

2. Cilj modula:

- Osposobljavanje za razumijevanje procesa odrastanja, kao izazova savremenog društva koje nudi različite faktore u formiranju identiteta. Razvijanje kritičkog odnosa prema sadržajima potrošačke-popularne kulture, rizičnim oblicima ponašanja mladih, kao i afirmativnog stava prema identifikaciji sa pozitivnim vrijednostima subkulture mladih i zdravim stilovima života.

3. Ishodi učenja**Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:**

1. Identifikuje izazove procesa odrastanja i adolescencije
2. Uoči značaj porodice kao faktora socijalizacije
3. Prepozna ulogu i sadržaj subkulture mladih
4. Uoči uticaj masovnih medija na mlade, kao konzumente
5. Identifikuje uticaj potrošačke-popularne kulture na oblikovanje stila života
6. Uoči značaj primjene zdravih životnih stilova
7. Prepozna rizično ponašanje mladih i mehanizme prevencije

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Identifikuje izazove procesa odrastanja i adolescencije	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni pojam i karakteristike razvojnih faza adolescencije	
2. Opiše društvene faktore koji utiču na razvoj ličnosti	Faktori: porodica, škola, vršnjaci, kultura, društvo i dr.
3. Objasni uticaj porodičnog i društvenog konteksta na formiranje identiteta	
4. Objasni oblike socijalne izolacije u adolescenciji	
5. Opiše razvojne probleme u procesu odrastanja	
6. Objasni idealističke vrijednosti i ciljeve karakteristične za period adolescencije	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 6.	
Predložene teme	
- Adolescencija	

Ishod 2 - Učenik će biti sposoban da Uči značaj porodice kao faktora socijalizacije	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede značaj primarne socijalizacije za pojedinca i društvo	
2. Opiše ulogu i najvažnije pravce promjena savremene porodice	
3. Objasni rodnu podjelu uloga unutar porodice i refleksiju na rodnu diskriminaciju	
4. Prezentuje konflikt posla i porodice kao problema modernog društva, na zadatom primjeru	
5. Navede društvene mehanizme zaštite porodice	
6. Prezentuje različite aspekte u procesu prelaska iz roditeljske porodice u sopstvenu	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 2, 3 i 5. Za kriterijume 4 i 6 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Primarna socijalizacija - Značaj porodice u razvoju mladih 	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Prepozna ulogu i sadržaj subkulture mladih	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede značenje pojma subkultura mladih	
2. Objasni ulogu subkulture mladih u rješavanju protivrječnosti dominantne i roditeljske kulture	
3. Objasni različite oblike subkulture i kontrakture mladih	Oblici subkulture i kontrakture mladih: navijačke grupe, pankeri, rave pokreti, mirovni, ekološki, veganski i skvoterski pokreti
4. Prezentuje uticaj subkulturnih grupa na razvoj zdravih životnih stilova, na zadatom primjeru	
5. Prezentuje igru kao slobodnu djelatnost duha i tijela mladih, na zadatom primjeru	
6. Objasni sociološko određenje i karakteristike kulture takmičenja	
7. Objasni karakteristike i značaj sporta kao socijalne i kulturne kategorije	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 2, 3, 6 i 7. Za kriterijume 4 i 5 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Subkultura mladih - Igra kao društveni fenomen 	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Uoči uticaj masovnih medija na mlade, kao konzumente	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni vaspitnu uloga medija	
2. Procijeni kvalitet medijskog sadržaja kome su mladi izloženi, na zadatom primjeru	
3. Objasni principe učenja i zabave, kao načina za postizanje društvene promjene	
4. Objasni gejming kulturu i njen uticaj na mlade	
5. Objasni povezanost medijskih sadržaja i životnog stila mladih	
6. Istraži uticaj medija na oblikovanje sadržaja vlastite subkulture, na zadatom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 3, 4 i 5. Za kriterijume 2 i 6 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Vaspitna uloga medija - Zloupotreba djece u medijima - Gejming kultura 	

Ishod 5 - Učenik će biti sposoban da Identifikuje uticaj potrošačke-popularne kulture na oblikovanje stila života	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni značenje pojmova potrošačka kultura i potrošačko društvo	
2. Navede osnovne karakteristike potrošačke kulture	
3. Navede primjere masovne kulture	
4. Objasni uticaj masovne kulture na oblikovanje stila života	
5. Objasni uticaj masovne kulture na formiranje potrošačkih navika	
6. Predloži načine za primjenu društveno-odgovorne potrošnje, na zadatom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 5. Za kriterijum 6 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Potrošačka-popularna kultura	

Ishod 6 - Učenik će biti sposoban da Uoči značaj primjene zdravih životnih stilova	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni pojam zdravog životnog stila	
2. Objasni uticaj društvenih faktora na razvoj zdravih stilova života	
3. Objasni koncept zdrave ishrane	
4. Objasni značaj fizičke aktivnosti sa individualnog i socijalnog aspekta	
5. Objasni značaj razvoja životnih vještina	
6. Opiše značaj edukacije za zdravo ponašanje, stavove i navike	Navike: lična higijena, pravilna ishrana, higijena odjeće i obuće i dr.
7. Istraži posljedice negativnih životnih navika, na zadatom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 6. Za kriterijum 7 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Zdravi životni stilovi	

Ishod 7 - Učenik će biti sposoban da Prepozna rizično ponašanje mladih i mehanizme prevencije	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni uzroke maloljetničke delikvencije	
2. Navede karakterisitike rizičnih društvenih grupa	
3. Objazloži devijantnosti u sportu	Devijantnosti: politizacija, komercijalizacija, doping, nasilje, medijska eksploatacija i dr.
4. Objasni moguće posljedice zloupotrebe psihoaktivnih supstanci i alkohola	Psihoaktivne supstance: psihodelične droge, opijati, kanabis, cigarete i dr.
5. Objasni moguće uzroke i posljedice rizičnih oblika seksualnog ponašanja	Oblici seksualnog ponašanja: prerano stupanje u polne odnose, neupotreba zaštitnih sredstava, prostitucija i dr.
6. Objazloži moguće uzroke i posljedice različitih oblika nasilja	Oblici nasilja: nasilje nad odraslima (roditeljima, nastavnicima ili drugim osobama), vršnjačko nasilje, nasilje nad marginalizovanim grupama i dr.
7. Objazloži karakteristike i negativnosti hazardnih igara i igara zanosa	Negativnosti: koristoljublje, lažiranje, pasivnost, rizik, negacija rada, pretvaranje igre u profesiju, irealnost, nesvjesnost i dr.
8. Objasni ostale oblike rizičnog ponašanja	Oblici rizičnog ponašanja: nezainteresovanost za školu, neosmišljene životne aktivnosti, sklonost ka rizičnoj vožnji motornih vozila, dugotrajni noćni izlasci, trajno ili dugotrajno napuštanje škole i dr.
9. Istraži društvene kanale za sprečavanje i prevenciju rizičnog ponašanja, na zadatom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 8. Za kriterijum 9 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Oblici rizičnog ponašanja - Mehanizmi za prevenciju i sprečavanje društveno-rizičnog ponašanja 	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Savremeno odrastanje je tako koncipiran da učenicima omogućava sticanje znanja iz ove oblasti kroz teorijsku nastavu i vježbe. Teorijski dio nastave i vježbe treba izvoditi sa cijelim odjeljenjem, uz primjenu aktivnih oblika nastave – interaktivnih predavanja, rada u parovima i malim grupama, samostalnog rada i istraživanja učenika na času.
- Prilikom realizacije vježbi, u zavisnosti od tipa situacije i zadataka, može se organizovati demonstracija/ simulacija u radu sa učenicima. Nakon urađenih vježbi, učenici treba da prezentuju svoje rezultate, uz obrazloženje vlastitog stava i da o istom diskutuju sa drugim učenicima i nastavnikom.
- Preporučuje se ostvarivanje saradnje sa NVO sektorom i poslodavcima. Prilikom realizacije sadržaja mogu se koristiti filmovi, stripovi, propagandni materijali kojim se promovišu zdravi životni stilovi i dr. Potrebno je podsticati učenike na primjenu stečenih znanja. U nastavnom procesu mogu se koristiti društvene mreže kao što je www.edmundo.com ili druge za koje nastavnik procijeni da su prilagođene učenicima.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja, usmjeravajući darovite učenike na zaključivanje, razvijanje sposobnosti analize i sinteze, kreativnosti i pozitivnog odnosa prema oblastima koje ih interesuju. Nastavnik treba da podstiče učenike na razvoj njihovih sposobnosti i interesovanja u cilju pravilne karijerne orijentacije.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- Laušević D.; Mugoša B.; Žižić Lj.; Ljaljević A.; Vujošević N.; Vratnica Z., Zdravstvene poruke, Zavod za zdravstvenu zaštitu i UNICEF, Podgorica, 2000.
- Krkeljić Lj.; Slobig J.; Dibe F., Srednjoškolci, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 2002.
- Kreativno rješavanje konflikta u učionici, UNICEF i Ministarstvo prosvjete i nauke Crne Gore, Podgorica, 2001.
- Vukićević S., Ideal i stvarnost eko menadžmenta, Služba zaštite životne sredine Opštine Nikšić, 1956.
- Zečević S.; Krivokapić, N., (prir) Rod, identitet i kultura, Institut za sociologiju, Filozofski fakultet, Nikšić.
- Rot.N., Osnovi socijalne psihologije, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 1989.
- Ilić M., Sociologija kulture, Beograd, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva Beograd 2010.
- Đorđević D., Sociologija forever, Niš, 1996.
- Kajoa R., Igre i ljudi, Nolit, Beograd, 1965.
- Skembler G., Sport i društvo-istorija, mocikultura, CLIO, Beograd, 2007.
- Vuletic V., Sociologija, Klet, Beograd, 2014.

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuči učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Računar	1
2.	Projektor, projekciono platno/ multimedijalna tabla	1

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju školske godine.

9. Povezanost modula – korelacija

- Preduzetništvo
- Socijalne mreže i globalizacija
- Poslovna kultura

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Kompetencija pismenosti (upotreba stručne terminologije u usmenom i pisanom obliku pravilnim formulisanjem pojmova i koncepata iz oblasti savremenog odrastanja, izražavanjem argumenata i kritičkog mišljenja; poštovanje pravila i preporuka prilikom prezentovanja zadate teme i dr.)
- Kompetencija višejezičnosti (razumijevanje stručne terminologije iz oblasti savremenog odrastanja, prilikom korišćenja izraza na engleskom jeziku, istraživanja na internetu i korišćenja literature na stranom jeziku i dr.)
- Matematička kompetencija i kompetencija u prirodnim naukama, tehnologiji i inženjerstvu (STEM) (razvijanje logičkog načina razmišljanja i donošenja zaključaka prilikom analize zadatih tema iz oblasti savremenog odrastanja i dr.)
- Digitalna kompetencija (korišćenje informaciono-komunikacionih tehnologija radi pretrage, prikupljanja i upotrebe podataka iz oblasti savremenog odrastanja, prepoznavanjem relevantnih stručnih tekstova i video zapisa, upotreba softverskih alata za izradu prezentacija na zadatu temu i dr.)
- Lična, socijalna i kompetencija učiti kako učiti (razvijanje tehnika samostalnog učenja, kao i učenja u timu kroz vršnjačku edukaciju i diskusiju, prezentacija i seminarских radova na zadatu temu; razvijanje tehnika istraživanja, sistematizovanja i vrednovanja informacija u cilju nadogradnje prethodno stečenih znanja, kao i otkrivanja novih; razvijanje sposobnosti učenja na sopstvenim greškama kroz samoprocjenu i samoevaluaciju; razvijanje svijesti o značaju vođenja zdravog života i dr.)
- Građanska kompetencija (angažovanje u zajedničkom ili javnom interesu kroz različite društveno odgovorne aktivnosti; poštovanje prava, jednakosti, slobode izražavanja i mišljenja kroz debate, diskusije i podjelu na grupe; razvijanje svijesti o značaju savremenih događaja, kao i njihovu povezanost sa istorijskim; razvijanje svijesti o odgovornog ponašanja prema prirodi i životnoj sredini pravilnim odlaganjem otpada nakon realizovanih zadataka i dr.)
- Preduzetnička kompetencija (razvijanje sposobnosti davanja inicijative, procjene i pravilnog određivanja prioriteta prilikom rješavanja problema, razvijanje kreativnosti, kao i vještina planiranja i upravljanja vremenom, samostalno ili u timu, planiranje i organizacija resursa i materijala za izvođenje zadataka i dr.)
- Kompetencija kulturološke svijesti i izražavanja (razvijanje svijesti o značaju poznavanja i poštovanja lokalnih, nacionalnih, regionalnih, evropskih i globalnih kultura kroz povezivanje sa primjerima iz oblasti savremenog odrastanja; predstavljanje ideja putem različitih kulturoloških formi kao što su pisani, štampani ili digitalni tekst, dizajn i dr.)

3.3.4. DIRIGOVANJE I**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
II	18	36	18	72	3

Teorijska nastava, vježbe i praktična nastava: Odjeljenje se dijeli na grupe od 6 do 10 učenika.

2. Cilj modula:

- Upoznavanje sa tehnikama dirigovanja u različitim ansamblima. Osposobljavanje za primjenu osnovnih manualnih tehnika u interpretaciji muzičkih epoha uz poštovanje stilskih karakteristika i elemenata notnog teksta i dalje školovanje u oblasti vođenja ansambla. Razvijanje preciznosti, analitičnosti, odgovornosti u radu i vještina javnog nastupa.

3. Ishodi učenja**Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:**

1. Prepozna različite tehnike dirigovanja tokom istorijskih epoha
2. Identifikuje ulogu dirigenta u ansamblima
3. Primijeni manualnu tehniku tokom izvođenja svih vrsta metra
4. Izvede tempo, dinamiku, i artikulaciju, kao elemente interpretacije
5. Razlikuje vrste ansambla prema muzičkim žanrovima i stilovima
6. Razlikuje vrste projekata u kulturi i vrste ansabla koje mogu nastupati u okviru njih

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Prepozna različite tehnike dirigovanja tokom epoha baroka, klasicizma i romantizma	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni tehniku dirigovanja u srednjem vijeku - heironomija	
2. Opiše istorijski razvoj tehnike dirigovanja	Razvoj: pokret šakom, rukama, štapom, svitkom nota, pokret gore-dolje i lijevo-desno, sa pozicije klavira ili prve violine i posebni dirigentski pult
3. Objasni tehniku dirigovanja u baroku	Barok: J.B. Lilly, M. Sen- Lamber, M.Montclaira i C. W. Gluck
4. Navede tehniku dirigovanja u klasicizmu	Klasicizam: J. Haydn, W.A. Mozart i L. v Bethoven
5. Opiše tehnike dirigovanja u romantizmu i kasnijim stilovima	Romantizam i kasniji stilovi: F. Mendelsohn, K.M. Weber, H.Berlioz, F. Litz, R Wagner, H. v. Bulow i H. Richter I dr
6. Izvede odgovarajuće tehnike dirigovanja za zadatu epohu baroka, klasicizma ili romantizma	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutog pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 5. Za kriterijum 6 potrebna je ispravno urađena praktične vježba.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Heironomija - Tehnike dirigovanja tokom istorije 	

Ishod 2 -Učenik će biti sposoban da Identifikuje ulogu dirigenta u ansamblima	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede psihofizičke osobine dirigenta	Psihofizičke osobine: sluh, ritam, muzička teorija, harmonija, kontrampunkt, oblici, tehnika klavira, smisao za vođenje hora- ansambla, refleksi i fizička spremnost
2. Opiše pravilan stav dirigenta	Stav: ramena, ruke, šaka, prsti, podlaktica, lakat, nadlaktica i glava
3. Demonstrira pravilan stav dirigenta tokom dirigovanja u različitim fazama	
4. Objasni tehniku dirigovanja	Tehnika: pripremni pokret, tempo, dinamika i artikulacija
5. Objasni i demonstrira različite izraze lica	Izraz lica: oči, mimika i usta
6. Navede poznate domaće i inostrane dirigente XX i XXI vijeka	Dirigenti XX i XXI vijeka: A. Toscanini, K. Bohm, H. f Karajan, L. Maazel, K. Abado idr; L.Matačić, D, Šuplevski, O.Danon, M. Jaguš, Ž. Zdravković, D. Matić- Marović, R. Papović, M. Homen, I. Simović
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutog pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 2, 4, 5 i 6. Za kriterijum 3 potrebna je ispravno urađene vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Stav dirigenta - Pravilno držanje tijela - Pravilan položaj ruku - Izraz lica - Savremeni dirigenti 	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Primijeni manuelnu tehniku tokom izvođenja svih vrsta metra	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Izvede pripremna i završna kretanja	
2. Izvede taktiranje prostih i složenih mjera bez podjele	Proste: dvodjelne, trodjelne i četvorodjelne Složene: šestodjelne, devetodjelne i dvanaestodjelne
3. Izvede taktiranje prostih mjera sa podjelom	
4. Izvede taktiranje mješovito-složenih mjera	Mješovito-složene mjere: petodjelna i sedmodjelna
5. Izvede karakteristične ritmičke figure	Karakteristične ritmičke figure: punktirani ritam, sinkopa i kontrtan
6. Izvede nepotpuni takt	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutog pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 6.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Pripremna tehnika - Dirigovanje prostog i složenog metra - Dirigovanje karakterističnih figura 	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Izvede tempo, dinamiku, i artikulaciju, kao elemente interpretacije	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Demonstrira izvođenje tempa u zavisnosti od vrste i brzine metra	Brzina metra: sažimanje više metričkih jedinica na jedan potez
2. Demonstrira promjenu tempa	Promjena tempa: brz-spor, i obrnuto, accelerando, ritardando, rittenuto
3. Demonstrira izvođenje korone na svim taktovim djelovima	
4. Demonstrira različita dinamička nijansiranja	Dinamička nijansiranja: crescendo, decrescendo, subito piano, subito forte i dr.
5. Demonstrira različite vrste artikulacije	Vrste artikulacije: legato, staccato, tenuto i dr.
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutog pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 5.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Tempo - Dinamika - Artikulacija 	

Ishod 5 - Učenik će biti sposoban da Razlikuje vrste ansambla prema muzičkim žanrovima i stilovima	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše pojam ansambl	Ansambl: vokalni, instrumentalni i vokalno-instrumentalni
2. Objasni pojmove vokalni ansambl	Vokalni: kamerni sastav i horski (dječiji, jednorodni, mješoviti)
3. Objasni pojmove instrumentalni ansambl	Instrumentalni: kamerni sastav i orkestar
4. Objasni pojmove vokalno-instrumentalni ansambl	Vokalno-instrumentalni: kamerni sastav, veliki orkestar i hor
5. Poveže odgovarajuće vrste ansambla sa zadatim muzičkim stilovima i žanrovima	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 4. Za kriterijum 5 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Ansambl - Vokalni - Instrumentalni - Vokalno-instrumentalni 	

Ishod 6 - Učenik će biti sposoban da Razlikuje vrste projekata u kulturi i vrste ansabla koje mogu nastupati u okviru njih	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede oblike projekta u kulturi	Oblici projekta: osnovni (koncert, priredba, predstava), kompleksni (festivali, muzička takmičenja) i mas-medijски (radio I TV emisije)
2. Navede osnovne oblike predstava	Oblici predstava: muzička, dramska i plesna
3. Navede vrste muzičko-scenskih predstava	Muzičko-scenska predstava: operaska, operetska, balet i mjuzikl
4. Objasni vrste događaja	Vrste događaja: svečani programi i akademije, edukativne priredbe, zabavno-komercijalni šou programi i dr.
5. Navede vrste koncerata prema klasifikaciji	Klasifikacija: prema žanru (klasični, džez i popularni), prema izvođačkom medijumu (solistički, simfonijski, kamerni, vokalni i dr.) i dr.
6. Izdvoji odgovarajuće vrste ansambla za zadate oblike projekata u kulturi	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 5. Za kriterijum 6 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Oblici projekta u kulturi - Oblici predstava - Vrste događaja i koncerata - Vrste koncerata prema klasifikaciji 	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Dirigovanje I je tako koncipiran da učenicima omogućava sticanje teorijskih i praktičnih znanja i vještina iz ove oblasti. U cilju postizanja što bolje usvajanja gradiva potrebno je da profesor sporovodi nastavu putem demonstracije individualno, u grupama ili kombinovano.
- Prilikom realizacije vježbi i praktične nastave, grupa može predstavljati ansambl pri čemu svaki učenik iz grupe preuzima ulogu dirigenta. Nastavnik treba da obrati pažnju na pravilan položaj tijela, ruku tokom dirigovanja, da insistira na preciznosti pokreta tokom dirigovanja, na tempo, artikulaciju i sugestivnost, poštovanju partiture i stila. Preporučljivo je da nastavnik u nastavi pored klavira kao osnovnog instrumenta koristi i multi medijalnu tehniku (audio vizuelne uređaje). Nastavnik treba da donekle pruži mogućnost učeniku da osmisli interpretaciju ansabla kroz lično shvatanje zadate kompozicije. Kod učenika treba razviti svijest o njegovim potencijalima i pružiti mu priliku da sam predloži kompoziciju koju bi izveo sa ansamblom.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- M. Hadnađev, Od audicije do koncerta, Kulturni centar, Novi Sad 1971.
- F. Lhotka, Dirigiranje, Školska knjiga, Zagreb 1988.
- B. Đurković, Osnovi vokalne tehnike, FMU, Beograd 1992.
- S. Kostić, Horsko dirigovanje, SKC, Niš 1997.
- C. Krebs, Meister des Taktstocks, Berlin 1987.
- Dvoglasne kompozicije po izboru (dječiji, ženski, muški i mješoviti hor).
- Troglasne kompozicije po izboru (dječiji, ženski, muški i mješoviti hor).
- Četvoroglasne kompozicije po izboru (ženski, muški i mješoviti hor).

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuči učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Adekvatno zvučno izolovana učionica sa mogućnošću provjetravanja	1
2.	Partitura	po potrebi
3.	Klavir	1
4.	Stolica za klavir	1
5.	Stalak za note	po potrebi
6.	Ogledalo	3
7.	Dirigentska palica	po potrebi
8.	Audio i video uređaji za reprodukciju videa i zvuka	1
9.	Sto	1
10.	Stolica	po potrebi

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Proaktivna ocjena na kraju školske godine
- Dirigovanje jedne kompozicije dvoglasnog stava na kraju četvrtog klasifikacionog perioda

9. Povezanost modula – korelacija

- Solfedo I, II, III i IV
- Muzički instrumenti
- Harmonija sa harmonskom analizom I i II
- Analiza muzičkih oblika I i II
- Horskopjevanje I, II, III i IV
- Dirigovanje II

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Kompetencija pismenosti (upotreba stručne terminologije u usmenom i pisanom obliku pravilnim formulisanjem pojmova i koncepata iz oblasti dirigovanja, izražavanjem argumenata i kritičkog mišljenja; poštovanje pravila i preporuka prilikom prezentovanja zadate teme i dr.)
- Kompetencija višezječnosti (razumijevanje stručne terminologije iz oblasti dirigovanja, prilikom korišćenja izraza na engleskom jeziku, istraživanja na internetu i korišćenja literature na stranom jeziku i dr.)
- Matematička kompetencija i kompetencija u prirodnim naukama, tehnologiji i inženjerstvu (STEM) (razvijanje logičkog načina razmišljanja i donošenja zaključaka prilikom analize zadatih tema iz oblasti dirigovanja i dr.)
- Digitalna kompetencija (korišćenje informaciono-komunikacionih tehnologija radi pretrage, prikupljanja i upotrebe podataka iz oblasti dirigovanja, prepoznavanjem relevantnih stručnih tekstova i video zapisa, upotreba softverskih alata za izradu prezentacija na zadatu temu i dr.)
- Lična, socijalna i kompetencija učiti kako učiti (razvijanje tehnika samostalnog učenja, kao i učenja u timu kroz vršnjačku edukaciju i diskusiju, prezentacija i seminarских radova na zadatu temu; razvijanje tehnika istraživanja, sistematizovanja i vrednovanja informacija u cilju nadogradnje prethodno stečenih znanja, kao i otkrivanja novih; razvijanje sposobnosti učenja na sopstvenim greškama kroz samoprocjenu i samoevaluaciju; razvijanje svijesti o značaju vođenja zdravog života i dr.)
- Građanska kompetencija (angažovanje u zajedničkom ili javnom interesu kroz različite društveno odgovorne aktivnosti; poštovanje prava, jednakosti, slobode izražavanja i mišljenja kroz debate, diskusije i podjelu na grupe; razvijanje svijesti o značaju savremenih događaja, kao i njihovu povezanost sa istorijskim; razvijanje svijesti o odgovornom ponašanju prema prirodi i životnoj sredini pravilnim odlaganjem otpada nakon realizovanih zadataka i dr.)
- Preduzetnička kompetencija (razvijanje sposobnosti davanja inicijative, procjene i pravilnog određivanja prioriteta prilikom rješavanja problema, razvijanje kreativnosti, kao i vještina planiranja i upravljanja vremenom, samostalno ili u timu, planiranje i organizacija resursa i materijala za izvođenje zadataka i dr.)
- Kompetencija kulturološke svijesti i izražavanja (razvijanje svijesti o značaju poznavanja i poštovanja lokalnih, nacionalnih, regionalnih, evropskih i globalnih kultura kroz povezivanje sa primjerima iz oblasti dirigovanja; predstavljanje ideja putem različitih kulturoloških formi kao što su pisani, štampani ili digitalni tekst, dizajn i dr.)

3.3.5. HORSKO PJEVANJE III**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
III	9	45	18	72	3

Vježbe i praktična nastava: Odjeljenje se dijeli u grupe od 3 do 10 učenika.

2. Cilj modula:

- Upoznavanje sa horskom literaturom različitih muzičkih epoha. Osposobljavanje za izvođenje troglasnih kompozicija polifone fakture različitih muzičkih epoha prima vista, iz partiture i napamet; izvođenje troglasnih kompozicija polifone fakture različitih muzičkih epoha uz poštovanje stilskih karakteristika i elemenata notnog teksta, ovladavanje elementima vokalne tehnike, pjevanje u horskom ansamblu. Razvijanje vještina timskog rada i saradnje sa drugima, tačnosti, odgovornosti i preciznosti u radu.

3. Ishodi učenja

Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:

1. Pravilno diše u toku pjevanja
2. Primijeni vokalnu tehniku pjevajući troglasne kompozicije polifone fakture
3. Razumije manuelne kretnje dirigenta
4. Usaglasi svoje sa grupnim muziciranjem poštujući sve elemente muzičke interpretacije u troglasnim kompozicijama polifone fakture

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Pravilno diše u toku pjevanja	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Demonstrira prirodan i ležeran stav pjevača	
2. Objasni razliku između pravilnog i nepravilnog protoka vazduha	
3. Izvrši potpunu kontrolu daha	
4. Demonstrira „tihu disanje“, bez šuštanja	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijum 2. Za kriterijume 1 i 3 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem. Za kriterijum 4 potrebna je ispravno urađena praktična vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Stav pjevača - Kontrola daha - Pravilno pjevačko disanje 	

Ishod 2 -Učenik će biti sposoban da Primijeni vokalnu tehniku pjevajući troglasne kompozicije polifone fakture	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Demonstrira pravilan položaj organa rezonatora	
2. Izvede ataka ton	
3. Interpretira osnovne tipove artikulacije prilikom izvođenja troglasnih kompozicija polifone faktire	
4. Prilagodi samoglasnike po principu svijetlo-tamno izodeći troglasne kompozicije polifone fakture	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, za kriterijume od 1 do 4 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Rezonator - Ataka ton - Artikulacija - Samoglasnici 	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Razumije manuelne kretnje dirigenta	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Prepozna dirigentske poteze koji izražavaju početak troglasne kompozicije polifone fakture	
2. Prepozna dirigentske poteze koji izražavaju različite metričke vrste u troglasnim kompozicijama polifone fakture	
3. Prepozna dirigentske poteze koji izražavaju tempo izvođenja troglasne kompozicije polifone fakture	
4. Prepozna dirigentske poteze koji izražavaju dinamičko i agogičko nijansiranje u troglasnim kompozicijama polifone fakture	
5. Prepozna dirigentske poteze koji izražavaju karakteristične ritmičke figure u troglasnim kompozicijama polifone fakture	
6. Prepozna dirigentske poteze koji izražavaju kraj cijele ili jednog dijela troglasne kompozicije polifone fakture	
7. Izvede troglasne kompozicije polifone fakture u grupi/horu u skladu sa interpretativnim zahtjevima dirigenta izraženih dirigentskim pokretima	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 7.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Dirigentski potezi koji izražavaju početak i kraj kompozicije - Dirigentski potezi koji izražavaju različite metričke vrste i tempo - Dirigentski potezi koji izražavaju dinamičko i agogičko nijansiranje - Dirigentski potezi koji izražavaju karakteristične ritmičke figure 	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Usaglasi svoje sa grupnim muziciranjem poštujući sve elemente muzičke interpretacije u troglasnim kompozicijama polifone fakture	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Podesi svoje sa kolektivnim disanjem tokom izvođenja zadatog muzičkog djela	
2. Prilagodi intonaciju i artikulaciju horskom ansamblu tokom izvođenja zadatog muzičkog djela	
3. Interpretira uz smisao za precizan ritam, harmoniju i polifoniju u toku izvođenja zadatog muzičkog djela	
4. Demonstrira agogičko i dinamičko nijansiranje u grupnom izvođenju tokom izvođenja zadatog muzičkog djela	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume 1 i 2. Za kriterijume 3 i 4 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Kolektivno disanje - Muzički elementi - Agogičko i dinamičko nijansiranje 	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Horsko pjevanje III je tako koncipiran da učenicima omogućava sticanje teorijskih i praktičnih znanja i vještina iz ove oblasti. Nastavnik treba da pravi gradaciju u težini gradiva od jednostavnijih ka zahtjevnijim kompozicijama. Učeniku treba razvijati kritičko i estetsko mišljenje kroz upoznavanje sa dobrim i lošim interpretacijama zadatog muzičkog djela. Čas treba podijeliti na tri dijela: raspjevanje (ne duže od 10 minuta, od prostijih ka složenijim tehničkim vježbama, uzlazno i silazno), rad po glasovima i rad sa cijelim ansamblom. U toku godine obavezan minimum programa je jedno djelo cikličnog oblika zahtjevnije muzičke građe ili tri kompozicije različitog karaktera zahtjevnije muzičke građe.
- Praktična nastava podrazumijeva primjenu stečenog znanja na internim i javnim časovima, koncertima i dr, tako da svaki učenik samostalno uradi praktičnu vježbu. Nastavnik treba da podstiče učenike da uspostave pravilan položaj tijela tokom pjevanja. Komentarisanje razlika između otvorenih i zatvorenih vokala, i vježbanje bez i uz klavirsku pratnju je neophodno. Nastavnik treba da informiše i/ili odvede učenike na koncert vokalnog ili vokalno-instrumentalnog djela (opere, oratorijuma, mise, kantate, pasije), sve u cilju boljeg shvatanja muzičkog sadržaja i izgradnje muzičkog ukusa.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni. Učešće na umjetničkim festivalima- takmičenjima takođe zahtjeva prilagođavanje predloženog programa i proširivanje ishoda učenja u cilju zadovoljavanja predviđenih propozicija. Nastavnik treba da podstakne učenike na samostalno zaključivanje, razvijanje njihovih sposobnosti i kreativnosti u cilju pravilne karijerne orijentacije.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- B.Špiler: Umetnost solo-pevanja
- St.St.Mokranjac: Rukoveti II, VI, VII, VIII i IX
- St.St.Mokranjac: Stavovi iz Liturgije
- K.Babić: Sosa sa satom; Žablja idila
- Stari majstori: Palestrina, Laso, Monteverdi
- Borislav Boro Tamindžić: "Lov lovilo mlado momče"- varijante za ženski i mješoviti hor; "Biser Mara"- za ženski hor; "Mlado momče bolje skoči"- za ženski hor; "Zavolje se dvoje mlado"- za mješoviti hor; "Intiri mintiri"- za mješoviti hor.
- Branko Zenović: "Oj golube, moj golube"; "Skoči kolo"; "Kolovođo".
- Žarko Mirković: "Trenos"- za mješoviti hor; "Junior"- za ženski hor.
- Senad Gačević: " Slava Tebje ".
- Slobodan Jerkov: "Bajkoviti prizor"; "Crnoj Gori"; "Iza brda"; "Jesen"; "Zima"; "Proljeće"; "Ljeto"; "Vjetar"; "Okirilati".
- Aleksandar Saša Perunovic: "Kletva" - za mješoviti hor; "Emina" - za ženski hor; "Vokaliza" - za ženski hor;
- Nina Perović: "Večernja molitva"- za ženski hor (skraćena verzija); "Uspavanka"- za ženski hor (u originalu napisana za ženski vokalni ansambl od osam glasova).
- Pored navedenih djela repertoar hora treba da sadrži Državnu Himnu

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuči učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Adekvatno zvučno izolovana učionica sa mogućnošću provjetravanja	1
2.	Horske partiture	10-30
3.	Klavir	1

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
4.	Stolica za klavir	1
5.	Pult	1
6.	Audio i video uređaj za reprodukciju videa i zvuka	1
7.	Stolice	10-30

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.
- Provjera se vrši pjevanjem u kvartetima (S,A,T,B) za sve ishode.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju školske godine

9. Povezanost modula – korelacija

- Solfedo I, II, III i IV
- Istorija muzike I, II, III i IV
- Harmonija sa harmonskom analizom I i II
- Analiza muzičkih oblika I i II
- MIDI sistemi i sinteza zvuka
- Ozvučavanje
- Horskopjevanje I, III i IV
- Dirigovanje I i II

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Kompetencija pismenosti (upotreba stručne terminologije u usmenom i pisanom obliku pravilnim formulisanjem pojmova i koncepata iz oblasti horskog pjevanja, izražavanjem argumenata i kritičkog mišljenja; poštovanje pravila i preporuka prilikom prezentovanja zadate teme i dr.)
- Kompetencija višjezičnosti (razumijevanje stručne terminologije iz oblasti horskog pjevanja, prilikom korišćenja izraza na engleskom jeziku, istraživanja na internetu i korišćenja literature na stranom jeziku i dr.)
- Matematička kompetencija i kompetencija u prirodnim naukama, tehnologiji i inženjerstvu (STEM) (razvijanje logičkog načina razmišljanja i donošenja zaključaka prilikom analize zadatah tema iz oblasti horskog pjevanja i dr.)
- Digitalna kompetencija (korišćenje informaciono-komunikacionih tehnologija radi pretrage, prikupljanja i upotrebe podataka iz oblasti horskog pjevanja, prepoznavanjem relevantnih stručnih tekstova i video zapisa, upotreba softverskih alata za izradu prezentacija na zadatu temu i dr.)

- Lična, socijalna i kompetencija učiti kako učiti (razvijanje tehnika samostalnog učenja, kao i učenja u timu kroz vršnjačku edukaciju i diskusiju, prezentacija i seminarskih radova na zadatu temu; razvijanje tehnika istraživanja, sistematizovanja i vrednovanja informacija u cilju nadogradnje prethodno stečenih znanja, kao i otkrivanja novih; razvijanje sposobnosti učenja na sopstvenim greškama kroz samoprocjenu i samoevaluaciju; razvijanje svijesti o značaju vođenja zdravog života i dr.)
- Građanska kompetencija (angažovanje u zajedničkom ili javnom interesu kroz različite društveno odgovorne aktivnosti; poštovanje prava, jednakosti, slobode izražavanja i mišljenja kroz debate, diskusije i podjelu na grupe; razvijanje svijesti o značaju savremenih događaja, kao i njihovu povezanost sa istorijskim; razvijanje svijesti o odgovornog ponašanja prema prirodi i životnoj sredini pravilnim odlaganjem otpada nakon realizovanih zadataka i dr.)
- Preduzetnička kompetencija (razvijanje sposobnosti davanja inicijative, procjene i pravilnog određivanja prioriteta prilikom rješavanja problema, razvijanje kreativnosti, kao i vještina planiranja i upravljanja vremenom, samostalno ili u timu, planiranje i organizacija resursa i materijala za izvođenje zadataka i dr.)
- Kompetencija kulturološke svijesti i izražavanja (razvijanje svijesti o značaju poznavanja i poštovanja lokalnih, nacionalnih, regionalnih, evropskih i globalnih kultura kroz povezivanje sa primjerima iz oblasti horskog pjevanja; predstavljanje ideja putem različitih kulturoloških formi kao što su pisani, štampani ili digitalni tekst, dizajn i dr.)

3.3.6. DŽEZ I**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
III	9	36	27	72	3

Vježbe: Nastava se izvodi individualno.

Praktična nastava: Odjeljenje se dijeli na grupe od 2 do 4 učenika.

2. Cilj modula:

- Upoznavanje sa karakteristikama džez muzike i osposobljavanje za sviranje u grupi i samostalno, uz primjenu improvizatorskih tehnika i specifičnih ritmova. Razvijanje sposobnosti aktivnog slušanja, kreativnog razmišljanja i preciznosti u radu.

3. Ishodi učenja**Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:**

1. Poveže sve elemente jednostavnijih stilova džez muzike u jednu cjelinu
2. Identifikuje jednostavnije stilove džez muzike
3. Razlikuje slušno jednostavnije stilove džez muzike i njihove izvođače
4. Interpretira jednostavnije stilove džez muzike
5. Izvodi jednostavniji repertoar džez muzike u ansamblima od 2 do 4 člana

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Poveže sve elemente jednostavnijih stilova džez muzike u jednu cjelinu	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede tipove jednostavnijih ritmičkih obrazaca u džez muzici	Tipovi: triolska podjela, „swing“ osmine i sinkope
2. Objasni tipove jednostavnijih ritmičkih obrazaca u džez muzici	
3. Objasni vezu između teme i improvizacije	
4. Navede tipove jednostavnijih harmonskih progresija u džez muzici	Tipovi: I-IV-V, II-V-I i I-VI-II-V
5. Objasni tipove jednostavnijih harmonskih progresija u džez muzici	
6. Navede jednostavnije principe improvizacije	Principi: rad sa melodijom, skale, arpeđa, sekvence i prolaznice
7. Objasni jednostavnije principe improvizacije	
8. Demonstrira povezivanje elemenata džez muzike u jednu cjelinu na zadatim primjerima	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 7. Za kriterijum 8 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Ritmički obrasci - Veza između teme i improvizacije - Harmonske progresije u džezu - Principi improvizacije 	

Ishod 2 - Učenik će biti sposoban da Identifikuje jednostavnije stilove džez muzike	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojasnjenje označenih pojmova)
1. Navede jednostavnije stilove džez muzike	Stilovi: blues, ragtime, „Dixieland“, „Chicago“, swing, „Gypsy Jazz“, bebop, cool jazz, hard bop i bossa nova
2. Objasni karakteristike različitih jednostavnijih stilova džez muzike	
3. Objasni razlike između različitih jednostavnijih stilova džez muzike	
4. Prepozna najznačajnije predstavnike različitih jednostavnijih stilova džez muzike	Predstavnici: Blind Lemon Jefferson, Leadbelly Ledbetter, Bessy Smith, Scott Joplin, King Oliver, Louis Armstrong, Jelly Roll Morton, Fats Waller, Count Basie, Fletcher Henderson, Django Reinhardt, Charlie Parker, Dizzie Gillespie, Thelonious Monk, Wes Montgomery, Miles Davis, Art Blakey, John Coltrane, Sonny Rollins i Antonio Carlos Jobim
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 3. Za kriterijum 4 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Stilovi u džez muzici - Predstavnici džez stilova 	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Razlikuje slušno jednostavnije stilove džez muzike i njihove izvođače	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Prepozna slušno različite jednostavnije stilove džez muzike	
2. Prepozna slušno izvođače različitih jednostavnijih stilova džez muzike	
3. Prepozna slušno improvizatorske tehnike kod predstavnika različitih jednostavnijih stilova džez muzike	Predstavnici: Blind Lemon Jefferson, Leadbelly Ledbetter, Bessy Smith, Scott Joplin, King Oliver, Louis Armstrong, Jelly Roll Morton, Fats Waller, Count Basie, Fletcher Henderson, Django Reinhardt, Charlie Parker, Dizzie Gillespie, Thelonious Monk, Wes Montgomery, Miles Davis, Art Blakey, John Coltrane, Sonny Rollins i Antonio Carlos Jobim
4. Izvrši slušno klasifikaciju vrsta ansambla u izvođenju predstavnika različitih jednostavnijih stilova džez muzike	Vrsta ansambla: trio, kvartet, kvintet, sekstet i big bend
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 4.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Prepoznavanje različitih stilova džez muzike slušno - Prepoznavanje izvođača različitih stilova džez muzike slušno 	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Interpretira jednostavnije stilove džez muzike	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Izvede jednostavnije ritmičke obrasce džez muzike	Ritmički obrasci: triolska podjela, „swing“ osmine, sinkope
2. Izvede jednostavniju nomenklaturu džez muzike	
3. Primijeni jednostavnije improvizatorske tehnike tokom izvođenja zadatih jednostavnih stilova džez muzike	Improvizatorske tehnike: rad sa melodijom, skale, arpeđa, sekvence
4. Izvede zadate džez forme muzike	Džez forme: klasični blues, „džez“ blues, „rhythm changes“
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 4.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Osnovni ritmički obrasci - Nomenklatura - Osnovne improvizatorske tehnike 	

Ishod 5 - Učenik će biti sposoban da Izvede jednostavniji repertoar džez muzike u ansamblima od 2 do 4 člana	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Uskladi individualno izvođenje sa potrebama grupnog	
2. Ukaže na značaj slušanja ostalih članova ansambla u toku izvođenja muzičkog djela	
3. Uskladi intonaciju svog instrumenta sa ostalim instrumentima u ansamblu	
4. Prepozna ulogu svog instrumenta u ansamblu	
5. Interpretira jednostavniju improvizovanu solo dionicu	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, za kriterijume od 1 do 4 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem. Za kriterijum 5 potrebna je ispravno urađena praktična vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Grupno muziciranje - Interpretacija solo dionice u ansamblu - Razvijanje spremnosti i sposobnosti snalaženja na javnom nastupu 	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Džez I omogućava sticanje osnovnih teorijskih i praktičnih znanja i vještina iz oblasti muzičkog izvođenja. U cilju dostizanja predviđenih ishoda učenja preporučuje se primjena nastavnih metoda usmjerenih na aktivnosti učenika (demonstracija, vježbe, individualni rad, transkripcija muzike, rad u grupi, radionice, gost na času-stručnjak za predmetnu temu, gledanje dokumentarnih filmova o džez muzici). Pri savladavanju nove materije potrebno je da učenici koriste već stečena znanja kako bi povezivali informacije. Od velikog značaja je podsticanje problemske nastave u kojoj nastavnik navodi učenike da sami dolaze do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime im omogućava povezivanje teorijskih znanja sa praktičnom primjenom.
- Prilikom realizacije vježbi i praktične nastave, nastavu treba realizovati individualno, tako učenik samostalno uradi vježbe, a onda treba organizovati časove tako da učenici sviraju u ansanblima od 2 do 4 člana, zavisno od broja polaznika. Nastavnik treba da podstiče problemsku nastavu u kojoj navodi učenika da sam dođe do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime omogućava povezivanje teorijskih znanja sa praktičnom primjenom. Preporučuje se što veći broj javnih nastupa radi otklanjanja treme, povećanja sigurnosti, razvijanja kreativnosti i unapređenja menadžerskih sposobnosti. Osim prethodnog, u pravcu postizanja kvalitetnog i trajno stečenog znanja, neophodno je ostvariti i korelaciju između različitih modula.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja, usmjeravajući darovite učenike na zaključivanje, razvijanje sposobnosti izvođaštva, kreativnosti i pozitivnog odnosa prema oblastima koje ih interesuju. Nastavnik treba da podstiče učenike da redovno posjećuju koncerte i festivale džez muzike u cilju pravilne karijerne orijentacije.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- Linkoln Kolijer Dž., Istorija Džeza, Nolit, Beograd, 2003.
- Krstić M., Vek džeza, Beograd, 2003.
- Levine M., The Jazz Theory Book, Sher Music Company, Petaluma, 1995.
- Levine M., The Jazz Piano Book, Sher Music Company, Petaluma, 1989.

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuči učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Tabla	1
2.	Klavir	1
3.	Električni klavir	1
4.	Set bubnjeva	1
5.	Kontrabas	1
6.	Bas gitara	1
7.	Bas pojačalo	1
8.	Gitara	1
9.	Gitarsko pojačalo	1
10.	Ozvučenje	1

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju školske godine

9. Povezanost modula – korelacija

- Solfedo I, II, III i IV
- Teorija muzike
- Harmonija sa harmonskom analizom I i II
- Analiza muzičkih oblika I i II
- Ozvučavanje
- Džez II
- Popularna muzika I i II

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Kompetencija pismenosti (upotreba stručne terminologije u usmenom i pisanom obliku pravilnim formulisanjem pojmova i koncepata iz oblasti džez muzike, izražavanjem argumenata i kritičkog mišljenja; poštovanje pravila i preporuka prilikom prezentovanja zadate teme i dr.)
- Kompetencija višejezičnosti (razumijevanje stručne terminologije iz oblasti džez muzike, prilikom korišćenja izraza na engleskom jeziku, istraživanja na internetu i korišćenja literature na stranom jeziku i dr.)
- Matematička kompetencija i kompetencija u prirodnim naukama, tehnologiji i inženjerstvu (STEM) (razvijanje logičkog načina razmišljanja i donošenja zaključaka prilikom analize zadatih tema iz oblasti džez muzike i dr.)
- Digitalna kompetencija (korišćenje informaciono-komunikacionih tehnologija radi pretrage, prikupljanja i upotrebe podataka iz oblasti džez muzike, prepoznavanjem relevantnih stručnih tekstova i video zapisa, upotreba softverskih alata za izradu prezentacija na zadatu temu i dr.)
- Lična, socijalna i kompetencija učiti kako učiti (razvijanje tehnika samostalnog učenja, kao i učenja u timu kroz vršnjačku edukaciju i diskusiju, prezentacija i seminarских radova na zadatu temu; razvijanje tehnika istraživanja, sistematizovanja i vrednovanja informacija u cilju nadogradnje prethodno stečenih znanja, kao i otkrivanja novih; razvijanje sposobnosti učenja na sopstvenim greškama kroz samoprocjenu i samoevaluaciju; razvijanje svijesti o značaju vođenja zdravog života i dr.)
- Građanska kompetencija (angažovanje u zajedničkom ili javnom interesu kroz različite društveno odgovorne aktivnosti; poštovanje prava, jednakosti, slobode izražavanja i mišljenja kroz debate, diskusije i podjelu na grupe; razvijanje svijesti o značaju savremenih događaja, kao i njihovu povezanost sa istorijskim; razvijanje svijesti o odgovornom ponašanju prema prirodi i životnoj sredini pravilnim odlaganjem otpada nakon realizovanih zadataka i dr.)
- Preduzetnička kompetencija (razvijanje sposobnosti davanja inicijative, procjene i pravilnog određivanja prioriteta prilikom rješavanja problema, razvijanje kreativnosti, kao i vještina planiranja i upravljanja vremenom, samostalno ili u timu, planiranje i organizacija resursa i materijala za izvođenje zadataka i dr.)
- Kompetencija kulturološke svijesti i izražavanja (razvijanje svijesti o značaju poznavanja i poštovanja lokalnih, nacionalnih, regionalnih, evropskih i globalnih kultura kroz povezivanje sa primjerima iz oblasti džez muzike, predstavljanje ideja putem različitih kulturoloških formi kao što su pisani, štampani ili digitalni tekst, dizajn i dr.)

3.3.7. POPULARNA MUZIKA I**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
III	9	36	27	72	3

Vježbe: Nastava se izvodi individualno.

Praktična nastava: Odjeljenje se dijeli na grupe od 2 do 4 učenika.

2. Cilj modula:

- Upoznavanje sa jednostavnim stilovima popularne muzike. Osposobljavanje za sviranje samostalno i u grupi jednostavnih stilova popularne muzike, uz primjenu različitih stilova interpretacije i tipičnih ritmova. Razvijanje sposobnosti aktivnog slušanja, kreativnog razmišljanja i preciznosti u radu.

3. Ishodi učenja**Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:**

1. Poveže sve elemente jednostavnih stilova popularne muzike u jednu cjelinu
2. Identifikuje jednostavne stilove popularne muzike
3. Razlikuje slušno jednostavne stilove popularne muzike i njihove izvođače
4. Interpretira jednostavne stilove popularne muzike
5. Izvede jednostavni repertoar popularne muzike u ansamblima od 2 do 4 člana

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Poveže sve elemente jednostavnih stilova popularne muzike u jednu cjelinu	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede tipove jednostavnih ritmičkih obrazaca u popularnoj muzici	Tipovi: triola, swing osmine, punktirani ritam i sinkopa
2. Objasni tipove jednostavnih ritmičkih obrazaca u popularnoj muzici	
3. Navede tipove jednostavnih harmonskih progresija u popularnoj muzici	Tipovi: I-IV-V, II-V-I, I-V-vi-IV, V-vi-IV-I i IV-I-V-VI
4. Objasni tipove jednostavnih harmonskih progresija u popularnoj muzici	
5. Navede jednostavne principe improvizacije	Principi: rad sa melodijom, skale, arpeđa i sekvence
6. Objasni jednostavne principe improvizacije	
7. Demonstrira povezivanje elemenata popularne muzike u jednu cjelinu na zadatim primjerima	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 6. Za kriterijum 7 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Ritmički obrasci - Harmonske progresije u popularnoj muzici - Principi improvizacije 	

Ishod 2 - Učenik će biti sposoban da Identifikuje jednostavne stilove popularne muzike	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede jednostavne stilove popularne muzike	Stilovi: folk, bluz, džez, kantri, rokenrol, rok i rege
2. Objasni karakteristike različitih jednostavnih stilova popularne muzike	
3. Objasni razlike između različitih jednostavnih stilova popularne muzike	
4. Prepozna najznačajnije predstavnike različitih popularnih stilova	Predstavnici: Woody Guthrie, Bob Dylan, Joni Mitchell, B.B. King, Eric Clapton, Louis Armstrong, Frank Sinatra, Miles Davis, The Beatles, Rolling Stones, Pink Floyd, Jimi Hendrix i Bob Marley
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 3. Za kriterijum 4 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Stilovi u popularnoj muzici - Predstavnici stilova popularne muzike 	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Razlikuje slušno jednostavne stilove popularne muzike i njihove izvođače	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Prepozna slušno različite jednostavne stilove popularne muzike	
2. Prepozna slušno izvođače različitih jednostavnih stilova popularne muzike	
3. Prepozna slušno improvizatorske tehnike kod predstavnika različitih jednostavnih stilova popularne muzike	Predstavnici: Louis Armstrong, Muddy Waters, B.B. King, Eric Clapton, Chuck Berry, Dr. John, Ray Manzarek, Jimi Hendrix, Jimmy Page i Lan Anderson
4. Izvrši slušno klasifikaciju vrsta ansambla u izvođenju predstavnika različitih jednostavnih stilova popularne muzike	Vrsta ansambla: duo, trio, kvartet i kvintet
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 4.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Prepoznavanje različitih stilova popularne muzike slušno - Prepoznavanje izvođača različitih stilova popularne muzike slušno 	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Interpretira jednostavne stilove popularne muzike	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Izvede jednostavne ritmičke obrasce popularne muzike	Ritmički obrasci: triola, swing osmine, punktirani ritam i sinkopa
2. Izvede jednostavnu nomenklaturu popularne muzike	Nomenklatura: akordske šifre
3. Primijeni jednostavne improvizatorske tehnike tokom izvođenja zadatah jednotsvnih stilova popularne muzike	Improvizatorske tehnike: rad sa melodijom, skale, arpeđa i sekvence
4. Izvede zadate forme popularne muzike	Forme popularne muzike: dvanaesto-taktni bluz, trideset-dvotaktna forma, strofična forma i through-composed form (slobodna forma)
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 4.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Osnovni ritmički obrasci - Nomenklatura - Osnovne improvizatorske tehnike 	

Ishod 5 - Učenik će biti sposoban da Izvede jednostavni repertoar popularne muzike u ansamblima u 2 do 4 člana	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Uskladi individualno izvođenje sa potrebama grupnog	
2. Ukaže na značaj slušanja ostalih članova ansambla u toku izvođenja muzičkog djela	
3. Uskladi intonaciju svog instrumenta sa ostalim instrumentima u ansamblu	
4. Prepozna ulogu svog instrumenta u ansamblu	
5. Interpretira zadatu jednostavnu kompoziciju javno	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 4. Za kriterijum 5 potrebna je ispravno urađena praktična vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Grupno muziciranje - Razvijanje spremnosti i sposobnosti snalaženja na javnom nastupu 	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Popularna muzika I omogućava sticanje osnovnih teorijskih i praktičnih znanja i vještina iz oblasti muzičkog izvođenja. U cilju dostizanja predviđenih ishoda učenja preporučuje se primjena nastavnih metoda usmjerenih na aktivnosti učenika (demonstracija, vježbe, individualni rad, transkripcija muzike, rad u grupi, radionice, gost na času-stručnjak za predmetnu temu, gledanje dokumentarnih filmova o popularnoj muzici). Pri savladavanju nove materije potrebno je da učenici koriste već stečena znanja kako bi povezivali informacije. Od velikog značaja je podsticanje problemske nastave u kojoj nastavnik navodi učenike da sami dolaze do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime im omogućava povezivanje teorijskih znanja sa praktičnom primjenom.
- Prilikom realizacije vježbi i praktične nastave, nastavu treba realizovati individualno, tako učenik samostalno uradi vježbe, a onda a onda treba organizovati časove tako da učenici sviraju u ansablama od 2 do 4 člana, zavisno od broja polaznika. Nastavnik treba da podstiče problemsku nastavu u kojoj navodi učenika da sam dođe do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime omogućava povezivanje teorijskih znanja sa praktičnom primjenom. Preporučuje se što veći broj javnih nastupa radi otklanjanja treme, povećanja sigurnosti, razvijanja kreativnosti i unapređenja menadžerskih sposobnosti. Osim prethodnog, u pravcu postizanja kvalitetnog i trajno stečenog znanja, neophodno je ostvariti i korelaciju između različitih modula.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja, usmjeravajući darovite učenike na zaključivanje, razvijanje sposobnosti izvođaštva, kreativnosti i pozitivnog odnosa prema oblastima koje ih interesuju. Nastavnik treba da podstiče učenike da redovno posjećuju koncerte i festivale popularne muzike u cilju pravilne karijerne orijentacije.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- Whitburn J., The Ultimate Pop/Rock Fake Book, Hal Leonard, Milwaukee, 1986.
- Levine M., The Jazz Theory Book, Sher Music Company, Petaluma, 1995.
- Amanović R., Popularna muzika u svetu, Izvođači, Fakultet umjetnosti, UDG, Podgorica, 2011.

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuči učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Tabla	1
2.	Klavir	1
3.	Električni klavir	1
4.	Set bubnjeva	1
5.	Kontrabas	1
6.	Bas gitara	1
7.	Bas pojačalo	1
8.	Gitara	1
9.	Gitarsko pojačalo	1
10.	Ozvučenje	1

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju školske godine

9. Povezanost modula – korelacija

- Solfedo I, II, III i IV
- Teorija muzike
- Harmonija sa harmonskom analizom I i II
- Ozvučavanje
- Džez I i II
- Popularna muzika II
- Analiza muzičkih oblika I i II

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Kompetencija pismenosti (upotreba stručne terminologije u usmenom i pisanom obliku pravilnim formulisanjem pojmova i koncepata iz oblasti popularne muzike, izražavanjem argumenata i kritičkog mišljenja; poštovanje pravila i preporuka prilikom prezentovanja zadate teme i dr.)
- Kompetencija višjezičnosti (razumijevanje stručne terminologije iz oblasti popularne muzike, prilikom korišćenja izraza na engleskom jeziku, istraživanja na internetu i korišćenja literature na stranom jeziku i dr.)
- Matematička kompetencija i kompetencija u prirodnim naukama, tehnologiji i inženjerstvu (STEM) (razvijanje logičkog načina razmišljanja i donošenja zaključaka prilikom analize zadatih tema iz oblasti popularne muzike i dr.)
- Digitalna kompetencija (korišćenje informaciono-komunikacionih tehnologija radi pretrage, prikupljanja i upotrebe podataka iz oblasti popularne muzike, prepoznavanjem relevantnih stručnih tekstova i video zapisa, upotreba softverskih alata za izradu prezentacija na zadatu temu i dr.)
- Lična, socijalna i kompetencija učiti kako učiti (razvijanje tehnika samostalnog učenja, kao i učenja u timu kroz vršnjačku edukaciju i diskusiju, prezentacija i seminarskih radova na zadatu temu; razvijanje tehnika istraživanja, sistematizovanja i vrednovanja informacija u cilju nadogradnje prethodno stečenih znanja, kao i otkrivanja novih; razvijanje sposobnosti učenja na sopstvenim greškama kroz samoprocjenu i samoevaluaciju; razvijanje svijesti o značaju vođenja zdravog života i dr.)
- Građanska kompetencija (angažovanje u zajedničkom ili javnom interesu kroz različite društveno odgovorne aktivnosti; poštovanje prava, jednakosti, slobode izražavanja i mišljenja kroz debate, diskusije i podjelu na grupe; razvijanje svijesti o značaju savremenih događaja, kao i njihovu povezanost sa istorijskim; razvijanje svijesti o odgovornom ponašanju prema prirodi i životnoj sredini pravilnim odlaganjem otpada nakon realizovanih zadataka i dr.)
- Preduzetnička kompetencija (razvijanje sposobnosti davanja inicijative, procjene i pravilnog određivanja prioriteta prilikom rješavanja problema, razvijanje kreativnosti, kao i vještina planiranja i upravljanja vremenom, samostalno ili u timu, planiranje i organizacija resursa i materijala za izvođenje zadataka i dr.)
- Kompetencija kulturološke svijesti i izražavanja (razvijanje svijesti o značaju poznavanja i poštovanja lokalnih, nacionalnih, regionalnih, evropskih i globalnih kultura kroz povezivanje sa primjerima iz oblasti popularne

muzike predstavljanje ideja putem različitih kulturoloških formi kao što su pisani, štampani ili digitalni tekst, dizajn i dr.)

3.3.8. TRADICIONALNA MUZIKA I**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
III	9	27	36	72	3

Vježbe: Nastava se izvodi individualno.

Praktična nastava: Odjeljenje se dijeli na grupe od 2 do 4 učenika.

2. Cilj modula:

- Upoznavanje sa karakteristikama tradicionalne muzike i osposobljavanje za sviranje na aerofonim instrumentima sa bridom, izvođenje tradicionalnog repertoara na kordofonim instrumentima, interpretiranje složenijih tradicionalnih oblika i sviranje u ansamblu tamburica. Razvijanje sposobnosti preciznosti u radu, vještine izvođenja, aktivnog slušanja i kreativnosti u radu.

3. Ishodi učenja

Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:

1. Klasifikuje sve narodne muzičke instrumente
2. Interpretira tradicionalni repertoar na aerofonim instrumentima sa bridom (frula, dvojnice i kaval)
3. Izvede tradicionalni repertoar na kordofonim instrumentima (tamburica)
4. Interpretira složenije forme tradicionalnog instrumentalnog stavralaštva obogaćujući repertoar novim primjerima
5. Svira u ansamblu tamburica

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Klasifikuje sve narodne muzičke instrumente	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše pojam narodni muzički instrument	
2. Objasni Saks-Hornbostelovu klasifikaciju narodnih muzičkih instrumenata	Klasifikacija: aerofoni, idiofoni, membranofoni, kordofoni
3. Objasni sličnosti i razlike aerofonih instrumenata	Aerofoni instrumenti: jednostavni i duvački instrumenti (sa bridom i jezičkom)
4. Objasni razlike između idiofonih i membranofonih instrumenata	
5. Opiše razlike kod kordofonih instrumenata	Kordofoni instrumenti: instrumenti tipa citre i instrumenti tipa lutnje
6. Definiše karakteristične narodne muzičke instrumente u Crnoj Gori	Instrumenti: crnogorske diple, dvojnice, gusle
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 6.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Narodni muzički instrumenti - Aerofoni instrumenti - Idiofoni i membranofoni instrumenti - Kordofoni instrumenti - Narodni muzički instrumenti u Crnoj Gori 	

Ishod 2 - Učenik će biti sposoban da Interpretira tradicionalni repertoar na aerofonim instrumentima sa bridom (frula, dvojnice i kaval)	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede djelove frule , način držanja i prstored na fruli	Djelovi frule: dance, zasvirač, vetrilo, glasnice i oduška
2. Objasni način dobijanja tona na fruli	
3. Odsvira jednostavne melodije na fruli po notnim zapisima i po sluhu u skladu sa korišćenjem netemperovanog tonskog sistema	
4. Navede karakteristike dvojnica, način držanja i prstored na dvojnicama	
5. Objasni način dobijanja tona na dvojnicama	
6. Svira jednostavne melodije na dvojnicama po notnim zapisima i po sluhu u skladu sa korišćenjem netemperovanog tonskog sistema	
7. Definiše osnovne karakteristike kavala	
8. Demonstrira specifično držanje i način dobijanja tona na kavalu	Način dobijanja tona: postavka usana, tehnika disanja i princip zatvaranja otvora
9. Odsvira jednostavne melodije na kavalu po notnim zapisima i po sluhu u skladu sa korišćenjem netemperovanog tonskog sistema	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijum 1, 2, 4, 5 i 7. Za kriterijum 8 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem. Za kriterijume 3, 6 i 9 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Sviranje jednostavnih melodija na fruli - Sviranja jednostavnih melodija na dvojnicama - Sviranja jednostavnih melodija na kavalu 	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Izvede tradicionalni repertoar na kordofonim instrumentima (tamburica)	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede istorijski razvoj i osnovne djelove tamburice	Osnovni djelovi tamburice: trup, vrat i glava.
2. Opiše vrste tamburica	Vrste: jednoglasne, dvoglasne, troglasne, četvoroglasne i višeglasne
3. Objasni načine štimovanja tamburice	Načini štimovanja: kvartni i kvintni
4. Prepozna osnovne ljestvice, intervale i položaj prstiju na žicama	
5. Svira pripremne vježbe za tremolo na praznim žicama	
6. Svira jednostavne melodije na tamburici po notnim zapisima i po sluhu u skladu sa korišćenjem netemperovanog tonskog sistema	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 3. Za kriterijum 4 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem. Za kriterijume 5 i 6 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Tamburica- istorijski razvoj i vrste - Sviranje jednostavnijih melodija na tamburici 	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Interpretira složenije forme tradicionalnog instrumentalnog stvaralaštva obogaćujući repertoar novim primjerima	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Opiše razlike u interpretaciji na fruli, dvojnicama i kavalu	
2. Odsvira složenije forme tradicionalnog instrumentalnog stvaralaštva na fruli	Složenije forme: komplikovanije tradicionalne pjesme i kola
3. Izvede složenije forme tradicionalnog instrumentalnog stvaralaštva na dvojnicama	
4. Odsvira složenije forme tradicionalnog instrumentalnog stvaralaštva na kavalu	
5. Izvede složenije forme tradicionalnog instrumentalnog stvaralaštva na tamburici	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijum 1. Za kriterijume od 2 do 5 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Primjeri složenijih formi tradicionalnog instrumentalnog stvaralaštva na fruli - Primjeri složenijih formi tradicionalnog instrumentalnog stvaralaštva na dvojnicama - Primjeri složenijih formi tradicionalnog instrumentalnog stvaralaštva na kavalu - Primjeri složenijih formi tradicionalnog instrumentalnog stvaralaštva na tamburici 	

Ishod 5 - Učenik će biti sposoban da Svira u ansamblu tamburica	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni značaj individualnog usklađivanja sa potrebama grupnog izvođenja	
2. Objasni značaj ostalih članova tamburaškog ansambla	
3. Objasni ulogu i značaj svog instrumenta u ansamblu tamburica	
4. Odsvira na tamburici zajedno sa ostalim instrumentima u tamburaškom ansamblu	
5. Interpretira solo dionicu na svom instrumentu	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 3. Za kriterijume 4 i 5 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Grupno muziciranje - Interpretacija solo dionice u tamburaškom ansamblu 	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Tradicionalna muzika I je tako koncipiran da učenicima omogućava sticanje teorijskih i praktičnih znanja i vještina iz ove oblasti. U cilju dostizanja predviđenih ishoda učenja preporučuje se primjena nastavnih metoda usmjerenih na aktivnosti učenika (demonstracija, vježbe, radionice, rad u grupama, gost na času-stručnjak za predmetnu temu, gledanje dokumentarnih filmova o tradicionalnoj instrumentalnoj muzici). Pri savladavanju nove materije potrebno je da učenici koriste već stečena znanja kako bi povezivali informacije. Od velikog značaja je podsticanje problemske nastave u kojoj nastavnik navodi učenike da sami dolaze do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime im omogućava povezivanje teorijskih znanja sa praktičnom primjenom. Osim prethodnog, u pravcu postizanja kvalitetnog i trajno stečenog znanja, neophodno je ostvariti i korelaciju među različitim modulima.
- Prilikom realizacije vježbi i praktične nastave učenike treba podijeliti u grupe i realizovati vježbe i praktičnu nastavu individualno, u parovima ili manjim grupama, ali tako da svaki učenik samostalno uradi praktičnu vježbu i dobije traženi rezultat. Nastavnik treba da podstiče učenike da redovno posjećuju koncerte tradicionalne muzike i KUD-a, kako bi se što bolje upoznali sa živom muzičkom praksom.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja, usmjeravajući darovite učenike na zaključivanje, razvijanje sposobnosti izvođaštva, kreativnosti i pozitivnog odnosa prema oblastima koje ih interesuju. Nastavnik treba da podstakne učenike na razvoj njihovih sposobnosti i interesovanja u cilju pravilne karijerne orijentacije.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- Dević D., Narodni muzički instrumenti, Fakultet muzičke umetnosti, Beograd, 1977.
- Gojković A., Narodni muzički instrumenti, Vuk Karadžić, Beograd, 1989.
- Perčević S., Frula, dvojnica, okarina, Muzička škola "Stevan Mokranjac", Kraljevo, 2003.
- Malagurski L., Škola za tamburu - Bisernica, Nota, Knjaževac, 1987.

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuča učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Tradicionalni instrumenti	1
2.	Bežični zvučnik sa internet konekcijom	1
3.	Računar/laptop sa internet konekcijom	1
4.	Projektor	1
5.	Projekciono platno	1
6.	Notni primjeri iz literature	po potrebi

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.

- Predviđene su provjere na kraju nastavne godine – godišnji ispit:
- Izvođenje po dvije zadate tradicionalne melodije na svakom instrumentu i jedna tradicionalna melodija uz pratnju ansambla.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena po završetku modula
- Pozitivna ocjena na godišnjem ispitu

9. Povezanost modula – korelacija

- Solfedo I, II, III i IV
- Muzički instrumenti
- Harmonija sa harmonskom analizom I i II
- Ozvučavanje
- Tradicionalna muzika II

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Kompetencija pismenosti (upotreba stručne terminologije u usmenom i pisanom obliku pravilnim formulisanjem pojmova i koncepata iz oblasti tradicionalne muzike, izražavanjem argumenata i kritičkog mišljenja; poštovanje pravila i preporuka prilikom prezentovanja zadate teme i dr.)
- Kompetencija višejezičnosti (razumijevanje stručne terminologije iz oblasti tradicionalne muzike, prilikom korišćenja izraza na engleskom jeziku, istraživanja na internetu i korišćenja literature na stranom jeziku i dr.)
- Matematička kompetencija i kompetencija u prirodnim naukama, tehnologiji i inženjerstvu (STEM) (razvijanje logičkog načina razmišljanja i donošenja zaključaka prilikom analize zadatih tema ih oblasti popularne muzike i dr.)
- Digitalna kompetencija (korišćenje informaciono-komunikacionih tehnologija radi pretrage, prikupljanja i upotrebe podataka iz oblasti tradicionalne muzike, prepoznavanjem relevantnih stručnih tekstova i video zapisa, upotreba softverskih alata za izradu prezentacija na zadatu temu i dr.)
- Lična, socijalna i kompetencija učiti kako učiti (razvijanje tehnika samostalnog učenja, kao i učenja u timu kroz vršnjačku edukaciju i diskusiju, prezentacija i seminarskih radova na zadatu temu; razvijanje tehnika istraživanja, sistematizovanja i vrednovanja informacija u cilju nadogradnje prethodno stečenih znanja, kao i otkrivanja novih; razvijanje sposobnosti učenja na sopstvenim greškama kroz samoprocjenu i samoevaluaciju; razvijanje svijesti o značaju vođenja zdravog života i dr.)
- Građanska kompetencija (angažovanje u zajedničkom ili javnom interesu kroz različite društveno odgovorne aktivnosti; poštovanje prava, jednakosti, slobode izražavanja i mišljenja kroz debate, diskusije i podjelu na grupe; razvijanje svijesti o značaju savremenih događaja, kao i njihovu povezanost sa istorijskim; razvijanje svijesti o odgovornog ponašanja prema prirodi i životnoj sredini pravilnim odlaganjem otpada nakon realizovanih zadataka i dr.)
- Preduzetnička kompetencija (razvijanje sposobnosti davanja inicijative, procjene i pravilnog određivanja prioriteta prilikom rješavanja problema, razvijanje kreativnosti, kao i vještina planiranja i upravljanja vremenom, samostalno ili u timu, planiranje i organizacija resursa i materijala za izvođenje zadataka i dr.)
- Kompetencija kulturološke svijesti i izražavanja (razvijanje svijesti o značaju poznavanja i poštovanja lokalnih, nacionalnih, regionalnih, evropskih i globalnih kultura kroz povezivanje sa primjerima iz oblasti tradicionalne muzike; predstavljanje ideja putem različitih kulturoloških formi kao što su pisani, štampani ili digitalni tekst, dizajn i dr.)

3.3.9. POLIFONIJA**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
III	27	45		72	4

Teorijska nastava i vježbe: Odjeljenje se dijeli na grupe od 6 do 10 učenika.

2. Cilj modula:

- Upoznavanje sa tehničko-stilskim osobnostima vokalnih i instrumentalnih polifonih oblika. Osposobljavanje za analizu vokalno/ instrumentalnih polifonih oblika. Razvijanje sposobnosti zapažanja, logičkog i analitičkog razmišljanja, tačnosti, preciznosti i kreativnosti u radu, vještine prezentovanja.

3. Ishodi učenja

Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:

1. Sagleda uticaj tonalne osnove na komponovanje polifonog stava
2. Razlikuje kontrapunktske tehnike vokalnog/ instrumentalnog polifonog stava
3. Sagleda specifičnosti vokalnog/ instrumentalnog polifonog načina komponovanja
4. Analizira vokalne/ instrumentalne polifone oblike

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Sagleda uticaj tonalne osnove na komponovanje polifonog stava	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede moduse	Modusi: jonski, dorski, frigijski, lidijski, miksolidijski i eolski
2. Objasni specifičnosti pojedinih modusa	Specifičnosti: karakteristični tonovi (tonus finalis i dominanta) i intervali
3. Objasni uticaj modalne osnove na komponovanje vokalnog polifonog stava	
4. Definiše tonalnu osnovu baroka	
5. Nabroji harmoniska sredstva barokne muzike	Harmoniska sredstva: kvintakordi sa obrtajima, septakordi sa obrtajima, dominantni nonakord i alterovani akordi dijatonskog tipa (alteracije II>, IV<, VII>)
6. Objasni konsonance i disonantne pojave vokalnog/ instrumentalnog polifonog stava	Disonantne pojave: prolaznice, skretnice, zadržice, anticipacija i orgelpunkt (pedal)
7. Prepozna modalnu osnovu u zadatom notnom primjeru vokalnog polifonog stava, uz obrazloženje	
8. Odredi tonalitet i harmonski plan u zadatom notnom primjeru instrumentalnog polifonog stava, uz obrazloženje	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 6. Za kriterijume 7 i 8 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Modusi - Harmoniska sredstva barokne muzike - Tretman konsonance i disonance u vokalnog/ instrumentalnog polifonog stava 	

Ishod 2 -Učenik će biti sposoban da Razlikuje kontrapunktske tehnike vokalnog/ instrumentalnog polifonog stava	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše kontrapunktske tehnike u vokalnom polifonom stavu	Kontrapunktske tehnike: tehnika komponovanja na cantus firmus i tehnika imitacije
2. Objasni zakonitosti kontrapunktskih tehnika u vokalnom polifonom stavu	
3. Definiše kontrapunktske tehnike njihovu ulogu u instrumentalnom polifonom stavu	Kontrapunktske tehnike: tehnika imitacije, tehnika sekvence i tehnika obrtajnog kontrapunkta
4. Objasni zakonitosti kontrapunktskih tehnika u instrumentalnom polifonom stavu	
5. Prepozna kontrapunktsku tehniku u zadatom notnom primjeru vokalnog/ instrumentalnog polifonog stava, uz obrazloženje	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 4. Za kriterijum 5, potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Tehnika komponovanja na <i>cantus firmus</i> - Tehnika imitacije - Tehnika sekvence - Tehnika obrtajnog kontrapunkta 	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Sagleda specifičnosti vokalnog/ instrumentalnog polifonog načina komponovanja	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni princip izrade vokalne/ instrumentalne kontrapunktske melodije na određenoj tonalnoj osnovi	Vokalna: koral (cantus firmus i kontrapunktirajuća melodija) i floridus Instrumentalna: u sopranu i basu
2. Izradi stilsku kontrapunktsku melodiju u skladu sa pravilima	
3. Izradi jednostavne primjere vokalnog polifonog dvoglasnog stava u skladu sa pravilima	Dvoglasni stav: dvoglas V vrste (koral i floridus)
4. Izradi jednostavne primjere instrumentalnog polifonog dvoglasnog stava u skladu sa pravilima	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijum 1. Za kriterijume od 2 do 4 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Kontrapunktska melodija vokalnog polifonog stava (koral i floridus) - Kontrapunktska melodija instrumentalnog polifonog stava (sopran, bas) - Vokalni polifoni dvoglas V vrste - Instrumentalni polifoni dvoglas 	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Analizira vokalne/ instrumentalne polifone oblike	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Nabroji vokalne polifone oblike	Vokalni polifoni oblici: misa, motet, madrigal i kanon
2. Objasni vezu između karaktera teksta i vokalnog polifonog oblika	Karakter teksta: svjetovni i duhovni
3. Objasni građu vokalnih polifonih oblika	
4. Nabroji instrumentalne polifone oblike	Instrumentalni polifoni oblici: invencija, fuga i kanon
5. Objasni građu instrumentalnih polifonih oblika	
6. Objasni sličnosti i razlike među vokalnim/ instrumentalnim polifonim oblicima	
7. Poveže polifone elemente sa specifičnostima vokalnog polifonog oblika u zadatom notnom primjeru, uz obrazloženje	
8. Poveže kontrapunktske tehnike sa građom instrumentalnog polifonog oblika na zadatom notnom primjeru, uz obrazloženje	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 6. Za kriterijume 7 i 8 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Vokalni polifoni oblici (misa, motet, madrigal, kanon) - Instrumentalni polifoni oblici (kanon, invencija, fuga) 	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Polifonija planiran je tako da učenicima omogućava sticanje teorijskih znanja i vještina iz ove oblasti. Preporučuju se one didaktičke metode koje omogućavaju da svi učenici budu aktivni u najvećoj mjeri u cilju postizanja značajnog stepena samostalnosti i inicijativnosti u učenju i radu. Preporučene didaktičke metode su metode aktivnog učenja: smisljeno verbalno receptivno učenje, praktično smisaono učenje, konvergentno (logičko) učenje, divergentno (stvaralačko) učenje, kooperativno učenje učenik-učenik, kooperativno učenje učenik-nastavnik, učenja putem otkrića, analiza udžbeničkog teksta, analiza notnih primjera. Nastava treba da bude aktivna, sa uključivanjem svih učenika. Pri savladavanju nove materije potrebno je da učenici koriste već stečena znanja kako bi povezivali informacije. Najveći broj časova ovog modula treba posvetiti analizi polifonih muzičkih oblika, a manji broj izradi primjera. Dio modula koji se bavi analizom vokalnih/ instrumentalnih polifonih oblika treba započeti kao obnovu prethodno stečenih znanjau modulima Istorija muzike sa poznavanjem muzičke literature I i II Osnove muzičkih oblika, a zatim nastaviti kao dopunsko proučavanje njihove građe. Analitički dio nastave za oblast vokalne polifone muzike podrazumijeva primjere iz literature najznačajnijih kompozitora iz perioda srednjeg vijeka i renesanse, a za oblast instrumentalne polifone muzike prvenstveno najznačajnijih kompozitora iz perioda baroka (J.S. Bah i dr.), ali i kasnijih perioda po izboru.
- Vježbe podrazumijevaju primjenu stečenih znanja na konkretnim zadacima. Učenike treba podijeliti u grupe i realizovati vježbe individualno, u parovima ili manjim grupama, ali tako da svaki učenik samostalno uradi vježbu i dobije traženi rezultat. Nastavnik treba da podstiče problemsku nastavu u kojoj navodi učenike da sami dolaze do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime im omogućava povezivanje teorijskih znanja sa praktičnom primjenom i, po mogućnosti, obratiti pažnju na aktivnosti i postignuća svakog učenika. Osim prethodnog, u pravcu postizanja kvalitetnog i trajno stečenog znanja, neophodno je ostvariti i korelaciju među različitim modulima.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja, usmjeravajući darovite učenike na zaključivanje, razvijanje sposobnosti analize i sinteze, kreativnosti i pozitivnog odnosa prema oblastima koje ih interesuju. Nastavnik treba da podstakne učenike na razvoj njihovih sposobnosti i interesovanja u cilju pravilne karijerne orijentacije.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- Peričić, V., Vokalni kontrapunkt, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 1997.
- Peričić, V., Kontrapunkt (I deo), skripta, Fakultet muzičke umetnosti u Beogradu, 1972.
- Živković, M., Instrumentalni kontrapunkt, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 1997.
- Peričić, V., Kontrapunkt (II deo), skripta, Fakultet muzičke umetnosti, Beograd, 1972.

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuča učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Školska tabla sa linijskim sistemom	1
2.	Instrument - klavir	1
3.	Bežični zvučnik sa internet konekcijom	1
4.	Notni i zvučni primjeri kompozitora iz perioda baroka, i kasnijih perioda po izboru	po potrebi
5.	Računar/laptop sa internet konekcijom	1

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju školske godine

9. Povezanost modula – korelacija

- Teorija muzike
- Istorija muzike sa poznavanjem muzičke literature I, II, III i IV
- Harmonija sa harmonskom analizom I i II
- Komplementarni klavir I, II, III i IV
- Muzički oblici I i II
- Horsko pjevanje I, II, III i IV

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Komunikacija na maternjem jeziku (se dostiže putem komuniciranja u pisanom i usmenom obliku, što podrazumijeva i upotrebu stručne muzičke terminologije u govornom i pisanom obliku, sposobnost čitanja i razumijevanja različitih muzičkih tekstova prilikom analize muzičkog oblika, kao i izražavanje vlastitih argumenata i zaključaka na uvjerljiv način, razvijanje kritičkog mišljenja iz stručnih oblasti, sposobnost pisanja raznih vrsta tekstova u različite svrhe. Takođe, podrazumijeva sposobnost pretraživanja, prikupljanja i korišćenja pisanih informacija, podataka i pojmova, kao i sposobnost formiranja vlastitih argumenata u govoru i pismu i dr.)
- Komunikacija na stranom jeziku (se dostiže putem upotrebe stručne terminologije u pisanom obliku na stranom jeziku koja se odnosi na oznake u muzičkom tekstu, ali podrazumijeva i sposobnost pretraživanja, prikupljanja i korišćenja pisanih informacija, podataka i pojmova vezanih za oblast polifonije i dr.)
- Digitalna kompetencija (podrazumijeva upotrebu informacione tehnike i tehnologije prilikom svakodnevne komunikacije, istraživanja e-literature i prezentovanja svojih analitičkih radova, što upućuje na korištenja IT kao dopunske potpore za inovativnost i kritičko razmišljanje i dr.)
- Učiti kako učiti (podrazumijeva osposobljavanje učenika za proces učenja, podsticanje na samostalan rad i istrajnost u učenju, organizovanje vlastitog učenja uključujući efikasno upravljanje vremenom i informacijama kako u samostalnom učenju tako i pri učenju u grupi, kao i primjenu novog znanja i vještina u raznim segmentima života i dr.)
- Socijalna i građanska kompetencija (dostiže se kroz razvoj ličnih i međuljudskih odnosa podsticanjem timskog rada na času u cilju konstruktivne komunikacije, izražavanjem različitih stavova, podsticanjem odgovornosti i podjele zadataka, kako u dijelu izrade polifonih primjera, tako i u dijelu analize polifonih muzičkih oblika i dr.)
- Smisao za inicijativu i preduzetništvo (se dostiže kroz osposobljavanje pojedinca da ideje pretvori u djelo, kao i sposobnost planiranja, vođenja i evaluacije projekata radi ostvarivanja ciljeva, što ujedno podrazumijeva prihvatanje odgovornosti za vlastite postupke bilo pozitivne ili negativne, razvijanje strateške vizije, postavljanje ciljeva i njihovo dostizanje, te motivisanost za uspjeh i dr.)

Kulturološka svijest i ekspresija (dostiže kompetenciju kroz razvoj svijesti o važnosti kreativnog izražavanja ideja, iskustava i osjećaja, uključujući umjetnost i medije, razvoj svijesti o važnosti sopstvene kulture i kulture drugih naroda, kao i razvoj svijesti o lokalnoj, nacionalnoj i evropskoj baštini i njihovom mjestu u svijetu i dr.)

3.3.10. SOCIJALNE MREŽE I GLOBALIZACIJA**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
III	50	22		72	3

2. Cilj modula:

- Upoznavanje sa procesom globalizacije, izazovima savremenog tržišta rada, cjeloživotnim učenjem i volonterizmom, ljudskim pravima i slobodama, kao i značenjem političke angažovanosti i medijske pismenosti. Razvijanje stvaralačkog, kritičkog i kreativnog odnosa prema izazovima savremenog društva.

3. Ishodi učenja**Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:**

1. Prepozna položaj mladih u procesu globalizacije društva
2. Identifikuje obilježja osnovnih ljudskih prava i sloboda
3. Prepozna društveni kontekst rodni uloga u kulturološki različitim društvima
4. Procijeni značaj razvoja političke svijesti i ostvarivanja ciljeva održivog razvoja
5. Prepozna mogućnosti i zahtjeve globalnog tržišta rada
6. Primijeni medijsku pismenost u svakodnevnom životu
7. Identifikuje karakteristike sajber kulture, kao društvenog fenomena

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Prepozna položaj mladih u procesu globalizacije društva	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni proces i uzroke globalizacije savremenog društva	Uzroci globalizacije: demografski, saobraćajni, komunikacijski, politički i dr.
2. Objasni faktore globalizacije savremenog društva	Faktori globalizacije: industrijski, finansijski, politički, informacijski i dr.
3. Objasni imperATIVE globalnog društva	
4. Objasni pojam mladosti kroz istorijske epohe	
5. Navede prosvjetiteljske ideje obrazovanja	
6. Obrazloži položaj mladih u globalnom društvu	
7. Prezentuje položaj mladih u savremenom i tradicionalnom društvu, na zadanom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 6. Za kriterijum 7 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Mladi i globalno društvo	

Ishod 2 - Učenik će biti sposoban da Identifikuje obilježja osnovnih ljudskih prava i sloboda	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni pojam i vrste ljudskih prava i sloboda	Vrste ljudskih prava i sloboda: pravo na život, pravo na poštovanje privatnog života, pravo slobode mišljenja, savjesti i vjeroispovjesti i dr.
2. Objasni istorijat i filozofiju ljudskih prava i sloboda	
3. Objasni kulturološke različitosti i univerzalnost ljudskih prava i sloboda	
4. Objasni uticaj socijalizacije na lične slobode	
5. Navede oblike kršenja ljudskih prava prema Univerzalnoj deklaraciji o ljudskim pravima	
6. Istraži primjere kršenja ljudskih prava i sloboda u svijetu	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 5. Za kriterijum 6 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Ljudska prava i slobode	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Prepozna društveni kontekst rodni uloga u kulturološki različitim društvima	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni rodne uloge u tradicionalnom i savremenom društvu	
2. Objasni rodni identitet i vrijednosne orijentacije	
3. Opiše rodne nejednakosti u različitim razvojnim fazama i društvenim kontekstima	
4. Objasni pojmove kulturni identitet i etnocentrizam	
5. Navede primjere multikulturalnosti u društvu	
6. Objasni pojam i značaj etničke i rasne pripadnosti u društvu	
7. Objasni nastanak predrasuda i uticaj na razvoj društvene svijesti o prihvatanju različitosti	
8. Izradi kulturološku mapu na primjeru zadatog regiona	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 7. Za kriterijum 8 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Rodne uloge - Kulturni identitet - Globalno društvo - Multikulturalnost 	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Procijeni značaj razvoja političke svijesti i ostvarivanja ciljeva održivog razvoja	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni specifičnosti odnosa mladih i politike	
2. Objasni značaj političkog integrisanja i aktivizma mladih	
3. Objasni značaj volonterizma i civilnosti mladih, kao oblika socijalnog kapitala	
4. Predloži oblike aktivizma i volonterizma mladih, na primjeru lokalne zajednice	
5. Argumentuje značaj globalnih ciljeva održivog razvoja i njihovu usmjerenost na izgradnju mira	Globalni ciljevi održivog razvoja: svijet bez siromaštva, svijet bez gladi, dostojanstven rad i ekonomski rast, mir, pravda i snažne institucije, smanjanje nejednakosti, odgovorna potrošnja i proizvodnja i dr.
6. Istraži politiku i ciljeve održivog razvoja, na primjeru lokalne zajednice	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 2, 3 i 5. Za kriterijume 4 i 6 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Mladi i politika - Održivi razvoj 	

Ishod 5 - Učenik će biti sposoban da Prepozna mogućnosti i zahtjeve globalnog tržišta rada	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni posljedice globalizacijskih procesa na sferu rada	
2. Objasni nesigurnost tržišta rada u savremenom društvu	
3. Objasni potrebu za stalnim stručnim usavršavanjem i cjeloživotnim učenjem u cilju prilagođavanja potrebama tržišta rada	
4. Objasni koncept izgradnje stila života kroz slobodno vrijeme	
5. Navede mjere za prevazilaženje ograničenja u sferi rada koje nameće savremeno društvo	
6. Objasni funkcije slobodnog vremena i otuđenje od rada	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 6.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Uticaj globalizacije na rad i tržište rad - Otuđenje u procesu rada - Cjeloživotno učenje 	

Ishod 6 - Učenik će biti sposoban da Primijeni medijsku pismenost u svakodnevnom životu	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede različite aspekte medijske pismenosti	Aspekti medijske pismenosti: tehnička, kulturološka, društvena i misaona
2. Objasni pojam i metode spinovanja	
3. Opiše uticaj medija na formiranje javnog mnijenja	
4. Objasni pojam cenzure i medijske manipulacije	
5. Objasni uticaj demografskih karakteristika i kulturnog kapitala na formiranje različitih stavova o medijima	
6. Prepozna medijske stereotype , na zadatom primjeru	Medijski stereotipi: kult tijela, diskriminacija, jezik mržnje i dr.
7. Objasni različite oblike uticaja medijskih sadržaja na publiku	
8. Procijeni objektivnost medija primjenom pravila (5W+1H) , na zadatom primjeru	Pravila (5W+1H): Ko je nešto uradio ili rekao? Šta se desilo? Gdje se desilo? Kada se desilo? Zašto se desilo? Kako se desilo?
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 2, 3, 4, 5 i 7. Za kriterijume 6 i 8 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Medijska pismenost	

Ishod 7 - Učenik će biti sposoban da Identifikuje karakteristike sajber kulture, kao društvenog fenomena	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede specifičnosti umreženog društva	
2. Navede sadržaj i faktore razvoja sajber kulture	Sajber kultura: računarska tehnologija i digitalna revolucija, kiborg, virtualna stvarnost, kibernetički prostor, virtualne zajednice, <i>online</i> identiteti i informacijsko društvo
3. Istraži uticaj virtuelne stvarnosti na kretanja u društvu	
4. Objasni pitanje identiteta i zajednice u virtuelnim svjetovima	
5. Objasni društvene mreže, kao oblik sajber kulture	
6. Objasni pojam kiborgoetike	
7. Objasni značenje i tipove sajber kriminala	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 2, 4, 5, 6 i 7. Za kriterijum 3 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Umreženo društvo - Sajber kultura - Virtuelne zajednice i identitet - Kiborgoetika - Sajber kriminal 	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Socijalne mreže i globalizacija je tako koncipiran da učenicima omogućava sticanje znanja iz ove oblasti kroz teorijsku nastavu i vježbe. Teorijski dio nastave i vježbe treba izvoditi sa cijelim odjeljenjem, uz primjenu aktivnih oblika nastave – interaktivnih predavanja, rada u parovima i malim grupama, samostalnog rada i istraživanja učenika na času.
- Prilikom realizacije vježbi, u zavisnosti od tipa situacije i zadataka, može se organizovati demonstracija/simulacija u radu sa učenicima. Nakon urađenih vježbi, učenici treba da prezentuju svoje rezultate, uz obrazloženje vlastitog stava i da o istom diskutuju sa drugim učenicima i nastavnikom.
- Prilikom obrade nastavnog sadržaja preporučljivo je podsticati učenike na sprovođenje različitih istraživanja kako bi na taj način došli do informacija. Za realizaciju Ishoda 7 nastavnik može koristiti filmove „Terminator“, „Terminator II – Judgment day“, „Metropolis“, „1984.“ 5, „A Clockwork Orange“, „Star Trek – First Contact“, „Truman show“ i dr. U nastavnom procesu mogu se koristiti i društvene mreže kao što je www.edmundo.com ili druge za koje nastavnik procijeni da su prilagođene učenicima.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja, usmjeravajući darovite učenike na zaključivanje, razvijanje sposobnosti analize i sinteze, kreativnosti i pozitivnog odnosa prema oblastima koje ih interesuju. Nastavnik treba da podstiče učenike na razvoj njihovih sposobnosti i interesovanja u cilju pravilne karijerne orijentacije.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- Đorđević D., Sociologija forever, Niš, 1996.
- Vuletić V., Sociologija, Klett, Beograd, 2014.
- Entoni G., Sociologija, CID, Podgorica, 1998.
- Eko U., Kultura, Informacija, Komunikacija, Nolit, Beograd, 1993.
- Dragičević A., Doba kiberkomunizma: visoke tehnologije i društvene promjene, Zagreb, Golden marketing, 2003.
- Fukuyama F., Izgradnja države: vlade i svjetski poredak u 21. stoljeću, Zagreb, Izvori, 2005.

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuči učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Računar	1
2.	Projektor, projekciono platno/ multimedijalna tabla	1

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju godine.

9. Povezanost modula – korelacija

- Preduzetništvo
- Savremeno odrastanje
- Poslovna kultura

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Kompetencija pismenosti (upotreba stručne terminologije u usmenom i pisanom obliku pravilnim formulisanjem pojmova i koncepata iz oblasti socijalnih mreža i globalizacije, izražavanjem argumenata i kritičkog mišljenja; poštovanje pravila i preporuka prilikom prezentovanja zadate teme i dr.)
- Kompetencija višejezičnosti (razumijevanje stručne terminologije iz oblasti socijalnih mreža i globalizacije, prilikom korišćenja izraza na engleskom jeziku, istraživanja na internetu i korišćenja literature na stranom jeziku i dr.)
- Matematička kompetencija i kompetencija u prirodnim naukama, tehnologiji i inženjerstvu (STEM) (razvijanje logičkog načina razmišljanja i donošenja zaključaka prilikom analize zadatih tema iz oblasti socijalnih mreža i globalizacije i dr.)
- Digitalna kompetencija (korišćenje informaciono-komunikacionih tehnologija radi pretrage, prikupljanja i upotrebe podataka iz oblasti socijalnih mreža i globalizacije, prepoznavanjem relevantnih stručnih tekstova i video zapisa, upotreba softverskih alata za izradu prezentacija na zadatu temu i dr.)
- Lična, socijalna i kompetencija učiti kako učiti (razvijanje tehnika samostalnog učenja, kao i učenja u timu kroz vršnjačku edukaciju i diskusiju, prezentacija i seminarских radova na zadatu temu; razvijanje tehnika istraživanja, sistematizovanja i vrednovanja informacija u cilju nadogradnje prethodno stečenih znanja, kao i otkrivanja novih; razvijanje sposobnosti učenja na sopstvenim greškama kroz samoprocjenu i samoevaluaciju; razvijanje svijesti o značaju vođenja zdravog života i dr.)
- Građanska kompetencija (angažovanje u zajedničkom ili javnom interesu kroz različite društveno odgovorne aktivnosti; poštovanje prava, jednakosti, slobode izražavanja i mišljenja kroz debate, diskusije i podjelu na grupe; razvijanje svijesti o značaju savremenih događaja, kao i njihovu povezanost sa istorijskim; razvijanje svijesti o odgovornog ponašanja prema prirodi i životnoj sredini pravilnim odlaganjem otpada nakon realizovanih zadataka i dr.)
- Preduzetnička kompetencija (razvijanje sposobnosti davanja inicijative, procjene i pravilnog određivanja prioriteta prilikom rješavanja problema, razvijanje kreativnosti, kao i vještina planiranja i upravljanja vremenom, samostalno ili u timu, planiranje i organizacija resursa i materijala za izvođenje zadataka i dr.)
- Kompetencija kulturološke svijesti i izražavanja (razvijanje svijesti o značaju poznavanja i poštovanja lokalnih, nacionalnih, regionalnih, evropskih i globalnih kultura kroz povezivanje sa primjerima iz socijalnih mreža i globalizacije; predstavljanje ideja putem različitih kulturoloških formi kao što su pisani, štampani ili digitalni tekst, dizajn i dr.)

3.3.11. HORSKO PJEVANJE IV**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
IV	6	33	27	66	3

Vježbe i praktična nastava: Odjeljenje se dijeli u grupe od 3 do 10 učenika.

2. Cilj modula:

- Upoznavanje sa horskom literaturom različitih muzičkih epoha. Osposobljavanje za izvođenje troglasnih i četvoroglasnih kompozicija polifone fakture različitih muzičkih epoha prima vista, iz partiture i napamet; izvođenje troglasnih i četvoroglasnih kompozicija polifone fakture različitih muzičkih epoha uz poštovanje stilskih karakteristika i elemenata notnog teksta, ovladavanje elementima vokalne tehnike, pjevanje u horskom ansamblu. Razvijanje vještina timskog rada i saradnje sa drugima, tačnosti, odgovornosti i preciznosti u radu.

3. Ishodi učenja**Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:**

1. Pravilno diše u toku pjevanja
2. Primijeni vokalnu tehniku pjevajući troglasne i četvoroglasne kompozicije polifone fakture
3. Razumije manuelne kretnje dirigenta
4. Usaglasi svoje sa grupnim muziciranjem poštujući sve elemente muzičke interpretacije u troglasnim i četvoroglasnim kompozicijama polifone fakture
5. Izvodi kompozicije kao profesionalni pjevač na koncertima
6. Interpretira viseglasne kompozicije horske literature (homofone i) polifone fakture

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Pravilno diše u toku pjevanja	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Demonstrira prirodan i ležeran stav pjevača	
2. Objasni razliku između pravilnog i nepravilnog protoka vazduha	
3. Izvrši potpunu kontrolu daha	
4. Demonstrira „tihu disanje“, bez šuštanja	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijum 2. Za kriterijume 1 i 3 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem. Za kriterijum 4 potrebna je ispravno urađena praktična vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Stav pjevača - Kontrola daha - Pravilno pjevačko disanje 	

Ishod 2 -Učenik će biti sposoban da Primijeni vokalnu tehniku pjevajući troglasne i četvoroglasne kompozicije polifone fakture	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Demonstrira pravilan položaj organa rezonatora	
2. Izvede ataka ton	
3. Interpretira osnovne tipove artikulacije pjevajući troglasne i četvoroglasne kompozicije polifone fakture	
4. Prilagodi samoglasnike po principu svijetlo-tamno pjevajući troglasne i četvoroglasne kompozicije polifone fakture	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, za kriterijume od 1 do 4 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Rezonator - Ataka ton - Artikulacija - Samoglasnici 	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Razumije manuelne kretnje dirigenta	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Prepozna dirigentske poteze koji izražavaju početak troglasne ili četvoroglasne kompozicije polifone fature	
2. Prepozna dirigentske poteze koji izražavaju različite metričke vrste u troglasnoj ili četvoroglasnoj kompoziciji polifone fature	
3. Prepozna dirigentske poteze koji izražavaju tempo izvođenja troglasne ili četvoroglasne kompozicije polifone fature	
4. Prepozna dirigentske poteze koji izražavaju dinamičko i agogičko nijansiranje u troglasnoj ili četvoroglasnoj kompoziciji polifone fature	
5. Prepozna dirigentske poteze koji izražavaju karakteristične ritmičke figure u troglasnoj ili četvoroglasnoj kompoziciji polifone fature	
6. Prepozna dirigentske poteze koji izražavaju kraj cijele ili jednog dijela troglasne ili četvoroglasne kompozicije polifone fature	
7. Izvede višeglasne kompozicije (homofone i)polifone fature u grupi/horu u skladu sa interpretativnim zahtjevima dirigenta izraženih dirigentskim pokretima	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 7.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Dirigentski potezi koji izražavaju izvođenje različitih elemenata muzičke interpretacije - Dirigentski potezi koji izražavaju početak i kraj kompozicije 	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Usaglasi svoje sa grupnim muziciranjem poštujući sve elemente muzičke interpretacije u troglasnim i četvoroglasnim kompozicijama polifone građe	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Podesi svoje sa kolektivnim disanjem tokom izvođenja zadatog muzičkog djela	
2. Prilagodi intonaciju i artikulaciju horskom ansamblu tokom izvođenja zadatog muzičkog djela	
3. Interpretira uz smisao za precizan ritam, harmoniju i polifoniju u toku izvođenja zadatog muzičkog djela	
4. Demonstrira agogičko i dinamičko nijansiranje u grupnom izvođenju tokom izvođenja zadatog muzičkog djela	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume 1 i 2. Za kriterijume 3 i 4 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Kolektivno disanje - Muzički elementi - Agogičko i dinamičko nijansiranje 	

Ishod 5 - Učenik će biti sposoban da Izvodi kompozicije kao profesionalni pjevač na koncertima	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Izvede pjevajući zapisanu kompoziciju	
2. Demonstrira pravilan stav prilikom pjevanja	
3. Prilagodi individualno izvođenje sa zahtjevim pjevanja u grupi	
4. Prepozna zahtjeve dirigenta na vrijeme tokom izvođenja zadatog muzičkog djela	
5. Poveže pravilnu intonaciju sa artikulacijom, harmonijom, polifonijom, dinamikom i frazom tokom izvođenja zadatog muzičkog djela	
6. Prikaže timski rad tokom izvođenja zadatog muzičkog djela u realnim uslovima ili javnom nastupu	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutog ishoda učenja potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 6.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Izvođenje horskih kompozicija - Pravilan pjevački stav - Dirigentski zahtjevi - Timski rad 	

Ishod 6 - Učenik će biti sposoban da Interpretira višeglasne kompozicije horske literature (homofone i) polifone fakture	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Demonstrira dobru vokalnu tehniku u svim žanrovima horske literature	
2. Demonstrira čistu intonaciju u grupnom muziciranju	
3. Poveže sve elemente individualne interpretacije sa interpretacijom ansambla	
4. Prikaže uvežbanost za timski rad	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutog ishoda učenja potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 4.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Vokalna tehnika - Intonacija - Ansambl - Timski rad 	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Horsko pjevanje IV je tako koncipiran da učenicima omogućava sticanje teorijskih i praktičnih znanja i vještina iz ove oblasti. Nastavnik treba da pravi gradaciju u težini gradiva od jednostavnijih ka zahtjevnijim kompozicijama. Učeniku treba razvijati kritičko i estetsko mišljenje kroz upoznavanje sa dobrim i lošim interpretacijama zadatog muzičkog djela. Čas treba podijeliti na tri dijela: raspjevavanje (ne duže od 10 minuta, od prostijih ka složenijim tehničkim vježbama, uzlazno i silazno), rad po glasovima i rad sa cijelim ansamblom. U toku godine obavezan minimum programa je jedno djelo cikličnog oblika zahtjevnije muzičke građe ili tri kompozicije različitog karaktera zahtjevnije muzičke građe.
- Praktična nastava podrazumijeva primjenu stečenog znanja na internim i javnim časovima, koncertima i dr, tako da svaki učenik samostalno uradi prkličnu vježbu. Nastavnik treba da podstiče učenike da uspostave pravilan položaj tijela tokom pjevanja. Komentarisanje razlika između otvorenih i zatvorenih vokala, i vježbanje bez i uz klavirsku pratnju je neophodno. Nastavnik treba da informiše i/ili odvede učenike na koncert vokalnog ili vokalno-instrumentalnog djela (opere, oratorijuma, mise, kantate, pasije), sve u cilju boljeg shvatanja muzičkog sadržaja i izgradnje muzičkog ukusa.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni. Učešće na umjetničkim festivalima- takmičenjima takođe zahtjeva prilagođavanje predloženog programa i proširivanje ishoda učenja u cilju zadovoljavanja predviđenih propozicija. Nastavnik treba da podstakne učenike na samostalno zaključivanje, razvijanje njihovih sposobnosti i kreativnosti u cilju pravilne karijerne orijentacije.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- B.Špiler: Umetnost solo-pevanja
- St.St.Mokranjac: Rukoveti II, VI, VII, VIII i IX
- St.St.Mokranjac: Stavovi iz Liturgije
- K.Babić: Sosa sa satom; Žablja idila
- Stari majstori: Palestrina, Laso, Monteverdi
- Borislav Boro Tamindžić: "Lov lovilo mlado momče"- varijante za ženski i mješoviti hor; "Biser Mara"- za ženski hor; "Mlado momče bolje skoči"- za ženski hor; "Zavolje se dvoje mlado"- za mješoviti hor; "Intiri mintiri"- za mješoviti hor.
- Branko Zenović: "Oj golube, moj golube"; "Skoči kolo"; "Kolovođo".
- Žarko Mirković: "Trenos"- za mješoviti hor; "Junior"- za ženski hor.
- Senad Gačević: " Slava Tebje ".
- Slobodan Jerkov: "Bajkoviti prizor"; "Crnoj Gori"; "Iza brda"; "Jesen"; "Zima"; "Proljeće"; "Ljeto"; "Vjetar"; "Okrilati".
- Aleksandar Saša Perunovic: "Kletva" - za mješoviti hor; "Emina" - za ženski hor; "Vokaliza" - za ženski hor;
- Nina Perović: "Večernja molitva"- za ženski hor (skraćena verzija); "Uspavanka"- za ženski hor (u originalu napisana za ženski vokalni anasambl od osam glasova).
- Pored navedenih djela repertoar hora treba da sadrži Državnu Himnu

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuči učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Adekvatno zvučno izolovana učionica sa mogućnošću provjetravanja	1
2.	Horske partiture	10-30
3.	Klavir	1

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
4.	Stolica za klavir	1
5.	Pult	1
6.	Audio i video uređaj za reprodukciju videa i zvuka	1
7.	Stolice	10-30

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.
- Provjera se vrši pjevanjem u kvartetima (S, A, T, B) za sve ishode.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju školske godine

9. Povezanost modula – korelacija

- Solfedo I, II, III i IV
- Istorija muzike I, II, III i IV
- Harmonija sa harmonskom analizom I i II
- Analiza muzičkih oblika I i II
- MIDI sistemi i sinteza zvuka
- Ozvučavanje
- Horskog pjevanje I, II i III
- Dirigovanje I i II

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Kompetencija pismenosti (upotreba stručne terminologije u usmenom i pisanom obliku pravilnim formulisanjem pojmova i koncepata iz oblasti horskog pjevanja, izražavanjem argumenata i kritičkog mišljenja; poštovanje pravila i preporuka prilikom prezentovanja zadate teme i dr.)
- Kompetencija višezječnosti (razumijevanje stručne terminologije iz oblasti horskog pjevanja, prilikom korišćenja izraza na engleskom jeziku, istraživanja na internetu i korišćenja literature na stranom jeziku i dr.)
- Matematička kompetencija i kompetencija u prirodnim naukama, tehnologiji i inženjerstvu (STEM) (razvijanje logičkog načina razmišljanja i donošenja zaključaka prilikom analize zadatih tema iz oblasti horskog pjevanja i dr.)
- Digitalna kompetencija (korišćenje informaciono-komunikacionih tehnologija radi pretrage, prikupljanja i upotrebe podataka iz oblasti horskog pjevanja, prepoznavanjem relevantnih stručnih tekstova i video zapisa, upotreba softverskih alata za izradu prezentacija na zadatu temu i dr.)

- Lična, socijalna i kompetencija učiti kako učiti (razvijanje tehnika samostalnog učenja, kao i učenja u timu kroz vršnjačku edukaciju i diskusiju, prezentacija i seminarskih radova na zadatu temu; razvijanje tehnika istraživanja, sistematizovanja i vrednovanja informacija u cilju nadogradnje prethodno stečenih znanja, kao i otkrivanja novih; razvijanje sposobnosti učenja na sopstvenim greškama kroz samoprocjenu i samoevaluaciju; razvijanje svijesti o značaju vođenja zdravog života i dr.)
- Građanska kompetencija (angažovanje u zajedničkom ili javnom interesu kroz različite društveno odgovorne aktivnosti; poštovanje prava, jednakosti, slobode izražavanja i mišljenja kroz debate, diskusije i podjelu na grupe; razvijanje svijesti o značaju savremenih događaja, kao i njihovu povezanost sa istorijskim; razvijanje svijesti o odgovornog ponašanja prema prirodi i životnoj sredini pravilnim odlaganjem otpada nakon realizovanih zadataka i dr.)
- Preduzetnička kompetencija (razvijanje sposobnosti davanja inicijative, procjene i pravilnog određivanja prioriteta prilikom rješavanja problema, razvijanje kreativnosti, kao i vještina planiranja i upravljanja vremenom, samostalno ili u timu, planiranje i organizacija resursa i materijala za izvođenje zadataka i dr.)
- Kompetencija kulturološke svijesti i izražavanja (razvijanje svijesti o značaju poznavanja i poštovanja lokalnih, nacionalnih, regionalnih, evropskih i globalnih kultura kroz povezivanje sa primjerima iz oblasti horskog pjevanja, predstavljanje ideja putem različitih kulturoloških formi kao što su pisani, štampani ili digitalni tekst, dizajn i dr.)

3.3.12. DIRIGOVANJE II**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
IV	9	36	21	66	3

Teorijska nastava, vježbe i praktična nastava: Odjeljenje se dijeli na grupe od 6 do 10 učenika.

2. Cilj modula:

- Upoznavanje sa načinom rada na horskoj partituri, teorijskom analizom orkestarske partiture i praktičnom vježbom. Osposobljavanje za interpretaciju horskih i orkestarskih djela sa različitim ansamblima i dalje školovanje u oblasti vođenja ansambala. Razvijanje sigurnosti i samopouzdanje, sposobnosti za timski rad i saradnju.

3. Ishodi učenja**Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:**

1. Prepozna stilska obilježja epohe i različitih kompozitora
2. Izdvoji dirigentski glas - međusobnu zavisnost teksta i muzike
3. Reprodukuje horske partiture na klaviru
4. Diriguje različitim vrstama horskih i instrumentalnih ansambala
5. Razmotri teorijski rad sa orkestrom

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Prepozna stilska obilježja epohe i kompozitora	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni stilska obilježja epoha	Stilska obilježja: renesansa, barok, klasicizam, romantizam i savremeni stilovi
2. Objasni stilska obilježja kompozitora	
3. Izvrši analizu stila i forme	
4. Izvrši analizu tonalnog plana i harmonskog jezika	
5. Navede elemente interpretacije	Elementi: tempo, dinamika i artikulacija
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjere dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 2 i 5. Za kriterijume 3 i 4 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Epoha - Stil - Tonalni plan - Harmonski jezik - Interpretacija 	

Ishod 2 -Učenik će biti sposoban da Izdvoji dirigentski glas - međusobnu zavisnost teksta i muzike	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Prevede zadati literarni tekst na maternji jezik	Maternji jezik: crnogorski, srpski, hrvatski, bosanski, albanski
2. Pročita zadati notni tekst	
3. Prepozna dirigentski glas	
4. Primijeni manuelnu tehniku uz pjevanje dirigentskog glasa na zadatom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 4.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Literarni i notni tekst - Dirigentski glas 	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Interperetira orske partiture na klaviru	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Izvede dvoglasnu partituru	
2. Izvede troglasnu partituru	
3. Izvede četvoroglasnu partituru	
4. Izvede četvoroglasnu partituru	
5. Izvede jednostavniju instrumentalnu partituru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene praktične vježbe za kriterijume od 1 do 5.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Instrumentalna partitura - Horska partitura 	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Diriguje različitim vrstama horskih i instrumentalnih ansambala	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Pročita kompozicije za dječije ansamble	
2. Pročita kompozicije za ženske ansamble	
3. Pročita kompozicije za muške ansamble	
4. Pročita kompozicije za mješovite ansamble	
5. Demonstrira rad sa horskim ansamblom	Rad sa horskim ansamblom: raspjevavanje i rad sa glasovima
6. Demonstrira rad sa manjim instrumentalnim ansamblom	Rad sa manjim instrumentalnim ansamblom: štimovanje i rad po pultevima
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda, potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 6.	
Predložene teme	
- Horski ansambli	

Ishod 5 - Učenik će biti sposoban da Razmotri teorijski rad sa orkestrom	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni orkestarsku partituru	
2. Objasni značaj dirigentske palice	
3. Objasni načaj štimanja	
4. Objasni rad sa orkestrom	Rad sa orkestrom: po grupama i zajedničko muziciranje
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 4.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Orkestarska partitura - Dirigentska palica - Štimanje - Orkestar 	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Dirigiranje II je tako koncipiran da učenicima omogućava sticanje teorijskih i praktičnih znanja i vještina iz ove oblasti. U cilju postizanja što boljeg usvajanja gradiva potrebno je da nastavnik sporovodi nastavu putem demonstracije individualno, u grupama ili kombinovano.
- Prilikom realizacije vježbi i praktične nastave, grupa može predstavljati ansambl pri čemu svaki učenik iz grupe preuzima ulogu dirigenta. Nastavnik treba da obrati pažnju na pravilan položaj tijela, ruku tokom dirigovanja, da insistira na preciznosti pokreta tokom dirigovanja, na tempo, artikulaciju i sugestivnost. Insistira na poštovanju partiture i stila. Preporučljivo je da profesor u nastavi pored klavira kao osnovnog instrumenta koristi i multi medijalnu tehniku (audio vizuelne uređaje). Nastavnik treba da donekle pruži mogućnost učeniku da osmisli interpretaciju ansabla kroz lično shvatanje zadate kompozicije. Kod učenika treba razviti svijest o njegovim potencijalima i pružiti mu priliku da sam predloži kompoziciju koju bi izveo sa ansamblom.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- M. Hadnađev, od audicije do koncerta, kulturni centar, Novi Sad 1971.
- F. Lhotka, Dirigiranje, Školska knjiga, Zagreb 1988.
- B. Đurković, Osnovi vokalne tehnike, FMU Beograd 1992.
- S. Kostić, Horsko dirigovanje, SKC, Niš 1997.
- C. Krebs, Meister des Taktstocks, Berlin 1987.
- Dvoglasne kompozicije po izboru (dječiji, ženski, muški i mješoviti hor)
- Troglasne kompozicije po izboru (dječiji, ženski, muški i mješoviti hor)
- Četvoroglasne kompozicije po izboru (ženski, muški i mješoviti hor)
- Instrumentalne kompozicije za manje sastave

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuči učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Adekvatno zvučno izolovana učionica sa mogućnošću provjetravanja	1
2.	Partitura	prema broju učesnika
3.	Klavir	1
4.	Klavirska stolica	1
5.	Pultevi	prema broju učesnika
6.	Ogledalo	3
7.	Dirigentska palica	4
8.	Audio i video uređaji za reprodukciju	1
9.	Sto	1
10.	Stolice	prema broju učesnika

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju školske godine
- Dirigovane jedne kompozicije dvoglasnog stava na kraju drugog klasifikacionog perioda i lakšeg instrumentalnog dijela na kraju četvrtog klasifikacionog perioda

9. Povezanost modula – korelacija

- Solfeđo I, II, III i IV
- Muzički instrumenti
- Harmonija sa harmonskom analizom I i II
- Analiza muzičkih oblika I i II
- HORSKO PJEVANJE I, II, III i IV
- Dirigovanje I

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Kompetencija pismenosti (upotreba stručne terminologije u usmenom i pisanom obliku pravilnim formulisanjem pojmova i koncepata iz oblasti dirigovanja, izražavanjem argumenata i kritičkog mišljenja; poštovanje pravila i preporuka prilikom prezentovanja zadate teme i dr.)
- Kompetencija višezječnosti (razumijevanje stručne terminologije iz oblasti dirigovanja, prilikom korišćenja izraza na engleskom jeziku, istraživanja na internetu i korišćenja literature na stranom jeziku i dr.)
- Matematička kompetencija i kompetencija u prirodnim naukama, tehnologiji i inženjerstvu (STEM) (razvijanje logičkog načina razmišljanja i donošenja zaključaka prilikom analize zadatih tema iz oblasti dirigovanja i dr.)
- Digitalna kompetencija (korišćenje informaciono-komunikacionih tehnologija radi pretrage, prikupljanja i upotrebe podataka iz oblasti dirigovanja, prepoznavanjem relevantnih stručnih tekstova i video zapisa, upotreba softverskih alata za izradu prezentacija na zadatu temu i dr.)
- Lična, socijalna i kompetencija učiti kako učiti (razvijanje tehnika samostalnog učenja, kao i učenja u timu kroz vršnjačku edukaciju i diskusiju, prezentacija i seminarских radova na zadatu temu; razvijanje tehnika istraživanja, sistematizovanja i vrednovanja informacija u cilju nadogradnje prethodno stečenih znanja, kao i otkrivanja novih; razvijanje sposobnosti učenja na sopstvenim greškama kroz samoprocjenu i samoevaluaciju; razvijanje svijesti o značaju vođenja zdravog života i dr.)
- Građanska kompetencija (angažovanje u zajedničkom ili javnom interesu kroz različite društveno odgovorne aktivnosti; poštovanje prava, jednakosti, slobode izražavanja i mišljenja kroz debate, diskusije i podjelu na grupe; razvijanje svijesti o značaju savremenih događaja, kao i njihovu povezanost sa istorijskim; razvijanje svijesti o odgovornom ponašanju prema prirodi i životnoj sredini pravilnim odlaganjem otpada nakon realizovanih zadataka i dr.)
- Preduzetnička kompetencija (razvijanje sposobnosti davanja inicijative, procjene i pravilnog određivanja prioriteta prilikom rješavanja problema, razvijanje kreativnosti, kao i vještina planiranja i upravljanja vremenom, samostalno ili u timu, planiranje i organizacija resursa i materijala za izvođenje zadataka i dr.)

- Kompetencija kulturološke svijesti i izražavanja (razvijanje svijesti o značaju poznavanja i poštovanja lokalnih, nacionalnih, regionalnih, evropskih i globalnih kultura kroz povezivanje sa primjerima iz oblasti dirigovanja, predstavljanje ideja putem različitih kulturoloških formi kao što su pisani, štampani ili digitalni tekst, dizajn i dr.

3.3.13. DŽEZ II**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
IV	7	34	25	66	3

Vježbe: Nastava se izvodi individualno.

Praktična nastava: Odjeljenje se dijeli na grupe od 2 do 4 učenika.

2. Cilj modula:

- Upoznavanje sa karakteristikama džez muzike i osposobljavanje za sviranje u grupi i samostalno, uz primjenu improvizatorskih tehnika i specifičnih ritmova. Razvijanje sposobnosti aktivnog slušanja, kreativnog razmišljanja i preciznosti u radu.

3. Ishodi učenja**Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:**

1. Poveže sve elemente složenijih stilova džez muzike u jednu cjelinu
2. Identifikuje složenije stilove džez muzike
3. Razlikuje slušno složenije stilove džez muzike i njihove izvođače
4. Interpretira složenije stilove džez muzike
5. Izvodi složeniji repertoar džez muzike u ansamblima od 2 do 4 člana

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Poveže sve elemente složenijih stilova džez muzike u jednu cjelinu	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede tipove složenijih ritmičkih obrazaca u džez muzici	Tipovi: „off akcenti“, 4/3, kvintole i sekstole
2. Objasni tipove složenijih ritmičkih obrazaca u džez muzici	
3. Objasni vezu između teme i improvizacije	
4. Navede tipove složenijih harmonskih progresija u džez muzici	Tipovi: hromatske prolaznice, tritonske zamjene i „Coltrane changes“ (Koltrejnove zamjene)
5. Objasni tipove složenijih harmonskih progresija u džez muzici	
6. Navede složenije principe improvizacije	Principi: rad sa melodijom, skale, arpeđa sa akordskim esktenzijama, sekvence, prolaznice, zaokruživanje ciljnog tona i zadržice
7. Objasni složenije principe improvizacije	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 7.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Ritmički obrasci - Veza između teme i improvizacije - Harmonske progresije u džezu - Principi improvizacije 	

Ishod 2 - Učenik će biti sposoban da Identifikuje složenije stilove džez muzike	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede složenije stilove džez muzike	Stilovi: modalni džez, free džez, džez fjužn, afro-cuban džez, post bop, acid džez, smooth džez, džez rep i evropski eklektizam
2. Objasni karakteristike različitih složenijih stilova džez muzike	
3. Objasni razlike između različitih složenijih stilova džez muzike	
4. Prepozna najznačajnije predstavnike različitih složenijih stilova džez muzike, uz obrazloženje	Predstavnici: John Coltrane, McCoy Tyner, Ornette Coleman, Cecil Taylor, Chick Corea, Joe Zawinul, Wayne Shorter, Bebo Valdes, Paquito D'Rivera, Arturo Sandoval, Herbie Hancock, Wynton Marsalis, Wallace Roney, Kenny Garrett, Jamiroquai, Dave Grusin, Lee Ritenour, Robert Glasper, Bilal, Esbjörn Svensson i Jan Garbarek
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 3. Za kriterijum 4 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Stilovi u džez muzici - Predstavnici džez stilova 	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Razlikuje slušno složenije stilove džez muzike i njihove izvođače	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Prepozna slušno različite složenije stilove džez muzike	
2. Prepozna slušno izvođače različitih složenijih stilova džez muzike	
3. Prepozna slušno improvizatorske tehnike kod predstavnika različitih složenijih stilova džez muzike	Predstavnici: John Coltrane, McCoy Tyner, Ornette Coleman, Cecil Taylor, Chick Corea, Joe Zawinul, Wayne Shorter, Bebo Valdes, Paquito D'Rivera, Arturo Sandoval, Herbie Hancock, Wynton Marsalis, Wallace Roney, Kenny Garrett, Jamiroquai, Dave Grusin, Lee Ritenour, Robert Glasper, Bilal, Esbjörn Svensson i Jan Garbarek
4. Izvrši slušno klasifikaciju vrsta ansambla u izvođenju predstavnika različitih složenijih stilova džez muzike	Vrste ansambla: trio, kvartet, kvintet, sekstet, septet, oktet, nonet i big bend
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 4.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Prepoznavanje različitih stilova džez muzike slušno - Prepoznavanje izvođača različitih stilova džez muzike slušno 	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Interpretira složenije stilove džez muzike	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Izvede složenije ritmičke obrasce džez muzike	Ritmički obrasci: triolska podjela i „off akcenti“,
2. Izvede složenije nomenklaturu džez muzike	
3. Primijeni složenije improvizatorske tehnike	Improvizatorske tehnike: rad sa melodijom, skale, arpeđa, sekvence, hromatske prolaznice i zaokruživanje ciljnog tona
4. Izvede različita tempa u džez muzici	Tempa: balada, medijum, fest, ap, džez valcer, afro kuban, bosa nova i strejt
5. Izvede zadate forme džez muzike	Forme džez muzike: „džez“ bluz, „rhythm changes“, standardi sa funkcionalnom harmonijom i modalni standardni
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 5.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Ritmički obrasci - Nomenklatura - Improvizatorske tehnike 	

Ishod 5 - Učenik će biti sposoban da Izvodi složeniji repertoar džez muzike u ansamblima od 2 do 4 člana	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Uskladi individualno izvođenje sa potrebama grupnog	
2. Ukaže na značaj slušanja ostalih članova ansambla u toku izvođenja muzičkog djela	
3. Uskladi intonaciju svog instrumenta sa ostalim instrumentima u ansamblu	
4. Prepozna ulogu svog instrumenta u ansamblu	
5. Interpretira složeniju improvizovanu solo dionicu	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 4. Za kriterijum 5 potrebna je ispravno urađena praktična vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Grupno muziciranje - Interpretacija solo dionice u ansamblu - Razvijanje spremnosti i sposobnosti snalaženja na javnom nastupu 	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Džez II omogućava sticanje osnovnih teorijskih i praktičnih znanja i vještina iz oblasti muzičkog izvođenja. U cilju dostizanja predviđenih ishoda učenja preporučuje se primjena nastavnih metoda usmjerenih na aktivnosti učenika (demonstracija, vježbe, individualni rad, transkripcija muzike, rad u grupi, radionice, gost na času-stručnjak za predmetnu temu, gledanje dokumentarnih filmova o džez muzici). Pri savladavanju nove materije potrebno je da učenici koriste već stečena znanja kako bi povezivali informacije. Od velikog značaja je podsticanje problemske nastave u kojoj nastavnik navodi učenike da sami dolaze do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime im omogućava povezivanje teorijskih znanja sa praktičnom primjenom.
- Prilikom realizacije vježbi i praktične nastave, nastavu treba realizovati individualno, tako učenik samostalno uradi vježbe, a onda a onda treba organizovati časove tako da učenici sviraju u ansablama od 2 do 4 člana, zavisno od broja polaznika. Nastavnik treba da podstiče problemsku nastavu u kojoj navodi učenika da sam dođe do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime omogućava povezivanje teorijskih znanja sa praktičnom primjenom. Preporučuje se što veći broj javnih nastupa radi otklanjanja treme, povećanja sigurnosti, razvijanja kreativnosti i unapređenja menadžerskih sposobnosti. Osim prethodnog, u pravcu postizanja kvalitetnog i trajno stečenog znanja, neophodno je ostvariti i korelaciju između različitih modula.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja, usmjeravajući darovite učenike na zaključivanje, razvijanje sposobnosti izvođaštva, kreativnosti i pozitivnog odnosa prema oblastima koje ih interesuju. Nastavnik treba da podstiče učenike da redovno posjećuju koncerte i festivale džez muzike u cilju pravilne karijerne orijentacije.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- Linkoln Kolijer Dž., Istorija Džeza, Nolit, Beograd, 2003.
- Krstić M., Vek džeza, Beograd, 2003.
- Levine M., The Jazz Theory Book, Sher Music Company, Petaluma, 1995.
- Levine M., The Jazz Piano Book, Sher Music Company, Petaluma, 1989.
- Patton J., An Approach to Comping, The Essentials.

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuča učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Klavir	1
2.	Električni klavir	1
3.	Set bubnjeva	1
4.	Kontrabas	1
5.	Bas gitara	1
6.	Bas pojačalo	1
7.	Gitara	1
8.	Gitarsko pojačalo	1
9.	Ozvučenje	1

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju školske godine

9. Povezanost modula – korelacija

- Solfedo I, II, III i IV
- Teorija muzike
- Harmonija sa harmonskom analizom I i II
- Analiza muzičkih oblika I i II
- Ozvučavanje
- Džez I
- Popularna muzika I i II

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Kompetencija pismenosti (upotreba stručne terminologije u usmenom i pisanom obliku pravilnim formulisanjem pojmova i koncepata iz oblasti džez muzike, izražavanjem argumenata i kritičkog mišljenja; poštovanje pravila i preporuka prilikom prezentovanja zadate teme i dr.)
- Kompetencija višejezičnosti (razumijevanje stručne terminologije iz oblasti džez muzike, prilikom korišćenja izraza na engleskom jeziku, istraživanja na internetu i korišćenja literature na stranom jeziku i dr.)
- Matematička kompetencija i kompetencija u prirodnim naukama, tehnologiji i inženjerstvu (STEM) (razvijanje logičkog načina razmišljanja i donošenja zaključaka prilikom analize zadatih tema iz oblasti džez muzike i dr.)
- Digitalna kompetencija (korišćenje informaciono-komunikacionih tehnologija radi pretrage, prikupljanja i upotrebe podataka iz oblasti džez muzike, prepoznavanjem relevantnih stručnih tekstova i video zapisa, upotreba softverskih alata za izradu prezentacija na zadatu temu i dr.)
- Lična, socijalna i kompetencija učiti kako učiti (razvijanje tehnika samostalnog učenja, kao i učenja u timu kroz vršnjačku edukaciju i diskusiju, prezentacija i seminarских radova na zadatu temu; razvijanje tehnika istraživanja, sistematizovanja i vrednovanja informacija u cilju nadogradnje prethodno stečenih znanja, kao i otkrivanja novih; razvijanje sposobnosti učenja na sopstvenim greškama kroz samoprocjenu i samoevaluaciju; razvijanje svijesti o značaju vođenja zdravog života i dr.)
- Građanska kompetencija (angažovanje u zajedničkom ili javnom interesu kroz različite društveno odgovorne aktivnosti; poštovanje prava, jednakosti, slobode izražavanja i mišljenja kroz debate, diskusije i podjelu na grupe; razvijanje svijesti o značaju savremenih događaja, kao i njihovu povezanost sa istorijskim; razvijanje svijesti o odgovornom ponašanju prema prirodi i životnoj sredini pravilnim odlaganjem otpada nakon realizovanih zadataka i dr.)
- Preduzetnička kompetencija (razvijanje sposobnosti davanja inicijative, procjene i pravilnog određivanja prioriteta prilikom rješavanja problema, razvijanje kreativnosti, kao i vještina planiranja i upravljanja vremenom, samostalno ili u timu, planiranje i organizacija resursa i materijala za izvođenje zadataka i dr.)
- Kompetencija kulturološke svijesti i izražavanja (razvijanje svijesti o značaju poznavanja i poštovanja lokalnih, nacionalnih, regionalnih, evropskih i globalnih kultura kroz povezivanje sa primjerima iz oblasti džez muzike, predstavljanje ideja putem različitih kulturoloških formi kao što su pisani, štampani ili digitalni tekst, dizajn i dr.)

3.3.14. POPULARNA MUZIKA II**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
IV	7	34	25	66	3

Vježbe: Nastava se izvodi individualno.

Praktična nastava: Odjeljenje se dijeli na grupe od 2 do 4 učenika.

2. Cilj modula:

- Upoznavanje sa složenim stilovima popularne muzike. Osposobljavanje za sviranje samostalno i u grupi složenih stilova popularne muzike, uz primjenu različitih stilova interpretacije i tipičnih ritmova. Razvijanje sposobnosti aktivnog slušanja, kreativnog razmišljanja i preciznosti u radu.

3. Ishodi učenja**Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:**

1. Poveže sve elemente složenijih stilova popularne muzike u jednu cjelinu
2. Identifikuje složenije stilove popularne muzike
3. Razlikuje slušno složenije stilove popularne muzike i njihove izvođače
4. Interpretira složenije stilove popularne muzike
5. Izvede složeniji repertoar popularne muzike u ansamblima od 2 do 4 člana

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Poveže sve elemente složenijih stilova popularne muzike u jednu cjelinu	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede tipove složenijih ritmičkih obrazaca u popularnoj muzici	Tipovi: duola, velika triola, kvartola, kvintola i sekstola
2. Objasni tipove složenijih ritmičkih obrazaca u popularnoj muzici	
3. Navede tipove složenijih harmonskih progresija u popularnoj muzici	Tipovi: V-Vi-IV-I, IV-I-V-VI i I-V-bVII-IV
4. Objasni tipove složenijih harmonskih progresija u popularnoj muzici	
5. Navede složenije principe improvizacije	Principi: rad sa melodijom, skale, arpeđa i sekvence
6. Objasni složenije principe improvizacije	
7. Demonstrira povezivanje elemenata popularne muzike u jednu cjelinu na zadatim primjerima	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 6. Za kriterijum 7 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Ritmički obrasci - Harmonske progresije u popularnoj muzici - Principi improvizacije 	

Ishod 2 - Učenik će biti sposoban da Identifikuje složenije stilove popularne muzike	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede složenije stilove popularne muzike	Stilovi: hard rok, pank, soul, fank, RnB, disko, pop muzika, rep, grandž, haus, ambijentalna, tehno, savremeni RnB i pop muzika devedesetih
2. Objasni karakteristike različitih složenijih stilova popularne muzike	
3. Objasni razlike između različitih složenijih stilova popularne muzike	
4. Prepozna najznačajnije predstavnike različitih popularnih stilova, uz obrazloženje	Predstavnici: Jefferson Airplane, Led Zeppelin, The Clash, Sex Pistols, Aretha Franklin, Nina Simone, James Brown, The Meters, Stevie Wonder, Prince, Whitney Houston, Bee Gees, Abba, Donna Summer, Michael Jackson, Madonna, Cindy Lauper, George Michael, Ice Cube, Tupac, Dr. Dre, Eminem, Nirvana, Pearl Jam, Fat Boy Slim, Björk, Massive Attack, Scooter, Jennifer Lopez, Backstreet Boys i Christina Aguilera
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 3. Za kriterijum 4 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Stilovi u popularnoj muzici - Predstavnici stilova popularne muzike 	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Razlikuje slušno složenije stilove popularne muzike i njihove izvođače	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Prepozna slušno različite složenije stilove popularne muzike	
2. Prepozna slušno izvođače različitih složenijih stilova popularne muzike	
3. Prepozna slušno improvizatorske tehnike kod predstavnika različitih složenijih stilova popularne muzike	Predstavnici: Nina Simone, Maceo Parker, The Meters, Stevie Wonder, Santana, Prince, Grover Washington, Whitney Houston i John Mayer
4. Izvrši slušno klasifikaciju vrsta ansambla u izvođenju predstavnika različitih složenijih stilova popularne muzike	Vrste ansambla: duo, trio, kvartet, kvintet, sekstet i orkestar
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 4.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Različiti stilovi popularne muzike - Izvođači različitih stilova popularne muzike 	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Interpretira složenije stilove popularne muzike	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Izvede složenije ritmičke obrasce popularne muzike	Ritmički obrasci: duola, velika triola, kvartola, kvintola i sekstola
2. Izvede složeniju nomenklaturu popularne muzike	Nomenklatura: akordske šifre
3. Primijeni složenije improvizatorske tehnike	Improvizatorske tehnike: rad sa melodijom, skale, arpeđa i sekvence
4. Izvede zadate složenije forme popularne muzike	Forme popularne muzike: dvanaesto-taktni bluz, trideset-dvotaktna forma, strofična forma i through-composed form (slobodna forma)
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 4.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Složeniji ritmički obrasci - Nomenklatura - Složenije improvizatorske tehnike 	

Ishod 5 - Učenik će biti sposoban da Izvede složeniji repertoar popularne muzike u ansamblima od 2 do 4 člana	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Uskladi individualno izvođenje sa potrebama grupnog	
2. Ukaže na značaj slušanja ostalih članova ansambla u toku izvođenja muzičkog djela	
3. Uskladi intonaciju svog instrumenta sa ostalim instrumentima u ansamblu	
4. Prepozna ulogu svog instrumenta u ansamblu	
5. Interpretira zadatu složenu kompoziciju javno	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 4. Za kriterijum 5 potrebna je ispravno urađena praktična vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Grupno muziciranje - Javni nastupi 	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Popularna muzika II omogućava sticanje osnovnih teorijskih i praktičnih znanja i vještina iz oblasti muzičkog izvođenja. U cilju dostizanja predviđenih ishoda učenja preporučuje se primjena nastavnih metoda usmjerenih na aktivnosti učenika (demonstracija, vježbe, individualni rad, transkripcija muzike, rad u grupi, radionice, gost na času-stručnjak za predmetnu temu, gledanje dokumentarnih filmova o popularnoj muzici). Pri savladavanju nove materije potrebno je da učenici koriste već stečena znanja kako bi povezivali informacije. Od velikog značaja je podsticanje problemske nastave u kojoj nastavnik navodi učenike da sami dolaze do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime im omogućava povezivanje teorijskih znanja sa praktičnom primjenom.
- Prilikom realizacije vježbi i praktične nastave, nastavu treba realizovati individualno, tako učenik samostalno uradi vježbe, a onda treba organizovati časove tako da učenici sviraju u ansamblima od 2 do 4 člana, zavisno od broja polaznika. Nastavnik treba da podstiče problemsku nastavu u kojoj navodi učenika da sam dođe do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime omogućava povezivanje teorijskih znanja sa praktičnom primjenom. Preporučuje se što veći broj javnih nastupa radi otklanjanja treme, povećanja sigurnosti, razvijanja kreativnosti i unapređenja menadžerskih sposobnosti. Osim prethodnog, u pravcu postizanja kvalitetnog i trajno stečenog znanja, neophodno je ostvariti i korelaciju između različitih modula.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja, usmjeravajući darovite učenike na zaključivanje, razvijanje sposobnosti izvođaštva, kreativnosti i pozitivnog odnosa prema oblastima koje ih interesuju. Nastavnik treba da podstiče učenike da redovno posjećuju koncerte i festivale popularne muzike u cilju pravilne karijerne orijentacije.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- Whitburn J., The Ultimate Pop/Rock Fake Book, Hal Leonard, Milwaukee, 1986.
- Levine M., The Jazz Theory Book, Sher Music Company, Petaluma, 1995.
- Amanović R., Popularna muzika u svetu, Izvođači, Fakultet umjetnosti, UDG, Podgorica, 2011.

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuča učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Računar	2
2.	Projektor	1
3.	Projekciono platno	1
4.	Tabla sa linijskim sistemom	1
5.	Klavir	1
6.	Električni klavir	1
7.	Set bubnjeva	1
8.	Kontrabas	1
9.	Bas gitara	1
10.	Bas pojačalo	1

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
11.	Gitara	1
12.	Gitarsko pojačalo	1
13.	Ozvučenje	1

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju školske godine

9. Povezanost modula – korelacija

- Solfedo I, II, III i IV
- Teorija muzike
- Harmonija sa harmonskom analizom I i II
- Analiza muzičkih oblika I i II
- Ozvučavanje
- Džez I i II
- Popularna muzika II

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Kompetencija pismenosti (upotreba stručne terminologije u usmenom i pisanom obliku pravilnim formulisanjem pojmova i koncepata iz oblasti popularne muzike, izražavanjem argumenata i kritičkog mišljenja; poštovanje pravila i preporuka prilikom prezentovanja zadate teme i dr.)
- Kompetencija višjezičnosti (razumijevanje stručne terminologije iz oblasti popularne muzike, prilikom korišćenja izraza na engleskom jeziku, istraživanja na internetu i korišćenja literature na stranom jeziku i dr.)
- Matematička kompetencija i kompetencija u prirodnim naukama, tehnologiji i inženjerstvu (STEM) (razvijanje logičkog načina razmišljanja i donošenja zaključaka prilikom analize zadatah tema ih oblasti popularne muzike i dr.)
- Digitalna kompetencija (korišćenje informaciono-komunikacionih tehnologija radi pretrage, prikupljanja i upotrebe podataka iz oblasti popularne muzike, prepoznavanjem relevantnih stručnih tekstova i video zapisa, upotreba softverskih alata za izradu prezentacija na zadatu temu i dr.)
- Lična, socijalna i kompetencija učiti kako učiti (razvijanje tehnika samostalnog učenja, kao i učenja u timu kroz vršnjačku edukaciju i diskusiju, prezentacija i seminarskih radova na zadatu temu; razvijanje tehnika istraživanja, sistematizovanja i vrednovanja informacija u cilju nadogradnje prethodno stečenih znanja, kao i otkrivanja novih; razvijanje sposobnosti učenja na sopstvenim greškama kroz samoprocjenu i samoevaluaciju; razvijanje svijesti o značaju vođenja zdravog života i dr.)

- Građanska kompetencija (angažovanje u zajedničkom ili javnom interesu kroz različite društveno odgovorne aktivnosti; poštovanje prava, jednakosti, slobode izražavanja i mišljenja kroz debate, diskusije i podjelu na grupe; razvijanje svijesti o značaju savremenih događaja, kao i njihovu povezanost sa istorijskim; razvijanje svijesti o odgovornog ponašanja prema prirodi i životnoj sredini pravilnim odlaganjem otpada nakon realizovanih zadataka i dr.)
- Preduzetnička kompetencija (razvijanje sposobnosti davanja inicijative, procjene i pravilnog određivanja prioriteta prilikom rješavanja problema, razvijanje kreativnosti, kao i vještina planiranja i upravljanja vremenom, samostalno ili u timu, planiranje i organizacija resursa i materijala za izvođenje zadataka i dr.)
- Kompetencija kulturološke svijesti i izražavanja (razvijanje svijesti o značaju poznavanja i poštovanja lokalnih, nacionalnih, regionalnih, evropskih i globalnih kultura kroz povezivanje sa primjerima iz oblasti popularne muzike predstavljanje ideja putem različitih kulturoloških formi kao što su pisani, štampani ili digitalni tekst, dizajn i dr.)

3.3.15. TRADICIONALNA MUZIKA II**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
IV	9	27	36	66	3

Vježbe: Nastava se izvodi individualno.

Praktična nastava: Odjeljenje se dijeli na grupe od 4 do 8 učenika.

2. Cilj modula:

- Upoznavanje sa karakteristikama tradicionalne muzike i osposobljavanje za sviranje tradicionalnog repertoara na aerofonim instrumentima sa jezičkom, membranofonim instrumentima i interpretiranje složenijih tradicionalnih oblika, i sviranje u ansamblu. Razvijanje sposobnosti preciznosti, vještine izvođenja, aktivnog slušanja i kreativnosti u radu.

3. Ishodi učenja

Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:

1. Interpretira tradicionalni repertoar na aerofonim instrumentima sa jezičkom (diple)
2. Izvede tradicionalni repertoar na kordofonim instrumentima (gusle)
3. Interpretira tradicionalni repertoar na membranofonim instrumentima (bubanj, daire, darbuka, tapan)
4. Izvede složenije tradicionalne oblike obogaćujući repertoar novim primjerima
5. Realizuje sviranje u anasamblu

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Interpretira tradicionalni repertoar na aerofonim instrumentima sa jezičkom (diple)	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše djelove dipli	Djelovi dipli: duple cijevi sa rupicama za sviranje, dva jezička i kutla
2. Opiše vrste dipli	Vrste dipli: diple bez mijeha i diple sa mijehom
3. Navede karakteristike crnogorskih dipli	
4. Demonstrira držanje dipli, pravilnu postavku prstoreda uz pojašnjenje načina dobijanja tona na diplama bez mijeha	
5. Demonstrira držanje dipli, pravilnu postavku prstoreda uz pojašnjenje načina dobijanja tona na diplama sa mijehom	
6. Svira jednostavne melodije na crnogorskim diplama	
7. Svira jednostavne melodije po notnim zapisima i po sluhu u skladu sa korišćenjem netemperovanog tonskog sistema	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 3. Za kriterijume 4 i 5 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem. Za kriterijume 6 i 7 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Karakteristike dipli - Diple bez mijeha - Diple sa mijehom - Crnogorske diple 	

Ishod 2 - Učenik će biti sposoban da Izvede tradicionalni repertoar na kordofonim instrumentima (gusle)	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Pokaže djelove gusala	Djelovi gusala: karlica, vrat, čivija, kobilica i strune
2. Objasni tok instrumentalnog izvođenja na guslama	Tok instrumentalnog izvođenja: predigra, međuigra i završetak (koda)
3. Objasni štimovanje na guslama i prstored	
4. Demonstrira držanje i način dobijanja tona na guslama	
5. Svira jednostavne melodije po sluhu u skladu sa korišćenjem netemperovanog tonskog sistema	
6. Prepozna najpoznatije guslarske pjesme na zadatim primjerima	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 2 i 3. Za kriterijume 1, 4 i 6 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem. Za kriterijum 5 potrebna je ispravno urađena praktična vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Karakteristike gusala - Gusle i guslarske pjesme - Slušno prepoznavanje guslarskih pjesama 	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Interpretira tradicionalni repertoar na membranofonim instrumentima (bubanj, daire, darbuka, tapan)	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše karakteristike daira, bubnja, darbuke, tapanu	
2. Navede način dobijanja tona na membranofonim instrumentima	Način dobijanja tona: udaranjem i trenjem
3. Opiše razlike u interpretaciji na dairama, bubnju, darbuci i tapanu	
4. Demonstrira način dobijanja tona na dairama	
5. Demonstrira način dobijanja tona na darbuci	
6. Demonstrira način dobijanja tona na bubnju i tapanu	
7. Svira jednostavne melodije po notnim zapisima i po sluhu u skladu sa korišćenjem netemperovanog tonskog sistema na membranofonim instrumentima	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 3. Za kriterijume od 4 do 6 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem. Za kriterijum 7 potrebna je ispravno urađena praktična vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Membranofoni instrumenti - Sviranja na membranofonim instrumentima 	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Izvede složenije tradicionalne oblike obogaćujući repertoar novim primjerima	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Opiše razlike u interpretaciji na aerofonim, kordofonim i membranofonim instrumentima	
2. Svira složenije forme tradicionalnog instrumentalnog stvaralaštva na diplama	Složenije forme: komplikovanije pastirske pjesme i kola
3. Izvede složenije forme tradicionalnog instrumentalnog stvaralaštva na guslama	
4. Svira složenije forme tradicionalnog instrumentalnog stvaralaštva na dairama, darbuci i tapanu	
5. Izvede složenije forme tradicionalnog instrumentalnog stvaralaštva na bubnju	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijum 1. Za kriterijume od 2 do 5 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Primjeri složenijih formi tradicionalnog instrumentalnog stvaralaštva na diplama - Primjeri složenijih formi tradicionalnog instrumentalnog stvaralaštva na guslama - Primjeri složenijih formi tradicionalnog instrumentalnog stvaralaštva na bubnju, dairama, darbuci i tapanu - Primjeri složenijih formi tradicionalnog instrumentalnog stvaralaštva različitih ansambala 	

Ishod 5 - Učenik će biti sposoban da Realizuje sviranje membranofonih instrumenata u ansamblu	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni značaj individualnog usklađivanja sa potrebama grupnog izvođenja	
2. Objasni značaj razvijanja percepcije slušanja ostalih članova ansambla	
3. Izvede ritmičku pratnju na svom instrumentu u skladu sa ostalim instrumentima u ansamblu	
4. Objasni ulogu i značaj svog instrumenta u ansamblu	
5. Interpretira solo dionicu na svom instrumentu	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 2 i 4. Za kriterijume 3 i 5 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Grupno muziciranje - Interpretacija solo dionice u ansamblu 	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Tradicionalna muzika II je tako koncipiran da učenicima omogućava sticanje teorijskih i praktičnih znanja i vještina iz ove oblasti. U cilju dostizanja predviđenih ishoda učenja preporučuje se primjena nastavnih metoda usmjerenih na aktivnosti učenika (demonstracija, vježbe, radionice, rad u grupama, gost na času-stručnjak za predmetnu temu, gledanje dokumentarnih filmova o tradicionalnoj instrumentalnoj muzici). Pri savladavanju nove materije potrebno je da učenici koriste već stečena znanja kako bi povezivali informacije. Od velikog značaja je podsticanje problemske nastave u kojoj nastavnik navodi učenike da sami dolaze do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime im omogućava povezivanje teorijskih znanja sa praktičnom primjenom. Osim prethodnog, u pravcu postizanja kvalitetnog i trajno stečenog znanja, neophodno je ostvariti i korelaciju među različitim modulima.
- Prilikom realizacije vježbi i praktične nastave učenike treba podijeliti u grupe i realizovati vježbe i praktičnu nastavu individualno, u parovima ili manjim grupama, ali tako da svaki učenik samostalno uradi prkličnu vježbu i dobije traženi rezultat. Nastavnik treba da podstiče učenike da redovno posjećuju koncerte tradicionalne muzike i KUD-a, kako bi se što bolje upoznali sa živom muzičkom praksom.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja, usmjeravajući darovite učenike na zaključivanje, razvijanje sposobnosti izvođaštva, kreativnosti i pozitivnog odnosa prema oblastima koje ih interesuju. Nastavnik treba da podstakne učenike na razvoj njihovih sposobnosti i interesovanja u cilju pravilne karijerne orijentacije.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- Dević D., Narodni muzički instrumenti, Fakultet muzičke umetnosti, Beograd, 1977.
- Gojković A., Narodni muzički instrumenti, Vuk Karadžić, Beograd, 1989.
- Vukičević-Zakić M., Diple stare Crne Gore, Beograd, 1990.
- Dević D., Narodna muzika Dragačeva, FMU, Beograd, 1986.
- Dević D., Narodna muzika Crnorečja, FMU, Beograd, 1990.

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuča učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Tradicionalni instrumenti	1
2.	Bežični zvučnik sa internet konekcijom	1
3.	Računar/laptop sa internet konekcijom	1
4.	Projektor	1
5.	Projekciono platno	1
6.	Notni primjeri iz literature	po potrebi

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.

- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Pisani zadaci – po jedan u polugodištu.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena po završetku modula
- Pozitivna ocjena na godišnjem ispitu
- Ispitni program: izvođenje po dvije zadate tradicionalne melodije na svakom instrumentu i jedna tradicionalna melodija uz pratnju ansambla.

9. Povezanost modula – korelacija

- Solfedo I, II, III i IV
- Muzički instrumenti
- Harmonija sa harmonskom analizom I i II
- Ozvučavanje
- Tradicionalna muzika I

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Kompetencija pismenosti (upotreba stručne terminologije u usmenom i pisanom obliku pravilnim formulisanjem pojmova i koncepata iz oblasti tradicionalne muzike, izražavanjem argumenata i kritičkog mišljenja; poštovanje pravila i preporuka prilikom prezentovanja zadate teme i dr.)
- Kompetencija višejezičnosti (razumijevanje stručne terminologije iz oblasti tradicionalne muzike, prilikom korišćenja izraza na engleskom jeziku, istraživanja na internetu i korišćenja literature na stranom jeziku i dr.)
- Matematička kompetencija i kompetencija u prirodnim naukama, tehnologiji i inženjerstvu (STEM) (razvijanje logičkog načina razmišljanja i donošenja zaključaka prilikom analize zadatih tema ih oblasti popularne muzike i dr.)
- Digitalna kompetencija (korišćenje informaciono-komunikacionih tehnologija radi pretrage, prikupljanja i upotrebe podataka iz oblasti tradicionalne muzike, prepoznavanjem relevantnih stručnih tekstova i video zapisa, upotreba softverskih alata za izradu prezentacija na zadatu temu i dr.)
- Lična, socijalna i kompetencija učiti kako učiti (razvijanje tehnika samostalnog učenja, kao i učenja u timu kroz vršnjačku edukaciju i diskusiju, prezentacija i seminarских radova na zadatu temu; razvijanje tehnika istraživanja, sistematizovanja i vrednovanja informacija u cilju nadogradnje prethodno stečenih znanja, kao i otkrivanja novih; razvijanje sposobnosti učenja na sopstvenim greškama kroz samoprocjenu i samoevaluaciju; razvijanje svijesti o značaju vođenja zdravog života i dr.)
- Građanska kompetencija (angažovanje u zajedničkom ili javnom interesu kroz različite društveno odgovorne aktivnosti; poštovanje prava, jednakosti, slobode izražavanja i mišljenja kroz debate, diskusije i podjelu na grupe; razvijanje svijesti o značaju savremenih događaja, kao i njihovu povezanost sa istorijskim; razvijanje svijesti o odgovornog ponašanja prema prirodi i životnoj sredini pravilnim odlaganjem otpada nakon realizovanih zadataka i dr.)
- Preduzetnička kompetencija (razvijanje sposobnosti davanja inicijative, procjene i pravilnog određivanja prioriteta prilikom rješavanja problema, razvijanje kreativnosti, kao i vještina planiranja i upravljanja vremenom, samostalno ili u timu, planiranje i organizacija resursa i materijala za izvođenje zadataka i dr.)
- Kompetencija kulturološke svijesti i izražavanja (razvijanje svijesti o značaju poznavanja i poštovanja lokalnih, nacionalnih, regionalnih, evropskih i globalnih kultura kroz povezivanje sa primjerima iz oblasti tradicionalne muzike; predstavljanje ideja putem različitih kulturoloških formi kao što su pisani, štampani ili digitalni tekst, dizajn i dr.)

3.3.16. POSLOVNA KULTURA**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
IV	52	14		66	3

2. Cilj modula:

- Osposobljavanje za primjenu osnovnih tehnika uspješne komunikacije, pravila za rješavanje konfliktnih situacija, realizaciju poslovnih sastanaka, rukovođenje radom manje radne grupe i primjenu pravila bontona. Podsticanje razumijevanja i prihvatanja različitosti u cilju ostvarivanja pozitivne interakcije u poslovnom okruženju.

3. Ishodi učenja**Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:**

1. Prepozna socijalne i psihičke procese u grupi i njihov uticaj na ponašanje u radnom okruženju
2. Primijeni tehnike uspješne komunikacije
3. Primijeni pravila za rješavanje konfliktnih situacija i mjere prevencije profesionalnog sagorijevanja
4. Identifikuje tipove rukovođenja, načine odlučivanja i pregovaranja u grupi
5. Organizuje rad male radne grupe
6. Uoči način funkcionisanja organizacione kulture
7. Uoči uticaj kulturoloških različitosti među narodima na njihovo međusobno razumijevanje
8. Primijeni pravila bontona u različitim oblastima ličnog i profesionalnog djelovanja

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Prepozna socijalne i psihičke procese u grupi i njihov uticaj na ponašanje u radnom okruženju	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni specifičnosti poslovne psihologije	
2. Objasni pojmove grupna dinamika, grupni proces i grupna struktura	
3. Objasni karakteristike i mogućnosti mijenjanja stavova i predrasuda	
4. Objasni pojam i djelovanje grupnih normi	
5. Objasni uzroke i posljedice proindividualnog, prosocijalnog i antisocijalnog ponašanja u poslovnom okruženju	Proindividualno ponašanje: asertivnost, egoizam i takmičenje Prosocijalno ponašanje: saradnja, empatija i altruizam Antisocijalno ponašanje: agresivnost i delikventnost
6. Objasni uticaj socijalnih faktora na mišljenje i rasuđivanje pojedinca	Socijalni faktori: pritisak grupe, uticaj autoriteta i distribucija moći
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 6.	
Predložene teme	
- Socijalni i psihički procesi u grupi	

Ishod 2 - Učenik će biti sposoban da Primijeni tehnike uspješne komunikacije	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni pojam i tipologiju komunikacije	
2. Navede strukturu i elemente procesa komunikacije	
3. Objasni karakteristike i međuzavisnost verbalne i neverbalne komunikacije	
4. Opiše različite kanale komunikacije	
5. Opiše faktore koji utiču na proces komunikacije	Faktori: projekcije, efekat prvog utiska, efekat posljednjeg utiska, stereotipi, halo efekat i mentalni modeli
6. Objasni uzroke smetnji u verbalnoj i neverbalnoj komunikaciji	Uzroci smetnji u verbalnoj i neverbalnoj komunikaciji: „buka“ u komunikacionom kanalu, pridavanje različitog značenja verbalnim simbolima od strane pošiljaoca i primaoca poruke, neusklađenost verbalnih i neverbalnih znakova i dr.
7. Opiše tehnike uspješne komunikacije	
8. Objasni prednosti i nedostatke elektronske komunikacije	
9. Predstavi pravila uspješne komunikacije, na zadanom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 8. Za kriterijum 9 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Komunikacija	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Primijeni pravila za rješavanje konfliktnih situacija i mjere prevencije profesionalnog sagorijevanja	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni različite teorijske pristupe tumačenja konflikata	
2. Opiše moguće uzroke konfliktnih situacija u poslovnom okruženju	Uzroci konfliktnih situacija: socijalni, ekonomski, ideološki, historijski, lični i dr.
3. Navede preporuke za upotrebu različitih stilova u rješavanju konflikata	Stilovi u rješavanju konflikata: takmičenje, saradnja, izbjegavanje, prilagođavanje i kompromis
4. Predloži različite načine rješavanja konfliktne situacije u radnim uslovima, na zadatom primjeru	
5. Navede faktore koji utiču na profesionalno sagorijevanje u procesu rada	
6. Navede mjere prevencije i terapije profesionalnog sagorijevanja	
7. Prezentuje primjere pojedinačnih odbrambenih mehanizama prema radnom zadatku, na zadatom primjeru	Odbrambeni mehanizmi: negiranje, projekcija, identifikacija, poricanje, racionalizacija, potiskivanje, regresija i dr.
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 2, 3, 5 i 6. Za kriterijume 4 i 7 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Konflikti i rješavanje konfliktnih situacija - Asertivni govor i asertivno ponašanje 	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Identifikuje tipove rukovođenja, načine odlučivanja i pregovaranja u grupi	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede načela i faze uspješnog poslovnog razgovora	
2. Navede osnovne karakteristike i načine identifikacije različitih pregovaračkih stilova	Načini identifikacije: posmatranje, slušanje, postavljanje pitanja i dr. Pregovarački stilovi: slušalac, stvaralac, aktivista mislilac i dr.
3. Objasni različite stilove pristupa konfliktu prilikom pregovaranja	Različiti stilovi: rješavanje problema, kompromis, izbjegavanje, dominacija i dr.
4. Objasni principe pregovaranja i činioce na koje treba obratiti pažnju u različitim fazama pregovaranja do pronalaženja kooperativnog rješenja	Principi pregovaranja: principijelno pregovaranje, odvajanje ljudi od problema, fokusiranje na interese ne na pozicije, pronalaženje rješenja usmjerenih na zajedničku dobit, insistiranje na upotrebi objektivnih kriterijuma i dr. Faze: prije, u toku i poslije pregovora
5. Opiše psihosocijalne osobine koje karakterišu ulogu vođe	
6. Objasni različite načine odlučivanja u grupi	
7. Opiše različite tipove moći i stilove rukovođenja grupom	Tipovi moći: funkcionalna, statusna, manipulativna i dr.
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 7.	
Predložene teme	
- Tipovi rukovođenja, načini odlučivanja i pregovaranja u grupi	

Ishod 5 - Učenik će biti sposoban da Organizuje rad male radne grupe	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede pojam i tipologiju grupa	
2. Objasni najznačajnije aktivnosti u procesu organizacije tima	Aktivnosti: analiza radnih zadataka, određivanje uloga u timu, izbor članova tima, stvaranje klime povjerenja, saradnje i podrške, određivanje strategije rada i delegiranje zadataka
3. Opiše vještine potrebne za efikasan rad u timu	Vještine: razmjena ideja u grupi; uvažavanje različitosti u radnom iskustvu, znanju i mišljenju; učenje iz konstruktivne kritike i dr.
4. Opiše pretpostavke za uspješno funkcionisanje timova	Pretpostavke: adekvatan izbor članova tima, ohrabrivanje različitih mišljenja, njegovanje fokusirane aktivnosti, podsticanje kreativnosti, visok stepen integracije, favorizovanje otvorene komunikacije i dr.
5. Opiše karakteristike uspješnog rukovodioca i različite stilove rukovođenja	
6. Objasni pokazatelje uspješnog rada radne grupe	Pokazatelji uspješnog rada radne grupe: radni rezultati, očuvana pozitivna atmosfera, smanjeni nivo stresa sa aspekta očuvanja mentalnog zdravlja članova radne grupe i dr.
7. Prezentuje primjenu vještina timskog rada, na zadatom primjeru	
8. Prezentuje konstruktivne modele ponašanja tokom poslovnog sastanka u simuliranoj radnoj situaciji	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 6. Za kriterijume 7 i 8 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Društvene grupe	

Ishod 6 - Učenik će biti sposoban da Uoči način funkcionisanja organizacione kulture	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni pojam organizacione kulture	
2. Objasni simbolički i kognitivni sadržaj organizacione kulture	Simbolički sadržaj: jezički simboli, bihevioralni simboli, materijalni simboli i dr. Kognitivni sadržaj: pretpostavke, vrijednosti, norme i stavovi
3. Analizira tipove organizacione kulture prema Hendijevoj klasifikaciji	Tipovi organizacione kulture: kultura moći, kultura uloga, kultura zadataka i kultura podrške
4. Opiše uticaj organizacione kulture na uspjeh i osjećaj zadovoljstva u radu	
5. Istraži promjene organizacione kulture, na zadatom primjeru	
6. Predloži način rada organizacije, u skladu sa njenom vizijom i misijom, na zadatom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 4. Za kriterijume 5 i 6 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Organizaciona kultura	

Ishod 7 - Učenik će biti sposoban da Uoči uticaj kulturoloških različitosti među narodima na njihovo međusobno razumijevanje	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni prepreke u interkulturnoj komunikaciji	Prepreke: etnocentrizam, jezik, pogrešno tumačenje neverbalne komunikacije i dr.
2. Objasni pojam kultura poslovnog ponašanja	
3. Analizira specifičnosti zapadnoevropske kulture	
4. Uporedi komunikacijske specifičnosti odabranih kultura širom svijeta	Komunikacijske specifičnosti: razlike u gestikulaciji, razlike u definisanju ličnog prostora, kontakt očima, fizički kontakt, razlike u neverbalnoj komunikaciji, razlike u tumačenju simbola i dr.
5. Obrazloži pozitivno i negativno djelovanje kulturoloških razlika između osoba koje učestvuju u poslovnoj komunikaciji	
6. Objasni kulturološke razlike u poslovnim protokolima	Poslovni protokoli: oblici etikecije, ceremonija, ispravni kodeksi ponašanja i dr.
7. Predstavi kros-kulturalne vještine, na zadatom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 6. Za kriterijum 7 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Kulturološke različitosti među narodima	

Ishod 8 - Učenik će biti sposoban da Primijeni pravila bontona u različitim oblastima ličnog i profesionalnog djelovanja	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni značaj i društvenu funkciju bontona	
2. Opiše pravila bontona u različitim situacijama	Situacije: ponašanje-maniri, ponašanje za stolom, telefoniranje, obilježavanje određenih datuma, cvjetni bonton, ponašanje na ulici, ponašanje u školi, turistički bonton i dr.
3. Opiše pravila poslovnog bontona	Poslovni bonton: poslovno odijevanje, poslovni pokloni, poslovna etiketija, poslovno pregovaranje, oslovljavanje, poslovno druženje i dr.
4. Objasni pravila Internet bontona	
5. Objasni pravila bontona prema pripadnicima različitih grupa	
6. Opiše elemente i vrste imidža	Imidž: lični, profesionalni i digitalni
7. Predstavi pravila bontona, na zadatom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 6. Za kriterijum 7 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Bonton	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Poslovna kultura je tako koncipiran da učenicima omogućava sticanje znanja iz ove oblasti kroz teorijsku nastavu i vježbe. Prilikom realizacije ovog modula, učenike treba motivisati na aktivno učenje, samostalan i timski rad. Preporučljivo je da tokom vježbi učenici samostalno ili u timu, rješavaju zadatke i da ih nakon toga usmeno prezentuju, uz obrazloženje vlastitog stava i da o istom diskutuju sa drugim učenicima i nastavnikom. Tokom prezentacije učenici treba da se jasno izražavaju i pravilno koriste stručnu terminologiju.
- Prilikom izvođenja pojedinih vježbi treba koristiti simulaciju kako bi se učenicima približila određena nastavna materija. U nastavi, je preporučljivo da učenici praktične vježbe rade individualno ili timski na računaru ukoliko je to moguće. Učenici mogu sami da obrade odgovarajuće teme u vidu seminarskog ili projektnog zadatka. Prilikom izrade seminarskog rada koji obuhvata analizu određenog sadržaja ili problema, učenici treba da pokažu sposobnost da na pravilan način prikupe informacije iz relevantne literature i drugih izvora, i da na osnovu toga sami donesu lični zaključak o analiziranoj materiji ili problemu.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja, usmjeravajući darovite učenike na zaključivanje, razvijanje sposobnosti analize i sinteze, kreativnosti i pozitivnog odnosa prema oblastima koje ih interesuju. Nastavnik treba da podstiče učenike na razvoj njihovih sposobnosti i interesovanja u cilju pravilne karijerne orijentacije.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- Kostić Z., Poslovna komunikacija, Zavod za udžbenike Beograd, 2015.
- Vuletić V., Sociologija, Klet, Beograd, 2014.
- Trebješanin Ž.; Lalović Z., Pojedinač u grupi, Uzbenik za treći i četvrti razred gimnazije, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica, 2011.
- Šarenac R., Rješavanje konfliktnih situacija, priručnik, Uprava za kadrove, Podgorica, 2006.
- Rot N., Psihologija grupe, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 1985.
- Gidens E., Sociologija, CID, Podgorica, 1998.
- Vasić M., Timovi i timski rad, Zavod distrofičara, Banja Luka, 2004.
- Šušnjić Đ., Teorija kulture, Zavod za udžbenike Beograd, 2015.

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuči učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Računar	1
2.	Projektor, projekciono platno/ multimedijalna tabla	1

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju školske godine.

9. Povezanost modula – korelacija

- Muzička produkcija I i II
- Preduzetništvo
- Savremeno odrastanje
- Socijalne mreže i globalizacija

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Kompetencija pismenosti (upotreba stručne terminologije u usmenom i pisanom obliku pravilnim formulisanjem pojmova, činjenica i pravila iz oblasti poslovne kulture, izražavanjem argumenata i kritičkog mišljenja na uvjerljiv način primjeren kontekstu; korišćenje različitih izvora znanja pretragom, prikupljanjem i obradom vizuelnih, audio/video i digitalnih informacija; poštovanje pravila i preporuka prilikom prezentovanja zadate teme i dr.)
- Kompetencija višejezičnosti (razumijevanje stručne terminologije iz oblasti poslovne kulture prilikom istraživanja različitih stručnih tekstova na Internetu; korišćenje literature i različitih informacija iz oblasti poslovne kulture na stranom jeziku i dr.)
- Matematička kompetencija i kompetencija u prirodnim naukama, tehnologiji i inženjerstvu (STEM) (razvijanje logičkog načina razmišljanja, osnovnih matematičkih principa i donošenja zaključaka prilikom analize i rješavanja problema iz oblasti poslovne kulture i dr.)
- Digitalna kompetencija (korišćenje informaciono-komunikacionih tehnologija radi pretrage, prikupljanja i upotrebe podataka iz oblasti poslovne kulture, prepoznavanjem relevantnih stručnih tekstova i video zapisa; upotreba softverskih alata za izradu prezentacija na zadatu temu; razvijanje svijesti o značaju elektronskog učenja kroz različite vidove online nastave i interakcije; korišćenje foruma i društvenih mreža, u cilju razmjene stručnih informacija, poštovanjem pravila bezbjednosti i etike prilikom korišćenja Interneta i dr.)
- Lična, socijalna i kompetencija učiti kako učiti (razvijanje tehnika samostalnog učenja, kao i učenja u timu kroz vršnjačku edukaciju i diskusiju, izradu domaćih zadataka, seminarских radova i prezentacija na zadatu temu; razvijanje sposobnosti izražavanja sopstvenog mišljenja učešćem u konstruktivnoj diskusiji sa uvažavanjem drugačijih stavova; razvijanje tolerancije, kulture dijaloga i poštovanja tuđeg integriteta, u skladu sa etičkim pravilima; razvijanje tehnika istraživanja, sistematizovanja i vrednovanja informacija u cilju nadogradnje prethodno stečenih znanja, kao i otkrivanja novih; razvijanje sposobnosti učenja na sopstvenim greškama kroz samoprocjenu i samoevaluaciju; razvijanje svijesti o značaju vođenja zdravog života i dr.)
- Građanska kompetencija (angažovanje u zajedničkom ili javnom interesu kroz različite društveno odgovorne aktivnosti; poštovanje prava, jednakosti, slobode izražavanja i mišljenja kroz debate, diskusije i podjelu na grupe; razvijanje svijesti o značaju savremenih događaja, kao i njihovu povezanost sa istorijskim i dr.)
- Preduzetnička kompetencija (razvijanje sposobnosti davanja inicijative i pravilnog određivanja prioriteta prilikom rješavanja problema; razvijanje kreativnosti, kao i vještina planiranja i upravljanja vremenom prilikom rješavanja različitih zadataka, samostalno ili u timu, kroz izradu i upravljanje projektima iz stručne ili društveno odgovorne oblasti i dr.)
- Kompetencija kulturološke svijesti i izražavanja (razvijanje svijesti o značaju poznavanja i poštovanja lokalnih, nacionalnih, regionalnih, evropskih i globalnih kultura kroz povezivanje sa primjerima iz oblasti poslovne kulture; predstavljanje ideja putem različitih kulturoloških formi kao što su pisani, štampani ili digitalni tekst, film, dizajn i dr.)

3.3.17. ENGLISKI JEZIK U MUZIČKOJ PRODUKCIJI I DIZAJNU ZVUKA**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
IV	33	33		66	3

Vježbe: Odjeljenje se dijeli na grupe do 16 učenika.

2. Cilj modula:

- Upoznavanje sa stručnim pojmovima iz oblasti muzičke produkcije i dizajna zvuka. Osposobljavanje za aktivno korišćenje engleskog jezika u kontekstu muzičke produkcije, snimanja audio sadržaja, upotrebe audio opreme i studijskog rada, kao i samostalnog čitanja, pisanja, razumijevanja i usmenog izražavanja o stručnim temama vezanim za pripremu audio opreme, snimanje, rad u studiju, sigurnosne procedure, tehničku dokumentaciju i komunikaciju u produkcionom okruženju. Razvijanje kreativnosti, sistematičnosti, vještine prezentovanja, timskog duha i motivacije za usavršavanje u struci.

3. Ishodi učenja**Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:**

1. Koristi stručnu terminologiju u oblasti muzičke produkcije i dizajna zvuka u čitanju, pisanju, slušanju i govoru na engleskom jeziku
2. Koristi osnovnu stručnu terminologiju iz oblasti muzičke produkcije i audio realizacije kroz čitanje, pisanje, slušanje i govor na engleskom jeziku
3. Koristi stručnu terminologiju u postupcima snimanja, uređivanja i obrade zvuka kroz čitanje, pisanje, slušanje i govor na engleskom jeziku
4. Koristi stručnu terminologiju u postupku postprodukcije, miksanja i dizajna zvuka kroz čitanje, pisanje, slušanje i govor na engleskom jeziku
5. Koristi stručnu terminologiju iz oblasti bezbjednosti, zaštite na radu i očuvanja opreme u audio produkciji kroz čitanje, pisanje, slušanje i govor na engleskom jeziku
6. Koristi stručnu terminologiju iz oblasti profesionalne komunikacije u muzičkoj produkciji na engleskom jeziku

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Koristi stručnu terminologiju u oblasti muzičke produkcije i dizajna zvuka u čitanju, pisanju, slušanju i govoru na engleskom jeziku	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede načine organizacije rada saradnika u muzičkom programu i dizajnu zvuka za potrebe realizacije audio sadržaja , kao i osnova dizajniranja zvuka i komponovanja u MIDI formatu	Audio sadržaji: muzičko-scenski događaji (koncerti i predstave), medijski formati (radio/TV emisije), javni govori (konferencije, predavanja, seminari i dr.), digitalni formati (audio snimci, potkasti, lajv striminzi i dr.), filmovi i dr.
2. Nabroji potrebnu audio opremu za potrebe realizacije audio sadržaja	Audio oprema: mikrofoni, audio mikseri, snimači za rad na terenu i drugi uređaji za snimanje i produkciju adekvatni događaju ili djelu koje se snima, procesori, pojačivači, zvučnici, slušalice, audio kablovi (konektori: XLR, TRS, TS, RCA, SMA, optički i dr.), stalci i dr.
3. Objasni osnovne muzičke principe dramaturgije	Osnovni muzički principi: kontrast, gradacija – kulminacija, repeticija i varijacija, tenzija i opuštanje, forma kao narativna struktura, tempo i metrička dinamika i tišina
4. Objasni osnovne forme filmske, primijenjene i moderne muzike	Osnovne forme: tematska forma, muzika po kadru (cue-based forma) i atmosferska (ambijentalna) forma
5. Napravi prezentaciju uz pomoć odgovorajućih alata o osnovnim procesima i efektima i tehnikama koji se koriste u obradi snimljenog materijala	Obrada: ekvilizacija, kompresija, otklanjanje eventualnih problema (šumovi, frekvencije, zvukovi prouzrokovani neispravnom opremom i električnim instalacijama) i dr.
6. Napiše kratak tekst o različitim tipovima snimanja	Tipovi snimanja: studijsko, terensko, live, ambijentalno i dr.
7. Objasni osnovne funkcije programa za obradu zvuka	Programi za obradu zvuka: Cubase, Pro Tools, Nuendo, Logic Pro i dr.
8. Napiše kratak tekst o osnovnim konceptima i svrsi montaže i obrade snimljenog materijala	Montaža: skraćivanje, produžavanje, čišćenje signala od šuma, snimanje foli arta, osnovno poznavanje digitalnih tehnologija (plag-inova) i dr. Obrada: frekvencijska, vremenska i dinamička, MIDI mapiranje, korišćenje muzičkih i zvučnih efekata i dr. (editing) zvučnog materijala.
9. Interpretira procese importovanja materijala u računarski softver i pripreme projekta za dalji rad	Računarski softveri: Pro Tools, Reaper, Nuendo, Cubase, Audacity, Adobe Audition i dr.
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Koristi stručnu terminologiju u oblasti muzičke produkcije i dizajna zvuka u čitanju, pisanju, slušanju i govoru na engleskom jeziku	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)

U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 2, 3, 4, 7 i 9. Za kriterijume 5, 6, i 8 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.

Predložene teme

- Audio sadržaji i oprema
- Muzički principi i forme
- Tipovi snimanja, montaža i obrada
- Računarski softveri i programi za obradu zvuka

Ishod 2 - Učenik će biti sposoban da Koristi osnovnu stručnu terminologiju iz oblasti muzičke produkcije i audio realizacije kroz čitanje, pisanje, slušanje i govor na engleskom jeziku	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Opiše osnovne audio uređaje i studijsku opremu	Osnovni audio uređaji i studijska oprema: mikrofoni, audio interfejs, slušačke kontrole, zvučnici, kablovi i mikseta
2. Objasni osnovnu funkciju i svrhu različitih vrsta pluginova za obradu zvuka	Vrste pluginova: dinamički, frekvencijski, prostorni, harmonski, tehnički i dr.
3. Interpretira kratki odslušani/odgledani materijal o pripremi studija i postavljanju opreme	
4. Prevede osnovna tehnička uputstva za korišćenje i održavanje audio opreme	Osnovna tehnička uputstva: specifikacije i kratka uputstva za rad
5. Napiše jednostavan opis opreme potrebne za snimanje zadatog audio sadržaja	
6. Opiše ulogu saradnika u muzičkoj produkciji i dizajnu zvuka u jednostavnoj radnoj situaciji	Jednostavna radna situacija: priprema, kontrola i asistencija
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 2, 3 i 6. Za kriterijume 4 i 5 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Audio uređaji - Signali i signalni lanci - Plugin - Tehnička dokumentacija 	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Koristi stručnu terminologiju u postupcima snimanja, uređivanja i obrade zvuka kroz čitanje, pisanje, slušanje i govor na engleskom jeziku	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Opiše tipove mikrofona i njihove osnovne karakteristike	Tipovi mikrofona: elektrodinamički sa kalemom, elektrodinamički sa trakom, piezoelektrični, trakasti, kondenzatorski, kravatni mikrofoni, mikrofoni „puška“ i bežični mikrofoni
2. Opiše postupak postavljanja mikrofona za vokal i osnovne instrumente	
3. Interpretira kratak tutorijal o snimanju	Tutorijal: recording setup, levels i monitoring
4. Opiše VST instrumente i način njihove integracije u DAW	VST instrumenti: sample-based, sample modeling, sintisajzeri i dr.
5. Objasni funkciju osnovnih parametara sintisajzera	Osnovni parametri sintisajzera: oscilatori - OSC, filteri - VCF, envelope - ADSR, LFO - Low Frequency Oscillator i dr.
6. Opiše osnovne editorske postupke u DAW-u	Osnovne editorske postupke u DAW-u: cut, trim, crossfade i noise reduction
7. Napiše kratak tekst o proceduri snimanja	Procedura snimanja: priprema, snimanje i osnovna provjera kvaliteta
8. Objasni osnovne principe akustike relevantne za rad u zatvorenom prostoru	Principi akustike: echo, reverb i reflections
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 2, 4, 5, 6 i 8 . Za kriterijume 3 i 7 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Mikrofon - VST instrumenti - Sintisajzeri - Procedura snimanja - Akustika 	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Koristi stručnu terminologiju u postupku postprodukcije, miksanja i dizajna zvuka kroz čitanje, pisanje, slušanje i govor na engleskom jeziku	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede osnovne funkcije DAW softvera prema opisu/tutorialu	Osnovne funkcije DAW softvera: tracks, plugins, mixer view i automation
2. Objasni osnovne audio efekte i njihovu namjenu na osnovu pročitanog teksta	Audio efekti: EQ, compression/ expansion, reverb, limiter
3. Protumači sadržinu kratkog stručnog članka o miksanju ili masteringu	
4. Napiše jednostavna uputstva za rad u DAW-u	Rad u DAW-u: How to export audio and How to add EQ
5. Objasni osnovne elemente MIDI protokola	Osnovni elementi MIDI protokola: Channel, Note On/Off, Velocity, Control Change, Program Change, SysEx i dr.
6. Opiše problem i rješenje u miksu na osnovu zadatog primjera	Problem i rješenje u miksu: npr. "muddy vocals" and "clipping"
7. Opiše procesa obrade zvuka u audio produkciji	Proces obrade zvuka: editing, cleaning i dynamic processing
8. Prezentuje kratko poređenje različitih procesa miksanja ili postprodukcije	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 2, 5, 6 i 7. Za kriterijume 3, 4 i 8 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - DAW softver - MIDI protokoli - Miksanje i obrada zvuka 	

Ishod 5 - Učenik će biti sposoban da Koristi stručnu terminologiju iz oblasti bezbjednosti, zaštite na radu i očuvanja opreme u audio produkciji kroz čitanje, pisanje, slušanje i govor na engleskom jeziku	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni osnovne sigurnosne procedure u audio prostoru prema tekstu	Sigurnosne procedure u audio prostoru: higijensko-tehničke mjere, radna odjeća, opasnosti kablova i napajanja
2. Protumači uputstvo za bezbjedno rukovanje audio opremom	
3. Prevede osnovne tehničke napomene iz priručnika za upotrebu	
4. Objasni postupke bezbjednog postavljanja kablova, provjere opreme i zaštite sluha	
5. Napiše jednostavno uputstvo o pravilnoj upotrebi i skladištenju opreme (headphones, microphones, mixers)	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1 i 4. Za kriterijume 2, 3 i 5 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Bezbjednost audio opreme - Električna bezbjednost - Rukovanje opremom - Higijena i održavanje radnog prostora 	

Ishod 6 - Učenik će biti sposoban da Koristi stručnu terminologiju iz oblasti profesionalne komunikacije u muzičkoj produkciji na engleskom jeziku	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Napiše biografiju (CV) u odgovarajućoj formi	
2. Napiše propratno pismo	
3. Napiše pismo preporuke za posao korišćenjem odgovarajuće forme i načina pisanja	
4. Napiše pismo prijave za posao	
5. Simulira komunikaciju sa poslodavcem prilikom prijave za posao	
6. Napiše formalni i neformalni e-mail koristeći pravilne gramatičke i leksičke strukture	Formalni i neformalni e-mail: u vezi sa audio produkcijom - upit, rezervacija studija i zahtjev za opremu
7. Koristi terminologiju komunikacije u timu	Terminologija komunikacije: collaboration, confirmation i scheduling
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 7.	
Predložene teme	
<ul style="list-style-type: none"> - Biografija - Propratno pismo - Pismo prijave za posao - E- mail - Pismo preporuke - Intervju 	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Engleski jezik u oblasti muzičke produkcije i dizajna zvuka je koncipiran tako da upoznaje učenike sa osnovnim pojmovima u muzičkoj produkciji i dizajnu zvuka i omogućava im da primjene znanje engleskog jezika u praksi. Teorijski dio nastave treba realizovati sa cijelim odjeljenjem, a na časovima vježbi učenike treba podijeliti u grupe. Tokom realizacije ovog modula učenike treba motivisati na aktivno učešće kroz upotrebu sve četiri jezičke vještine (govorenje, pisanje, čitanje, slušanje), kao i kroz upotrebu savremenih nastavnih metoda i sredstava (Internet, računari, smartphone).
- Preporučljivo je organizovati učenike za rad u paru ili u grupi pri čemu će oni prezentovati svoje radove u obliku prezentacija, animacija ili seminarskih radova. Usmjeriti ih na aktivno učenje, samostalno pronalaženje, sistematizovanje i korišćenje informacija iz različitih izvora na zadatu temu sa posebnim osvrtom na naderene učenike kojima treba taksonomski proširiti ishode učenja usmjeravajući ih na zaključivanje, razvijanje kreativnosti i pozitivnog odnosa prema oblastima koje ih interesuju. Isto tako učenika treba motivisati da bude spreman za timski rad i razvije odgovornost za preuzetu obavezu unutar tima. - Važno je napomenuti da se redosljed ishoda u toku realizacije nastavnog procesa ne mora strogo pratiti, već to određuje grupa nastavnika/ca u dogovoru sa kolegama iz stručnih modula.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja, usmjeravajući darovite učenike na zaključivanje, razvijanje sposobnosti analize i sinteze, kreativnosti i pozitivnog odnosa prema oblastima koje ih interesuju. Nastavnik treba da podstakne učenike na razvoj njihovih sposobnosti i interesovanja u cilju pravilne karijerne orijentacije.
- Za kompletnu realizaciju modula potrebna je uska saradnja sa kolegama iz Aktiva stručnih modula.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- Tim Dittmar, Audio Engineering 101: A Beginner's Guide to Music Production, Focal Press (imprint Taylor & Francis / Elsevier), London 2013
- Simon Duggal, Record, Mix and Master: A Beginner's Guide to Audio Production, Palgrave Macmillan (Springer Nature), Cham, Switzerland, 2023
- Jay Rose, Producing Great Sound for Film and Video: Expert Tips from Preproduction to Final Mix, Focal Press (Taylor & Francis Group), New York, 2014
- Hans Weekhout, Music Production: Learn How to Record, Mix, and Master Music, Routledge (Taylor & Francis Group), London, 2019
- Internet izvori

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuči učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Računar	1
2.	Projektor, projekciono platno/multimedijalna tabla	1
3.	Zvučnici	2
4.	Štampač	1
5.	Štampani materijal	po potrebi

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.

- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju školske godine.

9. Povezanost modula – korelacija

- Audiotehnologija I i II
- Snimanje i obrada zvuka
- MIDI sistemi i sinteza zvuka
- Dizajn zvuka I i II
- Muzička produkcija I i II

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Kompetencija pismenosti (upotreba stručne terminologije u usmenom i pisanom obliku pravilnim formulisanjem pojmova i koncepata iz oblasti engleskog jezika u muzičkoj produkciji i dizajnu zvuka, izražavanjem argumenata i kritičkog mišljenja; poštovanje pravila i preporuka prilikom prezentovanja zadate teme i dr.)
- Kompetencija višejezičnosti (razumijevanje stručne terminologije iz oblasti engleskog jezika u muzičkoj produkciji i dizajnu zvuka, prilikom korišćenja izraza na engleskom jeziku, istraživanja na internetu i korišćenja literature na stranom jeziku i dr.)
- Matematička kompetencija i kompetencija u prirodnim naukama, tehnologiji i inženjerstvu (STEM) (razvijanje logičkog načina razmišljanja i donošenja zaključaka prilikom analize zadatih tema ih oblasti engleskog jezika u muzičkoj produkciji i dizajnu zvuka i dr.)
- Digitalna kompetencija (korišćenje informaciono-komunikacionih tehnologija radi pretrage, prikupljanja i upotrebe podataka iz oblasti engleskog jezika u muzičkoj produkciji i dizajnu zvuka, prepoznavanjem relevantnih stručnih tekstova i video zapisa, upotreba softverskih alata za izradu prezentacija na zadatu temu i dr.)
- Lična, socijalna i kompetencija učiti kako učiti (razvijanje tehnika samostalnog učenja, kao i učenja u timu kroz vršnjačku edukaciju i diskusiju, prezentacija i seminarских radova na zadatu temu; razvijanje tehnika istraživanja, sistematizovanja i vrednovanja informacija u cilju nadogradnje prethodno stečenih znanja, kao i otkrivanja novih; razvijanje sposobnosti učenja na sopstvenim greškama kroz samoprocjenu i samoevaluaciju; razvijanje svijesti o značaju vođenja zdravog života i dr.)
- Građanska kompetencija (angažovanje u zajedničkom ili javnom interesu kroz različite društveno odgovorne aktivnosti; poštovanje prava, jednakosti, slobode izražavanja i mišljenja kroz debate, diskusije i podjelu na grupe; razvijanje svijesti o značaju savremenih događaja, kao i njihovu povezanost sa istorijskim; razvijanje svijesti o odgovornog ponašanja prema prirodi i životnoj sredini pravilnim odlaganjem otpada nakon realizovanih zadataka i dr.)
- Preduzetnička kompetencija (razvijanje sposobnosti davanja inicijative, procjene i pravilnog određivanja prioriteta prilikom rješavanja problema, razvijanje kreativnosti, kao i vještina planiranja i upravljanja vremenom, samostalno ili u timu, planiranje i organizacija resursa i materijala za izvođenje zadataka i dr.)
- Kompetencija kulturološke svijesti i izražavanja (razvijanje svijesti o značaju poznavanja i poštovanja lokalnih, nacionalnih, regionalnih, evropskih i globalnih kultura kroz povezivanje sa primjerima iz oblasti engleskog jezika u muzičkoj produkciji i dizajnu zvuka; predstavljanje ideja putem različitih kulturoloških formi kao što su pisani, štampani ili digitalni tekst, dizajn i dr.)

4. STRUČNI ISPIT

Program stručnog ispita za učenike koji nastavljaju obrazovanje:

- Crnogorski – srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost (odnosno Albanski jezik i književnost)
- Matematika ili Engleski jezik (odnosno Prvi strani jezik) na osnovnom ili višem nivou, u skladu sa ispitnim katalogom
- Stručna teorija

Program stručnog ispita za učenike koji ne nastavljaju obrazovanje:

- Crnogorski – srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost (odnosno Albanski jezik i književnost)
- Matematika ili Engleski jezik (odnosno Prvi strani jezik) na osnovnom nivou, u skladu sa ispitnim katalogom
- Stručni rad

4.1. ISPITNI KATALOG ZA STRUČNU TEORIJU

1. Moduli na osnovu kojih je urađen ispitni katalog za stručnu teoriju:

- Muzička produkcija I
- Dizajn zvuka I
- Muzička produkcija II
- Dizajn zvuka II

2. Cilj ispita:

- Provjera nivoa postignuća ishoda učenja definisanih u modulima koji čine stručnu teoriju od značaja za kvalifikaciju nivoa obrazovanja Saradnik u muzičkoj produkciji i dizajnu zvuka.

3. Sadržaj provjere (ishodi i kriterijumi za provjeru dostignutosti ishoda učenja)

Ishodi učenja Učenik treba da dokaže da je sposoban da:	Kriterijumi za provjeru dostignutosti ishoda učenja Učenik treba da:
<p>Analizira istorijski razvoj muzičke produkcije, ulogu producenta u oblikovanju zvučnog identiteta snimka, muzičku produkciju kao organizovani proces rada tima u muzičkom studiju, upotrebu ekvalizera, dinamičkih procesora i procesora za saturaciju, kao i obradu signala vremenskim procesorima sa i bez modulacije</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Objasni nastanak profesije muzičkog producenta, ključne faze razvoja muzičke produkcije i uticaj tehnološkog razvoja na ulogu producenta <p>Nastanak profesije muzičkog producenta: rani period snimanja, producent kao tehničar i arhivar - ograničena kreativna uloga</p> <p>Ključne faze razvoja muzičke produkcije: (početak fonografske industrije, zlatno doba, digitalna era) ili (early label era – mature music era – independent era)</p> <p>Uticaj tehnološkog razvoja na ulogu producenta: razvoj snimajućih medija, višekanalno snimanje i digitalna produkcija</p> - Klasifikuje najznačajnije muzičke producente po decenijama, tehnološkom razvoju muzičke produkcije i prema žanrovskim kategorijama <p>Tehnološki razvoj muzičke produkcije: analogna era, prelazna – hibridna era, digitalna / savremena era)</p> <p>Žanrovske kategorije: rock/ alternative, pop, hip-hop/ R&B, elektronska muzika/ jazz i klasična muzika</p>

Ishodi učenja Učenik treba da dokaže da je sposoban da:	Kriterijumi za provjeru dostignutosti ishoda učenja Učenik treba da:
	<ul style="list-style-type: none"> - Uporedi različite producentske pristupe u radu sa izvođačima i producentske pristupe sa krajnjim zvučnim identitetom snimka Producerski pristupi u radu sa izvođačima: producent kao kreativni autor i producent kao dokumentarista–minimalna intervencija Producerski pristup sa krajnjim zvučnim identitetom snimka: estetske posljedice različitih pristupa, uticaj producenta na prepoznatljivost snimka - Razlikuje izvođačke i kreativne uloge u muzičkoj produkciji i tehničke uloge u procesu muzičke produkcije Izvođačke i kreativne uloge u muzičkoj produkciji: solisti, bend, orkestar i kreativne uloge (aranžer, orkestrator i dirigent) Tehničke uloge: sound engineer, assistant engineer, Pro Tools/ DAW operater, mix i mastering inženjer - Prepozna osnovnu namjenu i funkciju muzičkog studija u procesu muzičke produkcije, kao i osnovne cjeline muzičkog studija Osnovna namjena i funkcija muzičkog studija: snimanje, obrada i finalizacija zvuka Osnovne cjeline muzičkog studija: control room, live room/ studio room, isolation booth/ vocal booth, machine room i pomoćne prostorije - Objasni princip rada i ulogu ekvalizera, način funkcionisanja osnovnih tipova analognih kompresora, njihovu primjenu i najpoznatije primjere za svaki tip Ekvalizeri: paramteraski, grafički, dinamički i spektralni Osnovni tipovi analognih kompresora: VCA, FET, Opto i Vari-Mu - Objasni princip rada i ulogu multibend kompresora i de-essera, ulogu i primjenu harmonijskog izobličenja, kao i procesora za saturaciju Saturacije: tape saturacija, tube saturacija, console saturacija, solid state saturacija, hibridne saturacije, bitcrusher i harmonic exciter/ enhancer - Opiše osnovne tipove reverba, njihove karakteristike i ulogu parametara kod digitalnog reverba Tipovi reverba: hall, room, chamber, plate, spring, non-linear, shimmer, modulated i ambience Parametri: pre-delay, decay/reverb time (RT), early reflection (ER), later reflection/tail, diffusion, damping, room size/shape, modulation, eq/tone, freeze, reverse i mix/wet-dr.

Ishodi učenja Učenik treba da dokaže da je sposoban da:	Kriterijumi za provjeru dostignutosti ishoda učenja Učenik treba da:
	<ul style="list-style-type: none"> - Opiše tipove delay efekata, njihove karakteristike i ulogu osnovnih parametara delay efekta <ul style="list-style-type: none"> Tipovi delay efekata: digital delay, analog/tape delay, modulated delay, reverse delay i pitch delay Uloga osnovnih parametara delay efekta: delay time, feedback, mix – wet/dry, ping – pong, stereo width/spread, modulation, filtering/eq, reverse i tempo sync - Opiše osnovne tipove modulacionih efekata i njihov princip rada, uključujući osnovne parametre i način modulacije signa <ul style="list-style-type: none"> Osnovni tipovi modulacionih efekata: chorus, flanger, phaser, tremolo, vibrato i rotary/Leslie
<p>Identifikuje pripremu DAW sesije za dizajn zvuka u skladu sa tehničkim standardima filmske, televizijske, radio i streaming produkcije, različite muzičke i zvučne forme u pozorištu, filmu, radiju i televiziji, funkcije osnovnih elemenata filmskog zvuka i njihove dramaturške uloge, realizacije novih foley efekata kroz proces snimanja i obrade zvuka, kao i funkcije i tehnike kreiranja hard efekata i background efekata</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Opiše ključne parametre DAW sesije za dizajn zvuka, standardne audio specifikacije za film i streaming platforme, osnovne broadcast audio standarde za radio i TV, kao i najčešće video formate i karakteristike koje se uvoze u DAW <ul style="list-style-type: none"> Ključni parametri: frame rate, sample rate, bit depth i timecode Standardne audio specifikacije: bioskop/ filmski standard (48 kHz, 24-bit, miks u 5.1 / 7.1) i Netflix (48 kHz, 24-bit loudness -27 LUFS ±2 (dialog anchored, Youtube i Spotify (-14 LUFS)) Broadcast audio standardi: Radio (44.1 kHz, ali broadcast kuće prelaze na 48 kHz), TV (48 kHz, 24-bit WAV i EBU R128 (evropski standard) -23 LUFS ±1)) Video formati i karakteristike: QuickTime, MP4/H.264 i DNxHD/ProRes Proxy - Objasni ulogu dizajnera zvuka, istorijat muzike i zvuka u filmu - Opiše ključne muzičke i zvučne forme u pozorištu, najvažnije radijske zvučne i muzičke forme, kao i osnovne TV zvučne i muzičke forme <ul style="list-style-type: none"> Ključne muzičke i zvučne forme u pozorištu: scenska muzika, song, opera, opereta, mjuzikl, zingšpil, kabare, ambijentalni i scenski efekti Najvažnije radijske zvučne i muzičke forme: jingl, špica, music bed, efekti, radio drama i dr. Osnovne TV zvučne i muzičke forme: TV špica, sting, bumper, audio logo, teaser, voice-over, TV scoring, zvučni efekti i dr. - Objasni ulogu stvarnih (realnih) i pratećih zvukova u filmu, osnovne elemente kod zvuka na filmu, kao i uloge ADR (Automated Dialogue Replacement) <ul style="list-style-type: none"> Osnovni elementi: govor, zvučni efekti i muzika

<p>Ishodi učenja</p> <p>Učenik treba da dokaže da je sposoban da:</p>	<p>Kriterijumi za provjeru dostignutosti ishoda učenja</p> <p>Učenik treba da:</p>
	<ul style="list-style-type: none"> - Objasni primjere zadataka zvučnih efekata i uloge muzike kod filma <ul style="list-style-type: none"> Zadaci zvučnih efekata: simulacija realnog, stvaranje iluzije i izazivanje određenog raspoloženja - Opiše postupak snimanja i sinhronizacije dijaloga, kao i analizu osnovnih elemenata kod zvuka na filmu - Objasni osnovne osobine zvuka u prostoru, ulogu, podjelu i osnovna pravila snimanja foley efekata <ul style="list-style-type: none"> Osobine zvuka u prostoru: otvoren i zatvoren prostor, direktni zvuk i refleksije, tvrde i meke površine, prepreke i udaljenost izvora zvuka Podjela foley efekata: footsteps (koraci), movement/ cloth (pokreti tijela i garderobe) i prop effects (zvukovi predmeta) Osnovna pravila snimanja foley efekata: odabir površina i materijala, izbor mikrofona i pozicioniranje, sinhronizacija sa slikom, kontrola dinamike i udaljenosti i način proizvodnje zvuka - Objasni ulogu hard efekata, postupak kreiranja različitih elektronskih efekata sintezom zvuka i upotrebom procesora za obradu zvuka, tehnike dizajniranja zvučnih efekata i strukturu ambience efekata <ul style="list-style-type: none"> Elektronski efekti: beep, glitch, sweep, whoosh i riser Tehnike: layering, pitch-shift, time-stretch, granularna sinteza, spectral morphing, vocoder, resonance & formant shifteri i dr. Ambience efekti: Skywalker Sound podjela ambience backgrounda (base tone background, events background, texture background) i Netflix Post Production Sound Guidelines (core backgrounds, transition / movement backgrounds, environmental beds)
<p>Analizira realizaciju savremene muzičke produkcije kroz prerodukciju, produkciju i postprodukciju, ulogu muzičkog producenta u radu sa izvođačima, organizaciju sesiju za miksanje u DAW-u, optimizaciju audio materijala za miksanje i masterovanje audio materijala</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Opiše osnovne faze savremenog radnog procesa muzičke produkcije, ulogu prerodukcije u savremenoj muzičkoj produkciji i ključne elemente prerodukcije <ul style="list-style-type: none"> Osnovne faze savremenog radnog procesa muzičke produkcije: prerodukcija, produkcija i postprodukcija Uloga prerodukcije u savremenoj muzičkoj produkciji: priprema materijala prije snimanja i definisanje umjetničkog pravca projekta Ključni elementi prerodukcije: demo trake, tempo i metronom, mastering kao provjera, korekcija, aranžmani i organizacija snimanja - Objasni značaj odnosa producent–klijent u fazi prerodukcije, ulogu snimanja kao faze realizacije muzičke produkcije i značaj editovanja u savremenoj muzičkoj produkciji

<p>Ishodi učenja Učenik treba da dokaže da je sposoban da:</p>	<p>Kriterijumi za provjeru dostignutosti ishoda učenja Učenik treba da:</p>
	<p>Značaj odnosa producent–klijent u fazi pretrodukcije: komunikacija, povjerenje (trust factor) i zajednička vizija projekta</p> <p>Uloga snimanja kao faze realizacije muzičke produkcije: snimanje kao bilježenje izvođenja, značaj performansa i interpretacije, odnos pretrodukcije i snimanja</p> <p>Značaj editovanja u savremenoj muzičkoj produkciji: selekcija najboljih izvođenja, vremensko i intonativno usklađivanje, edit kao sredstvo poboljšanja, a ne zamjene izvođenja</p> <p>- Objasni ulogu miksa u oblikovanju zvučne slike snimka, ulogu masteringa i postprodukcije kao završne faze muzičke produkcije</p> <p>Uloga miksa u oblikovanju zvučne slike snimka: balans i odnos elemenata, prostorni i dinamički odnosi i miks kao kreativna faza produkcije</p> <p>Uloga masteringa kao završne faze muzičke produkcije: kontrola i ujednačavanje zvuka, priprema snimka za različite načine distribucije, mastering kao provjera, a ne korekcija produkcije</p> <p>Postprodukcija kao završna faza muzičke produkcije: mastering kao kontrola i finalna priprema snimka, analogni, digitalni i hibridni mastering</p> <p>- Objasni značaj vokala u muzičkoj produkciji, kao i ulogu producenta u radu sa vokalnim izvođačem</p> <p>Značaj vokala u muzičkoj produkciji: vokal kao nosilac izraza, emocije i identiteta pjesme</p> <p>Uloga producenta u radu sa vokalnim izvođačem: vođenje interpretacije, komunikacija i psihološki aspekt rada</p> <p>- Prepozna osnovne faze snimanja i produkcije vokala i osnovne principe rada producenta sa muzičarima u studijskom okruženju</p> <p>Osnovne faze snimanja i produkcije vokala: priprema izvođača, snimanje i izbor najboljeg izvođenja i osnovna obrada u funkciji izraza</p> <p>Osnovni principi rada producenta sa muzičarima u studijskom okruženju: stvaranje podsticajne radne atmosfere, jasna i primjerena komunikacija, usmjeravanje izvođenja, prilagođavanje različitim izvođačima</p> <p>- Objasni princip postavke i organizacije sesije u DAW-u za miks, ulogu frame rate i timecode prilikom sinhronizacije zvuka sa video materijalom, kao i elemente signalnog toka u DAW-u</p> <p>Elementi signalnog toka u DAW-u: input, insert, pre-fader, volume fader, level meter, post-fader i output</p>

<p>Ishodi učenja Učenik treba da dokaže da je sposoban da:</p>	<p>Kriterijumi za provjeru dostignutosti ishoda učenja Učenik treba da:</p>
	<ul style="list-style-type: none"> - Objasni ulogu procesora za restauraciju zvuka, principe naprednog editovanja zvuka, primjenu efekata za promjenu visine tona, kao i primjenu analizatora zvuka <ul style="list-style-type: none"> Procesori za restauraciju zvuka: de-noise, de-hum, de-click, spectral repair/restoration, multiband i dynamic noise reduction Principi naprednog editovanja zvuka: comping jedne ili više traka, sječenje tranzijenata, „Snap to Zero“ sječenje, fazno poravnavanje, invert, time-stretch, reverse i dr. Efekati za promjenu visine tona: Pitch Shifter, Harmonizer, Auto-Tune, Waves-Tune i dr. Analizatori zvuka: analizatori nivoa signala (Peak, RMS i LUFS), analizatori frekventnog spektra i analizatori stereo slike - Objasni principe procesa gain stage prilikom miksanja u DAW-u, principe pozicioniranja unutar stereo slike, kao i tehnike restauracije i naprednog editovanja <ul style="list-style-type: none"> Principi pozicioniranja: panorama, imager i auto-pan - Objasni ulogu automatizacije nivoa, panorame, sendova i parametara procesora u miksanju, njihove modove automatizacije, kao i principe tehničkog slušanja miksa <ul style="list-style-type: none"> Modovi automatizacije: Read, Write, Touch i Latch Principi tehničkog slušanja miksa: A/B testiranje u odnosu na referentni miks, provjera u mono, left, right, mid i side režimima, preslušavanje na više različitih sistema zvučnika i slušalica, analiza nivoa, analiza frekvencijskog sadržaja, analiza stereo balansa i dr. - Objasni osnovne principe ekvalizacije, dinamičke obrade, saturacije i vremenskih (time-based) efekata u funkciji formiranja koherentnog i uravnoteženog miksa - Opiše pristupe masteringu u savremenoj praksi, ulogu loudness standarda u savremenoj distribuciji muzike, kao i postupak eksportovanja finalnog miksa (mixdown) u skladu sa standardnim tehničkim specifikacijama <ul style="list-style-type: none"> Pristupi masteringa u savremenoj praksi: stereo - 2-track, mastering, stem mastering i summing kao dio završne obrade Uloga loudness standarda u savremenoj distribuciji muzike: LUFS kao mjera glasnoće, osnovni principi EBU R128, kraj ili transformacija loudness war-a Postupak eksportovanja finalnog miksa (mixdown): LUFS, true peak, sample rate, bit depth, format fajla, naziv fajla i dr.

<p>Ishodi učenja</p> <p>Učenik treba da dokaže da je sposoban da:</p>	<p>Kriterijumi za provjeru dostignutosti ishoda učenja</p> <p>Učenik treba da:</p>
<p>Analizira napredne sound design sesije u DAW okruženju, kreiranje originalnih zvučnih efekata i tekture, primjenu naprednih formata prostornog zvuka, usklađujući Dolby Atmos i ambisoniku, profesionalne filmske standarde za uređivanje dijaloga, ambijenta, Foley elementa i SFX-a, kreiranje audio igre, interaktivnih sistema i izvođenje miksa i masteringa audio materijala</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Objasni organizaciju velikih sesija, grupisanje, marker sistem i kolor-kodiranje, postupke optimizacije DAW sesije i principe upravljanja procesorskim i memorijskim resursima - Opiše pripremu routing kompleksnih FX lanaca, paralelnih obrada, stemova i višebusnih sistema, kao i efikasan workflow kroz optimizaciju sesije i upravljanje resursima - Objasni layering tehnike i kreiranje efekata i tipove sinteze <p style="margin-left: 20px;">Efeki: Whoosh, Impact, Riser, Drone i dr.</p> <p style="margin-left: 20px;">Tipovi sinteze: subtraktivna, FM, wavetable i granularna</p> - Opiše granularnu obradu, time-stretching, spectral processing i kompleksne manipulacije, kao i kreiranje višeslojnih zvučnih struktura koristeći kombinaciju snimljenih izvora i sinteze - Opiše sintezu atmosferskih, sintetičkih i interaktivnih zvučnih elemenata, kao i primjenu modulacije, shaping i dinamike u funkciji dramaturgije - Opiše binauralni zvuk, 3D panoramiranje, objektni-bad pristup, Dolby Atmos workflow, objektno i bad mapiranje, kao i binauralnu konverziju za slušalice - Opiše primjenu surround i višekanalnih formata, prostorno mapiranje i kreativno pozicioniranje zvukova, kao i miksanje u objektno-bad orijentisanom okruženju <p style="margin-left: 20px;">Višekanalni formati: 5.1, 7.1, 7.1.4</p> - Objasni principe uređivanja dijaloga, uključujući DX cleaning, ADR, uklanjanje artefakata i sinhronizaciju, principe i primjenu principa Foley produkcije i principe kreiranja ambijenata u skladu sa dramaturškim zahtjevima i osnovama vizuelne kompozicije - Opiše primjenu postupaka uređivanja dijaloga na kratkom snimku <p style="margin-left: 20px;">Postupci uređivanja dijaloga na kratkom snimku: trimovanje, izjednačavanje nivoa, uklanjanje šumova, neželjenih zvukova i dr.</p> - Objasni interaktivni sound design u alatima Wwise i FMOD, adaptivni audio, logiku događaja i realtime parametre (RTPC) - Objasni funkciju osnovnih zvučnih elemenata u video-igrama i njihovu ulogu u narativu i atmosferi igre - Objasni principe reagovanja zvuka na događaje u igri, uključujući promjene stanja, logiku događaja i realtime parametre (RTPC) - Opiše standarde povezivanja i protokola u produkciji zvuka, LFE upravljanje, balanse i dinamiku <p style="margin-left: 20px;">Standardi: EBU R128, ATSC A/85, ITU BS.1770, AES10(MADI), AES67(IP), IEC i dr.</p> - Objasni proces mastering za film, igre i multimediju, kreiranje M&E, DX, FX i AMB stemova, naming konvencije i pripremu finalne isporuke

Ishodi učenja Učenik treba da dokaže da je sposoban da:	Kriterijumi za provjeru dostignutosti ishoda učenja Učenik treba da:
	- Opiše kreiranje audio paketa prema industrijskim specifikacijama

Tip ispita

- Učenik koji nastavlja obrazovanje polaže stručnu teoriju putem testa

5. Dozvoljena pomagala

- U skladu sa pitanjima i zadacima

6. Literatura i drugi izvori

- U skladu sa literaturom koja je definisana modulima na osnovu kojih je urađen Ispitni katalog za stručnu teoriju

7. Mjerila provjere

- Na osnovu kriterijuma za provjeru dostignutosti ishoda učenja, formiraju se ispitna pitanja i zadaci različitog tipa, na različitom taksonomskom nivou, iz svih ishoda učenja.

Vrste pitanja/zadataka na testu:

1. Pitanja/zadaci zatvorenog tipa
 - Pitanja/zadaci višestrukog izbora (ponuđena su tri ili četiri odgovora od kojih je jedan tačan)
 - Pitanja/zadaci alternativnog izbora (pitanja da - ne ili tačno - netačno)
 - Pitanja/zadaci povezivanja (povezivanje odgovarajućih pojmova)
2. Pitanja/zadaci otvorenog tipa
 - Pitanja/zadaci kratkog odgovora (treba upisati riječ, sintagmu, rečenicu)
 - Pitanja/zadaci produženog odgovora
 - Pitanja/zadaci dopunjavanja

Obim zadataka na testu:

Test se sastoji od pitanja/zadataka koji su povezani sa kriterijumima provjere dostignutosti ishoda učenja kao i praktičnim kriterijumima čiji se pojedini segmenti izvođenja mogu provjeriti putem testa, a vezani su za dostizanje ishoda učenja. Broj pitanja po ishodima na testu u odnosu na ukupan broj, usklađen je sa zastupljenošću ishoda koji su definisani u ispitnom katalogu.

4.2. ISPITNI KATALOG ZA STRUČNI RAD

1. Moduli na osnovu kojih je urađen ispitni katalog za stručni rad:

- Audiotehnologija I
- Audiotehnologija II
- Muzička produkcija I
- Dizajn zvuka I
- Muzička produkcija II
- Dizajn zvuka II

2. Cilj ispita:

- Provjera nivoa postignuća ishoda učenja definisanih u modulima koji čine osnovu za izradu stručnog rada.
- Provjera pravilne upotrebe stručne terminologije, sposobnosti povezivanja teorijskih i praktičnih znanja, samostalnosti i sistematičnosti u radu, racionalnog korišćenja, materijala, vremena i energije i poznavanja propisa za obezbjeđenje zaštite na radu i zaštite okoline.

3. Teme/Zadaci za stručni rad

1. Podešavanje miksera
2. Upotreba procesora
3. Podešavanje ulaznog nivoa signala
4. Očitavanje nivoa audio signala na mjerачu nivoa signala
5. Postavka mikrofona, koristeći tehnike koincidentne i odmaknute konfiguracije
6. Postavka studijskih zvučnika
7. Povezivanje analogne i digitalne opreme
8. Pravilno rukovanje audio-opremom za rad
9. Redovno i pravilno održavanje audio-opreme za rad, prije i nakon korišćenja
10. Priprema boom mikrofona sa odgovarajućom zaštitom od vjetra i mehaničkih šumova
11. Izbor mikrofona i opreme za dvije zadate situacije intervju u tišini i dijalog u eksterijeru
12. Snimanje dijaloga boom mikrofonom u simulaciji seta
13. Postavljanje lav mikrofona sa osnovnom zaštitom od šuštanja i provjerom signala
14. Snimanje stereo ambijenta uz korišćenje stereo tehnika
15. Povezivanje mikrofona, miksera i snimača, uz pravilno rutiranje minimalno dvije trake
16. Podešavanje nivoa monitoringa tako da snimak bude tehnički ispravan bez klipovanja, sa jasnim odnosom signal/šum
17. Osnovno podešavanje bežičnog sistema
18. Osnovna intercom komunikacija u simulaciji seta
19. Jam sync timecode generatora sa snimačem (i/ili kamerom u simulaciji) i provjeravanje ispravnosti timecode vrijednosti
20. Popunjavanje jednostavnog sound reporta (izvještaja sa snimanja zvuka)
21. Osnovno imenovanje i organizacija fajlova
22. Upotreba ekvizitera, dinamičkih procesora i procesora za saturaciju
23. Importovanje video fajla u DAW-sesiji
24. Snimanje i sinhronizacija dijaloga
25. Analiza osnovnih elemenata zvuka na filmu
26. Realizacija foley efekata
27. Dizajniranje hard efekata i background efekata
28. Postavka sesije za potrebe miksanja
29. Tehnike restauracije i naprednog editovanja
30. Miksanje i masterovanje audio materijala
31. Efikasan workflow kroz optimizaciju sesije i upravljanje resursima
32. Routing kompleksnih FX lanaca, paralelnih obrada, stemova i višebusnih sistema
33. Granularna obrada, time-stretching, spectral processing i kompleksne manipulacije

34. Kreiranje višeslojnih zvučnih struktura koristeći kombinaciju snimljenih izvora i sinteze
35. Sinteza atmosferskih, sintetičkih i interaktivnih zvučnih elemenata
36. Primjena modulacije, shaping i dinamike u funkciji dramaturgije
37. Primjena surround i višekanalnih formata
38. Prostorno mapiranje i kreativno pozicioniranje zvukova
39. Miksiranje u objektno-bad orijentisanom okruženju
40. Primjena principa Foley produkcije
41. Primjena postupaka uređivanja dijaloga na kratkom snimku
42. Integraciju zvuka u game engine
43. Proces mastering za film, igre i multimediju
44. Kreiranje M&E, DX, FX i AMB stemova
45. Kreiranje audio paketa prema industrijskim specifikacijama

4. Tip ispita

- Učenik koji ne nastavlja obrazovanje radi stručni rad praktično, sa pisanim i usmenim obrazloženjem

5. Dozvoljena pomagala

- U skladu sa zadatkom

6. Literatura i drugi izvori

- U skladu sa literaturom koja je definisana modulima na osnovu kojih je urađen ispitni katalog za stručni rad

7. Mjerila provjere

- Na osnovu predloženih tema/zadataka u ispitnom katalogu za stručni rad, formiraju se zadaci koje učenici biraju u skladu sa pravilnikom koji reguliše polaganje stručnog ispita. Na osnovu izabranog zadatka, učenik samostalno radi stručni rad, u skladu sa uputstvom i nadzorom nastavnika - mentora. Ispitna komisija određuje početak, završetak i rok predaje stručnih radova u skladu sa pravilnikom. Sastavni dio stručnog ispita je pisano i usmeno obrazloženje praktičnog zadatka.
- Stručni rad se boduje na sljedeći način:
- Adekvatan izbor opreme, softvera, zaštitnih sredstava, metoda za analizu i dr. za realizaciju praktičnog zadatka – 10%
- Stručna razrada praktičnog zadatka – 40%
- Funkcionalnost i povezanost zadatka sa praktičnom primjenom – 10 %
- Pisano obrazloženje praktičnog zadatka (teorijska obrada teme i opis toka izrade zadatka) – 20%
- Usmeno obrazloženje praktičnog zadatka – 20%

5. NAČIN IZVOĐENJA OBRAZOVNOG PROGRAMA

5.1. BROJ ČASOVA PO GODINAMA OBRAZOVANJA I OBLICIMA NASTAVE

Redni broj	Naziv modula	Razred	Ukupno časova	Oblici nastave			Broj časova kod kojih se odjeljenje dijeli na grupe		
				T	V	P	T	V	P
Stručni moduli									
1.	Solfeđo I	I	72	4	68	-	4	68	-
2.	Teorija muzike	I	72	36	36	-	36	36	-
3.	Istorija muzike I	I	72	36	36	-	-	-	-
4.	Komplementarni klavir I	I	72	9	9	54	9*	9*	54*
5.	Muzički instrumenti	I	72	36	27	9	-	27	9
6.	Audiotehnologija I	I	144	99	18	27	-	-	27
7.	Solfeđo II	II	72	4	68	-	4	68	-
8.	Istorija muzike II	II	72	36	36	-	-	-	-
9.	Komplementarni klavir II	II	72	9	9	54	9*	9*	54*
10.	Harmonija sa harmonskom analizom I	II	72	27	45	-	27	45	-
11.	Audiotehnologija II	II	108	54	-	54	-	-	54
12.	Ozvučavanje	II	72	36	-	36	-	-	36
13.	Snimanje i obrada zvuka	II	108	54	-	54	-	-	54
14.	Solfeđo III	III	72	4	68	-	4	68	-
15.	Istorija muzike III	III	72	36	36	-	-	-	-
16.	Komplementarni klavir III	III	72	9	9	54	9*	9*	54*
17.	Harmonija sa harmonskom analizom II	III	72	27	45	-	27	45	-
18.	Analiza muzičkih oblika I	III	72	36	36	-	36	36	-
19.	Muzička produkcija I	III	108	72	-	36	-	-	36
20.	MIDI sistemi i sinteza zvuka	III	72	36	-	36	-	-	36
21.	Dizajn zvuka I	III	108	54	-	54	-	-	54
22.	Solfeđo IV	IV	66	4	62	-	4	62	-
23.	Istorija muzike IV	IV	66	36	30	-	-	-	-
24.	Komplementarni klavir IV	IV	66	9	9	48	9*	9*	48*
25.	Preduzetništvo	IV	66	33	33	-	-	-	-
26.	Analiza muzičkih oblika II	IV	66	36	30	-	36	30	-
27.	Muzička produkcija II	IV	132	33	-	99	-	-	99
28.	Dizajn zvuka	IV	132	33	-	99	-	-	99
29.	Osnove komponovanja sa aranžiranjem	IV	66	24	-	42	24	-	42
Izborni moduli									
1.	Horsko pjevanje I	I	72	9	45	18	-	45	18
2.	Horsko pjevanje II	II	72	9	45	18	-	45	18
3.	Savremeno odrastanje	II	72	54	18	-	-	-	-
4.	Dirigovanje I	II	72	18	36	18	18	36	18
5.	Horsko pjevanje III	III	72	9	45	18	-	45	18
6.	Džez I	III	72	9	36	27	-	36*	27
7.	Popularna muzika I	III	72	9	36	27	-	36*	27
8.	Tradicionalna muzika I	III	72	9	27	36	-	27*	36
9.	Polifonija	III	72	27	45	-	27	45	-
10.	Socijalne mreže i globalizacija	III	72	50	22	-	-	-	-

Redni broj	Naziv modula	Razred	Ukupno časova	Oblici nastave			Broj časova kod kojih se odjeljenje dijeli na grupe		
				T	V	P	T	V	P
11.	Horsko pjevanje IV	IV	66	6	33	27	-	33	27
12.	Dirigovanje II	IV	66	9	36	21	9	36	21
13.	Džez II	IV	66	7	34	25	-	34*	25
14.	Popularna muzika II	IV	66	7	34	25	-	34*	25
15.	Tradicionalna muzika II	IV	66	9	27	36	-	27*	36
16.	Poslovna kultura	IV	66	52	14	-	-	-	-
17.	Engleski jezik u muzičkoj produkciji i dizajnu zvuka	IV	66	33	33	-	-	33	-

(*) - Broj časova kod kojih se nastava izvodi individualno.

5.2. PRAKTIČNO OBRAZOVANJE I PROFESIONALNA PRAKSA

5.2.1. PRAKTIČNO OBRAZOVANJE (PRAKTIČNA NASTAVA – PN) U ŠKOLI I KOD POSLODAVCA

- Praktično obrazovanje se obavlja radi primjene teorijskih znanja u praksi i sticanja novih vještina.
- Praktično obrazovanje se izvodi u objektima škole (radionice, kabineti ili laboratorije) i u objektima van škole (ustanove ili privredna društva)

Spisak modula u okviru kojih se realizuje praktično obrazovanje (praktična nastava – PN) i broj časova u školi i kod poslodavca:

Redni broj	Naziv modula	Razred	Broj časova PN u školi	Broj časova PN kod poslodavca	Ukupan broj časova PN
1.	Komplementarni klavir I	I	54	-	54
2.	Muzički instrumenti	I	9	-	9
3.	Audiotehnologija I	I	24	-	24
Ukupno PN – I razred			87	-	87
4.	Komplementarni klavir II	II	54	-	54
5.	Audiotehnologija II	II	36	18	54
6.	Ozvučavanja	II	20	16	36
7.	Snimanje i obrada zvuka	II	36	18	54
Ukupno PN – II razred			146	52	198
8.	Komplementarni klavir III	II	54	-	54
9.	Muzička produkcija I	III	18	18	36
10.	MIDI sistemi i sinteza zvuka	III	18	18	36
11.	Dizajn zvuka	III	36	18	54
Ukupno PN – III razred			126	54	180
12.	Komplementarni klavir IV	IV	48	-	48
13.	Muzička produkcija	IV	36	66	99
14.	Dizajn zvuka II	IV	36	66	99
15.	Osnove komponovanja sa aranžiranjem	IV	42	-	42
Ukupno IV razred			162	132	288
Ukupno PN – I, II, III i IV razred			521	238	753
% zastupljenosti PN u odnosu na ukupan broj časova			11,55	5,27	16,69

Napomena:

Broj časova koji se realizuje kod poslodavca je dat okvirno. Minimalan broj časova koji se realizuje kod poslodavca je po 36 u III i IV razredu.

5.2.2. PROFESIONALNA PRAKSA

- Profesionalna praksa izvodi se, po pravilu, nakon završetka nastavne godine za učenike koji su više od jedne trećine praktičnog obrazovanja ostvarili u objektima škole.
- Učenici I, II i III razreda nakon završetka nastavne godine obavljaju profesionalnu praksu u trajanju od 10 dana, u skladu sa nastavnim planom. Profesionalna praksa izvodi se u odgovarajućim lokalnim i/ili nacionalnim radio i TV emiterima, kulturno-informativnim centrima/ centrima za kulturu u Crnoj Gori, Muzičkom centru Crne Gore i dr.
- Za izradu programa profesionalne prakse i njenu realizaciju zadužena je škola. Program profesionalne prakse mora biti u korelaciji sa programom stručnih modula i praktičnog obrazovanja koje se realizuje u okviru modula. O realizaciji programa profesionalne prakse učenik je obavezan da vodi dnevnik profesionalne prakse. U dnevnik, učenik po danima upisuje sadržaje rada. Dnevnik profesionalne prakse potpisuje lice zaduženo za realizaciju programa. Podaci o profesionalnoj praksi (ime i prezime učenika, mjesto i vrijeme izvođenja) evidentiraju se u posebnim rubrikama u odjeljenjskim knjigama).
- Profesionalna praksa se ne ocjenjuje, ali je uslov za završetak razreda.

5.3. SLOBODNE/ VANNASTAVNE AKTIVNOSTI

- U školi se organizuju slobodne, odnosno vannastavne aktivnosti učenika.
- Zadaci i program slobodnih, odnosno vannastavnih aktivnosti razrađuju se godišnjim programom rada škole.
- Slobodne, odnosno vannastavne aktivnosti učenika se ostvaruju putem: predavanja, stručnih ekskurzija, okruglih stolova, društveno korisnog rada i drugih oblika.
- Uspješnost učenika na slobodnim, odnosno vannastavnim aktivnostima se ne ocjenjuje. Škola je u obavezi da za sve učenike organizuje najmanje 36 časova slobodnih, odnosno vannastavnih aktivnosti godišnje (33 časa u IV razredu). Fond časova slobodnih, odnosno vannastavnih aktivnosti ne ulazi u ukupan godišnji fond časova iz Nastavnog plana.

Okvirni program slobodnih, odnosno vannastavnih aktivnosti sastoji se iz tri cjeline:

- Sadržaji vezani za opšteobrazovno područje: dani sporta, ekološke aktivnosti, zdravi stilovi života, građansko obrazovanje, filmske, pozorišne, muzičke predstave i likovne izložbe, posjeta istorijskim spomenicima, muzejima, sajmu knjiga i dr.
- Obavezni sadržaji vezani za stručno područje: stručne ekskurzije, posjete institucijama i preduzećima koja su stručno vezana za obrazovni program, posjete sajmovima informatike, tehnike i nastavne tehnologije, učešće na stručnim predavanjima i takmičenjima u poznavanju određenih oblasti, karijerna orijentacija i dr.
- Sadržaji po izboru učenika: učešće u raznim sekcijama (sportska, dramska, literarna, muzička, likovna, informatička, prva pomoć, saobraćajni propisi, Internet klub, preduzetnički klub i dr.)

5.4. STRUČNE EKSKURZIJE

- Stručne ekskurzije treba da omoguće učenicima uvid u tehničko-tehnološko, proizvodno, uslužno i radno okruženje u stvarnim uslovima iz oblasti sa kojima nisu bili u mogućnosti da se u potpunosti upoznaju u toku praktičnog obrazovanja. One omogućavaju učenicima dalju socijalizaciju i razvoj pozitivnog odnosa prema kvalifikaciji za koju se obrazuju. Imaju značajnu ulogu i u profesionalnom informisanju i karijernom vođenju.
- Stručne ekskurzije se mogu organizovati kao kratkotrajne (1-3 sata), poludnevne i cjelodnevne. Mogu se organizovati u različitim periodima, u zavisnosti od faze realizacije modula ili oblasti. Stručne ekskurzije se planiraju u godišnjem planu rada nastavnika odnosno stručnih aktiva i dio su godišnjeg plana rada škole.
- Nastavnici koji organizuju i realizuju stručnu ekskurziju treba da:
 - pripreme učenike za ekskurziju - da ih upoznaju sa ciljevima i sadržajem ekskurzije,
 - odrede način izvođenja ekskurzije, njenu strukturu, način obilaska, pitanja za nadležne osobe i dr.,
 - sistematizuju stečena znanja učenika kroz zadatke, raspravu, refleksiju, prezentaciju i dr.

5.5. DODATNA I DOPUNSKA NASTAVA

- U školi se organizuje dodatna i dopunska nastava.
- Plan dodatne i dopunske nastave pripremaju nastavnici, odnosno stručni aktivni za svaki od modula ili grupu modula i razrađuju se u godišnjem programu rada škole.
- Učenicima sa posebnim obrazovnim potrebama treba omogućiti punu socijalizaciju. U tom smislu nastavnici treba da planiraju načine za pomoć učenicima, u skladu sa iskazanim željama i potrebama učenika i individualnim razvojnim obrazovnim programom.
- Nadarenim učenicima treba organizovati dodatnu nastavu, pomoći im davanjem uputstava za individualno savlađivanje gradiva, uputiti ih na dodatnu literaturu i druge izvore, pomoći im pri radu u laboratorijama i slično, kao i organizovati dodatne časove.
- Za učenike koji postižu slabije rezultate u učenju treba organizovati dopunsku nastavu. Takođe, učenike sa boljim uspjehom treba podsticati da pomažu onim sa slabijim uspjehom i osmišljavati aktivnosti kroz koje se ta pomoć može realizovati.
- Sve aktivnosti vezane za pomoć učenicima treba da se nađu u godišnjem planu rada nastavnika.

6. NAČIN PRILAGOĐAVANJA OBRAZOVNOG PROGRAMA

6.1. PRILAGOĐAVANJE OBRAZOVNOG PROGRAMA DAROVITIM UČENICIMA

- Strategijom reforme obrazovanja (2025 - 2035), predviđen je operativni cilj „Unapređivanje kvaliteta nastave i učenja i podrška inovativnim nastavnim praksama“.
- Kurikulum se obogaćuje po širini, ishodima i sadržajima učenja, kao i po dubini, metodama nastave/ učenja koje treba da angažuju više misaone procese u obradi tih sadržaja, a u skladu sa sposobnostima, sklonostima, interesovanjima i motivacijom darovitih učenika. U procesu planiranja nastave, potrebno je da nastavnici pažljivo definišu ishode, sadržaje i metode učenja, koji će biti izazovni za darovite učenike i odgovarati njihovom stepenu razvoja, ali i biti povezani sa jezgrom modula. Sadržaji, kojima se obogaćuje program, treba da budu primjereni učenikovim interesovanjima, u cilju podsticanja njihove motivacije za rad i daljeg razvoja svih potencijala. Oni treba da budu dovoljno izazovni i raznovrsni da podstiču više misaone procese. Naglasak treba staviti na sticanje temeljnih znanja, a ne samo činjenica, pri čemu tempo rada treba da bude fleksibilan i da odgovara brzini napredovanja svakog darovitog učenika. Važno je da nastavnici koriste interdisciplinarni pristup u nastavi, koji je zasnovan na integraciji problema iz različitih oblasti nauke, jer se tako podstiče želja darovitih učenika za proširivanjem i produbljivanjem znanja, kao i razvijanjem sposobnosti da reaguju na različite pojave.
- Planiranje i pripremanje nastave treba da sadrži različite pristupe poučavanja, različite metode učenja i, na kraju, različite načine prezentovanja onog što se naučilo. Nastavu treba organizovati tako da omogući učenicima da primjenjuju metode učenja kao što su: rješavanje problema, izrada projekata, istraživanja, kooperativno učenje, divergentno učenje i dr. Prilikom realizacije obogaćenog kurikuluma za redovnu nastavu, darovite učenike ne treba izdvajati iz odjeljenja, već im omogućiti individualan ili rad u grupi na zadacima i projektima uz stručno vođenje nastavnika. Postignuća u učenju se mogu unaprijediti kada daroviti učenici borave i uče u grupi onih sa sličnim sposobnostima i interesovanjima. Stoga je pored planiranja redovne nastave, potrebno sačiniti i plan rada dodatne nastave i sekcija slobodnih aktivnosti čijom će se realizacijom odgovoriti potrebama i interesovanjima darovitih učenika. U ovim planovima je potrebno posebno definisati ishode učenja koje podstiču više misaone procese (analiza, sinteza, evaluacija), kao i razvoj vještina.

6.2. PRILAGOĐAVANJE OBRAZOVNOG PROGRAMA UČENICIMA SA POSEBNIM OBRAZOVNIM POTREBAMA

a) Učenici sa posebnim obrazovnim potrebama

- U skladu sa zakonom, djeca sa posebnim obrazovnim potrebama su:
 - 1) djeca sa smetnjama u razvoju – djeca sa tjelesnom, intelektualnom, senzornom smetnjom, djeca sa kombinovanim smetnjama i smetnjom iz spektra autizma;
 - 2) djeca sa teškoćama u razvoju – djeca sa govorno-jezičkim teškoćama, poremećajima u ponašanju; teškim hroničnim oboljenjima; dugotrajno bolesna djeca i druga djeca koja imaju poteškoće u učenju i druge teškoće uzrokovane emocionalnim, socijalnim, jezičkim i kulturološkim preprekama.

b) Pristupačnost i opremljenost škola

- U skladu sa zakonom, škola je u obavezi da radi na poboljšanju pristupačnosti i opremljenosti škola. Odnosno, škola treba da obezbijedi prevazilaženje arhitektonskih, fizičkih i drugih prepreka u školi, odnosno pristupačnost učionica, dvorišta, toaleta, hodnika, prilagođenost enterijera i eksterijera karakteristikama kretanja i stepenu samostalnosti učenika. Sve ovo treba pripremiti prije nego što se u školu upišu učenici sa posebnim obrazovnim potrebama.
- Kako bi bila dostupna i pristupačna za učenike sa posebnim obrazovnim potrebama škola treba da obezbijedi:
 - Učenicima sa tjelesnim smetnjama – pristup zgradi, priboru, opremi za rad, prostor za kretanje, tehnološka pomagala, podršku resursnog centra i dr.;
 - Učenicima sa intelektualnim smetnjama – očigledna nastavna sredstava, uklanjanje i smanjenje ometajućih faktora, podršku resursnog centra i dr.;
 - Učenicima sa smetnjama vida – mjesto u učionici sa kojeg se najbolje vidi tabla, slobodne puteve do table, bezbjedno okruženje, nastavna sredstva, materijal, adekvatnu obrazovnu tehnologiju i znanja o njima, učešće resursnog centra i dr.;
 - Učenicima sa smetnjama sluha – da sjede blizu nastavnika, otklanjanje ometajućih zvukova, neometan pogled u toku komunikacije, prilagođen didaktički materijal, adekvatnu obrazovnu tehnologiju i znanja o njima i dr.;
 - Učenicima sa smetnjom autizma – jasne fizičke i vizuelne granice (označavanje, ograničavanje prostora i sl.), jasna i precizna uputstva i dnevni raspored, otklanjanje vizuelnih i auditivnih distraktora pažnje, angažman resursnog centra i dr.;
 - Učenicima sa govorno-jezičkim teškoćama – veći i podebljani font obrazovnog materijala, prilagođene pismene zadatke, vrijeme za rješavanje, pomagala, uključivanje resursnog centra i dr.;
 - Učenicima sa teškoćama pažnje – mjesto pored katedre, otklanjanje svega što remeti pažnju i dr.;
 - Učenicima sa teškoćama uzrokovanim socijalnim, jezičkim i kulturološkim preprekama - psihosocijalnu podršku, dopunsku nastavu za prevazilaženje jezičkih barijera i dr.

c) Obrazovni programi po kojima učenici sa posebnim potrebama mogu pratiti izvođenje nastavnog procesa

- U skladu sa zakonom, obrazovni program za učenike sa posebnim obrazovnim potrebama može se realizovati kao jedan od sljedećih programa po kojima učenik može da prati nastavni proces, na osnovu predloga rješenja komisije za usmjeravanje:
 - Program uz obezbjeđivanje dodatnih uslova i pomagala i stručne pomoći (u zavisnosti od razvojne smetnje učenika omogućava mijenjanje, prilagođavanje i individualizaciju metodike kojom se ishodi realizuju);
 - Program sa prilagođenim izvođenjem i dodatnom stručnom pomoći - učenik može sticati obrazovanje iz dijela obrazovnog programa kojim će se osposobiti za određene grupe poslova, koji mogu voditi stručnoj kvalifikaciji u skladu sa obrazovnim programom.
- Učenik sa posebnim obrazovnim potrebama može se, zavisno od individualnih mogućnosti i sposobnosti, obrazovati za:

- cijeli obrazovni program i steći kvalifikaciju nivoa obrazovanja, potvrđenu diplomom;
- dio obrazovnog programa kojim će se osposobiti za određene grupe poslova, koji mogu voditi stručnoj kvalifikaciji ako je programom tako definisano, i steći stručnu kvalifikaciju, potvrđenu sertifikatom;
- dio obrazovnog programa, čime će se osposobiti za određene grupe poslova, koji ne čine stručnu kvalifikaciju, što je potvrđeno potvrdom o završetku dijela obrazovnog programa.

Nivo do kojeg će se učenik obrazovati zavisi od uspješnosti završenih modula u skladu sa primijenjenim modelom obrazovnog programa.

d) Individualno razvojno-obrazovni program (IROP)

- U srednjoj školi IROP se nadovezuje na IROP iz osnovne škole i ITP-1 koji je rađen za učenika.
- Za IROP odnosno, pripremu, primjenu, praćenje i prilagođavanje programa, škola, odnosno resursni centar, obrazuje stručni tim koji čine: nastavnici, stručni saradnici škole ili resursnog centra, uz učešće roditelja. U postavljanju i realizaciji IROP-a afirmiše se saradnja, kompetencije i odgovornosti svih aktera.
- Individualno razvojno-obrazovni program (IROP) je dokument koji se radi za svakog učenika sa posebnim obrazovnim potrebama koji je uključen u obrazovni program Rješenjem o usmjeravanju. Zasniva se na dinamičkoj procjeni odnosa aktuelnog i planiranog funkcionisanja učenika (saznajni, emocionalni, socijalni i fizički), nivoa znanja i vještina. Njime se utvrđuju načini podrške, metodika i prilagođavanje procesa učenja, ispunjenje individualnih potreba i potencijala učenika. Predstavlja kompilaciju učenikovih osobina, potreba i ciljeva modula. U zavisnosti od smetnji i teškoća u razvoju, sposobnosti i potreba učenika IROP omogućava: modifikovanje ishoda; mijenjanje, prilagođavanje i individualizaciju metodike kojom se aktivnosti realizuju. Individualni program dozvoljava dopunjavanje alternativnim oblicima komunikacije, kao što su znakovni jezik, Brajevo pismo, komunikacijske sličice; upotrebu specijalizovane didaktike, opreme, pomagala, asistivne tehnologije i sl. U njemu se jasno definiše kada i kojim oblastima je potrebna podrška asistenta. Rješenjem o usmjeravanju u obrazovni program utvrđuje se potreba asistencije u nastavi koju obavlja asistent u nastavi. Podršku inkluzivnom obrazovanju pružaju resursni centri kroz savjetodavni i stručni rad, kao i obuke nastavnika i stručnih saradnika za rad sa djecom sa posebnim obrazovnim potrebama shodno razvojnoj smetnji.
- Za učenike završnih razreda srednje škole kao dio individualnog razvojno-obrazovnog programa izrađuje se i sprovodi individualni tranzicioni plan 2 (ITP2) čiji su ciljevi, mjere i aktivnosti usmjereni na vještine za nezavisan život i pripremu za zapošljavanje - prelazak na tržište rada.

6.3. PRILAGOĐAVANJE OBRAZOVNOG PROGRAMA OBRAZOVANJU ODRASLIH

- Obrazovni programi se prilagođavaju odraslima po obimu, organizaciji i trajanju. Prilikom prilagođavanja programa odraslim polaznicima škola treba da vodi računa o njihovim ranije stečenim znanjima, radnom i životnom iskustvu i specifičnostima učenja odraslih.
- Prilagođeni plan i program, treba na kraju obrazovanja da omogući polazniku sticanje kvalifikacije nivoa obrazovanja i stručnih kvalifikacija, koje su predviđene obrazovnim programom.
- Kvalifikacije nivoa obrazovanja Saradnik/ Saradnica u muzičkoj produkciji i dizajnu zvuka, može se steći kroz vanredno obrazovanje.
- U skladu sa zakonom, vanredni učenik je obavezan da pohađa pripremnu nastavu koja može biti organizovana kao instruktivno-konsultativna, kao grupna nastava za koju je definisan raspored realizacije predmeta, modula ili tema u okviru modula ili kao kombinacija ova dva modela.
- Ukupan fond časova za pojedine razrede ne može biti manji od 40% ukupnog godišnjeg broja časova za obrazovni program, ukoliko se učenici obrazuju nakon završetka osnovnog obrazovanja.
- Ukoliko su učenici završili obrazovanje po obrazovnom programu srednje škole, u skladu sa zakonom, njima se priznaju predmeti odnosno moduli koje su uspješno završili, ukoliko su njihov sadržaj i trajanje odgovarajući. U tom slučaju, broj časova od najmanje 40% ukupnog godišnjeg broja časova, određuje se u odnosu na ukupan godišnji broj časova predmeta i modula koje učenici nijesu prethodno izučavali ili ih nijesu uspješno završili.
- Za svakog učenika škola treba da utvrditi listu predmeta (dopunskih, diferencijalnih), modula ili tema u okviru modula za koje je potrebno da učenik pohađa pripremnu nastavu, kao i broj časova pripreme nastave (obim nastave pojedinih tema). Škola treba da upozna učenika o seminarskim i grafičkim radovima, projektnim i pisanim zadacima koje treba da uradi. Sagledavanjem liste predmeta, modula ili tema u okviru modula, škola formira grupe kandidata za pripremnu nastavu.
- Škola treba da organizuje časove pripreme kandidata za pojedine djelove stručnog ispita, kao i za izradu stručnog rada, koja može biti organizovana kao instruktivno-konsultativna.
- Škola je dužna da vodi odgovarajuću evidenciju o svakom učeniku.

7. REFERENTNI PODACI

Naziv dokumenta: Obrazovni program Saradnik u muzičkoj produkciji i dizajnu zvuka

Kod dokumenta: SKN-090141-SMPDZ

Datum usvajanja dokumenta:

Sjednica nadležnog Savjeta na kojoj je dokument usvojen: sjednica Nacionalnog savjeta za obrazovanje

Radna grupa za izradu dokumenta:

1. Božidar Martinović, inženjer za audio i video tehnologije, saradnik, JU Kulturni centar „Nikola Đurković“ i nastavnik, JU Škola za osnovno i srednje muzičko obrazovanje „Vida Matjan“, Kotor
2. Igor Vujović, inženjer za živo izvođenje i produkciju, dizajner zvuka, Televizija Crne Gore i Radio Crne Gore, Podgorica
3. Darko Nikčević, magistar audiotehnologije, rukovodilac elektroakustičke laboratorije, UCG, Muzička akademija, Cetinje
4. Ivan Ivanović, muzički umjetnik (smjer snimanje i dizajn zvuka), ton majstor, Muzički centar Crne Gore, Podgorica
5. Dr Nina Perović, kompozitor, saradnik, UCG, Muzička akademija, Cetinje
6. Milivoje Pićurić, magistar kompozitor, nastavnik teorijske grupe predmeta, JU Umjetnička škola za muziku i balet „Vasa Pavić“, Podgorica
7. Mihajlo Lazarević, magistar horskog dirigovanja, direktor škole, JU Škola za osnovno i srednje muzičko obrazovanje „Vida Matjan“, Kotor
8. Andrea Ćoso, magistar opšte muzičke pedagogije, nastavnik, JU Škola za osnovno i srednje muzičko obrazovanje „Vida Matjan“, Kotor
9. Mira Popović, diplomirani muzičar, nastavnik teorijske grupe predmeta, JU Umjetnička škola za muziku i balet „Vasa Pavić“ Podgorica
10. Gordana Ćetković, diplomirani etnomuzikolog, nastavnik teorijske grupe predmeta, JU Umjetnička škola za muziku i balet „Vasa Pavić“ Podgorica
11. Bogdan Asanović, magistar violončela, direktor škole, JU Umjetnička škola osnovnog i srednjeg muzičkog obrazovanja za talente „Andre Navara“, Podgorica
12. Jelena Bogičević, profesor engleskog jezika i književnosti, samostalni savjetnik I Direkcije za unapređenje kvaliteta gimnazijskog i stručnog obrazovanja, Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija, Podgorica
13. Lidija Lazarević, profesor engleskog jezika i književnosti, nastavnik, JU Srednja elektrotehnička škola „Vaso Aligrudić“ Podgorica
14. Olgica Stanković, diplomirani muzički pedagog, nastavnik, JU Umjetnička škola osnovnog i srednjeg muzičkog obrazovanja za talente „Andre Navara“, Podgorica
15. Sandra Vukmirović, diplomirani muzičar, nastavnik, JU Muzička škola Tivat

Članovi radne grupe za module koji su preuzeti iz drugih obrazovnih programa:

1. Valentina Dapčević, diplomirani muzički pedagog, nastavnik teorijske grupe predmeta, JU Muzička škola Tivat
2. Dragana Glomazić, diplomirani muzičar, nastavnik teorijske grupe predmeta, JU Škola za osnovno i srednje muzičko obrazovanje „Dara Ćokorilo“, Nikšić
3. Danko Kuč, magistar umjetnosti, nastavnik teorijske grupe predmeta, JU Muzička škola Tivat
4. Enes Tahirović, diplomirani džez pijanista, nastavnik džez, JU Umjetnička škola za muziku i balet „Vasa Pavić“, Podgorica

5. Olivera Dakić, diplomirani muzičar, nastavnik teorijske grupe predmeta, JU Umjetnička škola za muziku i balet "Vasa Pavić" Podgorica
6. Gordana Vujošević, diplomirani muzičar, nastavnik teorijske grupe predmeta, JU Umjetnička škola osnovnog i srednjeg muzičkog obrazovanja za talente „Andre Navara“, Podgorica
7. Nataša Popović, MA kamerne muzike, docent, Muzička akademija Univerziteta Crne Gore
8. Maja Basarab, magistar umjetnosti, nastavnik klavira, JU Umjetnička škola osnovnog i srednjeg muzičkog obrazovanja za talente „Andre Navara“, Podgorica
9. Milena Nikočević, magistar pijanista, nastavnik klavira, JU Umjetnička škola za muziku i balet „Vasa Pavić“ Podgorica
10. Irena Vuković, diplomirani dirigent, nastavnik teorijske grupe predmeta, JU Umjetnička škola za muziku i balet „Vasa Pavić“ Podgorica
11. Valentina Topalović Jeredić, diplomirani dirigent, nastavnik teorijske grupe predmeta, JU Škola za osnovno i srednje muzičko obrazovanje „Dara Čokorilo“, Nikšić
12. Ana Perunović-Ražnatović, magistar umjetnosti, stručni saradnik, Muzička akademija Univerziteta Crne Gore
13. Enes Tahirović, diplomirani džez pijanista, nastavnik džeza, JU Umjetnička škola za muziku i balet "Vasa Pavić", Podgorica
14. Milorad Jovović, diplomirani muzičar, nastavnik džeza, JU Umjetnička škola za muziku i balet "Vasa Pavić", Podgorica
15. Rade Amanović, doktor muzičke umjetnosti, nastavnik gitare, JU Umjetnička škola osnovnog i srednjeg muzičkog obrazovanja za talente „Andre Navara“, Podgorica
16. Šukrija Serhatlić, stručni učitelj, šef narodnog orkestra, JU Kulturo-informativni centar „Budo Tomović“
17. Dijana Kostović, diplomirani ekonomista, nastavnik, JU Srednja mješovita škola „Danilo Kiš“ Budva
18. Srđan Obradović, diplomirani pravnik, koordinator u Odjeljenju za razvoj kvalifikacija u stručnom obrazovanju, JU Centar za stručno obrazovanje
19. Andrijana Bogetić, profesor sociologije, nastavnik, JU Srednja stručna škola Nikšić
20. Mladen Prijović, profesor filozofije, samostalni savjetnik I u Odjeljenju za obrazovanje odraslih i cjeloživotno učenje, JU Centar za stručno obrazovanje, Podgorica
21. Vjera Mitrović-Radošević, diplomirani psiholog, samostalni savjetnik I u Odjeljenju za kvalitet, istraživanje i kontinuirani profesionalni razvoj, JU Centar za stručno obrazovanje
22. Radoje Novović, diplomirani pedagog, načelnik Odsijeka za istraživanje i razvoj obrazovnog sistema, Zavod za školstvo
23. Mr Zoran Lalović, magistar psihologije, savjetnik u Odsijeku za istraživanje i razvoj obrazovnog sistema, Zavod za školstvo

Koordinator:

Jelena Knežević, diplomirani psiholog, samostalni savjetnik I u Odjeljenju za razvoj kvalifikacija u stručnom obrazovanju, JU Centar za stručno obrazovanje

Ostale informacije:

Lektura: Magdalena Jovanović, samostalni savjetnik I za odnose sa javnostima i lektorisanje, JU Centar za stručno obrazovanje

Dizajn i tehnička obrada: Danilo Gogić, samostalni savjetnik II za administriranje i dizajn, JU Centar za stručno obrazovanje